

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

N O. 01123

VILI

Israel Joshua Singer

*Permanent preservation of this book was made possible
by John Herzog
in memory of
Norma E. Herzog*

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ו. ו. זינגר

געקירות און פארטיטישט פון
ולמן יעפרויין

ארוויסגעגעבן פון דער
ניו-יַאָרְקָעֶר אַרְבָּעָטָעֶר-דִּינְג-מִיטְלָשָׁול
175 אִיסְט בָּרוֹדְוֵי, נַיו-יָרָק, נ. י.

וויליאם

פָּוּן גַּן זִינְגֶּעֶר

מייט דערקלעַרְוָנְגָּעָן פָּוּן ווּרטְטָעָר
אוֹוָה יְדָעָר זְיוֹתָל
פָּוּן זְלָמָן יְעַפְּרוֹיְקִין

WILLY

by

I. J. SINGER

Published in the U. S. A.

by the

NEW YORK WORKMENS CIRCLE MITTELSHUL

1948

פֿוֹן דַּי אָרוּטְגֶּעֶבְעָרֶט

דאַם אַיוֹ דַּי עַרְשְׁתַּע אַוִּסְגָּאַכְּבָּע פֿוֹן אַ סְעָרִיעַ לַיְיֻעַנְבִּיכְעָר
פֿאָר דַּעַר יַיְדִּישְׁעָר שָׁוֹל וּוָאָמַּוְעַדְתָּ אַרְוִיסְגֶּעֲגָבָן מֵיטַּ דַּעַר
מִיטְהַיְּלָףְּ פֿוֹנוּם סְפַעְצִיעָלָן פֿאָנָּד וּוָאָמַּוְעַדְתָּ אַונְדוֹזָעָר פֿרִינְד אָוּן
מִיטְגְּלִיְּדָ פֿוֹנוּם אַרְבָּעַטְעַרְ-רִינְגָּ, מַאְרִים אַיְזְעַנְמָאָן הַאָט
עַטְאַכְּלִירָט לְפַהַוְד זַיְינְ 57-טָן גַּעֲבּוֹרְטַסְטָאָג.

מֵיטַּ אַ גַּעֲפִילְ פֿוֹן טִיְּפָעָר דַּאֲנַקְבָּאַרְקִיְּתָ נִיבְנָן מִיר אַיבְעָר
פֿאָר אַונְדוֹזָעָר לַיְיֻעַנְעָרָם, קִינְדָּעָר אָוּן דַּעְרוֹזָאַקְסָעָנָעָ, דַּי שִׁיְּנָעָ
טָאָטָ פֿוֹן אַונְדוֹזָעָר פֿרִינְד מַאְרִים אַיְזְעַנְמָאָן.

בְּאַטֶשׁ עִם אֵין שׁוֹן גָעוּוֹן אֵין גָאנַצָן אָן אַכְטַ טָעַג
 פֿאָרְ פְּסָחָה, הָאָטָה וּוְאָלְפָה, רְ' הָעָרְשָׁה וּרְבִינְמָן יִינְגָלָן, נָאָךְ גָּאַרְנִישָׁתְ גַעַד
 וּוְאָסָטָ אֵין שִׁירְ-הַשִּׁירִים, וּוְאָם דָעַר דָאָרְפְּשִׁיעַרְ מְלָמָד זַיְינָעַרְ הָאָטָה
 אֵין אִים, גַלְיִיךְ פָּוּן נָאָךְ פְּרוּרִים אָן, אַרְבִּינְגַעְאַקְעַרְטָ אֵין קָאָפְ אַרְבִּיןְ.
 וּוְאָלְפָה הָאָטָה נְאַכְנוּזְאַגְטָ דָעַם רְבִינְמָן זַיְינְגַעְדִּיקָה רְיִידָה, נָאָרְ אָזְ
 עַר אֵין גָעֻקוּמָעַן צָוָם אַיבָּרְזָאָגָן, צָוָם „אוֹסְרִיְידָן“, הָאָטָה עַר קִיּוֹן
 אֵין וּוְאָרְטָ נִיטָם גָעֻקָעַנְטָ. דָעַר מְלָמָד, אָיִד אָדָרְעָרָה, אָבְלָאָסָעָרָה,
 בְּאַטֶשׁ עַר אֵין אַפְגָעַזָעַסְן אָנְגָעַזְטָאַלְכְטָעָרָה בְלוּלָעַכְעָרָה דָאָרְפָּם—
 אָפְאַרְחַוְשַׁכְטָעָרָה אֵין דָעַר פְּרִישָׁ אַוְיְגָעְקָאַלְכְטָעָרָה בְלוּלָעַכְעָרָה דָאָרְפָּם—
 שְׁטוּבָה אָזְ גָעֻקוּקָטָ אַוְיִיפָה דָעַם תָלְמִידָה וַיְנִינָעָם מִיטָה רְחַמְנוֹתְדִּיקָעָ אַוְיִגָןָה—
 — „נוּ, יַעֲדַ בְּעַטְ דִּיךְ, וּוְאָלְפָה, לִיְיַגְ צַוְ קָאָפְ“, — הָאָטָה עַר גַעַד—
 רְעַדְתָ מִיטָה אָז וּוְיִינְגַעְדִּיקָ קָוָל, — „יַעֲדַ דָאָרְפָה אַהֲיִים פְּאָרָן צַו וּוְיִבָּ
 אָזְ קִינְדָעָרָ אַוְיִיפָה פְּסָחָה. אָנְגָאנְצָן וּוְינְטָעָרָ בֵין יַעֲדַ נִישְׁתָ גָעֻעוֹן אֵין
 דָעַרְ הַיְםָ. צְוִילְבָ דִירָ, וּוְיִילְ דַוְ קָעַנְסָטָ נָאָךְ נִשְׁתָ שִׁירְ-הַשִּׁירִים, קָאָזְ
 יַעֲדַ נָאָךְ נִשְׁתָ אַהֲיִים פְּאָרָן...“
 וּוְאָלְפָם אַגְגָעַשְׁטָאַפְטָעָ, פְּאַרְבִּיקָעָ בָאָקָנוּ, וּוְיִגְגָעַגְסָעַןְ מִיטָה
 רְוִיטָןָ וּוְיִזְןָ, זַיְינָעָןְ פָוּן רְבִינְמָן רְיִידָה נָאָךְ רְוִיטָעָרָ גָעֻוָאָרָן. זַיְינָעָ גְרוּסָעָ,
 שְׁוּאָרְצָעָ אַוְיִגָןָה אַכְבָןָה גָעֻקוּקָטָ אַוְיִיפָה דָעַם בְּלָאָסָןְ מְלָמָד מִיטָה רְחַמְנוֹתָה.

שִׁירְהַשִּׁירִים (שִׁירְהַאָשִׁירִים) — „דָאָסָ לְיִדְ פָוּן דִי לְיִדְעָרָה“. דָעַר
 נָאָמָעָן אָזְ דִי עַרְשָׁטָעָ וּוְעַרְטָעָ פָוּן אָ בָּרוּ אֵין פָנָךְ. דָאָסָ בָּרוּ אֵין אָזְ אַמְלָוָנָה
 פָוּן זַיְינָעָ לְיִבְעַלְיִדְעָרָ אָזְ אַנְדָעָרָ לְיִרְשָׁעָ לְיִדְעָרָה. שִׁירְהַשִּׁירִים
 אָזְ פְּאַרְבִּונְדוֹןְ מִיטָה יְסָטְטוֹבָ פְּסָחָה : מַעַן לְיִוְיָעָנָטָ עַסְ נָאָךְ דָעַרְ הַגָּהָה.
 אָרְבִּינְ אַקְעָרָן אֵין קָאָפְ אַרְבִּין — אַיְינְלָעָרָנָעָן, אַרְבִּיןְ
 סְלָאָפָן אֵין קָאָפְ ; get into one's head
 פְּאַרְחָוָשְׁכָטָעָר (פְּאַרְכּוֹיְשָׁכְטָעָר) — אַיְינָעָרָ וּוְאָם זַעַט אָוִיסָ
 זַיְעָרָ שְׁלָעָכָטָה, וּוְאָם אֵין שְׁטָאָרָקְ דְעַרְשְׁלָאָגָן (depressed), אַוְמָעָטִיקָ (dismal).
 קָאָלְכָן — whitewash

ער האט שוין געוואלט צוליגן קאָפּ, אַכְבָּעֶר די ווערטער, די זינגען-
דיקע און פֿרְעָמְדָע, זינגען אִים גַּאֲרָאַן קאָפּ נִיט גַּעֲקָרָאַן.
דעָר פֿאָטָעָר, ר' הָעָרָשׁ, האט גַּעֲקוֹקָט אַוְיָף דָּעַם יִגְנְגָל זִינְגָעַם,
אוֹיָף דָּעַם צְעֻוּצָקְסְּמָעַנְעַם אָוּן רְוִוְיְתְבָאָקִיקָן, וְוָאָס צְוִוִּישָׁן יִדְיִישָׁע
זִינְגְּלָעָךְ זַעַט מָעַן גָּאָרְנִישָׁט אָזְעַלְכָּעָ, אָוּן ער האט גַּעֲוָאָרְהָן בִּיזְעָ
בְּלִיקָן אוֹיָף זִינְגָן וּוַיְבָ, וְוָאָס אִיּוֹ גַּעֲזָעָם מִיט אָן אַיְנְדִיק אַוְיָף דָּעַר שְׂוִים
אוּן גַּעֲשְׁטָאָפּּט אִים אוֹיָף פְּסָח, ער זָאֵל זִינְגָן פֿעָט.

— „כְּזָוִים גָּאָרְנִישָׁט, וּוְסְ'קָוְמָט צַו מִיר אֹזָא זָוָן“, — האט
ער גַּעֲרָעְדָּט מִיט פָּעָם צָוּן וּוַיְבָ זִינְגָעַם, דָּעַר אַרְעָנְדָּאָרִישָׁר טָאָכּ
טָעָר, — „עַפְעָם גַּאֲרָקִין יִדְיִישָׁע צָוָה האט ער נִיט, דָּעַר זָוָן דִּינְגָעָר“. —
— „ער אִזְזָוִי דִּינְגָעָר, וּוְמִינְגָּעָר“, — האט די יִדְעָנָע גַּעַ
עַנְטָפָעָרָט מִיט פֿאָרְדָּוּם, צְוַשְׁטִיקָנְדִיק דָּעַם אַיְנְדִיק דָּעַם הַאַלְדוֹן,
ער זָאֵל בְּרִוְיטָעָר עַפְעָנָעָן דָּאָס מוֹיל פֿאָרְשָׁפְּנִיוֹן, — „אוּן כְּזָוִים נִיט,
וְוָאָס דָו טַשְׁעַפְעָסָט זַיְקָ צָוָם קִינְד“. —

— „צָוָם קִינְד“, — האט ר' הָעָרָשׁ נַאֲכָגְעַשְׁפָעָט זִינְגָן וּוַיְיִבְּסָם
רֵיִד, — דָּעַר יִוְגָּג וּוְאָקְסָט וּוְאָגָּוִי, אָוּן בַּיְיָ אִיר אִיּוֹ ער נִאָךְ אַלְצָ
אַקִּינְד, אַיְלָד, וּוְאַרְצָח...“

ער האט מִיט פָּעָם פֿאָרְחָאָקָט די טִיר אָוּן אַיְזָאָרוּם.
וּוְאַלְפּ האט שׁוּוֹינְגָנְדִיק אַוְיִסְגָּעָהעָרָט דָּעַם טָאָטָנָם רֵיִד, דָּעַר
מַאֲטָמָעָם עַנְטָפָעָר, אָוּן ער האט זַיְקָ גָּאָרְנִישָׁט גַּעֲמָאָכָט דַּעֲרָפָן.
עַם אִיזָּאָים אַיְינָן אַיְינָן אַרְיִיךְ אַיְן דָּוְרָכָן צְוּוִיתָן אַרְוּם. ער האט
אַיְבְּרָעְגָּלָאָזָט דָּעַם רְבִין אַיְן סָאָמָע מִיט אָוּן גַּעַלְאָזָט זַיְקָ צַו די פֿאָרְדָּ
שְׁטָאָלָן, וְוָאָס זִינְגָעָן גַּעֲשְׁטָאָפָעָן טִיף אִין הוֹיָף. בַּיְיָ דָּעַר טִיר האט
ער זַיְקָ דַּעְרָמָאָנָט, אָזְזָ ער אִין הַוְגָּנָעָרִיךְ, כַּאֲטָשׁ עַם אִיזָּאָנוּט לְאַנְגָּן

צְעֻוּזָאָקָס עַגְעָר — שְׁטָאָרָק אַוְיִסְגָּעָוָאָקָסָעָנָר, אַיְינָעָר וְוָאָס אִיזָּ
הַעֲכָר פָּוּן זִינְגָעָר יִאָרָן.

שְׁטָאָפָן — to fatten — גַּעַבְנָן אַסְפָּעָן.

צָוָהָרָה — פְּנִים.

צְוַשְׁטִיקָן — choke to, וּוְעָרָגָן.

גַּאֲכָגָעָשָׁפָעָט — נַאֲכָגְעַמָּאָכָט כְּרִי אַפְּצָוֹלָאָכָן ; aped, ridiculed.

ילְד (יעַלְעָ) — קִינְד.

רוֹצָח (רוֹצְיִיאָךְ) — מַעְרְדָּעָר.

זַיְקָ גָּאָרְנִישָׁט גַּעַמְאָכָט דַּעְרָפָן — did not care, made nothing of it.

געווען נאכן אַנְבִּינָן. ער האט גיך אַפְגַּעַשְׁנִין אֶהָמֹצִיא ברויט,
אֲגָרְוִיסָע און אַדִּיקָע, אַרְיִינְגַּעַשְׁטוֹפֶט דֵי המוציא אין קעַשְׁעַנָּע פֿוֹן
בָּאַלְאָטָל, וְאַם אַיז תָּמִיד פֿוֹל גַּעֲוֹעַן מִיטָּ קִוְּלְשְׁטִינְגָּעַר, טְשֻׁוּקָעַם
אַונְ צַעֲבָרָאַכְעַנָּע שְׁלִימְלָעַן. ער האט מִיטָּ דֵי קָוְרָצָע, גְּרָאַכָּע פֿינְגָּעַר
גַּעֲרִיםָן שְׁטִיקָעַר פֿוֹן בָּרוּיט, גַּעֲלִיגְטָן צְוִישָׁן דֵי שְׁטָאָרָק וּוּבְּסָעָץ צִיּוֹן
וְאַם האָבָן מִיטָּ גַּבְּרוֹתָה אַרְוִיסְגַּעַקְעַטָּ פֿוֹן דֵי רָוִיטָע, פֿוֹלָע לִיפָּן, אַונְ
הוַיְיךְ גַּעֲקִיטָן, מִיטָּ חַשָּׁק אַונְ גַּעֲפְּלָדָעַר.

— "וּוְעַלְוָל, קָומְ בָּאַלְדְּ צְוִירִיקָעַ", — האט דֵי מְוֻטָּעָר אַים גַּעֲרוֹוֹן.
פֿאַרְצִיגְגָּן, — "דָּעַרְ רָבִי האט נַאֲךְ מִיטָּ דֵיר צָו לְעַרְנָעַן".

— "כְּזָוָעַל נִיטָּ צְוִירִיקְמוּעָן", — האט וּוְאַלְפָ גַּעֲזָאנְטָ מִיטָּ אַפְוַיל
מוֹיל עַמְּן, — "כְּגַיְיךְ צָוָם אַלְטָן דָּאַךְ אַיז שְׁטָאָל".

— "וְאַם זְשָׁעָ, דָּאַךְ וּוּעָטָן דִּין דְּבִי?", — האט דֵי מְוֻטָּעָר
גַּעֲרָעַגְטָן. — "פֿוֹן אַים וּוּסְמָטוֹ זִיךְ אַוְיְסְלָעְרָגְעָן תּוֹרָה? אֲ פּוּעָר
וּוּעָטָן דָּאַךְ פֿוֹן דֵיר אַוְיְסְוָאַקְסָן!"

— "וּוּעָטָן אַוְיְסְוָאַקְסָן!", — האט וּוְאַלְפָ אַפְגַּעַנְטְּהָעָרטָן, באַטָּש
דָּעַרְ רָבִי האט אַים תָּמִיד גַּעֲלָעָרָנט, אָזְ מַעַן טָאָר נִיטָּ אַנְטְּקָעְנְרִידָן
דָּעַרְ מַאְמָעָן, אָזְ אַבְּן סְוּרְדוּמוֹרָה קָוְמָתָן צָו פֿאַרְשְׁטִינְגָּעָן.
ער אַיז אַרְוִיסָע פֿוֹן שְׁטוּבָ גִּיךְ, מַעַן זָאַל אַים נִיטָּ קָעְגָּעָן צְוִירִיקָעַ
כָּאָפָן.

די ערְד אַוְיְהָן גַּרְוִיסָן הַוִּיפָּא אַיז נַאֲךְ גַּעֲוֹעַן נַאֲם פֿוֹן דֵי פְּרָעָמָט
אוֹן שְׁנִיעָן, וְאַם האָבָן אֲגַנְצָן וּוּינְטָעָר אַגְּנָעָה אַלְטָן. יְעַדְעַר טְרִיטָּ
הָאָט אַוְיְסְגַּעְפָּרָעָט אֲגַיְיכָן אַיז דָּעַרְ פֿיעַכְטִיקָיָט. דָוְרָךְ פֿאַרְוּאָלְ
גַּעֲרָעַטָּ שְׁטִיקְלָעָר שְׁנִי אַונְ פֿאַרְדָּאָרָטָעָ בְּלָעָטָעָר, פֿאַרְכְּלִיבְּגָעָן נַאֲךְ
פֿוֹן הָאַרְבָּסָטָן, האָבָן פְּרִישָׁעָ גַּרְעוּלָעָר זִיךְ דּוּרְגָּנְעָשְׁלִיכָט אַונְ פֿאַרְ
שְׁעַמְטָעָ קַעְפְּלָעָר אַרְוִיסְגַּעְפָּטָעָקָט. פֿוֹן דָּאַן דָּאַרְטָהָ האָט זִיךְ אַיז אַוְיְד

אַנְבִּיִּסְן — פְּרִישְׁטִיקָה, breakfast.

הַמּוֹצִיא (מוֹיצָע) — אֲשָׁטִיקָה בָּרוּיט אַדְעַר חַלָּה.

כָּאַלְאָטָל — שְׁלָאַפְּרָאָקָה, לְאַנְגָּעָר אַונְ בָּרוּיטָעָר שְׁטוּבָיָקָעָר רַעַל,
loose jacket

קִיּוֹלָשְׁ טִיְיָנָעָר — stone.

גַּזְוָרָה (גַּוּאוּרָע) — שְׁטָאָרְקִיָּט, flintstone.

בָּזְ סְוָרָר וּמָוָרָה (בָּזְ סְוָרָר אַוְמָוָרָע) — אֲזָוָן וְאַם
בָּאַנְיִיט זִיךְ מַיְאָס מִיטָּ דֵי עַלְטָעָן; הַיְבָט אַהֲנָט קָעָגָן דֵי עַלְטָעָן.
דוּרְכְּשְׁלִיכָן זִיךְ — שְׁטִיל זִיךְ דּוּרְכְּשְׁטָוֹפָן.

א געל פֿעלדבלימעלע געפֿעדערט און אַרוּסְגָּעַשְׁנִיטָן זיך פֿון גְּרִינְ-
קייט. קוֹזָקָעַם, זִיכְנִיק אָוִיפּ אַיְיעַר, האָבָן שְׂטָאַרְקָעַטָּם,
גָּאָרְנִישֶׁט מֵיד וּוּרְנִידִיק. אַיְוָן הָוָן אֲבָרִיה אַיְוָן שְׂוִין בְּרִוִּיט אַרְוָמִ-
גַּעֲגָאנְגָּעַן מִיט אִירָעָה קְלִינְגָּה הִינְדְּעַלְעַד, האָלָב נַאֲקָעַטָּע נַאֲך, גַּעֲזָכְטָ-
קָעְרָנְגָּר אַיְן פֿעַרְדִּישָׂן מִיסְטָם, וּוְאַסְטָהָטָם גַּעֲדָעְמָפְטָמִיט וּוּאַרְעָמְקִיט,
אַוְן שְׂטָרְעָנְגָּג גַּעֲהָאַלְמָן אָוִיג אָוִיפּ דָעַר גַּעֲלָעַר קְאַץ, וּוְאַסְטָהָטָם
גַּעֲוָאָרְטָה אָוִיפּ אֲגַלְעָגָהִיטָּה צוֹ פֿאַנְגָּעַן אֲהִינְדְּעַלְעַד, וּוּעַן זַי, דַי
מוֹטָעַר, וּוּטָעַר עַם נִיטָּה אַשְׁיזָן.

— „קָא, קָא, קָא.“ — האָט זַי מִיט גַּעֲבִיוֹעַר גַּעֲוָאָרְטָה דַי קְאַץ
אוֹן בְּאַצְיִיטָנָם אַנְגָּעַשְׁפִּיצָט דָעַם שְׂנָאָבָל אַוְן גַּעֲשָׁאָרְטָה דַי נַעֲגָל, גְּרִיְּתָ-
צָו פֿאַרְטִּיְּדִיקָן אִיר קְלִינְגָּנוֹאָרג.

וּאַלְפּ האָט אַוִּיגְגָּהִיבָּן אֲשְׁטִינְדָּל פֿון דָעַר עַרד אַוְן גַּעַ-
וּוּאָרְפָּן אָוִיפּ דָעַר לְאַקְעָרְנִידִיקָעַר קְאַץ. וּוְמַעֲרְסְטָעַנְמָ יִינְגְּלָעַר, האָט
עַר פֿיְינְטָ גַּעֲהָאָט קְעַז. דַי קְאַץ אַיְוָן גִּיךְ אַרְרוֹפּ אַוִּיחָן פֿלוֹוִיט, אָוִיפּ
וּוּמָעַם שְׁפִּיצָן עַם האָבָן זַיְךְ גַּעֲטְרִיקָנָט עַדְעַנָּע טָעַפּ, אַוְן אַרְאָפּ-
גַּעֲקוֹקָט צָוּם יִינְגָּל, וּוּזַי וּוּאָלָט זַיְךְ רִיאִיצָן מִיט אִים, אַלְמָצִי עַר קְאַן
זַי נִיטָּה כָּפָן. וּאַלְפּ האָט אַוִּיסְגָּהִשְׁפִּינָּן אָוִיפּ אִיר, אַרְאָפּגְּגָהִיבָּן זַיְךְ
צָו דָעַר עַרד אַוִּיגְגָּהִיבָּן אֲהִינְדְּעַלְעַד, אֲשְׁוֹאָכָס אַוְן נַאֲקָעַטָּם,
וּוְאַסְטָהָטָם אֲחוֹזָן אֲגַלְעַלְעַל גַּעַלְעַן פֿוֹךְ, האָט עַם נַאֲךְ גַּאֲרִין פֿעַדְעַרְן
נִיטָּה גַּעֲהָאָט. דַי קְוֹזָקָעַר האָט גַּעֲצִיטָעַרְטָמָ, גַּעֲקוֹקָט מִיט אַוּמְרוֹאִיקָעַ,
קְיִילְעַכְדִּיקָע אַוִּיגָן אָוִיפּ וּוּאָלָפָן, אַכְבָּר אַיְוָן דַי אַוִּיגָן אַרְיִין אַיְזָן זַי
נִיטָּה גַּעֲשְׁפְּרָוְנְגָּעָן. זַי האָט גַּעַזְעַן, וּוּזַי עַר גַּלְעַט אִיר קְינְדָן, תּוּלְיַעַט
עַם אַיְן דַי הָעַנְטָן, הָוִיכָט עַם אַזְמָט וּוּאַרְעָמְקִיטָם אַוְן גַּיְטָן עַם בְּרַעַ-
קָעַלְעַד עַסְן, פֿרִישָׂ צַעְקִינְטָן פֿון מוֹילָ אַרְוִוִּים.

— „נוּ, גִּיְיָ צָו דָעַר מַאֲמָעָן, קְוּוֹתְשָׁעָרְלָן.“ — האָט וּאַלְפּ גַּעַזְגָּט
דָעַם הִינְדְּעַלְעַד, אַרְוִיְּלָאַזְנְדִיק עַם צַעְרָטְלָעַד פֿון דַי הָעַנְטָן.

פֿעַד עַרְן זַיְךְ — פֿרִישָׂ אַרְוִיְּקָוּמָעָן, .to rise early

קוֹזָקָע — קְוֹזָקָע, brood-hen, clucking hen

ברִיְהָה (בְּעִירִיעָה) — אֲגַעַרְעַנְגָּר, אֲגַעַרְעַנְגָּר, אַיְינְגָּר וּוְאַסְטָהָטָם
די אַרְבָּעָט גִּיךְ אַוְן גּוֹטָן.

לְאַקְעָרְן — to be in wait

פֿלוֹוִיט — fence

טוּלְיַעַן — דְּרִיקָן צָו זַיְךְ, זַיְךְ צְוֹדְרִיקָן, to calm, to soothe, to cling

ער איז פָּאָרְבִּין אֶן אוֹיְסַגְּעַטְרִיךְנְטִן, פָּאָרְפְּלָאָנְטְּרִיטְרֵטְן קָאָרְשָׁנִן-
בוּוִים אָנוּ אַרְאָפְּגָעָרִיסְן עַטְלָעַכְעַט פָּאָרְדָּאָרְטָעַ קָאָרְשָׁן-קָעָרְנְדְּלָעַן, וּוּאָס
זַיְנְגַּעַן אֲוֹיפְּ טַיְלַ צְוִוִּיגַן נַאֲךְ אַלְזַ גַּעַהַנְגַּעַן פָּוּן זַוְמָעַר אֶן אָנוּ
פִּינְגֵּל הַאָבָּן זַיְיַ גַּעַפְּיקְטַּ, זַוְנְדִּיקַ אַ בִּיסְלַ שְׁפִּיְוַיַּ אַיְן זַוְיִיר פָּאָרְדָּאָרְטַּ
טַעַר אַוִּיסְטְּרִיךְעַנְיִישַׁ. דָּאָם הַאָט אִים אַגְּנְגְּעַפְּילְטַ מִיטַּ אַ סְךְ פָּרְיִידַ
אָנוּ כּוֹה. עַר הַאָט חַשְׁקַ גַּעַהַאָט צַוְּ צַעְבָּרְעַכְן עַפְּעַם, קָאָלְיַעַ מַאֲכָנַן.
צַוְּגָעַלְאָפְּן צַוְּ אַ יְוָגַג בַּיְמָעַלְעַ אָנוּ גַּעַנוּמָעַן עַם רַיְסְן פָּוּן דַעַר עַרְהַ
אַבְּעַר דָּאָם בַּיְמָעַלְעַ הַאָט זַיְךְ פָּעַסְטַ גַּעַהַאָלְטַן מִיטַּ דַי וּפָרְצָלַעַן
אָנוּ זַיְךְ נִיטַ גַּעַלְאָזַט אַרוּסְרִיבִּין. הַאָט וּזְאָלָף אַיְוָגְעַהְוִיבַן אַ שְׁטִיְין,
וּוּאָס אָיז גַּעַלְעַגְן אַיְנְגַעְפְּרַעְסַט אַיְן דַעַר עַרְהַ, אָנוּ אִים מִיטַּ פָה
גַּעַוּוֹאָרְפַּן צַוְּ אַ בָּאָנְדָעַ קָרָאָעַן, וּוּאָס הַאָבָּן גַּעַקְרָאָקְעַט אַרְוָם אַ בָּרְגָּאָל
מִיסְטַ.

— „הָעֵי, פָּאָרְשָׁאָלְמָעַן!“ — הַאָט עַר גַּעַשְׁרִיעַן אַיְן פּוֹלוּיְשַׁ,
וּוְיַמְדִיד, וּוּעַן יִדְיַן צַוְּ בַּאֲשַׁעַרְעַנְיִישַׁן, אַיְן גּוֹיְאִישַׁ. — „אַוּוּקַ
שַׁוְאָרְצָעַ מַכְשָׁוֹתַ, גַּעַלְלְוִוִּין פָּוּן דָּאנְגַּן! אִים וּוּנְטַעַר!“

די קָרָאָעַן זַיְנְגַּעַן אַוּוּקְגַּעְפְּלוּגַן מִיטַּ אַ קָּרְאָקְעָרִין.
פִּינְגֵּל הַאָבָּן גַּעַפְּיִשְׁטְשַׁעַט, גַּעַטְאַנְצַט, גַּעַשְׁפִּילְטַ זַיְךְ אַיְן יַאֲגַעַן-
לָעַן. שַׂוְאָלְבַּן הַאָבָּן גַּעַרְכָּבָטַ מעַשְׂיָהִים אַונְטָעַר שְׁטוּרְוַיְעַן דַעְכָּעָר,
גַּעַזְוֹכְטַ פָּאָרְאַיְאָרִיקַע גַּעַסְטַן. אֲוֹיפְּ דַעַם סַאמְעַ שְׁפִּיְזַ פָּוּן אַ שְׁטוּגַהְיִי
הַאָט אַ בּוֹשָׁל זַיְךְ גַּעַדְרִיְט, גַּעַפְּאָכָעַט מִיטַּ דַי פָּלִיגַל, וּוְעַר וּזְאָלָט
אַלְזַ נִטַּ אַגְּגָעַטְרִוִּיט זַיְךְ אַוּוּקְצָוְשְׁטָעַלְעַן, עַנְדְּלָעַךְ הַאָט עַר אַגְּגָעַן-
שְׁפָאָרְטַ דַי לְאַגְּגָעַן, דִינְגַע פִּים אַיְן שְׁפִּיְזַ פָּוּן פָּלָאָקַן, וּוּאָס קוּקַט
פָּוּן הַיְיִ אַרְוִוִים, אָנוּ בַּאֲטָרָאָכְטַ דַי וּוּעַלְטַ אַרְוָם זַיְךְ פָּוּן אַוִיכַן אַרְאָפַ
וּוְאָן אַוִיסְקוּעָר. דַי זָוַן הַאָט גַּעַלְוִיכְטַן, גַּעַשְׁפִּינְגְּלַט זַיְךְ אַיְן יַעַדוֹ
פִּיצְלַ צַעְבָּרָאָכְן גַּלְאָז, אַיְן דַאְרָעַ צְוִוִּיגַן, אַיְן פָּאָרְבְּלִיבְּעַנְעַ שְׁטִיקַ
לְעַר שְׁנִי, אַיְן יַעַדְן בִּיסְלַ מִיסְטַ אָנוּ אַיְן יַעַדְן רִיטְשְׁקָעַלְעַן. דַעַר בְּשַׁולְ
הַאָט אַ פָּאָטַשׁ גַּעַטְאָן מִיטַּ דַי גַּרְוִיסְטַ פָּלִיגַל צַוְּ דַעַר זַוְנִיקָעָר וּפָרָעָם-

פָּאָרְדָּאָרְטַּעַ .withered, dried up —
אוֹיְסַגְּעַטְרִיךְעַנְיִישַׁ .dryness —
סְטוּגַהְיִי .stack —
פָּלָאָקַן .pole —
רִיטְשְׁקָעַלְעַן .calm, tranquility.

קייט און זיך צערטיין מיט א משונהדייק הוייך קויל. וואלף האט פארויפן די אוינגן און ארוינגעשריען צום בושל:
— “באטשאן המליך, די געסט ברענט!”

אין דעם בושלם שריינען האט ער דערײַלט די גאנצע פֿרײַיד פֿון פְֿרִילְֿינְֿג, זוּן און דערוֹאָכְֿוָג, ווּאָס קומְֿט אָן נְֿאָך די לאָנְֿגְֿנְֿעָ, שׂוּעָרָעָ, פְֿרָאָסְֿטִיקְֿעָ טְֿעָג. ער האט אָראָפְֿגְֿעָנוּמְֿעָן דְֿאָס טְֿוּכְֿעָנְֿעָ הְֿיִתְֿלְֿ פֿון קְֿאָפְֿ אָן עֲטְֿלְֿעָכְֿעָ מְֿאָל עַם גְֿעוֹוָאָרְֿהָן אֵין דער הייך פְֿאָר פְֿרִיאַד, באָטְֿשָׁ ער האט גְֿעוֹוָאָסְֿטָמָט, אָז אָיִדְֿיִישָׁ קִינְֿדָטָר נִיטָֿ שְׂטִיןָן קְֿעָנָן הְֿוּמָל מִיט אָבְֿלוּיְֿן קְֿאָפָֿ. פֿון צְֿוִילְֿ פְֿוּחוֹת אֵין אלְֿעָ גְֿלְֿיְֿדָעָר האט ער גְֿעַלְֿאָזָט זִיךְֿ לְֿוִיְֿפָֿן אִיבְֿעָר דָעָר וּוּיְכָעָר ערָד, גְֿעַלְֿאָפָֿן גִֿיכָֿ, רְֿאַשְֿיק, בְֿיוּ ער אֵיזְֿ צְֿוִ דִֿי שְׂטָאָלָן אָרוּוּם.

אוּיפָֿ אָן אָפְֿגְֿעָזְֿעָנְֿטָן בְֿוּים, ווּאָס קוּקְֿט אָרוּוּם פֿון דָעָר וּוּיְכָעָר ערָד, אֵיזְֿ גְֿעַזְֿעָסְֿן רְֿאָך, זְֿוּיְֿרָ אָלְֿטָעָר מְֿשָׂרָתָ בְֿיִי די פְֿאָרָד, אָן מִיט אָמְעָדָר גְֿעַשְֿנִיצְֿט אָצְֿוּבִֿיגָן.

— “וּאָס מָאָכָסְטָן, רְֿאָךְ?” — האט וואלף גְֿעַרְֿעָגָט בְֿיִים אָלָטָן.
דָעָר גְֿוִי האט אָרוּסְֿגְֿעָצְֿיִוְֿגָן זִין צְֿעַקְֿנְֿאָדְֿעָרְֿטָן, בְֿרוּינְֿגָם; אָדְֿעָרָ דִֿיקְֿן הְֿאָלְֿדוֹ פֿון שְׂוֹוָאָרְֿצְֿלְֿעָכְֿן, פְֿוּיְֿרִישְׁן הְֿעָמָד, ווּאָס אֵיזְֿ גְֿעַוְֿוָעָן פְֿאָרְֿקְֿנְֿעָפְֿלָט מִיט אָרוּט גְֿלְֿעָזְֿעָרָן קְֿנְֿעָפְֿלָלָעָ. ער האט צְֿעָצְֿיִוְֿגָן אֵין נְֿחָת אֶלְֿעָ זִיןְֿנְֿעָ קְֿנְֿיִתְֿשָׁן פֿון דָעָם מְֿאָגְֿעָרָן, קְֿנְֿאָכִיקְֿן פְֿנִים, ווּאָס האט אָוִיסְֿגְֿעָזְֿעָן וּוּיְכָרָעָ פֿון אָן אָלָטָן בְֿוּים, אָן ער האט באָווּז אָגְֿרִיסְֿן, אִיְזְֿ-אָזְֿ-איְזְֿיִיךְֿן, גְֿעַלְֿן צְֿאָן פֿון זִין לְֿיִדְֿיק מְוּל אָרוּוּם.
— “אָלְֿיְוָלְֿקָעָ מְאָךְ מִיר, וואלף,” — האט ער גְֿעַזְֿאָגָט מִיט פְֿרִיאַד, קוּוּלְֿנְֿדִיק מִיט אֶלְֿעָ קְֿנְֿיִתְֿשָׁן אָרוּם זִיןְֿנְֿעָ קְֿלְֿיִינְֿעָ, גְֿרִינְֿעָ אָוּגָן, — “בְֿ'חָאָב אָפְֿגְֿעָבְֿרָאָכְֿן אָצְֿוּיְֿגָלְֿ פֿון אָקְֿאָרְֿשְׁנְֿבָוּם. זָאָלְֿסָט נִיט זָאָגָן דָעָם טָאָטָן, אָז אִיךְ הָאָב אָצְֿוּיְֿגָלְֿ פֿון אָקְֿאָרְֿשְׁנְֿבָוּם קָאָלְֿיָע גְֿעַמְֿאָכָט. פֿון קְֿאָרְֿשְׁ-בְֿיִים-הָאָלָע זִיןְֿגָעָן די בְֿעַסְֿטָע לְֿיִולְֿקָעָם.

טוּכְֿעָבָע — .of cloth

בלוּזָן קְֿאָפָֿ — אָפְֿגְֿעָדְֿקָטָן קְֿאָפָֿ. אָן אָ הְֿיִתְֿלָ.

מְשָׂרָת (מְעַשְּׁאָרָעָם) — servant, attendant

.crumpled צְֿעַקְֿנְֿאָדְֿעָרָטָן —

קְֿנְֿאָכִיקְֿן — bignurdeikan.

קְֿאָרָע — bark

— “כ'וועל ניט זאגן, ראך,” — האט וואַלף צוגעוזנט, — “אבל
וואָו האָסטו דינַן אַלטַע לְיוֹלְקָע? ”
— “די אַלטַע? בְּהָאָב זִי אַצְיגַנְינֶר פֵּאַרְקְוִיֶּט. גָּוֹט גָּוֹלְט
גענוּמָעַן. אַהֲלָבָן רָוְבָּל אַין זַילְבָּעָר.”
וואַלף האט זיך אַזְוּקְגַּעְזָעַצְט אוֹיפַע דָּעַר קוּפַע פֵּאַרְדְּאַרְטָע
בְּלַעַטָּע לְעַבְנַן דָּעַם אַלְטַן רַאַך, אָוֹן צַוְּגַעְקוּקָט זַיַּך, וְוי עַר שְׁנִיצְט
געשִׁיקָט מִיטָן מַעֲסָרָע אִין הַאֲרָטָן הַאלָז. דָּעַר אַלְטָעָר הַאָט נִיט
אוֹיפְּגַעְהָעָרְטַט צַוְּ רַיְזָן מִיטָן זַיַּן אַלְטַן קָוָל, קְוּעַלְגָּדִיק פָּוֹן פֵּרְיִיד מִיט
זַיַּן אַיְזַן-אָוֹן-אַיְנִיצְקָן שְׁפִיצְיָקָן צַאַן. די מַעְשָׂה מִיט דָּעַר לְיוֹלְקָע,
וְואָס עַר הַאָט פֵּאַרְקְוִיֶּט די צַיגַנְינֶר פֵּאַר אַהֲלָבָן רָוְבָּל אַין זַילְבָּעָר,
הַאָט אַיְם אַנְגַּעְפִּילְטַט מִיט שְׁמָחָה.

— “צַיגַנְינֶר הַאֲבָן שְׁפָטָרָק לִיב אַלְטַע לְיוֹלְקָעָם, וואַלְף,” —
הַאָט עַר גַּעַמְוָרְמָלְט, — “אבלָר נִיט צָוָם רַיְכָעָרָן, נַאֲרָ צָוָם עַמְּן.
זַיַּי שְׁפָטָלָן דָּעַם צִיבָעָק, קְרָאָצְנָן אַרְוִים דָּעַם שְׁוֹאָרְצָן אַנוֹוָאָקָם, וְואָס
זַאֲמָלָט זַיַּך פָּוֹן רַזְיָן אָוֹן טַאַבָּאָק, אָוֹן דָּס עַסְן זַיַּי.”
וואַלף האט זיך פֵּאַרְקְרִימֶט:

— “פָּוֹן, חַזְוִירִים! אָוֹן סְפָּשָׁדָט זַיַּי גַּאֲרְנִישָׁט? ”
— “הָעֵי, זַיַּי וּוּרְעָן נַאֲרָ גַּעַזְוִינְטָעָר דָּעַרְפָּוֹן,” — הַאָט רַאַך גַּעַ-
לָאָכְט, — “אַפְּהַלוּ די זַיְבָּעָר זַיְעִירָע בָּאָפָּן עַם אָוֹן קְוַיְקָן זַיַּך דָּעַרְמִיט
זַיַּי מִיט בְּרָאָנְגָן.”

וואַלף האט אוַיְסְגַּעְשְׁפִּינְגָן אוֹיפַע די צַיגַנְינֶר, וְואָס פֵּאַרְעָסָן אַזָּא
מיַאָסְקִיטָט, אָוֹן עַר אַיְזָרְבָּן אַיְן שְׁטָאָל צַוְּ דִי פֵּעָרְד. זַיְעִירָע.
די פֵּעָרְד זַיְעַנְעַן גַּעַוְוָעַן אַיְוָהָן פְּעַלְדָּ שְׁוֹן. די מִשְׁרָתִים הַאֲבָן
גַּעַאְקָרָטָדָה די פֵּעַלְדָּעָר אוֹיפַע צַוְּ פֵּאַרְזְוִיָּעָן זַוְּמָעְרְקָאָרָן אָוֹן צַוְּ פֵּאַרְ
זַעַצְנָן קְאָרְטָאָהָל. אַיְן שְׁטָאָל זַיְעַנְעַן בְּלוּוֹן גַּעַבְלִיבָּן די טַרְאַגְּנְדִּיקָע
קְאַבְּלָעָם, וְואָס הַאֲבָן אַ לְּיאָדָע טָאָגָן גַּעַדְאָרְהָט גַּעַבְוִירָן לְאַשְׁקִיעָם,

קוּפָּע heap, pile —

שְׁנִיצְן .to carve

גַּעַשְׁקָט skilful —

צִיבָּעָק .shank of a tobacco pipe —

קָאָרָן rye —

טְרָאָגְעָדִיקָע pregnant —

קָאָבִילָע mare —

אַ לְּיאָדָע טָאָג any day —

לְאַשְׁקָעָס colts — יונְגָעָ פֵּעָרְדְּלָעָה,

און מען קאן זי שוין ניט אַרוּסֶפְּרִין צום אָקָעֶר. זי הַאֲבָן גַּעֲפֶאַכְּעֶט
מית די פּוֹלָע, אוַיסְגָּוְרָנְדִּיקְטָע זַיְתָּן אָוּן פּוֹיל גַּעֲצְוֶפְּט פּוֹן הַיִּ
וְאָס אַיּוֹ גַּעֲלָעָנָן אֹוֵף לַיְוִטְעָרְלָעָךְ אַיְבָּעָר די קַאַרְיְּטָעָם. אֹוֵף דָּעָר
עַרְד אַיּוֹ גַּעֲלָעָנָן די קִימְפְּעַטְאָרִין "קַאַשָּׁאָ", אַ בְּרוּינְהָאָרִיקָּע אָוּן
אַ יְוִנְגָּע, אָוּן אַרְוָמְגַעְלָעָקְט מִית אִיר צָוָּג אִיר נִיגְעָבְיָרִין לְאַשְּׂיקָּל,
וְאָס אַיּוֹ גַּעֲלָעָנָן לְעָבָן אִיר מִית די דִּינָּע פְּסִלְעָךְ פְּאַרְפְּאַלְאָכְטָן אַיִּינָם
אַיְזָן אַנְדָּעָרָן. וּאַלְפָ אַיּוֹ צְוָגַעְפָּאָלָן צום לְאַשְּׂיקָּל, זי אַ מּוֹטָעָר צוֹ אַ
קִינְד, אָוּן צְוָגַעְלִיְּגָט זַיְינָן רְוִיטָע בָּאָק צוֹ דָּעָר וּוְיכָעָר פְּעָל.

— „וּוְיַוְעַסְטוּ עַם אַ נַּאֲמָעָן גַּעֲבָן, וּאַלְפָ ?“ — הַאֲט דָּעָר אַלְטָעָר
רָאָךְ גַּעֲפֶרְעָגָט, שְׁנִיצְנְדִּיק זַיְינָן לְיוֹלָקָע.

— „בְּחַאְבָּא אַ גַּנְצָעָן נַאֲכָט גַּעֲטָרָאָכָט אָוּן גַּאֲרְנוּשָׁט אַוְיְסָגְעָן-
טְרָאָכָט,“ — הַאֲט וּאַלְפָ גַּעֲזָגָט, — דָּעָרְלָאָנָג מִיר, רָאָה, אַ בִּימְלָאָן,
וְאַלְעָן, וּוּלְאִיךְ עַם אַוְיְסָזָאָלָצָן ... „קַאַשָּׁאָ“ הַאֲט שַׁוִּין דֻּעָם גַּנְצָעָן
וְאַלְעָן דָּעָרְקָן אַפְּגַעְלָעָקְטָן.“

רָאָךְ אַיּוֹ אַרְוִיְּגַעְקָרָאָכָן צוֹ די אַגְּנָטָעָרְגַעְפְּוִילְטָעָ קְרָאָקְוּעָם,
וְאוֹ דָּסָם וְאַלְעָן אַיּוֹ גַּעֲלָעָנָן, אָוּן דָּעָרְלָאָנָג דֻּעָם יְיָנָגָל. וּאַלְפָ הַאֲט
אַוְיְסָגְעָזָאָלָצָן דָּסָם יְוִנְגָּע בְּאַשְׁעָפְעָנִישׁ, וְאָס הַאֲט זִיךְ נַאֲךְ שְׁוֹאָץ
אֹוֵף די פְּלָאָנְטָעָרְנְדִּיקָע דִּינָּע פְּסִלְעָךְ גַּעֲהָלָטָן, אַזְוִי זַיְינָן דֻּעָם
זַיְינָן זְאָלָצָט אַוִּים פְּלִיְּשָׁפְּאָרָן קָאָכָן.

די קִימְפְּעַטְאָרִין הַאֲט בָּאָלָד אַרְוָמְגַעְלָעָקְט דֻּעָם נִיגְעָבְיָרְעָנָם
אִירָן.

— „וְאָס מַעַר זַיְוָעָט עַם אַרְוָמְלָעָקָן, אַלְעָן בְּעַסְעָר וְוָעָט זַיְיָעָט
אַרְוָמוֹוָאָשָׁן,“ — הַאֲט וּאַלְפָ גַּעֲזָגָט אַ גְּלִיקְלָעְבָּעָר, דּוּרְכְּבְּיְרָנְדִּיק
זַיְינָן פְּגָנְגָעָר אַיְבָּעָר דֻּעָם קְלִינִיעָם, הַאֲרָטָן בְּעַרְשְׁטָעָלָעָה אֹוֵף
דֻּעָם לְאַשְׂיקָלָם בְּיִגְעָוּדִיק הַעַלְדוֹלָ.

עַר הַאֲט לִיב גַּעֲהָאָט אַלְעָעָט בְּאַשְׁעָפְעָנִישׁ אַיּוֹ זַיְיָעָר הוֹיָף. עַר
הַאֲט גַּעֲקָעָנָט אַלְעָעָט עַופָּות, קִי, קְעַלְבָּעָר. אַפְּיָלוֹ פְּאָר דֻּעָם בִּיק דֻּעָם

.eaves; trough — קָאָרִיטָע

קְרָאָקְוּעָ — בָּאָלָקָן, spar of a roof —

פְּלָאָנְטָעָרְנְדִּיקָע פְּסִלְעָךְ — שְׁוֹאָצָע פְּסִלְעָךְ.

עוֹפָות (אוֹיְפָעָם) — .fowl

בִּיק — .bull

בעסן, וואם שטוייט צונגעכובנדן שטענדייך מיט א קייט צו דער קאָרִיטעג, אַפְּגַּזְּנוֹנְדְּעָרֶט פֿון אַלְּעַ בְּהַמּוֹת, הַאֲטַ עַר נִיט קִין מַוְּרָא גַּעַחַצְּעַן אָוֹן אִים גַּעַלְעַט זִין מַעֲכְּטִיקָן הַאַלְּזָן. אַבְּעַר מַעַר פֿון אַלְּעַ, אַפְּלִילְוַן פֿון דֵי הִינְט, הַאֲטַ עַר לִיב גַּעַחַצְּטַ עַרְדַּ, אָוֹן נַאֲךְ מַעַר לְאַשְׁקְּלָעַן. עַר הַאֲטַ גַּעַמּוֹת זִין שְׂטַעַנְדִּיק אַיְן שְׂטָאַל, וּוּן אַפְּעַרְד אַיְזָן גַּעַנְגְּנָעַן צו קִינְד, צּוֹגְעַהְאַלְּפָן דֻּעַם אַלְּטַן רַאַךְ אַיְן אַפְּנַעַמְּעַן דֵי לְאַשְׁקְּלָעַן. דַּעַר פְּאַטְּעַר פְּלַעַגְט אִים שְׁלָאָגָן דַּעַרְפָּאָר, וּוּנְיל אַיְנְגָל דַּאְרָף וִיךְ נִיט מִישְׁן צו קִינְד בְּהַמּוֹת, נִיט צּוֹקוֹקָן זִיךְ צו אַזְׁעַלְכָּעַ זָאָכוֹן. דָּאָס גַּעַהְעָר צּוֹם אַלְּטַן רַאַךְ. אַבְּעַר קִין שְׁוֹם פַּעַטְשַׁ הַאֲבָן נִיט גַּעַהְאַלְּפָן. וּוּאַלְּפָן אַיְזָן שְׂטַעַנְדִּיק גַּעַשְׁטַאְגְּנָעַן אַיְן שְׂטָאַל אַיְן דֵי עַרְשְׁטָעַ פְּרַיְלְינְגְּטָעַג, וּוּן דֵי בְּהַמּוֹת קַעְלָבָן זִיךְ נִיט מִקְוִים וּוּרְעָן".

— „דַּעַר יָוָגָן וּוּשָׁט אַוְּסָוָאָקָסָן אַפְּעַרְדִּיְוָגָן, אַבְּלַעַגְּאַלְּעַ", — הַאֲטַ דַּעַר פְּאַטְּעַר נְהִיאָות גַּעַזְגָּט, — „הַלוֹאֵי מִינְעָן רַיְיד זָאָלָן נִיט מִקְוִים וּוּרְעָן".

ニין, עַר אַיְזָן גַּעַוְועַן צּוֹהְרִידַן מִיט וּוּאַלְּפָן, ר' הַעֲרָשׁ רַוְבִּין. כַּאֲטַש עַר אַיְזָן גַּעַוְועַן אַדְרָאַס-יֵיד, אַבְּלַעַבָּסָן פֿון אַחְיָהָן פְּאַלְּ — וּוּאַרְק הַאֲטַ עַר פֿון דַּעַטְטוּעַגְן נִיט לִיב גַּעַחַט דָּאָס דַּאְרָף, וְאַם עַר הַאֲטַ אַיבְּעַר גַּעַנְוָמָעַן בְּיוֹרָשָׁה פֿון זִין שְׁוּעוֹר, דֻּעַם אַרְעַנְדָּאָר. ר' הַעֲרָשׁ אַיְזָן גַּעַוְועַן אַשְׁטַאְטִישְׁעָר, אַוְאַיְלְ-לַעֲרָנְגָּר, וְאַם טַאְקָע דַּעַרְפָּאָר הַאֲטַ אִים דַּעַר שְׁוּעוֹר זִיְינְרָגְעַנְוָמָעַן פְּאַר אָן אַיְידָעַם פְּאַר זִין בְּתִיחְיָה אָוֹן אִים אַזְׁעַקְגַּעַבָּן זִין גַּאנְנָץ פְּאַרְמָעָן — פְּלַעַדְעָר אַסְךְ, גַּעֲרַטְנָעָר, סַעְדָּעָר, אַחְוָיפָּה פְּלַעַמְּדָעָם, קִיְּ — פְּעַרְדָּר, עַוְּקָהָת, שִׁיבְּעָרָן אָוֹן שְׂטָאַלְּן. נַאֲכָן שְׁוּעוֹרָם טַוִּית אַיְזָן עַר פְּאַרְ — בְּלִיבָּן אַיְן דַּאְרָף, דַּעַר פְּרִיעַץ פֿון הַוְּקָה, אַבְּעַר עַר הַאֲטַ זִיךְ דַּעַרְצָוָן נִיט גַּעַקְאָנָט צּוֹגְעַוְאוֹיְגָעָן. דֵי אַרְכָּבָט הַאֲבָן גַּעַטְאָן דֵי פּוֹיעָרִים דֵי

קַעְלָבָן זִיךְ	— גַּעַבְוִירָן אַקָּלְבָּ .to calve
מִקְוִים וּוּרְעָן	(מִעְקָוָיִם וּוּרְעָן) — .come true
פְּאַלְּוּוֹאַרְק	.farm
גַּעֲרַטְנָעָר	.gardens
סַעְדָּעָר	.orchards
שִׁיבְּעָרָן	.barn
הַוְּקָה	.estate

משרתים, אויך דאס וויניכ זיין, וואם איז צונגעוואוינט געוווען צו דארפֿסָרְבַּעַט.

ר' הערש האט ניט געקענט אינישפֿאנַעַן קיין פֿערַד, מורה געהאַט צוֹצְגִּיּוֹן גָּאָר דערצֶן. באַטְשׁ דֵּי הִינְטַזְוַן זַיְנַען זַיְנַען אַיִם נַאֲכְגַּעַלְאָהָן אָוֹן גַּעַלְעַט אַיִם דֵּי הַעַנְטַזְוַן, האַט עַר אַלְזַן נָאָר צוֹ זַיִי קִין גְּרוּיסֶן צוֹטְרַוִּי נִיט גַּעַהַאַט אָוֹן שְׂטִילְעַרְהַיִּיט פֿאָר זַיִי פֿאָלִוְזֶן אַ בִּיסְלָ מָוָרָא גַּעַהַאַט.

— «אַ פְּלַבְּ קָאָן מָעֵן נִיט אַנְטְּרוּיָעַן», — האַט עַר גַּעַמְוַרְמַלְט, אַוְעַקְיָאַגְּנָדִיק דֵּי הִינְטַזְוַן, וואָם זַיְנַען זַיִם נַאֲכְגַּעַלְאָהָן מִיט אַוִּיסְטַּגְּשָׁטְרַעְקַטְעַ קָעֶפְּ, לְעַכְּצָנְדִּיק נָאָר אַ גַּלְעַט.

ער האַט נִיט פֿאָרְטָרָאָגָן דֵּי פֿוּיְעָרִים מִיט זַיְעַרְעַ מְגַוְשָׁמְדִיקָעַ רַיִד, עַיְפּוֹשְׁדִּיקָעַ לְיוֹלָקָעַם, רַוִּיעַ גַּעַלְעַטְבָּרָם אָוֹן פֿאָרְגְּרַעְבְּטָקִיָּיט. דָּעַרְפְּאָר טַאָקָע, אַיְזָן עַר אַפְּטַמְּפָאָרָן צָוָם רַבִּין, באַטְשׁ עַר אַיִן גָּאָר-נִישְׁתָּאָזְזָה הַיְמָעָר חַסְיד גַּעַוְועָן, אָוֹן אַפְּגַעְוָעָסָן דָּאָרָט בְּנֵי יְעֻדָּעָר, נִסְיָה וּוְאָכָן לְאָנָגָג, אַבְּיַיְזָן צַוְּיִישָׁן יִידְזָן, רַיִדְזָן וּוְעָגָן תּוֹרָה, מְסֻחָּרִים, הַעֲרוֹן מְעַשְ׀יוֹת אָוֹן שְׁמוּעָסָן וּוְעָגָן מְלָחָמָות, וואָם דָּאָרָפָן קוּמוּן.

אין דֵּי וּוְינְטָעָר-חַדְשִׁים, וּוְעָגָן דֵּי וּוְעָגָן זַיְנַען גַּעַוְועָן פֿאָרְשָׁאָטָן אָוֹן קִין פֿרְעַמְדָע זַיְנַען נִיט גַּעַקְוּמָעַן, אַיְזָן ר' הערש אַרְמוֹגְעַגְּאַנְגָּעָן אַ פֿאָרְלְוִירְעָנָעָר. ער האַט גַּעַבְּיָסָן דֵּי בָּאָרְדַּ פֿאָרְ פֿאָרְדָּרוּם, גַּעַקְנָאָקָט גַּעַוְועָז דֵּי פֿיְנְגָעָר, אַזְמָהָאַט זַיְעַר בְּרַעְבָּן זַיִךְ גַּעַהַעַרְתָּא אַבְּעָר אַלְעָז שְׁטוּבָן, אָוֹן ער האַט נִיט אַיְפְּגַעְהָעָרָט אַרְוִיְּפְּרִיצָן דֵּי אַיְוָגָן צָוָם גַּעַקְאַלְכָּטָן בָּאָלְקָן.

— «רְבוּנוּ-שְׁלַ-עוֹלָם, לְיָוּ מִיךְ אַוִּיסְטַּגְּשָׁטַּ פֿוֹן דָּאָרְפַּת», — האַט עַר גַּעַבְּעַטְעַן, — «בְּרַעְנָגָג מִיךְ צַוְּיִישָׁן יִידְזָן!»

ער האַט תָּמִיד גַּעַהַאַט צָוָם פֿאָרְקְוִיָּהָן דָּאָס גּוֹט, אַפְּגַעְבָּן עַמְּ פֿאָר אַ הַלְּפָטָדָי וּוּעָרָט, אָוֹן אַרְבִּינְצּוֹצְיָעָן זַיִךְ אַיִן אַ שְׁטָאַט צַוְּיִישָׁן יִידְזָן.

לְעַכְּצָן — to yearn, to languish for
מְגַוְשָׁמְדִיקָעַ (מְגַוְשָׁמְדִיקָעַ) רַיִד — נִיט קִין פֿיְנָעָ רַיִד;
רַיִד מִיט אַ גְּרָאָבָן קוֹל.

עַיְפּוֹשְׁ (אַיְפּוֹשְׁ) — שְׁלַעְכְּטָעָר רִיחָה,

דָּאָס גּוֹט — estate.

נאר עפעם קיין מאל האט זיך קיין קונה ניט געמאכט. פונקט צווי ווי. ער אלין האט זיך ניט געוואלט צוריון צו די גוייאישע זאכן, אזויה האט ער אויך זייןנע יינגלאך אויסגעעהיט דערפּון. ער האט געהאלטן צו זוי א מלמד און געזען, זוי זאלן לערנען חומש און רשיי, גمرا און חשבו. טאמער האט עמעצער פּון זוי געוואלט צוגיין צו א פּערד, האט ער אנטגעריען:

— „רייט ניט די בהמות, איר ווועט פֿאָרגעטען פֿלערנען.

דען אינציגן, וואס ער האט ניט געקאנט אוזעקסלעלען פּון די גויים און בהמות, איז געוווען וואלֶן. פּון קינדויז און האט דאס יינגלאט קיין קאָפּ צו דער תורה, אַרְוִיסְגְּעוֹזָן זאָכָן, וואס האבן ר' הערשן אַנְגְּעַפְּלִיט מיט מורה. ער האט זיין האנט אַרְבִּינְגְּעַפְּקָט צו די גַּרְעַמְטָע הײַנט אַין די מַיְלָעָר אַרְבִּין, אַין די צִיּוֹן זוי פֿאָרְקָרָאָכָן, אַזְׁנָן ניט מורה געהאלט, אַזְׁנָן מען ווועט אַים אַנְגְּבִּיטָן. ער האט זיך געקוליעט מיט די היינט אַוְיפּ דער ער. ער האט געכָּפְּט פֿוֹיגָל אַזְׁנָן זוי פֿאָרְהִימִישָׂט. ווינטער, וווען אַ האלבּ דערפּּרְוִירְעָנָר פֿלְעָגָט קְלָאָפּן מיט די פֿלְגִּיל אַין דער פֿרְאַסְטִיקָעָר שׂוּבִּי, מען זאל אַים אַרְבִּינְלָאָזָן, פֿלְעָגָט ער דעם פֿוֹיגָל דערפּּרְוִירְעָנָר, הויכן אַים אַזְׁוֹי לְאָגָן מיט דער פֿאָרָע פּון מַוְיל אַין שְׁנָאָבֵל אַרְבִּין, בֵּיז ער געהאלט אַים אַוְיְהָגְּעַלְעַבְּט אַזְׁנָן אַים געווונט געמאכט. אַוְיך האט ער געקענט אַרְמוּבִּינְדָן אַ פּוֹם בֵּיז אַ צְּעַבְּלוֹטִיקָטָן הָוֵט, וואס אַ שְׁטָאָרְדָּעָר קערער פְּלָבּ האט אַים אַ בֵּין אַינְגְּגָעְבִּים אַין אַ גַּעַשְׁלָעָג צְׁוּבִּי אַ צּוֹגָן. טאמער אַזְׁנָן אַ פֿרְעָמְדָע קוֹ פֿאָרְקָרָאָכָן אַין זְיוּעָרָע פֿעַלְדָּעָר, האט ער ניט אַפְּגָנְלָאָזָט, בֵּיז ער האט זיך ניט פֿאָרְנוּמָעָן בֵּיז די הערנער אַז אַפְּגָנְעַפְּרָט אַין שְׁטָאָל אַרְבִּין, האַלְטָנְדִּיק זיך אַזְׁוֹי לְאָגָן, בֵּיז דער באַלְעָבָּס אַוְרָעָר אַזְׁנָן ניט געקוּמָעָן מיט אַ גִּילְדָּן זיך אַוְיסְצּוּלִיּוֹן פֿאָרָן שְׁאָדוֹן, וואס זיך האט געמאכט.

ר' הערש האט זיך געבייזערט:

— „יונָגָן, אַיך וויל ניט האַבָּן צו טָאָן מיט די ערליַּים, טְרִיבִּין אַרְזִים די קוֹ!“

אַכְּבָּעָר ווְאַלְפּ האט ניט געוואלט הערָן.

חַשְׁבּוֹן (כְּטוֹשָׁבָן) — אַין דעם פְּאָל : אַרְיטְּמַעְטִיק.

צַוִּיג — bitch.

עַרְלָן (אַרְלָן), עַרְלִים (אַרְיִילִים) — גּוֹיִים.

— „פֶּאָר וּוְאַם, אָז אָונְדוּרֶם אֲבָהָמָה גִּימָט צֹו זַיִ אֵין דַי פֶּעַלְדָּעָר,
 פֶּאָרְנְעַמְעָן זַיִ יַאַז אָזָן פֶּאָדָעָרָן אַוִּיסְקְּוִיֶּגְעַלְטָ?“ — הָאָט וּוְאַלְפָ
 גַּעֲזָאנְגַּט מִיטָּהָרֶץ. — „אָונְדוּרֶעָרָפֶּעַלְדָּעָר וַיְנַעַן אַוִּיךְ חֶפְּקָר!“
 פֶּאָר קִיּוֹן שְׁקָצִים הָאָט עַד נִיטָּמָרָא גַּעַחַת, גַּעַשְׁתָּאַנְעָן תָּמִיד
 גְּרִיּוֹת מִיטָּהָרֶץ אֲזַנְתָּא אָזָן פְּים אַפְּצָוְשָׁלָאָן יַעֲדָן, וּוְאַס וּוּעַט אִים
 אַנְרִוָּרֶן. אִין גַּאֲנְצָן אַיְוֹ אִים דַעַר קָאָפֶּג גַּעַלְעָגָן אַיְן דַי פֶּעַרְדָּה. עַד אִיזָּיָּז
 גַּעַרְתָּן אַוִּיפָּה דַי שְׁטָאַרְקָסְטָעָפֶּעַרְדָּ אַפְּיַילָוּ אֲזָּצִים, בְּלוּוֹן הַאלְטָנְדִּיק
 זַיְךְ בַּיִּזְדָּה דַי גְּרִיוּוּם. עַד אַיְוֹ אַרְוֹנְטָעְרָגְעָרְאָכָן אָונְטָעָרָפֶּעַרְדִּישָׁע
 בְּיַעַרְעָרָ אָזָן אַפְּגָעְרִינְיִקְתָּ זַיִ דַּאַס מִיסְטָמִיט אַיְזָעְרָנָעָ קָאָמָעָן.
 טָאַמְעָרָ הָאָט זַיְךְ אַיְוֹגָג, אַוְמָגָעָקָאָוּוּטָפֶּעַרְדָּלָ אַפְּסָמְדָעָן
 אַיְן גַּלְאָז, אַדְעָרָ אַטְשָׁוּעָקָלָ אַרְיִינְגָעָנוּמָעָן אַיְן דַעַר טַלָּא, הָאָט עַד
 אַוְמָעְרָגְעָהָיְבָן דַעַם פֶּעַרְדָּסָפֶּאָרוֹוְאָונְדָעָטָן פָּום, פֶּאָרְלִיְגָטָ אִים
 אַוִּיפָּה זַיְנָן קָנִי, אָזָן אַזְוִי לְאַנְגָּגָנָהָיְלָטָ אַזָּנְגָּבְוָנְדָן, בַּיִּזְדָּה הָאָט דַעַם
 חַוְּלָה אַוְיִסְגָּהָיְילָטָ. עַד הָאָט דַעַם בַּיִּזְמָטָן פֶּעַרְדָּ גַּעַפְעַנְטָעָטָדָי
 פֶּאָדָעְרָשְׁטָעָפְּים, עַם זַאַל נִיטָּזְוִיתָ אַזְוּעָקָפָן דַעַר פָּאַשָּׁעָ, אָזָן
 וּוְיַלְדָעָ אַגְּעָרָם דַי צִיּוֹן אַיְן דַי מִפְּלִילָרָ גַּעַצְיִילָטָ, פְּדִי צֹו וּוּסָן וּוְיַפְּלָ
 יַאֲרָן זַיִ הַאֲבָן. מַעַרְפָּן אַלְזָן הָאָט עַד גַּעַלְעָפָטָ צֹו לְאַשְׁקִיקָם, צֹו דַי
 יוֹנְגָעָפֶּעַרְדָּלָעָ. גַּאֲנְצָעָ טָעָג אַיְוֹ עַד אַרְוֹמָגְעָלָאָפָן מִיטָּזַי אַוִּיפָּה
 לְאַנְקָעָ, אַפְּגָעָהִיטָזַי אַזָּן קִיְנָעָם פָּן דַי דַּאֲרְפִּישָׁעָ יַיְנְגָלָעָ נִיטָזַ
 גַּעַלְאָזָטָ זַיִךְ אַרְוִיְּכָאָפָן אַוִּיפָּה זַיִ רַיְנָטָן, וּוַיְלָ דַאַס שָׁאַדָּטָ יוֹנָגָעָ
 פֶּעַרְדָּלָעָן צֹו זַיְעָרָ וּוּאָקָם.

פֶּאָר דַעַם לְעַצְטָ גַּעַלְטָפָן פֶּאָרְבִּינְפֶּאָרְנְדִּיקָעָ סָוחָרִים, פֶּאָר
 חַנוֹּהָ-גַּעַלְטָ, וּוְאַס עַד הָאָט גַּעַקְרִיגָּן פָּן דַעַר מַוְתָּעָר, פֶּאָר יַעֲדָן
 אַפְּגָעָשְׁפָּאָרְטָן גַּרְאָשָׁן הָאָט עַד בַּיִּצְפָּאָרְטָ אַלְאַשְׁקִילָ אַיְנְגָעָהָאַנְדָלָטָ
 אָזָן אַיְדָעָרָ מַעַן הָאָט זַיִךְ אַוְמָגָעָקָוּקָטָ, הָאָט עַד אַוְיִסְגָּהָאַדְעָוּוּטָ

.bridle — צְוִים

.mane — גַּרְיוּעָ

.to shoe a horse — קָאַזְוָעָן

טַלָּא — דַעַר אַוְמָעְרָשְׁטָעָר טַיּוֹל פָּן פֶּעַרְדָּסָפָום, וּוְאַס מַעַן שְׁלָאָגָטָ

.(horseshoe) אַרְוִיָּה דַעַם דַי פֶּאָדָקָעָוּעָ

גַּעַפְעַנְטָעָטָ — גַּעַבְוָנְדָן.

.pasture — פָּאַשָּׁעָ

.stallions — אַגְּעָרָס

אין אַ פָּעַרְדֵּל אַ צָּצְקָעַ. אַפְּהִילּוּ אָיִן שְׁטוֹב פֶּלְעָגֶט עַד דֵּי יַוְנְגָעַ פֶּעַרְדַּ—
לְעַד אַרְיִינְגִּירָן אָוֹן צּוּקָעַר זַיִן גַּעֲנָבָן צַו נַאֲשָׁן.

דָּעַר פֶּאָטָעַר הַאֲטַט גַּעֲשָׂרְיוּן, גַּעֲפָאַטְשָׁטָט, גַּעֲטָעַנְהָט, אָוֹ פָּוֹן דָּעַם
יַוְנְגַּו וּעַט אַיְסָוָאַקְסָן אַ גַּוִּי. אַכְּבָעַר וּוּאַלְפַּ אַיִזְ פָּוֹן זַיְינָעַ פֶּעַרְדַּ נִיט
אַפְּגָעַטְרָאַטָּן. פָּוֹן דָּעַם רְבִינָם חַוְמָשָׁ אַיִזְ עַר אַזְוּעַק אָוֹן גַּעֲלָאַזְטָזָזָז
צַו דָּעַר לְאַנְקָעַ.

— “רַ' הַעֲרָשָׁ”, — הַאֲטַט דָּעַר מַלְמָד זַיִן גַּעֲלָאַגְּטָט, — “סְ'אַן
עַבְירָה דָּאַס מַלְמָד-גַּעֲלָטָט, וּוֹאַס אַיְרָ צַאַלְטָ מִיר פֶּאָר דָּעַם יַיְנְגָל.

אַיְךְ בֵּין נִיט זַיִן מַלְמָד, זַיִן רְבִיבָי אַיִזְ דָּעַר אַלְטָעַר גַּוִּי...”

— “שְׁלָאַגְּטָט אַיִם, בְּרַעַכְתָּ אַיִם זַיִן בַּיְנָעָר”, — הַאֲטַט רַ' הַעֲרָשָׁ
זַיִן גַּעֲבָעָטָן, — “אַיְךְ הִיָּם אַיְיךְ!”

— “וּוְעַר הַאֲטַט פּוֹחַ צַו אַיִם”, — הַאֲטַט דָּעַר מַלְמָד גַּעֲנַטְפְּעָרָט
אַ פֶּאָרְשָׁעַמְטָעָר, — “אַיְךְ דָּאַנְקָ גַּאַט, אָוֹ עַר שְׁלָאַגְּטָט מַיִּיד נִיט. אַזְאַט
גִּבוֹרָ!...”

רַ' הַעֲרָשָׁ הַאֲטַט אַרְאַפְּגַעַלְאַזָּות זַיִן אַוְיְגָן אָוֹן גַּעֲבָרוּמָט מִיטָּפָעָם
צַו דָּעַר זִבְטָ פָּוֹן זַיִן וּוּבָבָ, דָעַר אַרְעַנְדָּאַרְיְשָׁעָר טַאַכְטָעָר, וּוֹאַס הַאֲטַט
גַּעֲהַאַלְטָן מִיטָּן יַיְנְגָל.

— “דָעַר מַאְמָעָם זַוְּגָן”, — הַאֲטַט עַר גַּעֲמָוּרָמָלָט זַיִן אַיִזְ דָעַר בָּאַרְדָּ
אַרְיִין, — “סְ'אַ פֶּאָרְפָּאַלְעָנָעַ זַאַד.”

2

אַזְוּ וּוּאַלְפַּ אַיִזְ אַלְטָ גַּעֲוּוֹאַרְן אַיִזְ אָוֹן צּוֹאַנְצִיךְ יַאֲרָ
אָוֹן נַאֲקָסָהָט גַּעֲדַאְרָקָט שְׁטָעַלְן זַיִן צָוּמָ מִילְיטָעָר, הַאֲטַט רַ' הַעֲרָשָׁ
גַּעֲוּוֹאַלְטָט פֶּאָרְקוּיְהָן עַטְלָעַכְעָ אַקְעָר עַרְד אָוֹן אַ פָּאָר בְּהַמּוֹת, בְּדִי
פָּאָר דָּעַם גַּעַלְט אַיְסָצְוּלְיָוָן דָעַם זַוְּגָן זַיִן גַּוְיָאַוְשָׁעָה הַעֲנָמָת.
וּוּאַלְפַּ הַאֲטַט נִיט אַרְוִיְגַעַלְאַזָּות אַוִּיפָּ דָעַר שְׁוּוּעָלָ קִיְּוָן פּוּעָר, וּוֹאַס אַיִזְ
גַּעֲקָוּמָעָן רַיְדָן וּוּגָן קוּיְהָן עַרְד.

מַלְוָמְדִ-גָּעַלְט (מַעְלוֹמָאַד) — דָאַס גַּעַלְט וּוֹאַס מַעַן צַאַלְט דָעַם
מִילְמָה.

— "גִּיטְמִיט גַּטְטָט, פֶּעֲטָעָרֶל!" — האט ער געטריבן די' קונים.
— "מֵיר פֶּאָרְקְוִיָּפָן נִיטְמָ." —

דער פֶּאָטָעָר האט אים גערעדט צום שכט:
— "וֹוֹ נָאָר דָו וּסְטָט בָּאָרְבִּיט וּוּרְן, גְּרָאָכָעָר קָאָפּ, וּוּטָט מָעַן
דָּאָרְדָּרְיְּדָן גָּוְטָע שִׁידּוֹכִים מִיטְנְדָן, אָוָן מֵיר וּוּלְזָן דָּאָס אַרְבִּינְגְּעָלִיגְּטָע
גַּלְעַלְתְּ צְוִיקְקְרִיגְּן, נָאָךְ מִיטְ אַסְמִיטְשִׁיךְ אַרְיְבָעָרְדָן."
וּוּאָלְפָן האט נִיטְ גַּעֲוָוָאָלָט הָעָרָן. וּוּ אָלָעְ שְׁקְצִים אַיְן דָּאָרָף,
וּוּאָסְ וּוּרְן אַיְן אָוָן צְוָאָנְצִיךְ יָאָר אָלָט, האט ער גַּעֲלָאָזָט זִיךְ אַוִּיפָּה
ニיען אַ פָּאָר גָּוְטָע שְׁטִיוֹלָן, פָּוֹן בְּדָעְטָלָעָר אַ קָּעְסָטָל זִיךְ גַּעֲמָאָכָט,
פְּדִי צְוּ הָאָבָּן אַיְן וּוּאָס אַיְנְצָוְפָּאָקָן דִּי אָצָן, אַפְּגָעָפָּאָרְבָּטָע עַס אַוִּיפָּה גְּרִין,
אַ בָּאָשְׁלִיךְ זִיךְ אַיְנְגָעָה אַנְדָּלָט, אָוְדָק אַ שְׁעָפָּסָן חִיטָּל. צְוּ גְּלִיְיךְ מִיטְ
אָלָעְ דָּאָרְפְּמִוּנְגָּעָן, אָוָן ער אָזְוּעָק אַיְן שְׁטָאָט אַרְיְין צְוּ שְׁטָעָלָן זִיךְ
פָּאָר דִּיְּדָאָקְטוּוּרִים אָוָן אַפְּיִצְּרָן, וּוּאָס קְלִיבָּן מְעֻנְעָר פָּאָר דָעַם
קִיּוּרָם דִּינְסָט.

— "דִּינְזָן נָאָמָעָן אָוָן פֶּאָמְלִילְיָעָן-נָאָמָעָן?" — האט דער פֶּעֲטָעָר,
רְוִיְּטְבָּעְדְּרִיקָעָר נָאָטְשָׁאָלָנִיךְ גַּעֲרָעָנְטָט בְּיַיְמָן נָאָקָעָטָן צְוּוֹאָקְסָעָנְטָם
יְוָנָגָן.

— "וּוּאָלְפָן רְוִיְּבָוִן," — האט דער נָאָקָעָטָר גַּעֲנַטְפָּעָרְטָמָן.
— "בְּאַשְׁעַטְטִיקָוָנָג?"

— "אַ פְּוִיעָר."

— "גַּעֲזָנְטָמָן?"

— "גַּעֲזָנְטָמָן!"

דער נָאָטְשָׁאָלָנִיךְ האט אַוִּיסְגָּעָרְבִּין מִיטְ דָעַר פֶּעֲטָעָר האָנְטָט
צּוֹם עֲרַשְׁתָמָן אַיְין אָוִיגָן, דָעְרָנָאָךְ דָאָס צְוּוִיטָע, אָוָן אַוִּיסְגָּעָלָאָצָט
דִי אַוִּיסְגָּעָנוּוַיְשָׁטָע אָוִיגָן אַוִּיפָּה דָעַם נָאָקָעָטָן יְוָנָגָן.

— "אַ יְדָן?" — האט ער גַּעֲרָעָנְטָט מִיטְ שְׁטוּיְנָנָג.

— "אַ יְדָן!" — האט דער נָאָקָעָטָר יְוָנָגָן גַּעֲנַטְפָּעָרְטָמָן.

מִיטְ אַסְמִיטְשִׁיךְ אַרְיְבָעָר — נָאָךְ מָעַר וּוּ מָעַן האָט
נָעַהָאָט.

בָּאָשְׁלִיךְ — אַ וּוּרְעָמָעָר אַיְבָעָרְדָעָק אַיְבָעָרְן גָּאָנָצָן קָאָפּ. מָעַן

טְרָאָגָט אַ בָּאָשְׁלִיךְ אַיְבָעָרְן חִיטָּל.

בָּאָטָשָׁאָלָנִיךְ — עַלְצָטָעָר.

אוֹיסְגָּעָלָאָצָט דִי אָוִיגָן — opened wide his eyes

דער דיקער פארשווין האט זיך אויסגעדרויט צוֹהָגֶן דאקטוירס און מיליטערלעיט און גערוֹן : — „גַּאֲסְפָּאָדָּא, קּוֹמָט זָעָם עַפְּעָם שִׁינְמָם. אֵיךְ אַפּוּעָר, אָוֹן זָגְטָמָא אָזֶעָר אַיְזָנָעָונְטָמָא.“ אלע זוינען צוֹגָעָנָגָעָן צוֹם נַאֲקָעָטָן יְוָנָג אָוֹן אַסְטָרָאַכְטָמִיט אַפְּעָנָע אַיְגָן . צוֹוִישָׁן דַּי אלע שְׂטָעַטְלָשָׁע בְּחוֹרִים אַיְזָוָאָלְפָּרָבָּזָן גַּעַשְׁתָּאַנְעָן אַגְּלִיכְעָר, אַפְּעַסְטָעָר, אַשְׁטָאַלְצָעָר מִיט זַיְנָן כּוֹח אָוֹן גַּעַקְוָט מִיט אַפְּעָנָע אַיְגָן אַרוּם זַיְך . — „זְדַּאֲרָאָזָו !“ — האט ער הוֹיְך גַּעַנְטַפְּעָרָט אַזְּוָאָפָּה אַלְעָדָאָק טַעַרְישָׁע פְּרָאָגָעָם . דַּי מִילִיטָעָרְלִיעָט הָאָבָן אַנְגָּעָקוֹוָאָלָן . — „גָּוֹט גַּעַבְּיוֹיט !“ — האט דער דאקטוּר גַּעַלְוָיבָט אַיְם , בְּרִיאָת אַיְם דַּי אַקְסָלָעָן אָוֹן שְׁמָאָל אַיְם דַּעַר טַאַלְיָע אַיְגָן קְלָאָרָע , צַיְינָן אַיְינָם אָוֹן אַיְינָם . — „אָוֹן פִּים הַיְּכָעָן ,“ — האט דער אַפְּיִצְרָג גַּעַמְוָרְמָלָט , טַאַפְּנָדִיק מִיט דַּי הַעַנְטָא אַיְבָּעָר דַּעַם יְוָנָג שְׂטָאַרְקָע , גַּעַטְאַקְטָע פִּים , — „וּוְעַט גַּוְט זַיְנָן אַיְן דַּעַר קָאַוְצָלְעָרִיעָן .“ — האט דער עַלְצָטָעָר הוֹיְך אַוִיסְגַּעַרְוָן אָוֹן אַפְּאַטְשׁ גַּעַטְאָן דַּעַם צַוְּגָעָנוּמָעָנָם אַיְבָּעָר דַּעַר פְּלִיְּצָע , וּוּ מַעַן גַּיט אַפְּאַטְש אַגְּוֹט פְּעָרְד , וּוּאַסְטָעָן הָאָט אַיְנָגָעָה אַנְדָּלְט : — פְּאָר דַּי פְּיָוָר וּוּאַכְּן צִוְּטָט , בֵּין צַוְּשָׁטְעָלָן זַיְך צוֹם פָּאָלָק , האט וּוּאָלְפָּג גַּעַמְאַכְט אַרְדָּעָנוֹנָג אַיְן דַּי שְׂטָאָלָן . ער האט אַוִיסְגַּעַרְרִיכְט דַּי צִוְּיָמָעָן , אַוִיסְגַּעַלְאַטְעָט דַּי כַּאֲמָוָתָן , דַּי פְּעָרְד גַּעַפְּצָצָט אָוֹן נַעַרְיוֹנִיקָט , אָוֹן נַעַט אַוִיסְגַּעַה אַרְטָט טַוְלִיעָן דַּאַס פְּנִים זַיְנָמָן צַוְּגָעָרָעָה אַלְדוֹזָעָר אָוֹן קָעָפָן .

גַּאֲסְפָּאָדָּא — אַרְוִיסְיָה וּוּאָרָט ; בָּאַטְיִיט — gentleman . זְדַּאֲרָאָזָו — אַרְוִיסְיָה וּוּאָרָט ; בָּאַטְיִיט — גַּעַוְונָט . אַנְגָּעָקוֹוָאָלָן — הַנָּהָה גַּעַהָאָט , גַּעַוְוָעָן שְׂטָאַרְקָצָרְזָוְרִידָן . טַאַלְיָע . waist, figure, shape . גַּעַטְאַקְטָע פִּיס — פִּים וּוּאַס זַיְנָמָן פְּוֹנְקָט וּוּ מַעַן וּוּאַלְט זַיְ אַוִיסְגַּעַשְׁנִיצְט (carved) . כְּאַמוֹט — horse's collar .

— „טאטע, זאלסטע ניט פֿאַרְקּוֹיֶּפָּן, הערטט?“ — האט ער יעדן
טאָג אויף ס'גִּי געבעטען בײַם פֿאַטְטָר. — „די עטלאָכָע יאָר דינסט
וועlein פֿאַרְבְּנְיֶלְוִיֶּנְן אָון אַיךְ וּוּאַל אַגְּעַמְּנָה
גַּאֲרַ נִיט פֿאַרְקּוֹיֶּפָּן, טאטע!“

— „אַסּוֹר, אַוְיבָּ ער וּוּעַט אָזִוִּי בענְקָעָן נַאֲךְ טַאַטָּע-מַאַטָּע, וּוּ
נַאֲךְ דֵּי פֿאַרְדָּד“, — האט ר' הערש געווַאנְט מִיט פֿאַרְדָּרָאָם.
וּוּ פָּוּן אַלְעַ רַעֲקָרוֹתָן, נַאֲךְ פָּן יִידְן דָּעַרְצָו, האט דָּעַר אָוָן-
טַעַר-אַפְּיִצְּרָה, דָּעַר רַיְטְּלָעַדְרָה, גַּעֲפְּרוֹאָוָת מַאֲכָן חַוְּקָ פָּן דָּעַר רַעֲקָרוֹת
וּוּאַלְפָּ רַובִּין.

— „אויף אַ פֿאַרְדָּד דַּאֲרָף מַעַן זִיכְּן מִיטָּן פְּנִים צָוָם קָאָפָּ, נִיט
צָוָם וּוּיְדָל“, — האט ער אַים גַּעַלְעָרָנְט מִיט אַ גַּעַמְּאָכָטָן עַרְנְסָט, —
„אָוּן אָוּן דָּאָם פֿאַרְדָּד לְיוֹפְּטָה, דַּאֲרָף מַעַן נִיט שְׁרִיבְּיָעָן „טַאַטָּע-לְעַמְּמָעָלָעָה“,
גַּאֲרַ האַלְטָן זִיךְּ אַיְן זָאָטָל, פֿאַרְשְׁתָאַטָּעָן?
וּוּאַלְפָּ חַאֲטָן נִיט אַיְבָּרְגָּעָשְׁלָאָגָן אָוּן שְׂוּנוֹנְגָּנְדִּיק אַוְיסְגָּעָהָעָרָט
דָּעַם גּוֹיִם וּזִיכְּן. צַו עַרְשָׁתָה האַט דָּעַר אַונְטָעַר-אַפְּיִצְּרָה אַים גַּעַלְאָזָט
אַרְמוֹרִיטָן לְאַנְגּוֹזָטָם אַיְבָּרְגָּעָשְׁלָאָגָן. מִיט אַ מַּאֲלַ הַאַט
ער גַּעַגְּעַבָּן אַ קְנָאָל מִיט דָּעַר בִּיטְשָׁה דָּעַם פֿאַרְדָּד אַיְבָּרְגָּעָשְׁלָאָגָן,
הַילְכִּיק גַּעַלְאָכָט צַו דֵּי עַלְטָעָרָעָ קָאַזְוָאַלְעָרִיסָטָן:
— „זָעַט, וּוּ ער וּוּעַט פְּלִיאָעָן!“ — האט ער נְבִיאָות גַּעַוְּגָט. —

„הָאָ, הָאָ!“
אַבָּעָר וּוּאַלְפָּ הַאַט בְּאַצְּעִיטָנָם פֿאַרְצְּוִינָן פֿעַסְטָ דִּי לִיְּצָעָם אָוּן
דִּי קְנִי אַיְן דֵּי פֿאַרְדִּישָׁע זִיכְּן אַיְנְגָּעָלָמָעָרָט. דָּאָם פֿאַרְדָּד, גַּעַ-
וּוּאַוְינָטָן צַו רַעֲקָרוֹתָן שְׁלִימְוּלָעָן, האַט זִיךְּ גַּעַשְׁטָעַלְתָּ אַוְיפָּ דִּי הַיְּנָ-
טַעַרְשָׁטָעָ פִּים, פְּדוּי דָּעַם אַיְנְגָּעָעָקָשָׁנָטָן רַיְטָעָר אַרְאַפְּצָזָאָוָאַרְפָּן.
וּוּאַלְפָּ אַיְזָ גַּעַזְעָסָן פֿעַסְטָ אַיְן זָאָטָל. דָּאָם פֿאַרְדָּד הַאַט גַּעַפְּרוֹאָוָט אַים
גַּעַמְּנָה מִיט אַ קְנוֹנִי. מִיט אַ מַּאֲלַ הַאַט ער צְוִירִיק אַרְאַפְּגָּעָלָאָזָט דָּעַם
קָאָפָּ, וּוּ אַונְטָעַרְגָּעָבָעָן זִיךְּ, פְּלוֹצָעָם אַיְנְגָּעָבָוָגָן דֵּי פֿאַדְעָרְשָׁטָעָ
פִּים, אָוּן מִיט דִּי הַנְּטָעָרְשָׁטָעָ אַ האַסְטִיקָן שְׁפָרְוָנָג גַּעַטָּאָן, פְּדוּי
דָּעַם רַיְטָעָר אַרְיְבָּרְצָזָאָוָאַרְפָּן פָּוּן פֿאַרְנָטָן, אַיְבָּרְגָּעָשְׁלָאָגָן. וּוּאַלְפָּ

אַסּוֹר (אַסּוֹר) אַוְיב .absolutely sure —
וּוּיְדָל — עַק. tail
לִיְּצָעָם — reins
אַיְנְגָּעָלָמָעָט — פֿעַסְטָ צְוָנְדָרִיקָט.

האט באציציטנэм אויפגעכאמט דעם פערדים קונז, און זיך פון ואטל ניט געלאָזט אַרויסשאָקלען. דעם פערד האט אויסגעבעיגן דעם שלאנקן האלדו, מיט די קלוגע אויגן באטראָקט דעם ריביטער און אונטערגעגעבן זיך. דער אונטער-אַפֿיציר אויז געליבּין שטיין מיט אַן אַפְּן מויל און אַ פֿאָרְדִּיסעְנֶעְרֶןְאָז.

— „אֹזֶא פֿוֹינְגֶּל בִּימְטוֹ?“ — האט ער געזאגט מיט פֿאָרְדִּיס און דֶּרֶךְ-אָרֶץ גַּלְּיִיכְצִיטִיק. — „גּוֹטֶן, ווועסְטוֹ לְעָרְנָעָן אַנְדְּרָעָן רַעֲקָרוֹטָן רַיבִּיטָן.“

די דינסט איז וואַלְּפָן געגָאנְגָּן גַּלְּאָט, זוי אויף פּוֹטָעָר. ער אויז געוווען אַ גּוֹטָעָר רַיבִּיטָר, אַ פֿינְקְטָלְעָכְעָר צִילְעָר, אַ ברְּהָה אַין פֿעְכְּטָן אַון אַין שְׁפְּרִינְגָּן. די זַעֲלָנְגְּרִישׁעַ תּוֹרָה מִיט אַלְּעָ טִיטְוָלָן פֿוֹן קִיּוּזָר אַון די הַוִּיכָּעַ לְיִצְתָּחָט ער גַּעֲקָעָנְטָן פֿוֹן אַוִּיסְנוּוִינִיק. אויף יְעַדְּן „סְמָאָטָר“, וווען אַ גַּעֲנָעָרָאֵל אַיז גַּעֲקָומָעָן אַון מעָן האט גַּעַד-דָּרְפָּט אַרְוִיסְשְׁטָעָלָן דעם בעסְטָן זַעֲלָנְגָּר, האט מעָן וואַלְּפָן אַרְוִיסִּי-גַּעֲשְׁטָעָלָט. נַאֲכָן עַדְשָׁתָן יָאָר האט ער גַּעֲקָרָאָגָּן אַ בענְדָּל. אַ בִּימְלָשָׁפָעָטָר נַאֲךְ אַיִּינָם. פֿאָר גּוֹט שִׁיםְסָן האט ער גַּעֲקָרָאָגָּן אַ גַּרְאַבָּן צִיבְּעָלָע-זַיְוִינְגָּר מִיט אַן אוֹפְּשְׁרִיאָפֶט אַוִּיסְגַּעֲקִירִיצָט. ער וואַלְּפָן גַּעַד-קְרִוְינָן אַ דָּרוֹתָן בענְדָּל אַוִּיךְ, נַאֲךְ אַ יְיָד האט מעָן מַעַר פֿוֹן צְוִוִּי בענְדָּלָע נִיט גַּעֲגָעָן. די בְּרִיוֹו זַיְנָעָ אַחֲיָים זַיְנָעָן גַּרְאַנִּיט גַּעֲוָעָן קְיִוָּן טְרוּיְעָרִיקָּע, ווֹי מַעֲרָסְטָן יְדִישָׁ זַעֲלָנְגְּרִישׁעַ בְּרִיוֹו. צַוְּאַמְּעָן מִיט די גְּרוֹסָן צַו טָاطָע-מַאְמָע, שַׁוּעַסְטָעָר אַון בְּרִידָעָר, האט ער אויך יְעַדְּעָס פֿעָרָד אַון לְאַשְׁעָק, יְعַדְּעָ קָו אַון קָאָלָב גַּעַלְּאָזָט גַּרְיָסָן אוֹיסְגַּעְפָּרָעָגָט זַיךְ ווֹעָנָן זַיְעָר גַּעֲוָונָט, אַון פֿאָרְעָנְדִּיקָּט האט ער מיט דער שְׁטָעָנְדִּיקָּעָר בְּקָשָׁה:

— „טְאָטָע, פֿאָרְקוּיָּף גַּרְאַנִּיט פֿוֹן בְּאַלְּעָבָטִישְׁקִיט אַרוֹים. לְאָמִיךְ

פֿאָרְדִּיס עַגְּנָעָר נַאֲז — אַוִּיסְגַּעְפָּרָעָגָט קָאָפְּ פֿוֹן פֿאָרְ
וּוֹאַנְדָּעָרָנָג.

צִילְעָר — .aimer

פֿעְכְּטָן — .to fence

סְמָאָטָר — אַ רְׂוִישׁ וּוֹאָרטָן. military inspection
צִיבְּעָלָע-זַיְוִינְגָּר — צִיבְּעָלָע אַיז: onion; אַ זַּיְעָר בִּילִיקָן אַון
דִּיקְלָעָן קַעְשָׁעָנְיַזְוִינְגָּר האט מעָן אַזְוִי גַּרְוּוֹן.

נאר צורייקומען פון "פֿאניען" און איך וועל זיך אַ געם טאון צו
דער ארבעט".

נאר דרניי יאָר מיט אַכט חֲדֵשִׁים דיינט, אַיז וואַלְפַּךְ אַחֲרִים גַּעַז-
קומוּן אַן אוַיסְגֶּעֶפְּצָטָעָר אַין נִיעַ זַעֲלָנְגְּרִישָׁעַ קְלִיְּדָעָר פָּוֹן אַקָּצָּ
וְאַלְעָרִיסְטָט, מִיט קְנָעָפָט, לְאַמְפָאָסָן אַן צּוּוִי בְּעַנְדָּלָעָךְ, אוַיסְגֶּעֶשְׁמִיסְטָן
פָּוֹן זָוַן אַן וּנְינְטוֹן, אַפְּגַּנְעַרְבָּעָנט, שְׂטָאָרָק אַן פְּרוּילָעָךְ. זַיְנָעַ וְאַנְּבָעַ
צְעַלְעָן, וְאוֹלְלָעָרִישָׁ פְּאָרְשְׁוִירָן, הָאָבָן גַּעַשְׁפָּרָאָצָט מִיט מַעַנְלָעְכְּקִיָּת
אַן חָן. אַבָּעָר עַר הָאָט דָּאָס גּוֹט זַיְעָרָם מַעַר נִיט גַּעַטְרָאָפָּן בַּיַּיִן
טַאָטָעַ-מַאָמָעַ. פְּרָעָמְדָע זַיְנָעַן דַּאָרָט גַּזְוָעָסָן. טַאָטָעַ אַן מַאָמָעַ הָאָבָן
גַּעַוּוֹאַיְנָט אַין שְׂכְנִישָׁן שְׂטָעָטָל, אַ שְׂטָעָטָלָעָעָ אַ קלִיְינָס, אַן אַיְנִינָעַ
גַּעַהְוִיקָּעָרטָטָס, אַזְוַיְקָרְטָמָס, אַזְוַיְקָרְטָמָס אַן פְּאָרְמִיסְטִיקָטָס. צּוּוִישָׁן אַלְעָ
קְרָעָמְעָרָם, אַזְוַיְקָרְטָמָס זַיְנָעַן גַּעַקְוָקָט אַוְיפָּ דַּי סְחוּרוֹת, וְאָס זַיְנָעַן. קְרוּמְלָעָךְ
גַּעַלְעָגָן אַין דַּי פְּאָכָן, אַן גַּעַוּוֹאָרָט אַוְיפָּ אַ קְוָנָה, וְאָס אַזְוַיְקָרְטָמָס
גַּעַקְוָקָטָן.

— «פְּאָרָט וְאָס הָאָסְטָוָה פְּאָרְקוּפָּט?» — הָאָט וְאַלְפַּךְ גַּעַרְעָנְטָ
אַ פְּאָרְבִּיטְעָרְטָעָר. — «אַיְךְ הָאָב דַּיְךְ אַזְוַיְקָרְטָמָן נִיט פְּאָרְקוּפָּן!»
— «כְּהָאָב מַעַר נִיט גַּעַקְאָנָט אַוְיסְהָאָלָטָן אַין דַּאָרָפָט», — הָאָט
דַּעַר פְּאָטָעָר גַּעַוְאָגָט, — «אַיְךְ הָאָב גַּעַוְאָלָט זַיְנָעַ אַ זְוִוִּישָׁן יִידָּן».
וְאַלְפַּךְ הָאָט אַן אַיבְּרִיקָעָר אַרְוִיסְגָּלָאָזָט זַיְךְ אַיבְּרָעָן שְׂטָעָטָל.
פָּוֹן אַלְעָ קְרוּמְלָעָךְ, דַּוְרָק פְּעַנְצָטָעָר אַן טִירָה, הָאָבָן קַעַפְּ אַרְוִיסְגָּעָ
קוּטָט. מִיְדָלָעָךְ הָאָבָן אִים גַּעַנְעָמָן מִיט דַּי אַוְיָגָן. חְדָר-יִנְגָּלָעָךְ זַיְנָעַן
אִים נַאֲכָגְנָלָאָפָּן אַן מִיט חִידּוֹשׁ בְּאַטְרָאָכָט זַיְנָעַן קָאַזְוָאַלְעָוִיסְטִישָׁן
מוֹנְדִּיר אַן דַּי בְּעַנְדָּלָעָךְ אַוְיפָּ דַּי עַפְּלָעָטָן. דַּעַר סְטָרָאָזְשָׁנִיק אַזְוַיְקָרְטָמָס
מַאָרָק הָאָט אַפְּלִילָו אִים גַּעַרְגִּיסָט מַיְלִיטָעָרִישָׁ.

פְּאָנִיָּע — nickname of a Russian; דַּי יִידָּן פְּלָעָגָן מִיט שְׁפָאָט רָוֶן
די רְוִישָׁע רְעִירְוָנָג אַן אַירָע בְּאַסְמָטָע "פֿאנְיָע"; צְרוּקְקָוָמָעָן פָּוֹן פֿאנְיָע
מִינְיָט פְּרָיו וּוּרָן פָּוֹן דַּעַר רְוִישָׁע אַרְמָנִי.

לְאָמָפָאָסָן — stripes on one side of the pants; דָּאָס פְּלָעָגָן טְרָאָגָן
רְוִישָׁע מַיְלִיטָעָרִילִיָּט.

שְׁנִיתְקָרָאָם — drygoods shop

פְּאָכָן — open drawers, layers

חִידּוֹשׁ (כִּידּוֹשׁ) — בָּאוּוֹאַנְדָּרָוָנָג.

סְטָרָאָזְשָׁנִיק — פְּאַלְיִצְיּוֹמָאָן.

עטלוּכָּע וואַכְּן צִיּוֹת אֵין עֶרֶל אֲרוּמָּגָנָגָנוּ אֵין דַּי זַעַל-
נְעָרִישׁוּ קְלִיְּדָעָר. דַּעַר פְּאַטְּמָעָר הָאָט אִים גַּעֲמוֹסָרֶט:

— "וּוְאַלְפָ, קְרִיךְ אֲרוּםָ פָּוּן פְּאַנְיָעָם בְּגָדִים! טַו אָן צְרוּקְ דַּי
יִדְיָשָׁע מְלֻבּוֹשִׁים. סְ'אַיזְ מִיר אַ בּוֹשָׁה פְּאַר לְיעַטְּן."

וּוְאַלְפָ הָאָט נִוְט גַּעֲנְטַמְּפָעָרֶט. שְׂדָכִינִים הָאָבָן גַּעֲנוּמָעָן אֲפְשָׁלָגָן.
די שׂוֹעַל בֵּין רַ' הָעֲרָשָׁן אֵין קְרָאָם אָוֹן רִיְּדָן וּוְאַלְפָן שִׂידָוָכִים.
טַאַטְּמָעָם פָּוּן פְּלָה-מִיְּדָלָעָךְ הָאָבָן זִיךְ גַּעֲנוּמָעָן דְּרִיְּדָן וּוּגָן
תְּכִלָּתָה. וּוְאַלְפָ הָאָט גַּעֲשָׁוִינָן. אַוְיָף גַּאנְצָע טַעַג פְּלָעָגֶט עֶר אָוּעָקָ
נִיְּזָן, צְוִגְּיָין צַו פָּוּם בֵּיו זַיְעָר פְּוּלוּוֹאָרָק, בְּאַטְּרָאַכְּטָן דַּי עָרָד, דַּי גַּעַד
בַּיְּדָעָם, דַּי פְּעָרָד אַוְיָף דַּי לְאַנְקָעָם אָוֹן צְרוּקִיקָעָגָן אַוְיָף אַ גַּאנְצָע
אֲחָיִים. אַסְּךְ מַאלְ פְּלָעָגֶט עֶר גַּאֲר זִיךְ אַוּוּקְלִיָּגָן אַוְיָף אַ גַּאנְצָע
מַעַת-לְעָת אָוֹן שְׁלָאָפָּן, אֲפְשָׁלָאָפָּן טַאג אָוֹן נַאֲכָט. נַאֲךְ עַטְּלָעָכָע וְאַכְּן
אָזְוִי שְׂוִיגָן אָוֹן אַרוּמְקִירָן, הָאָט עֶר פְּלָצָעָם אַוִּיסְגָּעָטָן דַּי זַעַלְנָעָ
רְיִשְׁעָ קְלִיְּדָעָר, פְּאַרְקִוְּפָט זַיְּ פְּאַר וּוּיְפָלְ נַאֲרָ מַעַן הָאָט אִים גַּעֲנָבָן.
אוֹיךְ דַעַם צְיבָעַל-עַזְיָגָעָר, וּוֹאָסְמָ עֶר הָאָט גַּעֲרָאָגָן אַ מַהְנָה פְּאַר גּוֹט
שִׁיםָן, הָאָט עֶר פְּאַרְקִוְּפָט. אַיְנְפְּאַקְּנִידִיק אֵין גְּרִינָעָם זַעַלְנָעָרִישׁוּ
קַעַפְּטָל זַיְּנָעָם אַ בִּימָל וּוּעָשָׁ, אַ נַּאֲדָל-פְּאַדְעָם אָוֹן אַנְדָרָעָ וְאַכְּן, וּוֹאָסְמָ
אַ מַעַנְטָשׁ דַאֲרָפָ אֵין וּוּגָן, הָאָט עֶר זַיְּ אֵין אַיְנָעָם אַ טַאג גַּעַלְאָזָט
צַו דַעַר גַּרְעָנָעָץ אָוֹן אָן אַ זַיְּגָעָזָונָט אַרְיְבָעַגְעָשָׁוֹאָרָצָט זַיְּ קִיְּזָן
גַּאֲלִיצִיעָ. עַרְשָׁת פָּוּן יְעַנְעָר זַיְּטָ גַּרְעָנָעָץ הָאָט עֶר אַגְּנָעָשָׁרִיבָן
אַ קְאַרְטָל אֲחָיִים.

"לִיבָּעָ טַאַמְעַי-מַאַמָּעָ", — הָאָט עֶר גַּעֲשָׁרִיבָן אַוְיָף דַעַם אַנְזִיכְטָמָ
קְאַרְטָל, אַוְיָף וּוּלְכָן דַעַר קְיִוְעָר פְּרָאָנִין יְאַזְעָפָ אֵינוֹ גַּעֲוָעָן אוֹסִיָּ
גַּעַמְאָלָט אֵין זַיְּנָן גַּאנְצָעָר קְיִוְעַרְלָעָכָר פְּרָאָכָט, — "אִידְ פְּאַר קִיְּזָן
אַמְעוֹרִיקָע אַנְהִיָּבָן אָן אַנְדָעָר לְעָבָן. אָזְ בְּזַעַל מַיְּךְ דַעַרְשָׁלָגָן צַו
עַפְּעָם, וּוּל אִיךְ שְׁרִיבָן".

גַּעַמְוֹסֶרֶת (גַּעֲמוֹסָרֶט) — גַּעֲשְׁטָרָאַקְּט, אַוִּיסְגָּעָטָרֶט.

מַלְבּוֹשִׁים (מַאֲלָבּוֹשִׁים) — קְלִיְּדָעָר.

שְׂדָכִינִים (שְׂאַדְכָּאָנִים) — .matchmakers

תְּכִלִּית (טְאַכְּלָעָם) — רַעֲזָוְלְטָאָט, practical purpose, result : אֵין דַעַם
פְּאַל מִיְּנַט עַס אָז דַעַר רַעֲזָוְלְטָאָט וּאַל זַיְּן אַ שִּׁידּוֹךְ (שְׂרָדָעָךְ) .match

מַעַת-לְעָת (מַעְלָעָם) — אַ טַאג אֵין אַ נַאֲכָט.

אַרְיְבָעַגְעָשָׁוֹאָרָצָט זַיְּ — אַרְיְבָעַגְעָנָגָנָגָעָט זַיְּ.

אַגְּזִיכְטָס-קְאַרְטָל — picture post-card

ללו. מיט עטלאכע יאָר צוֹרִיק בַּיְמֵ שְׁתִיֵּן צוֹם
AMILITUR, אֶזְוִי אַוִיךְ אַיְצָט אַוִיףְ דָעֵר שִׁיףְ, וּוְאַסְמָהָטֶט פֶּאֲרָאַנְקָעָרֶט
בַּיְמֵ בְּרוּגְ אַיְן נְיוֹיָאַרְק, אַיְן דָעֵר עַמְיגָרָאנְט וּוְאַלְפְּ רָוּבִין גְּעוּוֹן
אַיְן אַוִיסְנָאַטְ צְוִוִישָׁן דִי אַיְבָעָרִיקָע יִידְן, וּוְאַסְמָהָטֶט אַוִיסְגָעַשְׁטָעַלְט
אַיְן דָעֵר רְיִי צוֹם קָאַרְאַנְטִיְזְדָקָטֶטֶר אַוִיףְ לְאַזְוִן זִיךְ בְּאַטְרָאַכְטָן.

די עטלאכע וּוְאַבְן שְׁאַקְלָעָנוֹיֶשׁ פָּוּן האַמְבָוָרג בַּיְן נְיוֹיָאַרְק אַוִיכְן
סָאמָע שְׁפִיצְ נְאֹזְ פָּוּן דָעֵר אַלְטָעָר שִׁיףְ הָאַבְן וּוְאַלְפְּן דִי קִישְׁקָעָם נִיטְ
אַרְוִיסְגָעַשְׁאַקְלָט, וּוְיִיְמְרָסְטָעָמִיטְפָּאַרְעָרָם וּבְיִינְעָ. גְּעוּוֹוָאַוִינְט צַוְּ רִיטְוָן
הָאַטְ עַר זִיךְ פָּוּן דֻּעָם שִׁיףְ-טְרִירְוִילְעָנְיִישְׁ גָּאַרְנִישְׁ גַּעַמְאַכְטָה. עַר אַיְן
פְּסָדֶר אַרְוִיסְגָעַנְגָעָן גְּנָגָן אַיְבָעָרְן דָעָק, צְגָעָקוּמָט זִיךְ צַוְּ דָעֵר אַרְכָּבָעָט
פָּוּן דִי מַאְטָרָאַסְן, אַפְּגָעָבָרָעָנְט זִיךְ פָּוּן דָעֵר זָוָן, אַוִיסְגָעַשְׁמִיסְן דָּאַסְ
פְּנִים אַיְן דִי וּוְיִנְטָן אַזְנָשְׁוּרָעָמָמָם, אַזְנָשְׁוּרָמָל, וּוְאַסְמָהָטֶט דָעֵר דָעָקְ
מַאְטָרָאַסְמָהָטֶט אַוִיסְגָעַטְרָוְמִיטְעָרָט דֻּעָם סִינְגָאַל אַוִיףְ עַסְן, הָאַטְ עַר
גִּיךְ אַרְאַפְּגָעָנוֹמָעָן פָּוּן דָעֵר וּוְאַנְטָן דָּאַסְ קַעַסְעָלָעָל מִיטָּן לְעַפְלָ, וּוְאַסְמָהָטֶט
הָאַבְן גַּעַחַנְגָעָן אַוִיףְ אַנְגָל אַיְבָעָר זִין בְּעַטְלָ, אַזְנָשְׁוּרָמָל זִיךְ
צַוְּמָהָטֶט קָוְכָעָר אַיְן פֶּאֲרִירִיכְעָרָטָן וּוְיִמְנָן סְפָאַדְעָק אַוִיכְן פֶּעַטְן, רָוּנְדוֹן קָאַפְּ.

עַסְן אַיְן גְּעוּוֹן אַסְךְ. מַעֲרָסְטָע פֶּאֲסָאַשְׁוִירָן הָאַבְן גַּעַקְרָעָנְקָט
אַזְנָשְׁוּרָמָל עַסְן אַיְן מַוְיל אַרְיִין נִיטְ גְּעַנְוָמָעָן. פֶּרְוָמָע יִדְזָן הָאַבְן
דָּאַסְ טְרִיאַעְנָעָן עַסְן נִיטְ גְּנוּוֹאַלְטָט פֶּאֲרָזְוָוָן אַזְנָשְׁוּרָמָל אַזְנָשְׁוּרָמָל
טְרוּקָנָם. דָעֵר קָוְכָעָר הָאַטְ דָעַרְפָּאָר וּוְאַלְפְּן אַגְּנָגָאַסְן אַיְן זִין קָעָ
סְעָלָעָ אַרְיִין מִיטְ דָעֵר בְּרִוְיָטָרְ הָאָגָט, גְּרוּיָסָע פֶּאֲרָזִיעָם קָלְיִישְׁ אַיְם
צְוְגָעָשְׁאַרְט, אַוִיךְ אַיְבָעָר גְּנוּגָגְ בְּרוּיָט אַיְם אַונְטָעָרְגָעָרְקָט. וּוְאַלְפְּן
הָאַטְ גְּעַגְעָמָן מִיטְ זְעַלְנָעַרְיִישְׁ אַפְּעַטְיִיט אַזְנָשְׁוּרָאַסְן אַגְּנָהָאַלְפְּן
אַיְן דָעֵר אַרְכָּבָעָט, פְּדִי אַבְיָל אַיְקָצְרוֹדוֹעָרָן דִי בְּחוֹותָה. פֶּרְוָמָע יִדְזָן
בְּלִיְיכְ אַזְנָשְׁוּרָמָל אַוִיסְגָעַקְרָעָנְקָטָע, וּוְיִנְאָרָ אַתְעַנְיִיתְ, הָאַבְן אַיְקָצְרוֹהָעָרָט

קָעָסָעָלָע small kettle —

קָוְכָעָר .cook —

סְפָאַדְעָק high cap —

תְּעַנְיִית (טָאנָעָס) — אַתְאָגְ פָּוּן פֶּאֲסָטָן.

א וויעלע זאגן התהילום, באטראכט דעם יונגע, ווי ער ריבט די טריופגען
 מאכלים אויף אלע ציין, און שטילע קראובצן צו אים געשיקט :
 — “נאך צום ברעה ניט צונגוקומען און עסט שוין טריופות”, —
 האבן זיי געברומט איינער צום אנדערן און נאך געשמאקער זיך
 גענומען צום התהילום-זאגן, געבעטן גאט, ער זאל אפהייטן די הוידל-
 דיקע שיפ פון די בייען, איגנדיקע קוואלייעם.
 צוישן אלע בלאסען, אויסגעקרענטען, פארוחושכטן ליטט, וואס
 האבן זיך אויסגעשטעלט אין דער ריינן פאָרַן קאָרָאנְטִיזְדָּקְטָעָר,
 האט וואָלֶף, אָרוֹטָאָקְיָעָר, אָן אָפְגָּעָרָעָנְטָעָר, אָ קָרָעָטִיקָעָר
 און פֿרִישָׁעָר, אָרוֹסְגָּעָשִׁינְטָמָט מִיט אלע חנען פון יונגען און פֿוּחָ.
 — “איין יודע ?” האט געפרענט אין דיביטש דער באָאטמעטר
 אין גריינעם מונדייר, קוקנדייק אין די פֿאָפִירָן מִיט חִידּוֹשׁ אויף דעם
 מאָנס בְּאָשְׁעָפְטִיקָוָנָג.
 — “אַ יַּד !” — האט וואָלֶף געענטֶהערט, אויסצְיָעָנְדִּיק זיך זעל-
 געריש, ווי ער איז עם געוואוינט געווען פֿאָר דִּי עַטְלָעָכָע יַאֲרֵדִינְסָט,
 וווען ער זעט אַ מונדייר מִיט קְנָעָפָט פֿאָר זיך.
 דער דאָקטער האט אִם אָפְּלִילְוָן נִיט רָעַכְתָּ בְּאָטְרָאָכָט ; אַ בְּלִיק
 געט און אויף זיינע שווארצע אויגן, וואס האבן אָרוֹסְגָּעָלָאָנְצָט פֿוּנָן
 אָפְגָּעָרָעָנְטָן פְּנִים, אויף די פֿינְגָּעָר פֿוּן די שְׂטָאָרָקָעָה הענט, און אִים
 אָלֶף געט און דער פְּלִיאַצָּע, צָאוֹוַינְקָנְדִּיק מִיט אָפְרִילְעָכָע אויגן.
 פְּוֹנְקָט אָזְוִי האט צו אִים גַּעַשְׁמִיכְלָט דָּעַר מָן אַין ווַיְיָסֵן פֿאָרטָעָן,
 וואס האט אִים גַּעַשְׁטָעָלָט פֿאָקָן אויף דער האנט.
 — “גוטע מוסקולן”, — האט ער געלובייט, אָרוֹמְטָאָפְנְדִּיק די
 פֿעַסְטָעָה האנט פֿאָרַן אַיְנְשָׁפְרִיצָן מִיט דָּעַר נָאָדָל, — “אַזְעַלְכָעָה הענט
 דָּאָרָפָן מִיר אַין אָפְּמָעָרִיקָע.”
 וואָלֶף אַיז אָרָאָפָט מִיט זיינָן גַּרְיָין גַּעַפְּאָרְבָּט זְעַלְנְעָרִישׁ קָעַסְטָל
 אַין נְפִיעָם לְאָנָד, גְּרִיטָט צו גְּעַבְּן אִים די מְוַסְּקוּלְעָזָעָה הענט זיינָן, וואס
 אַזְעַלְכָעָה דָּאָרָפָט מעָן אַין אָפְּמָעָרִיקָע. אַכְּבָר קִינְגָּר האט די הענט
 זיינָן נִיט גַּעַנוֹצָט צו דָּעַם, וואס זַיִן זיינָן גַּעַוְוָן בְּפּוֹה. צְוֹזָאָמָעָן

ה ה י ל י מ — Psalms
 ה וַיְדַלְלַדְיקָע שִׁיפָ — Di shif וואס ווינט זיך, וואָרָאָט זיך
 אוֹוְיָן יָם.
 ח בְּעַז (כִּיְנָעָן) — charms
 צְוֹאָוְוִינְקָעָן — to wink

מיט די אויסגעבלוייכטע יידלעך האט מען אים געהָרט צו עפער
 א געדייכטער גאט, איבער וועלכער א באזן אייז מיט א קנאַלערני
 אַרְבִּיגָָעָלָָאָפָּן אֵין דָּעַר הַיִּיךְ. וַיַּאֲלַע, הַאָט מַעַן אִם אַרְבִּינְגָּעָ
 פָּאָקְט אֵין אַ הַנְּסָת-אַרְחִיכִים-הַיּוֹן, גַּעֲגָבָן עַסְן אָוָן אִם פֶּאָרְשְׁרִיכְן
 אוּפְּט אַרְבָּעַט צו אַ קְּלִינְ�וּיקִסִּיק גַּאֲלִיצִיאָנָּאָרָּיְדָּל, וַיַּאֲסַם הַאָט גַּעַ
 רַעַט דִּינְטַשְׁמָעָרִיש אָוָן גַּעַדְאָרָּפָט מַעַנְטָשָׂן צו מַאֲכָן צִגְּנָאָרָן. אֵין
 אַ גְּרוּסָן הַאָל מַיט פֶּאָרְשְׁטוּבָט אָוָן פֶּאָרְקְּרָאָטָּעָוָעָט פֶּעָנְצָטָר,
 דָּוָרָךְ וּוּלְכָעָ קִיּוֹן בְּרָעָקָל זָוָן לְוַטָּא אִיז נִיט אַרְבִּינְ, בַּיְּ לְאַגְּנָע
 טִישָׁוֹן, זִינְגָּעָן גַּעַזְעָסָן מַעַנְגָּר אָוָן וּוּבָרָעָ, פֶּאָרְדָּאָרָעָ, בְּלִיְּכָע, מַיט
 מִידָּע אָוִינָן אָוָן שְׁלָאָכְעָרִיקָע אַבָּרִים אָוָן גִּיךְ גַּעַפְּאָרָעָט זִיךְ בַּיְּ דִי
 בְּרוּגָעָ בְּלַעַטָּעָר, אַונְטָעָרָהוּסְטָנְדִּיק פָּוֹן שְׁטוּבָ אָוָן הַאַרְבָּקִיִּט.

— „וְוָאָס זִינְד זִי פָּוֹן צַו הַאָזְעָוָעָ?“ — האט דָּאָס קְּלִינְגָּעָן יַיְדָל
 גַּעַטְעָגָט בִּים גְּרוּסָן, צְעֻוָּאָקְסָעָנָעָם יוֹנָג, אַרְוִיְּפָקְוָעָנָדִיק צו אִים
 אֵין דָעַר הַיּוֹן.

וּוְאַלְפָ הַאָט נִיט פֶּאָרְשְׁטָאָנָעָן דָּעַם יַיְדָמָס לְשָׁוֹן.
 — „וְוָאָעָם זַעַנְעָן זִי גַּעַזְעָן אֵין רִימְנָלָאָנָד, וְוָאָעָם? פְּרָעָג עַד
 זִי,“ — האט דָּאָס יַיְדָל אוִיסְגָּעָבִיטָן זַיְנָן דִּינְטָש אַוְּפָט אַגְּלִיצִיאָנָר
 יַיְדִּיש.

— „עַרְד גַּעַרְבָּעָט“, — האט וּוְאַלְפָ גַּעַזְעָנָט, — „אַיךְ בֵּין פָּוֹן
 אַדְרָף“. — „הַמ... אִיּוֹן בָּאוּרָע“, — האט דָּאָס יַיְדָל גַּעַזְעָנָט מַיט אַ
 שְׁמִיכָּל, — „זַעַצְנָן זִיךְ צָוָם טִיש אָוָן טָוָעָן זִי דָּאָס, וְוָאָס אַלְעָ טָוָעָן,
 נַאֲר גִּיךְ! זִי הַאֲבָן, קִיּוֹן עַיְן-הַדָּרָע, אַ פָּאָר יְדִים, וּזִי אִיּוֹן עַרְלָה.“
 וּוְאַלְפָ הַאָט זִיךְ אַזְעָקָגָעָזָט בִּים טִיש צו דָעַר אַרְבָּעָט,

הַכְּנָסָת-אַרְחִיכִים-הַיּוֹן (הַאַכְנָאָסָעָם אַרְכִּים) — אַ הוּוּ פֶּאָר
 הַיְּמַלְאָעָ מַעַטָּשָׂן.
 דִּינְטָש מַעַרְיִיש — יִדְיִיש, גַּעַמִּישׁ מַיט אַסְטָרְדָּע אַוְּסִיסְ
 דָּרוּסָן אָוָן וּוּרְטָעָר.
 פֶּאָרְקְּרָאָטָּעָוָעָט פֶּעָנְצָטָר — פֶּעָנְצָטָר מַיט קְרָאָטָעָם
 (iron bars).
 שְׁלָאָכְעָרִיקָע אַבָּרִים (אַיְוּוֹרִים) — שְׁוָאָכָע גַּלְיְדָעָר (limbs);
 בְּאַוּר — אַ דִּינְטָש וּוּאָרָט : פּוּיעָר, peasant.
 יְדִים (אַדָּאִים) — הַעֲנָטָן, גְּרוּסָע, שְׁטָאָרָע הַעֲנָטָן.

אַבָּעֶר דֵי הָעֵנֶט זִינְגָּעַ, דֵי קְרֻעְפְּטִיקָּע אָוֹן גַּעֲשִׁיקְטָּע, הָאָבָּן זַיְךְ גַּאַר-
נִישְׁטָ אַוְיסְגַּעְטְּוִוִּיגְטָ צַו דֵי בְּרוֹיְגָעַ טַאְבָּאָק-בְּלָעְטָעַר. עַד הָאָטָט פְּסָדָר
צַעֲרִיסָן דֵי אַיְדְּעָלָעַ בְּלָעְטָעַר אַיְן זִינְגָּעַ גַּרְאָבָעַ הָעֵנֶט. דֵי אַרְכְּבָעַטָּר
הָאָבָּן פָּוֹן אִים גַּעַלְאָכָטָמַט. דֵעַר בְּאַלְעַבָּאָסְטָטָמַט גַּעַטְרִוִּיסְט :

— "דֵעַר אַנְּקָאָגָג אִיז שְׂעוּר, וַיַּךְ דֵי תַּלְמוֹדִיכְטָן זַגְעָן, בְּלַ
הַתְּחִלוֹת קְשֹׁוֹת. אַבָּעֶר מָאָבָּן זַיְךְ נִיטָּקְיָין זָאָרג. זַי וּוּרְדָעַן עַם
שְׁפָעַטָּעַר גּוֹט מַאְכָעַן. גַּעַוּוֹאַוְינְהִיָּיטָן."

אַבָּעֶר וּוּאַלְפָטָט. אַטָּמַט זַיְךְ נִיטָּצְגְּוֹוֹאוֹיִינְט. דֵי דִינְגָעַ בְּלָעְטָעַר הָאָבָּן
גַּלְיָיךְ גַּעַלְאָצָטָמַט, וַיַּךְ נָאָר עַד הָאָטָט צַו זַיְיךְ פְּינְגָעָר צַוְגְּלִיְינְט. נָאָךְ
עַטְלָעַבָּעַ טָעַג הָאָטָט אִים דֵעַר בְּאַלְעַבָּאָסְטָטָמַט אַוְועַקְגַּעַשְׁקָט :

— זַי זַוְנָד אִין פּוּיְעַרְזְּקָאָפָּה, — הָאָטָט עַד אִים גַּעַמְוֹרָט, —
נִישְׁטָ פְּאָר אִין אַיְדְּעָלָעַר מְלָאָכָה בְּאַשְׁאָפָּעַן."

אַיְן הַכְּנַסְתָּאָוָרָחִים הָאָטָט מַעַן אִים צַו אָן אַנְּדָעָרָעַר אַרְכְּבָעַט גַּעַ-
שִׁיקָט, צַו אַשְׁנִינְידָעַר-שָׁאָפָּה, נִיְעָן קְנַעַפְלָעַר צַו הַוַּיּוֹן. אַבָּעֶר אַוְיךְ
דָּאַ הָאָבָּן וּוּאַלְפָסְטָהָעַר הָעֵנֶט נִיטָּאַוְיסְגַּעְטְּוִוִּיגָט זַיְךְ. דֵי נָאָדָל הָאָטָט זַיְךְ
פְּאַרְלָוְרָן צַוְיָישָׁן זִינְגָעַ שְׁטָאָרָקָעַ פְּינְגָעָר. דֵי אַרְכְּבָעַט אִיז גַּעַקְרָאָכָן
וּזְיַוְּנָה פָעַךְ.

— "כִּימְטָ אַזְאָדָן נִיְעָן וּוּעַסְטוֹ פְּאַרְדִּינְגָעַן וּוּאַסְמָעָר אַוְיָתְ קָאַשְׁעַע," —
הָאָטָט דֵעַר מִיעַסְטָעַר אִים גַּעַזְגָּטָמַט, — "וַיַּךְ אַבְּלִיעַנְגָּר פּוֹיְגָל זִיכְסָטָו...
נָאָךְ, וַיַּךְ מְאַרְכְּבָעַט !"

עַד הָאָטָט אִים צַוְגְּעַפְּרִיטָט צַו אַשְׁלִינְגָעַוּוֹקְסִיקָעָר, דַּאְרָעָר מִיְּדָל,
וּוָאָסְטָטָמַט דֵי נָאָדָל אַיְן אַירָעָ בְּלִיכְכָעַ פְּינְגָעָר אִיז גַּעַלְאָפָּן מִיטָּאַ וּוּיְלָדָעָר
גַּוְיכְּקִיטָט, אָוֹן אִים גַּעַלְעָרָנָט וּזְיַוְּנָה צַוְּמָאָן.

— "זַעַטָּט, וַיַּךְ קְלִיּוֹן זַי אִין, אַזְוִי גַּרְוִוִּים גַּעַלְטָמָאָכָט זַי...
לְעַרְן זַיְךְ !"

אַבָּעֶר עַד הָאָטָט זַיְךְ נִיטָּצְגְּלָעַן לְעַרְנָעַן. דֵי פְּינְגָעָר זִינְגָעַ
זִינְגָעַן נִיטָּצְגְּלָעַן. דֵי הָעֵנֶט, וּוָאָסְטָטָמַט הָאָבָּן אַזְוִי פְּלִינְקָעַ גַּעַקְאָנָט
אַוְמָגִינְזָן מִיטָּאַ שְׁנִינְידָמָעָסָטָר אָוֹן אָן אַקְעָר, מִיטָּאַ פְּעַרְדִּישָׁעַ לְיִצְעָזָעַ
אָוֹן מִיטָּאַ זְעַלְגָּרְיוּשָׁר בְּיִקְמָס, זִינְגָעַן גַּעַוְוָעַן שְׁלִימְזָוְלְדִיקָעַ מִיטָּאַ
אַנְּדָל אָוֹן פְּאָדָעָמָט, אַוְמָגְשִׁיקָט בְּיִי דֵעַר קְלִיּוֹנָר אָוֹן גַּוְדָנָעָר

בְּלַהְתְּחִלוֹת קְשֹׁוֹת (קָאָלָה אַסְכָּאָלָעָם קָאַשְׁעָם) — יְעַדָּעָר
אַנְּהִיָּיב אִיז שְׂעוּרָה.
בְּלִיעַנְגָּר פּוֹיְגָל — nickname for a very slow person

וועיבערישער ארבעט. ער האט זיך ניט געהאלטן לאנג אויפֿ קיין ארט. ער איז געגאנגען פון שאפּ צו שאפּ, פון ניען קנעפלעך צו ציון פֿאסטראיגעם, פון צוטשעפען העקעלעך ביז אופֿניין לעכלעך. אבער מער ווי געלעכטער פון די מיידלעך אונז חוק פון די מיניסטערס האט ער אהיים ניט געברענgett.

אין אוינער א היימער נאכט ווען היין, פֿליינן אונז ואנצן האבן עקשנוידיק געגריזושט דיא שוויסיקע קערפערם פון די מענטשן אין די שטיינדיקע צימערלעך אונז דער „על“ האט ניט אויפֿגעעהערט צו קלעפּן אין די מידע, צעהיצטע קעפּ, האט וואלףּ אroiסגענומען זיין מאטראץ אויפּן דורך אונז אועבקגעליינט אים צוישן די פֿיל אנדערע מאטראצן, וואס זיינען געלעגן אroiסגעליינט מיט מענער, וויבער אונז קינדר. די נאכט אויז געוווען א ליכטיקע, אן אויסגע-שטערנטע. די לבנה, וואס וואלףּ השט שיין לאנג ניט געוווען אין דער אונגעער, געדיכטער שטאט, האט צו אים אראפֿגעוקט א היימישע, א נאענטע, פונקט ווי אין דארף, ווען ער פֿלענט פֿאשען די פֿערד אין די פֿאָרגנאכטן, פונקט ווי בי זעלנעם, ווען ער פֿלענט אויפּ קאָראָצָאָול אין די נעכט שטיין. א בענקסאָט איז אויפּ אים אַנְגַּע-פֿאלן. ער האט פֿאָרְדִּיכְעָרְט א פֿאָפְּרִאָס אונז אroiסגעפֿיעֶט א לידל, א פֿאָסְטְּעָרְ-לייל, וואס ער האט נאָז געדענקט פון די צויטן, ווען ער פֿלענט פֿיַּהֲן אויפּ אַזְוִינְג אין דארף.

פון מאטראץ דערלעבן האט א פֿאָרְשְׂוִין אויפֿגעחויבּן זיין צעшибערטן קאָפּ אונז אroiסגעהוסט זיך עטלעכּ מַאַל. — „עם בענקט זיך אהיים?“ — האט דער צעшибערטער פֿאָרְשְׂוִין געפֿרְעַנְט מיט א טרוקן, ליטויש קול, געגענדיק אין דער נאכט אַרְיִין.

וואלףּ האט ניט געענטהערט אונז וויבער געפֿיַּט.

פֿאָסְטְּרִיגְּעָס — וויסע פֿעדעם וואס מען דארף זוי אroiיסצִיעַן.
הַעֲקָעַלְעָד — .hooks

גַּעֲגַּרְיוֹשָׁעַט — .gnawed

אוֹיֵףּ קַאָרָאָול — on guard

דַּעֲרַלְעַבְּן — דְּרַכְּבִּי, לְעַבְּן אִים.

צַעֲשַׂוְיַבְּעַרְט — נוֹט פֿאָרְקָאָמְטָה, מיט האָר ניט אין אַרְדַּעַנְגָּן.

דער פארשווין האט אונטערגעחויבן זיין ברודיק קישג, ארויס-גענומען א בעיטל טאכט און פאָרדרויט א פאָפֿיראַם. ער האט גע-דיכטעה און האסטיקע קניילעכלעך רוייך נעזרווע געלאַזט פּוֹן מוויל און פּוֹן דער נאָז, צונעהוסט טראָקן און ווינטער גערעדט צו וואַלְפָן. כאטש יונער האט אים ניט געענטפֶּערט.

— “אָן עֲבִירָה אָזָאָ פָּאָר הָעֵנֶט אָזְוּקְצָוְנָעָבָן אִין שָׁאָפּ, יוֹנְגָעָר-מָאָן,” — האט ער געוזנט און געקוּט מיט פִּינְצְּטָעָרָע אַוְינָן אוֹיְךָ ווּאַלְפָם פְּעַסְטָן, הַאֲלָב נַאֲקַעַטָּן גָּוָתָּה. ווּאַלְפָחָט אַוְיְאָגָעָהָרָט פְּעַיְוָן.

— “וּאָם מִיְנְטָ אִיר?” — האט ער געֶרְעֶנט דעם צעַשְׂוִיבָעֶרטָן.
פארשווין.

דער פארשווין האט זיך אוֹסְגָּעוּהוֹסְט פּוֹן האָרכָּן רוייך, וואָט האט אים געשטיקט און גענומען פְּרָעָגָן ווּאַלְפָן פְּרָאָגָעָס אַיְינָע נאָז דער אַנדְרָעָר.

— “טְרָאָגָן אַ מְשָׁאָ קָעַנְטָ אִיר?”

— “כְּקָעָן,” — האט ווּאַלְפָט מיט פְּאָרְדָּאָכָּט געענטפֶּערט, נִיט ווִיסְנְדִּיק, צו וואָט דער לִיטְוָאָק צִילְטָ. ווּיְעַדְעָר פּוֹיְלִישָׁר, האט ער מוֹרָא גַּעַהָאָט פְּאָר אַ לִיטְוָאָק, ער זאל אים ניט אַפְּנָאָרָן.

— “רִירָן מִיט דַּי פְּאַים קָעַנְטָ אִיר?”

— “כְּקָעָן.”

— “נוּ?”

— “דָּאָרָף מַעַן זִין מְשׁוֹגָע צו זִיצָן אִין נְיוּ-יַּאָרָק,” — האט דער פארשווין געוזנט, — “וּוְעַן מַעַן קָאָן אָזְוּק אַיְבָּעָרָן לְאַנד אַון פָּעַדְלָעָן בְּנֵי דַּי פְּאָרְמָעָרָם. אַ פְּאָרְמָעָנָן ווּעַט אִיר מַאְכָן. פְּאָרְלָאָזָט זיך אוֹיְךָ מַיר!”

וּאַלְפָחָט האט דעם פארשווין אָגְעָקוּט דָּוְרְכְּדְּרִינְגְּלָעָךְ אַון גַּע-שׁוֹוִיגָן. דער פארשווין האט זיך שְׁטָאָרְקָעָר אוֹסְגָּעוּהוֹסְט פּוֹן רוייך און ער האט גערעדט מיט היִץ, מיט אַיְבָּעָרְצִיְּגָוָג :

ברודיך — שטארק שמוץיך.

און עֲבִירָה (אוֹוִיְרָע) — אַ שָּׁאָד.

דָּוְרְכְּדְּרִינְגְּלָעָךְ — דָּוְרְכְּנְעַמְּנָעָרָיךְ מִיטָּן בְּלִיךְ.

— „שפינט אויפֿ נוֹוִירַקְ”, — האט ער געזאגט, — „קומט מיט מאה, פָּון פָּאָדָם צוֹ פָּאָרָם ווּלְעָן מֵירַ נִיְּן, פָּון שְׁמַטָּט צוֹ שְׁמַטָּט. אַיִן עַטְלָעַכְעַן יָאָה אַתָּה וּלְעָן מֵירַ אַלְיַין אֲבִינָעָם מַאֲכָן. אֶלְעָדָא הַאֲבָן וַיְיַאֲנָוי אַגְּנָעָה וּבָן מִיט פָּעַדְלָעַן. אַיְצָט זַיְנָעָן זַיְיַה קַוְרַחְדִּיבַּן.”
וּוְאַלְפַּחַט הַאֲטַט פָּאָרְרִיבְּכָעַט אֲפָרִישָׁן פָּאָפִירָאָס אַוְן זַיְךְ מִיט זַיְךְ אַלְיַין. מִישְׁבַּגְּעוּעַן. פָּון דָעַם לִיטּוֹאָקָס רַיִּיךְ, אַיְינָגְנָעָה לִילְטָע אַיִן רַיִּיךְ אַוְן בָּאָגְלִוִּיט מִיט הַוּסְטָן, הַאֲטַט ער אוֹיְגְנָעָכָט אַיִן זַאַר — גַּיְיַן אַיבָּעָר דַי דָעַרְעָה, אַיבָּעָר פָּעַלְדָעָר אַוְן וּוּלְדָעָר, זַיְיַן אוֹיְפַּדְעָר, נִיט שְׁטִיקָן זַאַר מַעַר אַיִן עַגְעַע שְׁעַפְעָר, נִיט מָאוּן וּבְיַעֲרִישָׁע אַרְכָּעָט. פָּון בְּלוּזָן גַּעַדְאָנָק הַאֲטַט אַיִם אֲבָאָס לִינְדָן וּוּינְטָל דּוּרְכְּגָעָלְוָט עַטְעָרָט. פָּון דַי טְרִיטִיט בַּיו דַי הַאֲרָד פָּון קַאַפְּט.

— „גַּוְתַּן”, — האט ער געזאגט, — „אַבָּעָר אַיִךְ קַעַן נִיט הַאנְדְּלָעָן, אַיִיךְ חַאְבָּעָס קַיְיַן מָאלְגִּיט גַּעַטְאָן.”
— „אַיְרַט זַיְךְ אַוְיְסְלָעְרָגָעָן דַי תּוֹרָה”, — האט דָעַר הַוּסְטָן דִּיקָעָר פָּאָרְשָׁוֹן חֻוּק גַּעַמְאָכָט.

— „אַוְן אַיִךְ קַעַן קַיְיַן עַגְלִישָׁן וּוּאָרְטָן נִיט אַרְוִיסְרִידָן.”
— „דַי פָּאָר וּוּרְטָעָר, וּוּאָס מַעַן דָאָרָף, וּוּעָט אִיר שְׂוִין קַעְנָעָן. אַיְבָּעָרְיָקָנָם, רַיְיָהָן לְאַזְטָמָר. אִיר וּוּעָט מֵיר בְּלוּזָן הַעַלְפָן טְרָאָנָן דָאָס פָּעָקָל, אַפְּטָרִיבָן אַחְוָנָט, אַזְטָרְפָּאָלָט אַגְּנָעָן אֲשִׁיגְגָּעָן, אַזְטָרְפָּאָלָט טְשָׁעָפָעָן זַיְךְ אַיִן וּוּגָג. דָאָס וּוּעָט אִיר קַעְנָעָן?”
— „אָ, זַאֲלָנָאָר עַמְעַצְעָר פְּרוֹאָזָן!” — האט זַוְּאַלְפַּחַט געזאגט, בְּיַילְנְדִיק אֲפּוֹיסְטָט.

— „אָזְמַעַט מַאֲכָן. דַי עַרְשָׁטָע עַטְלָעַכְעַט טְאָלָעָר, וּוּעָט מַעַן קוֹיְפָן אֲפָעָרָה אַזְטָרְפָּאָלָט אַזְטָרְפָּאָלָט. אִיר קַעְנָט אַרְוָמָגִינָן אַרְוָמָגִינָן אֲפָעָרְדָן?”
וּוְאַלְפַּחַט זַיְךְ פָּון דָעַם מַעְנְטָשָׁנָם פָּרָאָגָע אַזְוִי גַּעַלְוָמָט לְאָכָן, אַזְטָרְפָּאָלָט זַיְךְ נִיט גַּעַקָּאנָט אַיְינָה אַלְטָן.
— „צַי אַיִךְ קַעַן אַוְמָגִינָן אַרְוָמָגִינָן אֲפָעָרְדָן!” — האט ער געזאגט מִיט פְּרִיָּד. — „מַעְנְטָשָׁן, וּוּאָס רְעַדְתָּ אִיר?”

קוֹרָח (קוֹיְרָעָךְ) רַיִּיךְ — זַיְיעָר רַיִּיךְ.
פָּון בְּלוּזָן גַּעַדְאָנָק — נַאֲרָפָן דָעַם גַּעַדְאָנָק אַלְיַין.
לִינְדָן — mild.
חוֹזָק (כוֹזָעָךְ) גַּעַמְאָכָט — אַפְּגָעָלָאָכָט, אַפְּגָעָשָׁפָאָט.
בְּיַילְנְדִיק אֲפּוֹיסְט — צְנוֹוִוְגְּנְעָלִיָּגָט אֲפּוֹיסְט (fist).

דער הווטנדיקער פארישוין האט אַפְגַעַשָאַקְלַט זיך פָּוֹן אֲשׁ נָאָכָן
פאָפִירָאָס אָוּן אוַיְסֶנְגֶעַשְׁטְרָעַקְט וּוְאַלְכֵן אַ האָנְט, אַ בִּיְוִינְדִּיקְעַ
אוּן גַּעֲרִיקָע.

— “גַּיְעַן מִיר ?”

— “גַּיְעַן מִיר !” — האט וְאַלְכֵן גַּעֲזָגָט, דְּרִיכְנְדִּיק דָּעַם מַעֲנְטְשָׁנָם
דָּאָרָעַ האָנְט אַיְן זַיְנָע וְאַרְעָמָע, פַּעַמְטָע פִּינְגָּעָר. עָר אַיְן גַּרְיוֹת גַּעֲוָעָן
גַּיְינַן אַיְצָט אַיְן עַק וּוְעַלְט, אַכְּבִּי צַוְּהָבָן אַ פַּעַרְדָּבָן דָּעַר זַיְנָט.

4

11. אַ היה פָּוֹן שְׂטִינְג אַרְוִים, אֲזֹוי הָגָט וְאַלְכֵן דְּבוּרַן
מייט לוּסְט אָוּן פְּרִיאַיד זיך אַרְוִיסְגֶּנְעָרִיסְן פָּוֹן דָּעַר שְׂטִינְגְּנְדִּיקְעַר אָוּן
דְּרִיכְעַדְרְדִּיקְעַר שְׂטָאָט צַוְּדִי אַפְּגַעַנְעָן וּוְעָגָן, פְּרִיאַיעַ צֻמְמָה הַיְמָל, לְאַנְקָעָם,
פְּעַלְדָּעָר אַיְן טִיבָּכָן. עָר האָט גַּעֲטָרָאָגָן צְוַויִּי פַּעַק מִיטָּסְחָרוֹת,
איַינְעָם זַיְנַן אַיְגְּגָנְעָם פָּוֹן הַיְנָטָן, צְוַעַנְטְשָׁעַפְעָט צַוְּדִי אַקְסָלָעָן מִיטָּסְחָרוֹת
רִימְעָנָם, אָוּן אַיְנָעָם פָּוֹן פְּאַרְנָט, דָּעַם שְׂוֹתָהָם פַּעַקְל. עָר האָט גַּעַנְעָמָן
קוּרְעָכָט, דָּעַר לִיטְוֹאָק, אַונְטָעָר זַיְנַן פַּעַקְל, גַּעֲדִיכְט גַּעֲהָסְט, אָוּן
וְאַלְכֵן האָט עַם בַּיְיַ אַיְם צְוַעַנְנוּמוּן אָוּן אַגְּגָהָאָגָגָעָן אַוְיָף זיך. דָּאָר
הָאָט עָר קִיְּן שְׂוֹעֲרִיקִיָּת נִיט גַּעֲפִילָט. דִּי הַוִּיכָּע אָוּן פַּעַמְטָע פִּים
זַיְנָע, אַיְן בְּרִיאַעַט, סַאַמְעַטְעָנָע הַיְזָן, זַיְנָע גַּעֲגָנָגָעָן מִיט אַ פּוֹלָן,
זַעֲלָנְרִישָׁן טְרָאָט.

— “לוֹיֶקֶט נִיט אֲזֹוי, אַיר קָאָן נִיט אַנְיָאנָן !” — האָט דָּעַר שְׂוֹתָהָם
זיך גַּעֲבָעָטָן אָוּן צְוַעַהָסְט.

וְאַלְכֵן האָט אַ וּוְיַלְעַ פְּאַרְלָאָגָגָאָמָט דִּי טְרִוְּט, בָּאַלְד וּוְיַדְעַר
פְּאַרְגָּעָסְט זיך אָוּעָק פְּאַרְוִים, לְאַזְנְדִּיק יַעַנְעָם אַ שְׂטִיק פָּוֹן הַיְנָטָן.
עָר האָט גַּעֲשָׁמְעָקָט מִיט בְּרִיאַעַט אַפְּגַעַנְעָן גַּאַזְלָעְכָּר דִּי רִיְיָעַ

גַּעֲרִיק — וּוְאָס וּוְיל אַלְז.

דִּימְעָן — strap

שְׂוֹתָף (שְׂוֹטָעָף) — partner

גַּעֲרָעְכָּט — groaned

סָאמַעַט עַנְעָ — velvet

לוּפֶט, אַרְיִינְגָּעָצְוִיגָּן דַּי רִיחֹות פָּוּנְגָּרְצָו, תְּבֹאָה, פָּעַלְדְּבָּלְמוּעָן אָוּן
וּוְאַסְמָעָר, אָוּן דָּעֵרְפְּילְט אַזְׁוּלְכָּעַ פּוֹחוֹת אַיִן זִינְגָּעָה הָעֲנָט, אָזָּו עַם הָאָט
אַיִם גַּעֲקִיצְלָט עַפְעָם אַפְּצָוֹתָן. אַלְעַ עַטְלָעְכָּעַ שְׁעה֙ הָאָט עַר אַיִּיךְ
גַּעֲבּוֹנְדָּן זִין פָּעַקְל, אַרְוִיסְגָּעָנוּמָעָן בְּרוּוּט מִיטָּקָעָז, עַטְלָעְכָּעַ בְּאַגְּאַנְגָּעָם
אָוּן אַ פָּלָעְשָׂל וּוְאַסְמָעָר אָוּן גַּעֲגָעָסָן מִיטָּגְרָוִים אַפְּעָטִיט, וּוְאַרְפְּאַנְדִּיק
דַּי בְּרַעְקָעַלְעָךְ צַו דַּי פָּיְגָעַלְעָךְ, וּוְאַסְמָעָר אַבָּן זִיךְרָוּמְגָעְקָלִיבָּן אַרְוּם
זִינְגָּעָפִים, דָּעַרְשָׁמְעַקְנָדִיק שְׁפִּיְיוֹן.

— „עַסְט, וּוְעַט אַיר הָאָבָן פּוֹחַ צַו גַּיְינַן“, — הָאָט עַר גַּעַזְגָּט
דָּעַם שְׁוֹתָף זִינְגָּעָם.

— „אַיְיךְ וּוְעַל בְּעַסְמָעָר פָּאַרְרִיכְיכָּרָן“, — הָאָט דַּעַר לִיטְוֹאָק
גַּעַנְגַּטְפְּעָרָט אָוּן פָּאַרְדְּרִיאִיט אַ נִּיעָם פָּאַפְּיָרָאָס מִיטָּדַי שְׁפִּיְזָן גַּעַלְעָ
פִּינְגָּעָר פָּוּנְגָּשְׁטָעְנְדִּיקָן פָּאַרְקָעָן זִיךְרָ בְּיַיְתָאָבָּאָק.
עַר הָאָט מַעַר גַּעַרְיִיכְעָרָט, וּוְיַי גַּעַגְעָסָן, אָוּן צַוְּגָהָוָסָט, גַּעַהְוָסָט
טְרָוּקָן, פָּאַרְעָקְשָׁנָט.

וּוְיַי לְאָנְגַּז וּוְיַיְינְגָּעָן גַּעַנְגַּנְגָּעָן אַוִּיפָּה דַי וּוְעָגָן, אַיִזְוּ וּוְאַלְפָה גַּעַוּעַן,
פָּוּנְגָּאָבָּן אָוּן דַּעַר שְׁוֹתָף פָּוּנְגָּאָונָטן. כַּאֲטָש אַ פָּרְעָמְדָעָר אַיִן לְאָנְדָּא,
דָּאָס עַרְשָׁטָעָמָל אַיִן דַּעַר גַּעַנְגָּט, הָאָט וּוְאַלְפָה גַּלְיִיךְ זִיךְרָ אַוִּיסְיָ
גַּעַנְגַּעַט אַיִן דַי וּוְעָגָן, דָּעַרְשָׁמְעָקָט וּוְעָגָן אָוּן שְׁטָעָג מִיטָּדַאְרְפְּשָׁעָר
גַּעַנְגִּטְקִיִּיט. הַיְנָט הָאָבָן אַוִּיפָּה אַיִם נִיטָּגְבִּילְט, גַּלְיִיךְ אַיִן אַיִם
אַ פָּרִינְדָּה דָּעַרְשָׁמְעָקָט אָוּן אַוִּיסְגָּעַשְׁטָרְעָקָט דַי קָעָפָ נַאֲךְ אַ גַּלְעָט.
דַי גַּאֲנְגַּעַז צִיְּתָהָט הָאָט עַר גַּעַלְעָרָט דָעַם הַוִּסְטָנְדִּיקָן שְׁוֹתָף זִינְגָּעָם
אַלְעַ סְדוֹדָות פָּוּנְגָּעָן אָוּן וּוְאַלְדָּה; וּוְאַסְמָעָר קָאָרְנוּ עַם אַיִזְוּ זְוּמְעָרְדִּיקָם
אָוּן וּוְאַסְמָעָר אַיִזְוּ זְוַיְנְטָעְרְדִּיקָם; וּוְאַסְמָעָר עַרְד אַיִזְשְׁוֹאָרְץָן אָוּן וּוְעַלְכָּעָ
וּאַסְמָדִיק; וּוְעַלְכָּעָ בְּלַעַטְמָעָר עַם זִינְגָּעָן פָּוּנְגָּרְצָוּן אָוּן בְּלָוְמָעָן,
קָאָרְטָאָפָּל. עַר הָאָט אַגְּנָעְרוֹפָּן אַלְעַ נְעֻמָּעָן פָּוּנְגָּרְצָוּן אָוּן בְּלָוְמָעָן,
פָּוּנְגָּרְלָאָנְגָּעָן בְּיִמְעָר אָוּן שְׁוֹאָמָעָן. בְּיַי יְעָדָן פָּעָלָד, וּוְאַסְמָעָר עַר אַיִזְוּ פָּאַרְבִּיכִיָּ
גַּעַנְגַּגְגָּעָן, הָאָט עַר אַוִּיסְגָּעָרִיםָן אַ זְּאָנָגָן, צְעַקְיִיט זִיךְרָ אַיִן מוֹלִי אָוּן
מִיטָּפְּוִיְּרִישָׁעָר הַנָּהָה גַּעַקְוּזָאָלָן פָּוּנְגָּהָת, וּוְאַסְמָעָר עַם זִיךְרָ אַוִּיפָּה

רִיחֹות (רִיכָּעָם) — odor, smell —

אַבְּוֹאָה (טוֹאוֹעוֹ) — grain

גַּעַקְיִצְלָט עַפְעָס אַפְּצָוֹתָן — אַוִּינְגָּעָקוּמָעָן אַ שְׁטָאַרְקָעָר

פָּאַרְלָאָנְגָּעָן עַפְעָם אַפְּצָוֹתָן.

שְׁוֹו אַמְעָן — mushrooms

זְאָנָג — ear of corn

א גערעטמעניש. דער רייןנדיקער שותף האט שויניגנדיק אויסגען-הערט און געצוויגן דאם לעצטעה שטיקל פאפריאטס מיטן פיעער שעיר ניט צו די ליפן. ער האט גאנרט געהאט וואט צו זאגן אויפ וואלאט גענינטער רייד.

אכער ווי נאר מען איז צוגעkomען צו א פארמעריש הויז און געדארט אנקלאפֿן אין טיר, איז דער הויטנדיקער שותף אויס-געוואקסן דאפלט גוריים און וואלף האט אראפֿגעלאזט דעם קאפֿן. באלאד בעיס ערשותן מאל, ווי דער שותף האט זיך געלאזט צו אין הויז און אים געשיקט מיטן פאק צו א צוויות הויז, איז וואלף געליבן שטיין ווי א פארלוירענער, ווי א קינד, וואט די מאמע האט עט אועבקגעווארטן. ער האט ניט דריימט אונגעקלאפעט אין א פארמער-שער טיר. פון אינזוויניק איז א לאנגער פארמער ארטום און בייז געקוקט אויפ זיין פעדלערזאך.

— “נא פעדלערם!” — האט ער א ברומ געטאן. וואלף איז רוית געווארן. ס'גאנצע בלוט איז אים געקומען אין פנים.

— “גוד סטאָפּם, סער,” — האט ער געלובט זיין סחרה, ווי דער שותף זייןער האט אים אויסגעערנט זאגן, — “באָרגנעם.”*)
— “געט אוט אָוֹהוֹ הײַר!” — האט דער לאנגער פארמער גע-נומען שריעזן. — “געט אוט!”**)

וואלף איז אנטלאָפּן, ווי מען וואלט אים מיט ביטשן געטראַבן. וווען דער שותף זייןער איז צוגעkomען אים פֿרעגן, וואט ער האט פֿאָרכוּיפּט, האט וואלף אים געווארן דעם פאָק צו די פֿים.
— “כ'ויל ניט מער!” — האט ער געשריזען. — “כ'ויל ניט!”
דער שותף האט פֿון אים געלאפעט.

— “וואָסִי, דעם פֿוּלִישָׁן האָנָּאָר אַנְגַּעֲרִיט?”
וואלף האט ביטער געשוויגן. דער שותף האט זיך צו אים צוגעוזצט אויפֿן גראָן.
— “אוֹר זענט אָגְרִינֶעֶר,” — האט ער אים געזאגט, — “אוֹ

גָּרְעָטָעָבִּישׁ — a good harvest

* גוטע שטאָפּן, הער, מציאות.

**) געגאנגען פֿון דאנען, געגאנגען!

א פָּרְמַעַד זָגַט, עַר וּמַעַט נִיט קְוִיּוֹן, הָאַט מַעַן אֵין דָרְעֶד
אוֹן מַעַן פָּרְקֻוּיָּת אִים דּוּקָא. אֲלֹעַ פָּרְמַעַרְם זָגָן דָּס אַיְגָעָנָע,
אוֹן אֲלֹעַ קְוִיּוֹן זַי שְׁפָעַטָּר".

וועאלט האט אועקגעמאכט מיט דער האנט.

— ווי אויפ א בעטלאָר, האט ער געשריין אויפ מיר, —

האט ערדער ציילט מיט האָרֶן, – **געט אָוֹט!** **געט אָוֹט!**

— "אי, אי, אי!" — הלאט דער שותף געל'אכט. — "געט אוט

האט ערד געוזאגט ! א נויס אין שטעטל !... און אויך וועי

וועיזונג, אז איך וועל מאכון מיט אים ביזונעם.

וְאֶלְעָגָם דען שותת אַנְגָעָנוּמָעָן פֵאָר אַהֲנָט.

— “גײַט ניט. ער וועט איזיך פֿאָרְקָלָאָפּוֹן די טיר אונטער דער

נָאֹז!

— “איך האב אן עצה דערויף,” — האט דער שותף געוזאנט,

„וואָו נאָר מעַן עֲפֵנְתִּי מֵיר די טִיר, שְׁטוּק אַיך קָוְדָם-פֶּל אַרְבִּין אַ פָּוּם.

אוון אז איך שטוי שוין מיט א פום אין דער טיר, וועט קיינער ניט

"...1987"

אֲנָשׁוּנִים אֲנָשׁוּנִים אֲנָשׁוּנִים אֲנָשׁוּנִים אֲנָשׁוּנִים

ונואלים אותם ונזעניהם אין אומבראותו נורב עבר בהאות גומיניזם או ענטימיט

שליירטמת האט מיטן דעם מיזומאַן ונטמאנט וויאזען גואמ ער זאמט

וניד אוני לאננו. אונו ער האט שווין פטוואלט ניגו באפנו א בליק. אי מטע

דדרהף ניט א מאַל אָן הילפּ ווינע הענט. אבער מצע האט ווינע הענט

נִית גַּדְעָרֶפֶט. דער שוֹתֵף זִינְגָּר אִיז אֲרוֹויָּם פָּוֹן הוּא מִיט אַ גַּלְיִיכְעָרָן

רוכז און א ליכטערן פאָק. זיין שטענדיך פֿינַצְטֶער פְּנִים האָט

געשׂינט.

— “נו, האב איך נית געוזאגט?” — האט ער גערעדט מיט

וְצִחְוָר (נויארוו) — זיו

נָצַרְתָּ (נָצַרְתְּ)

רְגִוָּה (רְגִוָּת) = פְּרָאֵיט, gain.

ער האט גענאנקט מיט די פֿרײַשׂע, ניעז בענאנגען איז זינגע
דאָראַע שְׁגִינְגֶּעֶר.

האטם. וואלף האט אומסגההערט אונן צונגעשאקלט:
— “גוט, גוט, ביעול אוזי טאן.”

אבל ווי נאר ער אויז צונגעקומווען צו א טיר און מען האט געגענטפערט „גא פעדלארים!”, אויז ער גיך אזועק. איזוי האט ער אויך ניט געקענט שטעלן קיין געהפערטערטן פרײיזן און דערנגן אפלאון א העלטט, ניט דינגען זיך און שועערן, ניט רײידן צום האריין און חנֶהעגען. דער שותף האט גאר קיין לײיט פון אים ניט געקאנט מאכן.

— „עפָעַם אֲנוֹיְשֵׁן קָאָפֶה האָט עַד אַוִיפֶה זַיךְרָן,” — האָט עַד זַיךְרָן געקלְאנְט פֿאָר דַי פֿעַדְלָעָרָם, ווועַן עַד האָט זַיךְרָן גַעַטְרָאָפֶן מִיטְזַיךְרָן אַיְן דַי שְׁטַעַט אַיְן דַי פֿשְׂרָעָה רַעַסְטַאָרָאָנְדָלָעָן.

— "ס'וועט פֿוֹן אַיִם שְׂוִין קִיּוֹן פָּעַדְלָעֶר נִיט זְיוֹן", — האבן די אנדרע פָּעַדְלָעֶר נְבִיאות גְּעוֹנָגֶט, וואָרָהָנְדִיק מִיט די קָאָרטָן אוֹיפָּה די טישלען.

ווארלף האט ניט גענטפערט. ער האט זיך געהאלטן און א זייט פון די פעדלאָרַם, וואס זייןגען זיך מהנחותויזו אַנגעוקומען אין די רעמסטאראנדעלעך. זוי האבן געלאָכט, באָרימט זיך יעדער מיט זייןע גלייקן, דערצ'ילט וועגן זיינערע קלוגע אַינְגֶּאלְן און המזאות. עלטערע יידן האבן בעציילט די טאלערם און גערעכנט, ווען זוי

המצאות (המצאות) — אינטראקטיבי .new ideas

וְוִי אַרְוָמָעַט — וְוִי אַזּוֹוִי?

פָעֵסָן (קִינְסָן) — בַיוֹזָעַר.

גַעַפְעָפָרֶתֶע פְרִיזֹן — נָאָר הַוִיכָע פְרִיזֹן.

.to flatter — (כְּנַפְעָנָן) כְּנַפְעָנָן

וועלן שוין קאנען אונזאמלען גענונג געלט אויפֿ שיטסקארטן, פדי אראפֿצובערענגן זיירען זיביב-און-קינדרער פון יענער זיט ים. יידן בעיל-הכילת האבן גערעננט און זיירען באנקביבלעך די אפֿגע-שפֿארטע סומעם, וואם זינען געשטאנען אויסגעשטעלט און ריעיגן, ווי די זעלנערם; זייל האבן מיט גראבע בליעשטייטן אונטערגעטן חשבונות, מזומנים און הויכות, און געציילט אויפֿ די פֿינגער די חדשים, וויל זייל האבן נאך ארוםצוקריכן מיטן פֿאָק, בייז מײּוועט זיך דער-שלאן צו א גלייכן חשבון און קאנען עפֿגען אַס „סְטָרְקָעַ“ אַין אַ גויאיש שטעהט, וואו ביונעם זינען נאך ניט קאַלְיעַ געוואָרַן דורך קנאָה-שְׁנָה אַין קאנקורען.

דער עולם האט געריבערט, געשפֿילט, מעשיות דערציילט, באָריםט זיך, געשוואָוָוָן, אויסגעלאָכט זיך, אַרְיִינְגְּנוֹזָאנְט זיך, גע-קְּבִּיצְּמַט, שוֹטוֹפְּתָּהָן גְּעַמְּאָכְּט, אַיְינְגְּעַנְּעַר דָּעַם אַנדְרָוָן אַין דער זיבעטער רִיףּ זיך אַרְיִינְגְּנוֹזָאנְט. וְאֵלֶּךְ הָאָט נִיט גַּעַהָאָט וְאָם צו רַיְדָן מִיט זייל. ער אַיז אַרוֹים פֶּאָר דער טִיר, פָּוֹן דִּי קְּשֻׁעָנָעָם שְׂטִיקָעַר בְּרוּיט גַּעֲנִיפְּט אַין גַּעֲנִיפְּט צו די פְּיִינְגְּלָעַךְ, וְאָם האָט נִיט וַיְנַעַּפְּסָעַט, זָוְנְדִּיק בְּרַעְקָלָעַךְ.

— „כִּבְּין אַ בְּעֵלָן צו ווֹיסָן, וְאָם עַר וּוּטַּזְוִינְסָמָּן אַוְיסְפְּנִיכְּן.“ —
הָאָט דָּעַר שְׂחַטְּפָּה זַיְנְעַר גַּעַזָּגָט צו די מענטשָׁן בַּיִּדְיַּה טִישָׁלָעַךְ, —
„פְּיִיכְּט אַין שְׂוּוֹיְגָט, וְאָם פְּרַעְמָדָעַר.“ —
— „קִיְּוָן בְּאַנְקְ-כִּיבְּלָאָלְנְקָאָלָם נִיט“, — האָט עַלְטָעָר יַיְדָן גַּעֲבָרוּמָט אַין די בערד אַרְיִין, — „אַ פְּעַדְלָעַר דָּאָרָפּ קַעַנְעַן אַנְפְּנִיכְּן,

בְּעֵלִיְּ-תְּכִלִּית (בְּאַלְעַטְאָכָלָעַם) — די וְאָם וַיְלַן עַפְּעַם אַוְיכְּטָאָן.
דָּרְגָּרִיכְּן עַפְּעַם.

מְזוּמְנִים (מְעוּמְנִים) — cash.
זִיךְ דָּעַר שְׁלָאָגָן צו אַ גְּלִיכְּבָן חַשְׁבָּוֹן (כְּעִזְבָּה)
— דָאָן: בַּיִּזְמָעָן וּוּטַּזְוִינְסָמָּן גַּעַנְגָּעַט.
קְבָּאָה (קִינְעָה) — envy.

שְׁגָאָה (סִינְעָה) — פְּרִינְשָׁאָט.
אַיְדָל וְךָ גַּעֲמִישָׁט אַין דָּעַם צְוּוֹיִתָּנָס נַאֲנָץ פְּרִיוֹוָאָטָע גַּעַשְׁעַטָּן.
אַרְוָמְגַעְהַיְפָּסָעַט — אַרְוָמְגַעְשְׁפָּרָנוֹגָעַן.
אַנְפְּנַיְקָן — אַפְּנָאָרָן.

ניט אויספֶּינְפֶּן. ער ווועט זיך לאנג ביהם פאך ניט האלטן. אירט זען אונדזערע רייד!...”

די יידנס רייד זיבגען אין גיבן מקוים געוואָרַן. פונקט זוי ווואָלַף איז אומגעריכט אַרְיִינְגְּנְעַפְּאַלְן צוישן די יידן מיט די פֿעַק, אַזְוֵי איז ער אומגעריכט אַרְיִינְגְּנְעַפְּאַלְן פֿון זוי.

אין א שפערטן זומערידיקן פֿאַרְנְאַכְט זיבגען זוי, ביידע שותפִים, צו א פֿאַרְוּוֹאַרְפֶּעְנֶר פֿאַרְמֶט צוֹגְעַקְוּמוּן אָן אַין דער טיר אַנְגְּעַקְלָאָפְט, צי זוי וועלָן קָאנְגַּעַן אַיבְּעַרְנְעַכְטִיקְן. די פֿאַרְמֶט אַיז גַּעֲלַעַגְן אַין אַז אַפְּגַּעַוְנְגַּדְעַרְט פֿון די אַרְוּמִיקְעַ, דָּאַם הַזְּוֵי אַיז גַּעַוְעַן אַלְט אָן אָומְתַה היימלעַן. קִיינְגַּר הַאַט אַוְיְהָן קְלָאָפְט אַין דער טיר ניט גַּעַעַנְתָּמַ.

זוי זיבגען אַרוּס אַוְיְהָן הוֹףְט, בִּינְמִים בְּרוֹנוּם אַין מִיטְזַן הוֹיפְט אַיז גַּעֲלַעַגְן אַ פֿעַרד אָן גַּעַוְאַרְפֶּן מִיט די פֿים אַין דער ערְד. דערנעבען אַיז גַּשְׁטַאַנְגַּעַן אַן אַלְטָעַר פֿאַרְמָעַר מִיט פֿאַרְקָאַשְׁעַרְטָעַ הענט אָן שׂוּבְּיַנְגְּנְדִּיק גַּעֲקְוּקְט אַוְיְףְט דָּעַם קְרָאַנְקָן פֿעַרד מִיט פֿינְצְטָעַרְעַ בְּלִיקְן.

— “גּוֹד אַיוֹנוֹנְגַּג, סָעַרְ”, — הַאַט ווּאַלְפִּים שֹׁוֹתָף גַּעַזְגַּט צָוּמָן מִצְּאָן לְעָבָן לִיגְנְדִּיקְן פֿעַרד.

דער פֿאַרְמָעַר הַאַט ניט גַּעַעַנְטֶפְּעַרְט. ער הַאַט מִיט הַעַל בְּלוּיעַ אַפְּלַעַן אַ קוֹק גַּעַטְאָן אַוְיְףְט די צוֹוִי לִיטַּט מִיט די פֿעַק, אַ שְׁפִּיטְגַּעַבְן אַוְיְףְט דָּעַר אָן מִיט אַן אַוְיְסְגְּעַקְרִימְט מוֹיל אַ ברְוָם גַּעַטְאָן אַונְטָעַר דָּעַר נָאָן.

— “קִיְּזַן בִּזְוּנָעַם, פֿרְעַמְדָּעַ!” — הַאַט ער גַּעַזְגַּט צָאַרְנְדִּיק אַנוּ גַּעֲקְוּקְט אַוְיְףְט דָּעַם פֿעַרד, ווֹאַס הַאַט גַּעֲקְלָאָפְט מִיט די פֿים אָן דָּעַר עָד.

וּוּאַלְפִּים שֹׁוֹתָף הַאַט גַּעַוְאַלְט גַּוְתְּמָאָכְן דָּעַם פֿאַרְמָעַרְט צָעַר אָן אַשְׁמִיכְל אַרְיִינְגְּנְצִיגְן אַוְיְףְט זַיְן פֿינְצְטָעַר פְּנִים. — “קָעַנְגַּעַן מִיר אַיְיךְ הַעַלְפָן?” — הַאַט ער גַּעַרְעַנְגַּט מִיט חַנִּיכְתָּה. דער פֿאַרְמָעַר הַאַט אַים אַנְגְּעַקְוּקְט מִיט אַוְיְגַּן קָאַלְטָעַ, ווֹי שְׁטִיקְלָעַד אַיז.

מֻקוּים גַּעַוְאָרַן (מעקוּים) — דָּעַרְפְּלַט גַּעַוְאָרַן, fulfilled.
אוֹמָה הַיִּמְלָעַד — נִיט פְּרִיְנְדָלָעַ.

דָּעַרְנָעָבָן — לְעָבָן דָּעַם.
.rolled-up sleeves — פֿאַרְקָאַשְׁעַרְט הַעַנְט
אַפְּלַעַן — eyeballs
חַבְּיָה (כַּנִּפְעָ) — flattery

— “אִיר זענט אַ גָּאָר!” — האט ער אַ ברום געטאן מיט כעם.
די גאנצע פֿאָראָכְטּוֹנְג פָּוֹן אַ דֶּאָרֶהָסְמָעָנְטָש צוֹ אַ שְׁמַטְּאִישָׁן,
וְאָס אֵין נָאָר אַ בְּרִיהָ מִיט דָעַר צוֹנְגָן, האט אַרוֹיְסְגָּעָקָט פָּוֹן פֿאָרָ-
מָעָרָם הָעַל בְּלֹויְעָ אַפְּלָעָן צוֹ דָעַם מְעַנְטָשָׁ מִיט דָעַם פָּאָק, וְאָס פֿאָרָ-
שְׁטִיְיטָ נִיט, אָז אֵין אַזָּא אָוְמְגַלִּיק דָאָרָפָ מְעַן בְּלֹויְעָ שְׁוּבִינְגָן, לְאָז
אַ מְעַנְטָשָׁ אַלְיִין.

דעַר פֿעַדְלָעָר האט גַּעֲהָוּסְט טְרוֹקָן אָוּן מְרָהַ-שְׁחוֹרָהָדִיק. ער
הָאָט שְׁוַיְן גַּעַזְעָן, אָז ער אֵין דָא שְׁלָעָכְט אַרְיִינְגְּעָפְּאָלָן אָוּן גַּעַנוּמָעָן
צְוֹפָן וּוְאָלָפָן בַּיִּדְעָר פָּאָלָעָן פָּוֹן זִין רַעַלְ.

— “קּוֹם, וּוְאָלָף, מִירִיךְ זָוְן אַנְדָּרָעָ פֿאָרָם, עַם וּוְעַרְתָּ נְאָכָט.”
וּוְאָלָף הָאָט אַרְאָפְּגָנְעָלָאָזָט דָעַם פָּאָק פָּוֹן דִּי אַקְסְּלָעָן אָוּן דָּאָם
רַעַלְ פָּוֹן לִיבָּ, שְׁוּיְינְגָּדִיק האט ער זִיךְ אַרְאָפְּגָנְעָבָוָגָן צּוֹם פֿעַרְדָּ
אָוּן עַם אַפְּגָנְוּוֹיְשָׁט דָעַם גַּאֲוּוֹעָר אַרוֹמָמוֹילָמִיט אַ בִּימְלָהִי, וְאָס
אֵין גַּעַלְעָגָן דֻּעְרָנְעָבָן. דַּעְרָנָאָךְ האט ער מִיט גַּעַנְטִיקִיָּט אָז עַפְּנָן
גַּעַטָּאָן בַּיִּים פֿעַרְדָּ דִּי לִיפְּנָן, אָז אַלָּעָ צִיְּן הָאָבָן אַרוֹיְסְגָּעָקָטָן. ער
פֿאָרָמָעָר האט אֵין צְגָנָגָן זִיְּנָעָם צּוֹם פֿעַרְדָּ גַּלְיִיךְ דֻּעְרָזָעָן גַּעַנְטִיקִיָּט
אָוּן הַיְּמִישְׁקִיּוֹת.

— “וְהַאָטָם דָּהִי טְרָאָבָל?!” — האט ער גַּעַרְעָגָט, וּוּ דָעַר
שְׁוַתְּפָּה וּבִינְעָרָה האט אִים אַוְיִינְגְּלָעְרָנְט זָגָן דִּי עַטְלָעָכָע וּוּרְטָעָר,
וּוּן אַ קְוָנָה האט טָעָנוֹת צוֹ אַ שְׁטִיקָל סְחָוָה.

דעַר פֿאָרָמָעָר האט זִיךְ מְעַרְ נִיט גַּעַבְיוֹזְעָרָט וּוּ פֿרִיעָר. ער
הָאָט אַגְּנָעָקָט אַ וּוְיִילָעָ דָעַם פֿרָעָמְדָן יְוָנָגָן מְעַנְטָשָׁ אָוּן דַּעְרְצִיְּלָט
לְאַנְגָּזָט זִין צְרָה. דָאָס פֿעַרְדָּ אֵין גַּעַוּוֹעָן גַּעַזְעָנְט אָוּן שְׁטָאָרָק. אַוְיִיךְ
דָעַר לְאַנְקָעָ זִיךְ גַּעַפְּאַשָּׁעָט. פְּלָצָעָם האט עַם זִיךְ אַוְעַקְגָּלְיִינְט
אָוּן גַּעַנוּמָעָן דְּרִיְגָעָן מִיט דִּי פְּסִים. דַּעְרָצָו אֵין ער אַלְיִין. דִּי טְאָכְטָעָר
אֵין אַוּעָק אֵין שְׁטָעָטָל, אָוּן צוֹ דָעַם פֿעַרְדָּ-דַּאָקְטָעָר אֵין וּוּיִיט, אַ פֿאָרָ
צְעַדְלִינְגָן מִינְיָל. אַזָּא גּוֹט, שְׁטָאָרָק פֿעַרְדָּ.
וּוְאָלָף האט זִיְּעָר וּוְיִינְיק פֿאָרָשְׁטָאָנָעָן פָּוֹן פֿאָרָמָעָרָם עַגְנְלִישָׁ,

מְרָה־שְׁחוֹרָהָדִיק (מְאָרָעִ-שְׁבוּרָעִדִּיק) — אָוּמְעִיטִיק; אֵין דָעַם
פְּאָלָמִינְט עַס אַז דָעַם פֿאָרָמָעָרָם הָוָסְטָן האט אַגְּנָעָוּוֹאָרָפָן אָז אָוּמְעִיט.

גַּאֲוּוֹעָר — *salvia*

דְּרִיגְעָן — וּוְאָרָפָן, *to kick*.

) וְאָס אֵין דָעַר מָעָר ?

וואם איז נאך דערצו אַרְוִיסְגָּעָקְוָמָעָן שטארק פֿאַרְדוֹמְפָּן, זוניל ער האט אויפֿ קיין רגע ניט אַרְוִיסְגָּעָלָאָוָט די לְיוֹלְקָע פָּוָן מויל. אַבָּעֶר פָּוָן פֿעַרְדָּם פֿאַכְּבָּעָן מִיטָּדִי זַיְנִיטָּן אָוָן קְלָאָפָּן מִיטָּן עַק אֵין דָּעַר עֲרָה, האט ער גַּעֲוָעָן, אָז עַמְּ האט וַיֵּךְ אַיבְּרָגְּעָנְעָרְעָסְן מִיטָּעָפָּעָס אָוָן גַּעַן קְרָאָגָן מַאנְגָּן-קְרָאָמָּהָן. ער האט וַיֵּךְ גַּעֲקָעָנְטָן אַוְיָף דִּי זַאָכָן. ניט אֵין מַאְלָט טְרָעַטָּט, אָז אַפְּעַרְדָּם בְּאַפְּטָט וַיֵּךְ צַו אַחֲבָעָרְטָן אַז טְרוֹקָעָנְעָם הַאֲכָבָעָר, אָז אַזְׂמִישׂוֹנָגָן, אַפְּטָט עַמְּ אַמְּגָּגָן-קְרָאָמָּהָן אָוָן צִיטָט אָוִים די קְאַפְּטִיטָם, אָוִיב מַעַן רִינְיִינְקָט אַיְם ניט באַלְד אָוִים דָּעַם מַאְגָּן.

— „פֿרְעָנְט אַיְם, צַי דָּאָם פֿעַרְדָּם אֵין ניט אַמְּאָל אַרְבִּין אֵין הַאֲכָבָעָר?“ — האט ער גַּעֲוָעָגָט צַו זַיְנִין שְׁוֹתָפָן.

— „פֿרְעָנְט אַיְם!“ — האט ער לְיוֹטוֹאָק וַיֵּךְ גַּעֲבִיּוֹעָרטָם. — „נוֹט צַו פֿרְעָגָן, אָז מַעַן קָעָן. דָּעַר רֹוח וּוּוִיסְטָם, וַיֵּךְ אַזְׂוִי הַאֲכָבָעָר אֵין אַוְיָף עַנְגְּלִישָׁ!“

וְאַלְפָן האט דָּעַרְבָּעָר אַלְיָוָן גַּעֲפְּרוֹאוֹוָת וַיֵּךְ דּוּרְכְּרִיְּדָן מִיטָּן פֿאַרְמָעָר, אַוְיָף שְׁטוּמָ-לְשׂוֹן.

ער אֵין צַו צַו דָּעַר שְׁטָאָל, אַוְיָגְעָזָוָכָט אַחֲבָעָר אָוָן גַּעֲוָוָיָן דָּעַם פֿאַרְמָעָר צַו דָּעַר זַיְטָן פָּוָן די פֿאַלְדָּעָר. דּוּרְנָאָךְ האט ער דָּעַם הַאֲכָבָעָר צְוָגְּעָטְרָאָגָן צֻום פֿאַרְדָּם מוֹיל אָוָן גַּעֲנוֹמוֹעָן הַאַסְטִיקָק קִיְּיָעָן מִיטָּדִי צִיָּן. דָּעַר פֿאַרְמָעָר האט אַבְּלִיאָץ גַּעֲטָאָן מִיטָּדִי הַעַל בְּלִוְיָעָן אַוְיָגָן.

— „דָּהָאָטָם רְאִיטָם!“ — האט ער גַּעֲוָעָגָט.

וְאַלְפָן האט פֿאַרְקָאַשְׁעָרָט די אַרְבָּל פָּוָן הַעֲמָד אָוָן גַּעֲנוֹמוֹעָן רַאַטְמָעָוָן גַּיְךְ. ער האט אַוְיָגְעָזָוָכָט אַשְׁטְרִיךְ בַּיִּדְעָר שְׁטָאָל אָוָן דָּעַם פֿאַרְדָּגָעָבָן דִּי פִּים, די פֿאַדְעָרְשָׁטָע אָוָן די הַינְּטָעָרְשָׁטָע, אַזְׂוִי, אָז עַמְּ וַיֵּךְ פָּוָן דָּעַר נִיט רִירָן. דּוּרְנָאָךְ האט ער גַּעֲהִיָּים אַפְּקָאָגָן וּוּאַסְמָעָר, אַסְמָעָר, וַיַּיְלָל נָאָר עַמְּ וּוּעַט אֵין גַּרְעַסְטָן טָאָפָּן

פֿאַרְדוֹמְפָּן — ניט קְלָאָר.

ה אַבָּעֶר פֿאַלְדָּג — oats field

.hoofs — קְאַפְּיִטְעָס

. — רֹוח (רוֹאָךְ) — דָּעַר טַנְיוֹוָל.

אריבין, און דערלאנגען דאס וואסער מיט זייפ מיט אלע איבעריקע זאכן וואס מען דארף. דער פֿאַרְמָעֶר האט אלץ מיט יינגלערישער ניכקייט אויסגעפֿירט. ואלף האט אַנגּוּזִין דעם אלטן, ער זאל זיך אַרוֹפֿילִיגּן אַוִינֵן פֿערַד, פֿעַסְט עַס בְּנִים קַאֲפָט צוּהַאלְטָן, און דעם שותף זינגעם האט ער דעם פֿערַדְישָׁן עַק גַּעֲגַבְּן אַין דַּי הַעַנְתָּאָרִיבִּין. — „פֿעַסְט הַאלְטָן!“ — האט ער באַפְּוַילַּן. — „נוֹיט אַפְּלוֹן.“ דַּי מַעַנְטְּשָׁן חַאֲבָן אוּסְגּוּפְּרָט זַיְנָע באַפְּוַילַּן. ואלף האט זיך אַראָפְּגּוּעָצָט און דעם פֿערַד דַּי פַֿלִּיסְקִיְּט אַין דַּי גַּעַדְעָרָעָם אַרְיבִּין-געַשְׁפְּרִיצָט.

— „הַאלְטָן, הַאלְטָן!“ — האט ער זיך גַּעַבְּיוּרֶט אַוִיפָּ דַּעַם שותף זינגעם, וואס האט מיט מורה שוואָך גַּעַהַאלְטָן דַּעַם פֿערַד-דִּישָׁן עַק.

די פֿערַדְישָׁע זַיְנָן זַיְנָען פֿוֹלְעָר גַּעַוּאָרָן פֿוֹן דַּעַם וואסער. ואלף האט אוּסְגּוּבְּנָדוֹן דַּעַם סַאַפְּעַנְדִּיקָן פֿערַד דַּי פַֿיִם אַון אַפְּגָעָן. וואשָׁן דַּי הַעַנְתָּאָרִיבִּין בְּנִים ברוֹנוּם.

— „לָאָזָן עַס לִיגְן אַזְוֵי“, — האט ער גַּעַהַיִּיםְן, — „עַס וּוּט שְׂוִין בעַסְעָרָן וּוּרָן.“

מיט דער רַוְאִיקִיְּט פֿוֹן אַ דַּאַקְטָעָר, וואס האט אַפְּגָעָטָן זַיְנָן פֿוֹן פֿאַק זַיְנָן בְּרוּיט מיט קָעָן צַו עַסְעָן אַוּונְטְּבָרוּיט.

גִּינַּך, ווי ער האט גַּעַזְאַנט, האט דאס קְרַאַנְקָע פֿערַד גַּעַנוּמָעָן מִיסְטִיקָן אַרְוֹם זיך, מִיסְטִיקָן אַזְוֵי פַֿיִל, אַז דַּי זַיְנָן זַיְנָען אַפְּגָעָטָלָן אלץ מַעַר אַון מַעַר. באַלְד דַּעַרְנָאָך האט עַס זיך אַוּוּקָעָן גַּעַשְׁטָעָלָט אַוִיפָּ דַּי קְנִי, אוּסְגּוּפְּרָאוֹוֹת זַיְעַר פּוֹחַ, צַי זַיְוָעָן אַיִם טְרָאָגָן, און אוּסְגּוּחוּבוֹן זיך פֿוֹן דער ערַד, נִימְנִיך פַֿיִל מַאַל. אלְיַיְן, אַז וּוּאָרָט מַעַן זאל אַיִם זַאנָן, אַיז ער אַרְיבִּין אַין שְׂטָאָל.

דער פֿאַרְמָעֶר האט אַרְיוּסְגּוּנוּמָעָן פֿוֹן שְׁטוּב אַ טְעַפְּל מִילְּך אַוּוּקָעָטָלָט פֿאָר וּוּאַלְפָן.

— „גָּאָד בְּלָעָם יוֹן, סְטְרָעַנְדוּשָׁר!*“) — האט ער גַּעַבְּעַנְשָׁט דעם פֿרָעָמְדָן אַון אַיִם גַּעַדְרִיקְט דַּי הַאנְט. — „אַון נַעֲכְטִיקָן וּוּט אַיְר

ס אַ פֿעַנְדִּיקָן — דאס פֿערַד וואס אַטְעַמְּט שְׂוּעָר.

*) גַּאֲט זאל אַיְד בְּעַנְשָׁן, פֿרָעָמְדָר!

בצי מיר איזן הויז. באולד ווועט אויך מײַן טאכטער קומען, וועט זי פֿאָר
אייך מאָכוּן אַ גַּלְעָגָר".
מייט דער לויילקע איזן מוויל, שפֿינענדיק אַרום זיך, איזן דער
פאָרמער געועסן לעבען וואָלֶפֶן אונן מייט אַ פֿאָרדוֹמֶפֶן קול אַים אַוִיס-
געֶפְּרָעָגֶט, פֿוֹן וואָנֶעֶן ער קומט, ווער ער איזן אונן וואָם אַזְוִינֶס איזן
זין טאן געוען איזן דער הײַם, וואָו ער איזן געכּוֹרֶן געווֹאָרֶן. וואָלֶפֶן
האט זייןע ענטפֿערם געגעבען דורך דעם שוֹתֶף, וועלכּער האַט זיך
אַיבְּרָגְעָגָעָבָן איזן זיין שטָטָטִישָׁן עֲנֵגְלִישָׁן. דער הוֹסְטָנְדִּיקָעָר שוֹתֶף
האט אַוְףֶּיְעָדָן וואָרט וואָלֶפֶן, אַנְגַּזְאָגֶט אַ וועַלְתַּ מײַט אַיְינְגָּעָנֶעָ
דיַבְּרוֹים. ער האַט פֿאָרָן פֿאָרָמָעָר דער צִילָּט וועַגַּן די וואָנדער פֿוֹן
נוֹיוֹ-יאָרָק, וואָו בריךָן הענגָעָן אַיבְּרָעָטְיִיכָּן, וועַגַּן די בָּאנָעָן, וואָם גִּיעָזָן
אייך מײַטן גָּאָס איזן דער לוֹטָטָן, וועַגַּן די הוֹכָעָה היְזָעָר, בענְקָן איזן
געַשְׁעַטָּן, וועַגַּן די שִׁיפָּן, וואָם קומען אָן אַין האַפְּנָן, וועַגַּן די שְׁפִּרְנָגָן-
פֿוֹישׁ, וואָם מעָן זַעַט אַין יִם, וועַגַּן מעָן פֿאָרט דורך. ער פֿאָרָמָעָר
האט זייןע בלויַע אַפְּלָעָן אַין די אוֹיגָן טאָפְּלָט פֿוֹנָאנְדָעָגָעָנְשָׁפְּרִיּוֹט
פֿוֹן הִידּוֹשָׁן.

— נאים מהינעם" (טשיקאָווע זאָכָן), — האָט דער דאָרֶפֶס-
מענטש געלויבט, אויפֿהערנדייך פּון פֿאַרוֹאוֹונְדָּרְוָונְג צו פֿאַרְצִיעָן
די לְיוֹלָקָע אַין מְוַיֵּל.

שווין היפש שפעטלעך אוין אַ וועגעלאָ פֿאָרְפֿאָרְן, אַ פֿאָרְמִישׁע
בְּגִיָּי אַיִּין פֿאָרְד גַּעֲשְׁפָאנְט.

— "מיין טאכטער, עטטער," — האט דער פֿאַרמער געזאנט און אָרוּיסגעגענגןען פֿאַר דער טוֹר, אִיר דערצ'ילן וועגן דעם קראָנְקָן

— «דַהֲאָתִים דַי נָגֵי», — הָאָט עֶד אַנְגָעָוּזָן אוֹיפָט וּוְאַלְפָן, —

„נאים יאנג מען.”*)

א רויטקיקיט האט באגאנסן איר לאנג פנימ, וואטס אין שמייכלען ווערט
זינען געווען ווי צוויי טראפנס וואסער ענלאעד צו איר פָּאַטְּעָרָם.
האט אומגעשטעלט אויף דעם פֶּרְעָמָן אירע בליעע אַפְּלָעָן, וואט
אייר פֶּאַטְּעָר, מיט מענעלעכע הענט און פִּים און מיט אַפְּלָאַכְּן בוועט,
די אַקְּמוּנְדִּיקָּע פֶּרוּי, אֹזֶן דָּאַרְעָן אָוִוְּסְגַּעֲטְרִיךְנְטָע, ווי

דיבורים — רoid.

^{*)} דאמ איז דער בחור. א פוינגער יונגע!

עם נאך לענער און אויסגעציגוינגענה. זי האט באוויאן צוויי שורות גרויסע ציון, וואם צווישן יידן זעת מען זעלטן אזעלבע, און זי האט געזאגט מיט אן איבערדאשט דערשראָקן קול :
— „הָאוּ דַוְּ דַוְּ, מַעֲרֵ (שְׁלֹם-עָלִיכֶם)!“

וואָלָף האט געדרייקט איר פַּלְאַכְעַ, טְרוֹקָעַנְעַ האָנט, וואָם אִזְּ עַלְעַד גַּעַוּעַן צַוְּ אַמְּאַנְסְּבִּילְיַעַשׂ אָוּן נִיטְ גַּעַוּוֹאָסְטַ, וואָם צַוְּ רִידְן. דָּאָם, וואָם דִּי שִׁקְסַעְ הַיּוֹסְטַ עַסְטָעַר, האָט אִים אַנְגְּוֹפְּלַטְ מִיטְ היִתְיִשְׁקִיטַ, וְזַוְּ צַוְּ אַיְדִּישְׁעַרְ טַאַכְטָעַר. פָּוֹן אִיר האָט גַּעַשְׁמַעַקְטַ מִטְ פְּעֻרְדַ, וּוּגְנַן, שְׁטוּבַ אָוּן דָּאַרְפְּיַעַרְ פָּאַרְשְׁעַמְטִיקִיטַ פָּאַרְ אַמְּאַנְסְּבִּילְ.

— „וּוּלְ,“ — האָט זַי זַיְךְ אַרְוִיסְגַּעַדְרִיְיטַ פָּוֹן אִיר פָּאַרְשְׁעַמְטַ קִיְיטַ, — „שְׁפָאַן אִוְּסְ דָּאָם פְּעֻרְדַ, פְּאַטְעַרְ, נִעְםַ אַרְאָפְ דִי פְּעַקְלָעַרְ פָּוֹן וּוּגְנַלְעַ. אִיךְ וּוּלְ גַּיְינְ מַאְכַן עַפְן אָוּן גַּעַלְעַגְעַרְםַ פָּאַרְ דִי דּוֹשְׁעַנְטְּלִילִיטַ.“

זי האָט שְׁטָאַרְקַ גַּעַרְבָּעַט בְּבִים אַוְיְהַרְדָּעַרְן דָּאָם פְּרִישַׁע שְׁטָרוֹיְ, וואָם זַי האָט פָּאַר דָּעַם פְּרַעְמַדְן יוֹנְג אַוְיְסְגַּעַבְעַטְ, אִיר גַּאנְצַ וּוּבְיכְעַדְ רִישְׁעַ טְרִיאְקִיטַ דָּעַרְן אַרְיִינְגְּעַלְיִינְטַ. יְעַדְעַר מַאְלַ, וואָם זַי האָט זַי בְּאַגְּעַגְנַט מִיטַ דָּעַם פְּרַעְמַדְן בְּלִיקַ, האָט זַי זַיְךְ אַפְּגַּעַגְאַסְן מִיטַ רְוִיְּטְקִיטַ.

וואָלָף האָט אַוְיְקַגְעַזְעַטְ זַיְךְ אַוְיְפַן בְּעַטְ, וואָם מעַן האָט אִים פְּרִישַׁ אַוְיְסְגַּעַבְעַטְ. פָּוֹן דְּרוֹיְטַן האָבָן זַיְךְ אַרְיִינְגְּעַרְטַן רִיחָות פָּוֹן גַּעַשְׁנוֹתַן הַיְּ. גְּרִילְן האָבָן גַּעַזְשְׁוּמְעַטְ. גְּלִיְּלִיגְן האָבָן פָּאַרְן פְּעַנְצְּטָעַר זַיְךְ אַפְּטַ דָּוְרְכְּגַּעַטְרָאַגְּן מִיטַ אַפְּיִיעַרְלַ אָוּן אַוְיְסְגַּעַלְאַשְׁן זַיְךְ. בְּבִים נְאַפְּטְלָאַמְפַ האָבָן שְׁמַעְטְעַרְלִינְגַן זַיְךְ גַּעַדְרִיְיטַ אָוּן גַּעַשְׁאַטְן שְׁטוּבַ. וּוּאַלְפַ האָט זַיְךְ צְוֹגְנַהְעַרְטַ צַוְּ דִי הַיִּתְיִשְׁעַ, נְאַכְטִיקַע וּשְׁוּמְעַרְבִּיאַעַגְ, עַרְ האָט אַרְיִינְגְּעַצְיִינְגַן דִי רִיחָות פָּוֹן מִילְךְ, הַיִּתְיִשְׁעַ גַּעַבְעַקְסַ אָוּן בְּאַלְעַבְאַטְיִשְׁעַרְ זְוִיְּרַעְבְּקִיטַ. דָּאָם האָט אִים אַנְגְּוֹפְּלַטְ מִיטַ רְוַן אַוְיְשְׁחַהְדִּיקִיטַ. אַזְמַעְרַ דְּרִימְלַ אִיזְ אַוְיִיפְ אִים אַנְגְּוֹפְּאַלְן אָוּן עַרְ האָט זַיְךְ אַוְיְסְגַּעַצְיִינְגַן אָוּן בְּעַטְלַ, וואָם האָט גַּעַקְנַאַקְטַ אַונְטָעַרְ וּבִין צְעוֹזָקְסְנִיקִיטַ.

גְּרִילְן — .crickets
גְּלִיְּפְּלִיְּגַן — .fire-flies

פאר טאג, מיטן ערשותן מארגן-שיין איין ער ארוים פון געלענער איין הויף. דעם פארמיערים תאכטער איין שיין געתמאןען ביטם ברונען און געשפט ואסמער פאר די פערד, וואט האבן זיך גערימן מיט די קעפ' צום עמר צו קריינן דער ערשותער אַטראונק. וואלף איין צוגע-גאנגען, געהאלֶן אייר אַרויָּצְיָּען ואסמער און אַנְגַּעַטְרָאַנְקָעַן די פערד פון הילצעערנען עמער, וואט די ברעגעס זייןע זייןען אַפְגַּעַרְעַסְטַן געוווען פון די פערדיישע ציון.

— „את איז דאס פֿעריך, ווֹאָס אַיר חַאְט גּוּרָאַטְעוּוּטַם,“ — חַאְט זַי אִים אַנְגָּעוּוֹזָן אַוְיפָּא יְוָנָג, שְׂטַאַרְקַ פֿעריך. מַעֲרֵי אַיז אַיר נָאַמְעַן.“

— „**מיין שועטער היינט אויך אטער**”, — האט וואלף געזאגנט שטייל, אליען ניט וויסנדייק צוליב וואם ער דערציזילט עם.

דער פֿאָרְמַרְעָר איז אַרוּס פֿוֹן הוֹוִי, אֲ קָוֵק גַּעֲטָאָן אַוְיפֿ דֵי צַוְוַיִּוִי
מענטשָׁן אָזֶן פֿאָרְרִיכְעָרְט אֲ לִוְילְקָע.

— „אַ פִּינְעָ פֶּאָרָם,” — הָאָט וּוֹאָלָף גַּעֲלוֹיְבָט דָּעַם פְּלָאָז אֵין זַיִן מַגְעָרָן עֲנָגְלִישׁ.

— געפֿעלט דיר? — האט דער פֵּאַרמָּער געזאגט אַ שְׂמִיכְלָעַן-
דיישט בערבּונָן ווֹאַסְטָמָן לְוִיבּוּט זְיוּן אַפְּגַּנְּלָאוּזְנוּן פֵּאַרְבָּם.

— “איך בין איז פון א פארם,” — הפת וואלף געזנטן, —
“פון ווינט.”

עד הנט געוויזן מיט דער האנט צו דער זיין, וואו א ים
דראפ ליגן.

דער פֿאַרְעָמֶר האט געלאָזֶט עטְלָעֶכֶן געדיכטען קנוֹילָן רוּיךְ אָוּן
בָּאַטְרָאַכְטָן דָּעַם פֿרְעָמָדָן פָּוּן קָאָפְּ בֵּיזְ דִּי פְּים. פָּלוֹצָעָם האט עָרְ
אַרוֹיְסָגְעָנוּמָעָן פָּוּן מְוַיְלָה דִּי לְיוֹלָקָע אָוּן אַפְּרָעָג גַּעֲטָאָן הַאַסְטִיקָּ:

— «אין גאט גלייבסטו, יונגערטמאן?»
— «געוווין!» — האט וואָלֶפּ בעטונגטערטן.

דער פֿאַרְמָעֶר האט אַ שְׁמִיכָּל גַּעֲטָאָן אוֹן צְוִירָיק גַּעֲנוּמָעָן די לְיוֹלָקָע אֵין מְוַיֵּל.

— „אָשֶׁר ווַיְלַמֵּד בְּלִיכָּן דָּא, פָּרֻעַמְדָעַר?“ — הָאָט עֲרַפְתָּעַר
לְעַר גַּעֲרַעַגְתָּ. — „אִיךְ בֵּין אַלְטָה, עַסְטָעַר אֵינוֹ אָזָן אַרְכָּעַטָּם-מִיְּדָל,
אַבְעָר פָּאַרטָּם בְּלִוְיָוָן אַפְּרוּוּ. דַּי פָּאַרְטָמְדָעַר אַמְּאוֹן צָו דַעַר אַרְכָּעַטָּם,
אָנוֹ דָו נַעֲקַרְתָּלְמָטָם מִירָבָּן.“

האט אַ קוק געטאנָן צו ערשת אַויפָּע דעם אלטָן, דער-

נאר אויף דער טאכטער, באלאד אויף די פֿערד און צונגשאקלט
מייטן קאָפּ.

— “אלֶרְדַּאִיט, מֵעַר,” — האט ער געוזנט מיט זעלגעדרישע
גראָבע “רישן.”

פֿון גּוֹרִים אַיבְּעָרָרָאַשׁוֹנָגּ הַאֲטַעַר אַפְּיַילּוּ פֿאַרְגְּעַסּוּן וּוּנְגּוֹן לְיוֹן
צּוּ פֿרְעָגּוֹן.

וּוּנְגּוֹן דַּעַר שַׂוְתָּף זַיְנְגּוֹר אַיזּ אַרְוִים, הַאֲטַעַם וּוּאַלְפּ אַיבְּעָרָגּוּן
גּעֲבָן דַּעַם פֿאָקּ. דַּעַר לִיטְוֹאָקּ הַאֲטַעַם אוֹיפּ אַים גּעֲקוֹקָט מִיטּ פֿינְגְּצְטִיעָרָעּ
אוֹיגָן.

וּוּאַלְפּ הַאֲטַעַם זַיךְ פֿאַרְגְּיִיטְלַט וּוּאַיְינְגּוֹל אַונְ צּוֹנְעַטְרָאָגּוֹן דַּעַם
שַׂוְתָּף דַּי פֿעַק בְּיוֹ צּוּ אַ בְּרִיְּטַן וּוּגּ אַרְוִים, וּוּאוֹ מַעַן קָאָזּוּן קְרִינְגּ אַ
זַׂעֲגָלְעַלְעַזּ זַיךְ מִיטְצְוָאָכְפּ אַין דַּעַר נַאנְטָעָר שְׁטָאָטּ. דַּאֲרָתּ הַאֲטַעַם ער
דַּעַם פֿאָקּ אַוּוּקְגְּגָלְיִינְגּ אַונְ אַן אַ סְעַנְטּ פֿוֹן דַּעַם גּוּלְטּ, וּוּאָסּ עַם אַיזּ
אַים בְּיַיְמַן שַׂוְתָּף גּעֲקוֹמָעָן, אַיזּ ער אַזְוּקּ צְרוּיקּ צּוּ דַּעַר פֿאָרָם.

— “גּעֲנוֹגּ גּעֲשָׁלָעַפּ זַיךְ וּוּאַטְאָטָעָר מִיטּ דַּעַם פֿאָקּ,” — הַאֲטַעַם
ער גּעֲזָנְטּ, — “אַיךְ בְּלִיכְ בְּיַיְמַן דַּעַר עַרְדָּה.”

אַזְוּי וּוּ ער וּוּאַלְטּ שְׁוִין גּעוֹוֹן אַין דַּעַר פֿאָרָם אַן אַיְינְגּוֹנְעַדּ
פֿוֹן יָאָרָן, אַיזּ ער גְּלִינְקּ אַרְיִין אַין שְׁטָאָלּ, אַוְסְגָּוּזְכּ דַּעַם אַיְזְעָרָה
נַעַם קָאָם אַונְ בְּאַרְשָׁתְּן, אַרְוֹנוֹתְעָרְגְּעָרְקְּאָכּ אַ פֿעָרָד אַונְטָעָרָן בְּוֹיְךְ
אוֹן עַם אַוְסְגָּעְרִינְיִיקּ דַּעַם שְׁטוּבּ פֿוֹן דַּעַר פֿאָלָה, וּוּ ער פֿלְעָגּ
עַם טָאָן בְּיַיְמַן דַּי זַעֲלָנְעָמּ.

— “סְטָאִי!” — הַאֲטַעַם ער גּעֲרָעַדּ צְוּם אַוְמְרוֹאִיקּ פֿעָרָד מַיְטָן
לְשׁוֹן פֿוֹן דַּעַר הַיְּמַן, פֿאַרְגְּעַסּוֹנְדִּיקּ גָּאָרָ, אַזּ ער דַּאֲרָפּ נַעֲצָן דַּי נַיְעָ
שְׁפָרָאָךְ.

דַּעַר פֿאַרְמָעָר אַיזּ גּעֲשָׁטָאָגּוֹן אַן אַ זַּיְיטּ אַונְ גּעֲשְׁמִיכְלַטּ צּוּ
דַּעַר טַאַכְטָעָר זַיְנְגּוֹר מִיטּ הַנָּאָה פֿוֹן דַּעַם יוֹנְגּם בְּאַלְעַבְּאַטְּיִישָׁר
אַרְבָּעַטּ. עַרְשָׁתּ אַיצְטּ הַאֲטַעַם ער זַיךְ דַּעַרְמָאָנָטּ צּוּ פֿרְעָגּוֹן בְּיַיְמַן
זַיְינְגּ נַאֲמָעָן.

— “וּוּאַלְפּ,” — הַאֲטַעַם דַּעַר יוֹנְגּ גּעֲזָנְטּ.

טַאַטְעַר — Tartar ; דַּאַ : אַיְינְגּוֹר אַן אַ הַיְּמַן ; שְׁטַעְנְדִּירְקָעָר
וּאַנְדְּרָעָר.

סְטָאִי (אַ רְוִיסִישׁ וּוּאָրְטּ) — stop, hold

— "וואוֹלְךָ, וואוֹלְךָ", — האט דער פֿאַרְמָעֶר שוווער צעקייט דעם
פֿרְעָמְדָן נאָמען. — "אַ מַּאֲדִינָעֶר נאָמען, עסְטָעֶר, נִיט אָזֶוּ?"
— "פֿאַר ווֹאָס?", — האט די טאַכְטָעֶר נִיט פֿאַרְשָׁטָאָנָעֶן. —
טיַר גַּעֲפָעַלְתָּ עָרָבָן."

5

11 אלְךָ האט זיך אַיְנְגָעַלְעַבְטָ מִיט דָעֵר פֿאַרְמָ אָזֶן מִיט
די מענטשן זיויער גִּינְ.

ער איז אוֹפְּגָעַשְׁטָאָנָעֶן מִיט דָעֵם בְּלוּעָן צוֹ גַּלְיכָ אָזֶן גַּעֲנָגְנָעָן
שלאָקָן מִיט דָעֵם צוֹהָאָלָן פָּוּן אָוּונָט, צוֹאָמָעָן מִיט די הַיְנָעָר אַיְן הוּאָט.
איַן "אוֹוּרָאָלָם", אָזֶן אַיְן אַ בְּרוּיטָן פֿאַרְמָעֶרְיָישָׂן שְׁטוּרְיוּעָנָעָם קַאְפָעַלְיוֹשָׂ
אוֹוּפָן קַאְפָ צוֹ שִׁיצָּן זיך פָּוּן דָעֵר שְׁטָאָרְקָעָר זָוָן, אַיְן עָר אַ גַּאנְצָן
טאָג גַּעֲוָעָן אַיְנְגָעַשְׁפָּאָנָט אַיְן דָעֵר אַרְכְּבָעָט, צוֹ גַּלְיכָ מִיט די פֿאַרְדָּ
זַיְינָעָן. כַּאֲטָשָׂ עָר האט נַאֲך גַּעֲרָעְדָּט וַיְיַזְרְעָלָט דַּאֲרְפָּיַשָּׂ לְשׁוֹן צָוָן
נִיט וַיְיַזְרְעָלָט גַּעֲוָאָיָנָט גַּעֲוָעָן, הַאֲבָן זַיְיָ אִים גִּינְ פֿאַרְשָׁטָאָנָעָן,
די פֿאַרְדָּ, אָזֶן גַּעֲהִירְזָשְׁעָט צוֹ אִים מִיט פְּרִידָן, וּוּעָן עָר אַיְן אַרְיָינָן
גַּעֲקוּמָעָן יַעֲדָן פֿאַרְטָאָג צוֹ זַיְיָ אַיְן שְׁטָאָל, פְּדִי אַרְוִיסְצָוְפָּרָן זַיְיָ צָוָם
ברְוּנוּמָס טְרִינְקָעָן. עָר האט זַיְיָ גַּעֲלָעָט די קַעְפָּ, וּוּאָסָם זַיְיָ הַאֲבָן אַוְסָּיָ
גַּעֲשְׁטָרְעָקָט צוֹ אִים, לְעַכְצָנְדִיק נַאֲך אַ צְעַרְטָלְעַכְקִיטָּ, אַרְיָינָעָן
קוּקָט זַיְיָ אַיְן די אָוִינָן, אַיְן די צִיָּן, אָזֶן גַּעֲלָעָרָנָט זַיְיָ דָרְךָ-אָרְצָן,
הַלְּמָאִ זַיְיָ בַּיְסָן זיך אַיְנָעָר דָעֵם אַנְדָּרָן אַיְן יַאֲגָעָנִישָׂ צוֹ בְּאָפָן
דָעֵם עַרְשָׁטָן טְרִונָּק פָּוּן עַמְּדָר וּוּאָסָעָר.

— "סְטָאִי!", — האט עָר זיך גַּעֲבִיְיָזָרָט. — "אַלְעָ וּוּלְזָן טְרִינְקָעָן,
נִיט רַיְסָן זיך".

דְּעַרְנָאָגָה האט עָר אַיְנְגָעַשְׁפָּאָנָט די פֿאַרְדָּ אַיְן דָעֵר מַאְשָׁין
אוֹן אַרְוִיסְגַּעַלְאָזָט זיך אַוִוָּת די פֿעַלְדָּעָר.

— "וַיְיָאָ, קִינְדָּעָר", — האט עָר זַיְיָ אַוְנְטָעְרָגְעָנָבָן חַשָּׂק, זַיְצָנְדִיק
אוֹוּפָן גַּעֲזָעָלָ פָּוּן דָעֵר מַאְשָׁין, אָזֶן צְוָנָעָנָקָט מִיט דָעֵר בִּיטָּש,
נִיט אַוִוָּת די פֿאַרְדָּ, נַאֲך אַיְן דָעֵר לוֹפְּטָן, צּוֹלִיב קוֹרָאָזָשָׂ בְּלוּזָן.
די אַרְכְּבָעָט אַיְן גַּעֲוָעָן אַ לְּיַכְּטָעָ. מַעַן האט נִיט גַּעֲדָאָרְכָּט

גראָבן זיך מיטן אַקעראייזן אַין דער ערֶד, ווי דָּאָרט, אַין דער הַיִם,
 אלעַז האָט געטָן דָּא די מאַשְׁוֵין, אַז וועלט מיט מאַשְׁינָעַן זִינְגָּעַן,
 געווֹעַן צו דער אַרְבָּעַט: מאַשְׁינָעַן צו אַקערֶן אַוּן צו ברַאנְגְּעוֹעַן,
 צו שְׂנִירִידָן אַוּן צו דְּרַעְשָׁן, צו אַלְעָם, ווֹאָס נָאָר מָעַן דָּאָרֶף. מָעַן האָט
 בְּלוּוֹי גַּעֲדַאְרָפֶט אַיְנְשַׁפְּאָנָעַן אַין זַיְדִּי קָעְרָד אַוּן פְּרִין מִיט
 אַרְבָּעַט. וּזְאַלְפַּף האָט אַנְגַּעַקְוָאָלָן פָּוֹן די מאַשְׁינָעַן, ווֹאָס ערַה האָט
 קִין מָאָל אַזְׁעַלְכָּע אַין דער הַיִם נִיט גַּעַוּעַן, אַוּן גַּעַוּנָעַן וּלְגַנְגְּרִישָׁע
 לִידְעָר מִיט אַפְּרִילְעָךְ קָוֶל, צּוֹקְנָאָלְנָדִיק מִיט דער בִּינְטָשׁ צּוּמָּתָקָט.
 די פְּעַלְדָּעָר זִינְגָּעַן גַּעַוּנָעַן בְּרִיּוּטָע, גְּרוּסָעָע, די פְּעַרְד גַּעַוּנָטָע,
 אוַיסְגַּעַפְּאַשְׁעָטָע. די זָוָן האָט גַּעַשְׁאָטָן סְנָאָפָעָם לִיכְטָט. אַין חִימָל
 האָבָּן טִיבְּכָן מִיט צְעַשְׁמָלְצָעָנָעָם זַיְלְבָּעָר זַאְנְחָט גַּעַלְלָאָסָן. פְּיִיגְלָל
 האָבָּן גַּעַצְׁוּוּתְּשָׁעָרָט. פְּעַלְדָּגְרִילָן האָבָּן אַ זִּיסְמָן זַשְׁוּמָן אַגְּנָעָה אַלְטָן.
 פָּוֹן צְיִיטָט צו צְיִיטָט האָט אַ חָעוֹל פְּאָרָהִיבָּן די אוּירָן אַין שְׁרָעָק
 אַוּן דָּאָשִׁיק אַיְבָּרְגָּעָשָׁנָטָן דָּאָס פְּעָלָד. וּזְאַלְפַּף האָט טִילְיָה מָאָל פְּאָרָהִיבָּן
 גַּעַסְמָן, אַזְׁעַז אַיְזָן דער פְּרָעָםָה, טְוִיזְנָטָעָר מִיעָלָן וּוֹיִיטָט פָּוֹן דער
 הַיִם. אַלְעַז אַיְזָן גַּעַוּעַן ווי אַמְּאָל. די זַעַלְבָּעָר ערֶד, פְּיִיגְלָל, דָּאָס
 צְעַשְׁרָאָקָעָנָעָה הַעוֹלָה, דָּאָס אַיְבָּיק שְׁטִילָעָה אַוּן גְּלִיכְצִיטִיק דָּאָשִׁיקָעָה
 לְעָבָן פָּוֹן דער ערֶד.

— „וּוִישְׁתָאָ, הַעִיטָאָ!“ — האָט ערַגְרָעָדָט צו די פְּעַרְד אַין זִין
 הַיִםְיִישָׁ פְּעַרְדִּישָׁן לְשׁוֹן.

וועָן די שאָטָנָם האָבָּן גַּעַוּיָּוָן אוּיפָט מִיטְאָגְצִיטָט, האָט וּזְאַלְפַּף
 אוַיסְגַּעַפְּאַנְטָט די פְּעַרְד פָּוֹן דער מאַשְׁיָּין אַוּן אַהֲיָים גַּעַגְּנָגָעָן,
 צְוֹזָעָמָן מִיט זַיְיָ, אוּיפָט שְׁפִּינָּז.

— „גְּדוּעָע, בִּידְלָאָ?“ — האָט ערַגְרָעָדָט אַין פּוֹילִישָׁ די פְּעַרְד,
 ווֹאָס האָבָּן זַיְדָן גַּעַרְיָסָן צּוּמָּת בְּרוּנוּם, כָּאָטָשׁ זַיְיָ זִינְגָּעַן גַּעַוּעַן
 דָּעַרְוָאָרָעָמָט פָּוֹן דער אַרְבָּעַט אַוּן נִיט גַּעַטְאָרָט גְּלִיכְרָט טְרִינְקָעָן.

אַקְעָרָאִיזָן — plough

בְּרַאנְגְּעוֹעַן — to harrow

דְּרַעְשָׁן — to thresh

אוַיסְגַּעַפְּאַשְׁעָטָע — well-fed

סְנָאָפָעָס — sheafs

זַאְנְחָט — soft, mild

— „נִים דָעַ טוֹדֵעַ אִזְנֶת אֵיט ? ”*) — הָאָט אִם דָעַ בָּאַלְעַ-
בָּאָס זִינְגָר שְׁטוּנְדִיק גְּזֻאֲגָט דָאָס אִיגָעָנָע, אֹוֵיב נָאָר דָאָס וּוּעַטְעָר
אִיז גְּעוּעָן שִׁין.

— „וּוְעָרִי נִים ! ”**) — הָאָט וּוּאָלָף גְּעַנְטְּפֶעֶרטָט, וּוּשְׁנְדִיק דָעַ
שְׁוּוִים, וּוּאָס הָאָט זִיךְ אִם גְּעַפְּרֶלְט אַוִיכְן פְּנִים.

עַמְטָעָר, מִיט גְּלָאָטָע, בָּלְאַנְדָע הָאָר, שְׁמַטְאָרָק צְוַעַגְלָעָט, אָוָן
שְׁטִיףָ אִין אַגְּרָעָקֵל פְּאַרְבּוֹנְדָן אַוִיכְן נָאָקָן, מִיט אַפְּאַרְטָעָר אַרְמוֹ-
גְּבָוְנוֹן אָרוֹם דָעַ לְעַנְגָלְעַכְעָר טָלְיָע, אִיז אָרוֹוִים פָּוָן דָעַ קְוַשְׁטָאָל
מִיט אַפְּרִישָׁן עַמְעָר מִילָך אָוָן אַנְגָעָגָסָן אִין פְּאַרְצָעַלְיָעָנָע טְעַפְּלָעָד
פְּאָר בִּידָע מְעַנְעָר. זַי הָאָט אַוִיכְנְעַשְׁפְּרִיָּט אַפְּאַרְבָּק טְיַשְׁטָעָכָל
אַוִיכְן שְׁוּוֹרָן טִיש, אַוְעַקְגַּעַשְׁטָעָלָט פּוֹטָעָר, אִיעָר, גְּרִינָס אַלְעָרְלִיָּי,
אָוָן גְּעַרְיִתְלָט זִיךְ יְעַדְעָר מָאָל, וּוּאָס זַי הָאָט זִיךְ מִיט וּוּאָלָפָס גְּרוֹיסָע,
שְׁוּוֹאַרְצָע אַוִיכְן בָּאַגְּנָגָנָט.

— „נִים דָעַ טוֹדֵעַ אִזְנֶת אֵיט ? ” — הָאָט זַי גְּזֻאֲגָט, וּוּי דָעַ
פְּאַמְטָעָר אַירָעָר, פְּדִי צַו זָגָן עַפְעָם.

קְיִין אַנְדָעָרָע וּוּרְטָעָר הָאָט זַי נִיט גְּעַחָאָט.

— „וּוְעָרִי נִים ! ” — הָאָט וּוּאָלָף צְוַעַגְרָוָט, אֹוֵיךְ נִיט הַאַבְנְדִיק
וּוּאָס צַו זָגָן מָעָר.

די מְעַנְטָשָׁן דָא הַאָבָן וּלְלָטָן גְּרָעָדָט. תְּמִיד זִינְגָעָן זַי גְּעוּעָן
בֵּין דָעַ אַרְבָּעָט. וּוּעַן זַי הַאָבָן גְּרוֹתָט, הַאָבָן אֹוֵיךְ זְוִיְעָרָע מִיְלָעָר
גְּרוֹתָט. דָעַ אַלְטָעָר אִיז גְּזֻעָסָן מִיט דָעַ לְיוֹלָקָע אִיז מָוֵיל, גְּעַקְוָקָט
מִיט די הָעַל בְּלוּעָ אַוִיכְן פָּוָן קְנָאַכְיָקָן פְּנִים אָרוֹוִים, גְּרִיְיכְעָרָט,
גְּשַׁפְּגָן אָוָן גְּשַׁוְּגָן. שְׁעָהָן הָאָט עַר אַזְוִי גְּעַקְאָנָט זִיכְן אָוָן שְׁוּוֹבָגָן
אָוָן עַנְדָלָעָ אִין וּוּאָרָט אַרְוִיסְוִיעָן, אִין אַיְינְצִיק וּוּאָרָט, וּוּאָס הָאָט
פְּאָר אַלְעָ וּוּרְטָעָר גְּעַדְיָנָט.

— „וּוְעַל ! ” — הָאָט עַר אַרְוִיסְגַּעַוּאָרָפָן דָאָס וּוּאָרָט זִיכְטִיק פָּוָן
מוֹיל צְוַאַמְעָן מִיטָן רָוֵיךְ פָּוָן דָעַ לְיוֹלָקָע.

*) אַ שִׁין וּוּעַטְעָר הַיּוֹנְט, נִיט אַזְוּז ?

**) זְוִיְעָר אַ שִׁיןָס.

גְּרָעָקָל — אַ רְוַנְדָעָר קְנוּיָל הָאָר.

בָּאָקָן — neck.

זִיכְיָעָן — strain, to filter. אַרְוִיסְצִיְעָן מִינְט דָא — קְוִים
אַרְוִיסְרָעָן אַ וּוּאָרָט.

— “וואעל !” — האט די טאכטער אַפְגָעָעַנְטֶפֶערֶט ווי אַ ווּידָעֶר-
קֹול, נוּט אַרוֹסֶנְעַמְעַנְדִּיק די אוּיגַן פֿוּן דָעַם נִיעַן אָוּן שְׁמְרִיקָן,
וּאָס זֵי האַט שְׁטָעַנְדִּיק גַּעֲטָאָג, ווי נָאָר זֵי פְּרִיאַי גַּעֲוֹוָאָרַן פֿוּן דָעַר
אַרְבָּעַט אַיְן הוּיָף.

איַן אַנְהִיהִיב האַט וּאַלְפַּדְיוֹן “וואעלָם” נוּט פְּאַרְשְׁטָטָאנְגָּעָן,
נוּט בָּאָגְרִיפָּן, וּאָס זֵי מִינְגָּעָן. איַן נִיכְנַן האַט עַר גַּעַכָּאָפֶט זְיִיעָר
זֵין אָוּיךְ דָאָס וּוּאָרט גַּעַנְמוּמָעָן נִצְנָן. עַר האַט עַם גַּעַזְגָּט, וּוּעָן
דָאָס וּוּעַטְעָר אִיז גַּעַוּוֹן שִׁין אָוּן וּוּעָן עַם האַט גַּעַגְאָסָן אַ רְעָגָן,
אוֹ מַעַן האַט קִיְּן פֿוּם איַן דָּרוֹיַּסְּן נוּט גַּעַקָּאָנְטָן אַרוֹיסְּשְׁטָעָלָן, וּוּעָן
די אַרְבָּעַט אִיז אִים גַּעַגְגָּגָעָן גַּלְאָטִיק אָוּן וּוּעָן עַפְעָם האַט זֵיךְ
פְּאַרְחָאָקָט אָוּן פֿוּן אָרט זֵיךְ נוּט גַּעַרְירָט. דָאָס צְוַיְּוִיטָעָן וּוּאָרט,
עַר האַט גַּעַנוֹצָט אַזְוִי אַפְּטָהָן, אִיז גַּעַוּוֹן “הָעַלְ”, צָום גַּרְאָם. דָאָס האַט
עַר גַּעַנוֹצָט, וּוּעָן עַר האַט זֵיךְ צְעַשְׁנִיטָן אַ פְּיִינְגָּרָרְבִּיְּן דָעַר מַאְשִׁין,
וּוּעָן אַ פְּעַרְדָּה האַט נוּט אַרְיִינְגְּעַטְרָאָפָּהָן אַיְן גַּעַשְׁפָאָן אַרְיִין גְּלִינְיךְ אַוְיְהָן
אָרט, וּוּעָן אַ שְׁטִיְּן אִיז גַּעַלְעָגָן אַיְן פְּעַלְדָּה בְּיַיְדָה אַרְבָּעַט אַיְן אַגְּנָעָן
שְׁלָאָגָן זֵיךְ אַיְן דָעַר מַאְשִׁין, ווי בְּיַיְדָה אַנְדָּעָרָר שְׁטוּרְיְיכְלָוָגָן, וּאָס
טְרַעְפְּטָאַזְוִי אַפְּטָהָן דָעַר אַרְבָּעַט.

בִּיסְלָעְבוֹוִיְּז האַט עַר אַגְּנָהָהָבָן נִצְנָן אַנְדָּעָר וּוּעַרְטָעָר, הַיְמִישָׁ
גַּעַוְוָאָרָן מִיט די פְּאַרְדוּמְפָעָנָעָן רְיִיד פֿוּן זַיְן בָּאַלְעָבָּאָם, מִיט די גַּעַ-
צְוִיגְגָּעָן קָלָאָגָּגָן פֿוּן זַיְן טָאָכְטָעָר. זַיְן זַיְגָּנְגָּעָן נוּט גַּעַוְוָעָן קִיְּן סָר,
די וּוּעַרְטָעָר, וּאָס דִּי מַעֲנַתְשָׁן האָבָּן דָאָ גַּעַבְוִוִּיכְט, עַטְלָעָכָן הַוְּנָדָעָרָט
קוּוִים. דָאָס אַיְבָּעְרִיקָּעָן האַט מַעַן גַּעַשְׁוִוִּיגָן. וּאַלְפַּדְיוֹן אַזְוִיָּסָ-
גַּעַלְעָרָגָט דָאָס רְיִידָן, ווי דָאָס שְׁוּוִיָּגָן. צְוֹזָאָמָעָן דָעַרְמִית האַט עַר זֵיךְ
אַזְוִיָּאַפְּגָעְוָוָאַיְינָט פֿוּן די פְּאַפְּרִירָאָסָן וּבַיְנָעָן אָוּן פֿוּן אַ צְוּוִיָּגָן אַזְוִיָּסָ-
גַּעַשְׁנִיצָט זֵיךְ אַ לְיְוָלְקָעָן, וּאָס עַר האַט נוּט אַרְיִוְנְגַּעְלָאָזָטָן פֿוּן מַוְילָן.
פְּוֹנְקָט ווי דָעַר בָּאַלְעָבָּאָם, האַט עַר גַּעַנְמוּמָעָן אַרְיִוְסְוָאָרָהָן וּוּעַרְטָעָר
בְּלִיוּזָה מִיט אִיְן זַיְטָהָן פֿוּן מַוְילָן, צְוֹזָאָמָעָן מִיטָן רְיִיךְ פֿוּן דָעַר לְיְוָלְקָעָן.
איַן די עַרְשָׁטָעָוָאָכָן האַט עַר נוּט גַּעַהָאַט וּאָס צְוּן טָאָן מִיט די
זַוְּנְטָאָגָם. דָעַר בָּאַלְעָבָּאָם מִיט דָעַר טָאָכְטָעָר האָבָּן אַיְינְגְּעַשְׁפָאָגָט
די “בָּאָגִיָּה” אָוּן גַּעַהָאָרָן צַוְּדָעָר קִרְכָּעָן אַיְן גַּעַלְעָגָן
שְׁוִינְגָּעָן עַטְלָעָכָעָן מִילָּהָן דָעַר פְּאָרָם. נָאָךְ דָעַר קִרְכָּעָן פְּלָעָגָן זֵי אַחֲהִים

קומווען און עסטער האט גענרייט אַ גוֹטָן מַאֲלָצִינִיט פָּוּן פְּלִיֶּשֶׁ, קוכנֶס אָוּן פֵּעַטָּע פּוֹדִינְגֶּם, וּוֹאָס זַי הָאָט גַּעֲמָכְבָּט. זַי הָאָט זַי גַּעֲרִיטְלַט, צוֹטוֹרָאָגְנְדִיק דַּי טַעַלְעָרָם צַוּ וּוֹאַלְקָס זַיְיט אָוּן אַוְם גַּרוֹוִיסָע פָּאָרְצִיעָם דַּעֲרַלְאָנְגָּט.

— „הָאָוּדוֹ זַי לְאַקְיָה אַיִת?“*) — הָאָט זַי יַעֲדָעָר מַאְלָ אָוּפָ סְנִי גַּעֲרָעָנְט, קוּקְנְדִּיק אָוּפָ אַיִם מִיט אָן אַהֲן מַוְיל, דָוְרָך וּוּלְבָנָן לְאָנְגָּעָ. גַּוְיָאַשְׁעַ צַיְוָן הָאָבָן אַרְוִוְנְגָּעָקוּקְט.

נַאֲכָן עַסְן הָאָט דַּעַר אַלְטָעָר אַזְוָעָנְגָּעָזְצָט זַיְיךְ אַיִן אַ שְׁטוֹל אָוּן גַּעֲהִיְיסָן דַּעַר טַאָכְטָעָר לְיַיְעָנְעָן דַּי בִּיבְּל.

כָּאַטְשָׁ אָוּפָ דָעַם שַׂוְואָצְרָן בָּרוֹךְ אַיִז גַּעֲוָעָן אַ גַּאְלָדְעָנְעָר צָלָם אַוְיָסְגָּעָמָלְטָם, הָאָט וּוֹאַלְפָ זַיְיךְ גַּעֲהִילָּט הַיְמִישׁ דַּעֲרָפָג, וּוֹאָס מַעַן הָאָט גַּעֲלִיְעָנְטָ. עַר הָאָט גַּעֲהָרָט אַיְינְגִּיקָּעָ זַאֲכָן, וּוּנְגָן דַּי אַבָּותָ, וּוּנְגָן דַּי יִדְוָן אַיִן מַצְרִים, וּוֹאָס פְּרָעָה הָאָט גַּעֲפְּנִינְיקָט אָוּן וּוֹאָס גַּאְטָה הָאָט גַּעֲהִיְיסָן מַשְׁחָן, עַר זָאָל זַיְיךְ אַרְוִוְסְפִּירָן פָּוּן לְאָנְדָּ. דָאָס הָאָט אַיִם דַּעֲרָמָאָנְטָ אַיִן דַּי יִנְגְּלָשָׁע יִאָרָן, וּוּנְגָן דַּעַר רַבִּי הָאָט מִיט אַיִם גַּעֲלָרָנְטָ חֻוְמָשָׁ. דָאָס, וּוֹאָס דַּי גַּלְאָט צַוְּגָעָקְעַמְטָע שִׁיקְסָע לְיַיְעָנְטָ פָּוּן יִדְיָשָׁע זַאֲכָן, פָּוּן אַבְּרָהָם, יִצְחָק אָוּן יַעֲקֹבָ, וּוּנְגָן יִצְיָאָת מַצְרִים, הָאָט אַיִם אַגְּגָעָלִיט מִיט שְׁטָאָלָץ. עַר הָאָט זַיְיךְ דַּעֲרָפִילָט דַּעֲרָחוּבָן.

— „נַיִם סְטָאָרִים!“*) — הָאָט דַּעַר אַלְטָעָר גַּעֲלוֹיְבָט פְּאָר וּוֹאַלְפָן דַּי מַעֲשִׂיותָ פָּוּן דַּעַר בִּיבְּל. — „קַעְנְסָט עַס?“

— „גַּעֲוָוִים!“ — הָאָט וּוֹאַלְפָ גַּעֲזָגָט אַ שְׁמִיְיכְלָעָנְדִיקָעָר. — „דָאָס אָוּן וּוּנְגָן מִין פְּאָלָק...“

— „דַּהְעַטָּס רַאיִיט!“ — הָאָט דַּעַר אַלְטָעָר אַ בְּרוּם גַּעֲטָאָן אָוּן וּוּנְטָעָר גַּעֲהָרָט דַּי מַעֲשִׂיותָ, כָּאַטְשָׁ עַר הָאָט זַיְיךְ שְׁוִין גַּעֲהָרָט הַונְּדָעָרְטָעָר מַאְלָ, יַעֲדָן זַוְנְטָאָג אָוּפָ סְנִי.

כָּאַטְשָׁ דַּעַר טָאָג אָוּן אַרְבִּיבָּר אַיִן גַּוְטָע סְעוֹדוֹת אָוּן לְיַיְעָנְעָן. פָּוּן דַּעֲסְטוּוּנְגָן וּוֹאַלְפָן צַוְּגָעָנְגָסָן וּוּרְוָן דַּעַר לְאָנְגָּנְעָר רַוְטָאָג. עַר הָאָט גַּאֲרָנִיְשָׁט גַּעֲהָאָט וּוֹאָס מִיט זַיְיךְ צַוְּטָאָן. עַר הָאָט נִישְׁתָּאָ אוֹיְגָעָהָרָט פְּנִיְּפָן זַיְינָע זַעֲלָנְגָּרִישָׁע לִיְדָעָר אָוּן שְׁפִילָן זַיְיךְ מִיטָּן

*) וּוּ שְׁמַעְקָט עַס?

*) אַינְטָעָרְעָסָאנְטָע גַּעֲשִׁיכְמָעָם.

סְעֻדּוֹת (סְודָעָס) — meals

הונט, וואם האט זיך געטוליעט צו זייןע פים. ער האט שוין אויס-געקוקט די מינוט, עס זאל אווועק דער טאג, דער פומטער און לאנגער, און מען זאל אריבינקרייכן איז דער וואבן און איז דער ארכבעט.

אין איינעם א זונטאג האט דער אלטער אים געהיינן אנטזון דעם נייעם קאסטיום, וואם ער האט געהאט, א ווינט העמד און א קריאוותם. ער האט אים דערלאגט עטלעכע דלאָר, וואם איז אים געקומען פאר זיין ארכבעט, און אים געהייסן איבינשפאנען די "באגי" און פירן אים מיט דער טאכטער איז דער קירכע.

ווען וואלף איז פֿאָרֶהָאָרְן צומ ברייטן פֿלְאַז פֿאָר דעם קירכעלע, האט ער זיך אווועקגעעצעט ווארטן, בייז די באַלעבאָטם זייןע וועלן אפֿדאוועגען. באַטש ער האט ווית יאָרְן שוין, פֿוֹן מיליטער אָן, געגעטן טרייפְּהָם, געארבעט שבת און מיט יידישקייט וויניק געהאט צו טאג, האט ער פֿוֹן דעסטעונג געהאלטן, איז אַיִד טאָר קיַין עבדה זורה ניט דינען, אָז אַפְּילְוִוְאָרְבִּינְגְּיָין אַיְזָאָט גּוֹיְאִישְׁ אָרט דָּאָרְפְּ מָעֵן. אָבעָר דער באַלעבאָט זייןער האט אים אַגְּנְגְּעָנוּמָעָן פֿאָר אַהֲנָט און אים גּעַרְיָת צו דער טיר פֿוֹן גּעַבְּעַתְּהוּזִין.

— "קּוֹם אַרְיָין, בָּאי!" — האט ער אים געזאנט.

אַ ווַיְלָעַ האט וואלף זיך גּוֹזָאָקְלָט. די פֿים זייןען אים ניט געגעגען. עסטער האט אויפְּ אים געקוקט מיט בעטנדיקע אַפְּלָעָן. נאָר אַיְזָעָר מיט מינוט אַיְזָאָט, רוֹטְבָּאָקְיָיךְעָרְטָמָן, אַיְן צְיוּוֹלָעַ קלְיִידָּעָר אַיְן אַיְן גַּאֲלְזָעָנָעַ ברְּלִין, צְוַעַקְוָמָעָן צו דער טיר אַיְן באַגְּרִימְט אַיְם.

— "יוֹאָר וּוּלְקָאָם, סְטוּרְעַנְדוּשָׁעָר, אַיְם דִּי פְּרִיעָסְטָ!" קָאָם אַיְנָ"*) — האט ער אים שמייכְלָעָנְדִיק גּוֹזָאנְט אַיְן אַגְּנְגְּוָוִוִּין אוֹיפְּ דער אַפְּעַנְעָר טיר.

האט וואלף אַרְאָפְּגָעָנוּמָעָן פֿוֹן קָאָפְּ דעם שְׂטוּרְיָעָנָעָם הָוָט, וּיְאַלְעַ מְעֻנָּר, אַיְן אַרְיָין אַגְּנְגְּוִוִּינִיךְ.

אַ ווַיְלָעַ אַיְזָעָר גּעַשְׁטָאָנָעָן אָוְמָאָנְטָשְׁלָאָסָן. ער אַיְזָעָר אַיְן מַאְלָיָן קִירְכָּעָ נִיט גּוֹעוֹן, אָבעָר וּן אַ קִירְכָּעָ פְּלָעָט ער אַ מַאְלָיָן דער הַיִּם, אַרְיָינְקָוָן דָּוָרָךְ דִּי אַפְּעַנְעָנָעָ טִירָן. ער האט גּעַדְעָנְקָט

עֲבוֹדָה זָרָה (אַוְאַוְידָע זָאָרָע) — גּעַצְנִידִינְסָט — idolatry

*) אַיְר זְעַנְתָּ אַ גּוֹטָעָר גָּאָסָט, פְּרַעְמָדָעָר, אַיְד בֵּין דער גָּלָת. קָוָמָט אַרְיָין.

די אפשרעןנדיקע פֿינייערלעכקייט פֿון דער גויאישער טיפֿלע, די פֿיל ליכט, פֿאנגען, בילדער און וויזלען, די גלחים אין די ווינסע קלויידער, דאס בלעקרען פֿון די גוים און גויעם, און מעה פֿון אלץ דאס קלינגען פֿון די גלאקן, וואס האט גארנט אויַנגעהערט. עפֿעס אַשרעך פֿלעגט אַרויסקומען פֿון די אָפֿענען קירכע-טירן, אַ מורה און אַחשאָך אַרײַנצעזיגין גִּלְּיִכְּצִיטִיק. עס האט דערמאָנט אין שלעכטס פֿאָר יידֶן, אין צרות, אין בילבּוֹלִים און אין גַּעַשְׁמַדְתָּע יִדְּיִישׁ טעכטער, וואס אַנטלוּפּן פֿון טאטער-מאָמע.

אין דעם קירכעלע דאַז איז גָּארַנְּישַׁט גַּעֲוֹעַן דערפֿון, וואס וואָלְף האט גַּעַדְעַנְקַט פֿון די טִיפֿלֶעָם אַין דער הֵים. בלויַז עטַלְעַכְעַ לִיכְטַהְבַּן גַּעַבְּרַעַנְט אַון שְׁטַעַנְדַּרְמַן זְבִּינְעַן גַּעַשְׁטַאַגְּנַעַן אַוְיסְגַּנְדְּשַׁטְּעַלְט אַין רִיעַן. נִיט גַּעֲוֹעַן דאַז קִיּוֹן בִּילְדָּעָר, קִיּוֹן ווּזְלָעָד, קִיּוֹן גִּינְסְטַלְעַכְעַ גַּעַזְעַמְן בַּיִּטְהַרְבְּשָׁר אַון גַּעַהְעַרְטַה די דְּרַשָּׁה פֿון מַזְן אַין די צְיוּוֹלָעָה קְלִיְּדָעָר. זַי ווּרְטַעְרַ זְבִּינְעַן ווּידָעָר גַּעַזְעַמְן חַיְּמִישׁ, ווּגְנַן גַּאַט אַין די קִינְדָּעָר פֿון יִשְׂרָאֵל.

וואָלְף האט אַוְיכְּגַּעַפְּט גַּרְוִיסְעַ אַוְיגַּן. קִיּוֹן בַּרְעַקְלַ פֿון עַבְדוֹה ז' זֶרֶת אַון גַּוְיִאַיְשָׁעָר שְׁנָאָה צֹ יִדְּן אַיז נִיט גַּעֲוֹעַן אַין דעם הֵוֵי, פֿאָר ווּעַלְכַּן עַר האט אַזְוֵי מָרוֹא גַּעַהְעַט אַמְּאָל. עַס אַיז גַּעֲוֹעַן הַיְּמִיש אַון אַיְגַּן. עַס האט דערמָאָנט אַין אַזְיַגְּן שְׁוֹלְכָּל. עַסְטַעְר אַיז גַּעַזְעַמְן דערנְעַבְן אַון אַים צְוָגוּרְקַט אַיר גַּעַבְּעַטְבִּיכְלַ, וַיִּ אַמְּאָל זְיַגְּן שְׁוֹעַטְעַרְלַ פֿלְעַגְט אַים צְרוּקָן דָּס סִידּוֹרַ, וּוּן זַי האַבְּן בַּיִּדְעָ גַּעַדְאָרְטַה זַגְּן עַפְּעַס פֿון אַיְגַּן סִידּוֹר אַרְוִים. וואָלְף האט דערפֿילַט אַ נַּאֲגַנְּטִיקִיט צֹ דעם הֵוֵי, צֹ די מַעַנְטְּשָׁן אַרְוִם, צֹם מַזְן אַין די צְיוּוֹלָעָה קְלִיְּדָעָר, וואָס דְּרַשְׁנַט, צֹם מִידָּל בַּיִּטְהַרְבְּשָׁר אַין דְּרַשְׁבַּט. בַּיִּטְהַרְבְּשָׁר אַין גַּאַנְצָעָר בַּלְּאַנְדְּקִיּוֹט אַון גַּוְיִאַיְשָׁעָר אַוְיסְגַּנְדְּשַׁטְּעַלְטַה.

טִפְלָע — church

וּוִזְלָעָן — בַּיִּלְדָּעָר פֿון קְרִיסְטוֹם (Jesus).

בְּלַעַכְרַעַן (אַירָאַנְיִשְׁעָר אַוְיסְדָּרוֹק) — to chant

שְׁטַעַנְדַּרְס — book holders ; אַחֲוִיכָּר גַּעַשְׁטַעַל פֿאָר אַ בּוֹר.

דְּרַשְׁבַּט (דָּאַרְשַׁנְט) — preaches

אייז זי אים געוווען נאענט, זיין באלאַעכָּס טאָכטער, ווי אַ יידיש מײַדֵּל,
אַ קְרֻובָּה אָן אִינְגֶּנְעָן.

נאָכָּן דָּאוֹנוּנָּן האָט ווּאַלְפָּעָגָּעָן אֲהַיִם פִּירָן זִינְגָּעָן באַלְעָזָּם,
בְּאַטְמִים, אֲבָעָר דָּעָר אַלְטָעָר האָט אִים אַפְּגָּעָה אַלְטָן.

— “אִיךְ ווּעָלְצָגְּיָוָן אֲהַיִם צָו פּוּם,” — האָט ער גְּזָוָגָט, —
“אוֹן אִיר בְּלִיכְבָּט אִין שְׁטוּטָל. אִיר ווּנְגָעָן מְעַנְתָּשָׁן. האָט אַ נְוָדָּה
טָאַיִם! אוֹן קוּמָט צְרוּקִיךְ פְּאָרָן נָאָכָּט, נִיטְשְׁפָעָטָר!”

וּאַלְפָּעָגָּעָן האָט אַוְיסְגָּדְרִיָּיט די “בָּאָגָּי”, אַוְועָקָגָעָזָעָט עַסְטָעָרָן
לְעָבָן זַיְךְ, אוֹן צָו גְּלִיאִיךְ מִיטְאָלָעָגָעָן פָּאָרְלָעָר אִין גָּאַלְאָפְּ גָּעַלְאָזָט
זַיְךְ אֲבָעָר די גָּאָסָן.

אַ גָּאנְצָן טָאגְן האָט ווּאַלְפָּעָגָּעָן זַיְךְ אַרְוּמָגָעָהָרָט מִיטְעַסְטָעָרָן אַיבָּעָר
דָּעָם שְׁטוּטָל. זַיְיךְ האָכָּן באַקְוּקָט אִין די שְׁוִיכָּעָנְצָטָעָר די סְחוּרוֹת,
זַיְיךְ האָכָּן באַטְמָרָאָכָּט די פְּיִיעָרְלָעְשָׁרָם, ווּאָסְמָהָאָכָּן פְּרִיאַלְעָכָּעָמָרָשָׁן
מִיטְאָלָזִיָּט אִין אַ רְעַסְטָאָרָצָן, ווֹאָז אַ גְּרוּסְהָאָרִיקָּעָר פִּיאָזְנִיסָּט האָט
צְוָנְעָשְׁפִּילָט אַוִּיפְּ אָן אַלְטָעָר פִּיאָגָעָן.

— אִיטְמָס נְיִים, אִיזְנָט אַיטְמָס?**) — האָט עַסְטָעָר גַּעַרְעָגָט אַפְּט
בַּיְיָ ווּאַלְלָהָן.

— “גַּעַוְוִים אַיז גָּוֹט!” — האָט ווּאַלְפָּעָגָּעָן טְהָרָת.

זַיְיךְ האָכָּן גָּאַרְנִיט גַּעַהְאָט ווּאָסְמָהָאָכָּן צָו רִידָּן.

נאָכָּן עַסְן זִינְגָּעָן זַיְיךְ אַרְוּמָגָעָהָרָן צָו אַ בְּרִיאָתָן פְּלָאָזָן, ווּאָסְמָהָאָכָּן
אייז פּוֹל גַּעַוְוּן מִיטְ קָאָרְזָעְלָעָם, רִיטְשְׁ-וּוּגְנָעָלָעָר אָוֹן אַלְעָרְלִיְיָ
אנְדָעָרָעָפְּ אַרְוּבִּילְוִינְגָּעָן. קָוְנְצָן-מָאָכָּעָרָם האָכָּן גַּעַמְאָכָּט שְׁוּוֹאָרְץ-
קִינְצָלְעָרִיָּן. אָן אַינְדִּיאָנְעָרָמִיט לְאַנְגָּעָעָצָפְּ, ווּי אַ נְקָהָה, האָט
גַּעַשְׁלָוְנְגָּעָן פְּיִיעָרָן אָוֹן גַּעַנְגָּעָן צְעִירִיבָּן גַּלְאָז. אַ הְאַלְבָּה נַאֲקָעְטָעָר גַּעַנְגָּר
הָאָט ווּיְגַעְשְׁפִּילָט מִיטְ שְׁלָאַנְגָּעָן אָוֹן גַּעַהְאָקָט טְשְׁוּעָקָעָם אִין הָאָלִיז
מִיטְ בְּלִיוּזָה העָנָט. קָאָוְ-בָּאָים מִיטְ שְׁטִיקָעָר פְּעַלְעָן אַוִּיפְּ די חַוִּין
זִינְגָּעָן גַּעַשְׁפְּרָוְנְגָּעָן אַוִּיפְּ פְּעָרְד אָוֹן גַּעַוְוָאָרְהָן לְאַסְמָאָם. מְוֹזִיקָּאָנָטָן,
אַגְּנָעָטָן ווּי די גַּעַנְעָרָצָן, האָכָּן פְּרִיאַלְעָכָּעָמָרָשָׁן גַּעַשְׁפִּילָט.

וּאַלְפָּעָגָּעָן אַוִּיגְגָּעָלְעָבָט ווּי אַיְנָגָל. ער האָט גַּעַקְוִיְּהָט עַטְלָעָכָּעָמָר

*) סְגָוָט, נִיטְשָׁת אַמְתָּה?
בְּקָה ה (נְעַקְיָיוּעָ) פְּרוּוּי.

קווין און געציילט צום גומענען כיניעזער גלייך אין דער נאָן אַרטין,
פֿאָר ווּאָס דער אַרומִיקֿער עַולְם האָט אִים אַפְּלָאַדְּרָט אָן דער
בָּאַלְעַכָּס פָּן דעם פְּלָאָז, אַ פָּאָרְשָׁוִין אֵין אַ רְוִיטָעֶר טָרְקִישָׁעֶר
יאַרְמְלָקָע, האָט אִים אַוְיָמָגָעְצָלָט אַ פְּוֹדָעַלְעַ מִיט נַאֲשָׁוָאָרג.
— „אַ גְּוֹטָעֶר שָׁסָם!“ — האָט אִים עַסְטָעֶר גַּלוּיבָט, אָן וַיַּהֲאָט
אַ גְּלִיקְלָעַכְע גַּעַנְגָּט דַּי נַאֲשָׁוָאָרג, ווּאָס וּאַלְפָעַ הָאָט אֵיר אַוְעָקָ
געגעבן.

וּאַלְפָעַ הָאָט אֵיר אַוְיָךְ מְכַבֵּד גַּעַוּעַן מִיט וּוּאָרְפָּן אַ קְוֵיל דַעַם
כִּינְיָזָעֶר, אַכְּבָּעֶר וַיַּהֲאָט נִיט גַּעַטְרָאָפָּן. הָאָט עַר דַעְרָפָאָר גַּעַנוּמָעָן
פְּאָר אַיר אָן פְּאָר וַיַּדְּנוּיְיָ הַיְלָצְעָרָנָעָן הַעֲרָד אַוְיָת דַעַר קַאֲרוֹזָעַלְעַ
אָן גַּעַדְרִיָּת וַיַּדְּנוּיְיָ אֵין רָאָד, צֻום טָאָקָט פָּן דַעַר מַזְוִיק. בִּינְמַשׂ שִׁים
פָּן אַ בִּיקְם אֵין קַאֲטָשָׁקָעַלְעַךְ, הָאָט וּאַלְפָעַ וּוּידָעֶר אַרְוִיסְגָּעוּיוֹן זִין
אַמְּלָיָקָע זַעֲלָנְעִירִישָׁע בְּרִיחָשְׁקִית אֵין טְרָעָהָן אֵין צִיל, אָן אַלְעַ
הַיְלָצְעָרָנָעָן קַאֲטָשָׁקָעַלְעַךְ אַזְוּקָגָעַלְיִיגְט, פְּאָר ווּאָס עַר הָאָט גַּעַקְרָאָנָן
אַ מְתָנָה אַ פְּאָרְבִּיקָן טַלְעָר מִיט אַ חְבָּרָה יְעָגָר, דַּאֲמָעָן אָן הִינְטָן
אוֹיָפִיט רְוִיט אַוְיָמָגָעְמָלָט. עַסְטָעֶר הָאָט גַּעַשְׁיָנָט מִיט אַלְעַ אַיְרָע
גְּרוּסָע צִין פָּן אַפְּעָנָעָם, פְּרִיעָנְדִּיקָן מוֹיל אַרְוִים.

— „איַטְּסָס וּוּאַלְפָעַלְוָל!“ — הָאָט וַיַּגְעַקְוָאָלָן פָּן גְּלִיק.

וּוּעָן זַיְהָאָבָן זַיְךְ אַרְיִינְגָּעָזָט אֵין דַי רִיטְשְׁ-זַוְּעָגָעָלָעָן, ווּאָס
לוֹפָן אַרְוִיפָס אָן אַרְאָפָס מִיט אַ קַּאֲפְּדָרִיְעִירִישָׁעָר שְׁנַעַלְקִיָּת, הָאָט
עַסְטָעֶר פְּאָרְגָּעָסָן אַיר עַלְטָעָר אָן שְׁעַמְּוֹדוֹדִיקִית אָן גַּעַקְוּוֹטִישָׁעָט
צַו גְּלִיךְ מִיט אַלְעַ יְוָנָגָעָ מִיְּדָלָעָ, יְעָדָעָר מָאָל, ווּאָס זַיְהָאָט זַיְךְ
געגעבן אַ האַסְטִיקָן לָאָזְ בָּאָרְגָּ-אַרְאָפָס.

— „דוֹשִׁי (יעוֹסָם)!“ — הָאָט וַיַּגְשָׁרְיוּן אָן גַּעַטְוְלִיעָט זַיְךְ
צַו וּאַלְפָעָן, אַיִינְקָלָאַמְּעַרְנִידִיק זַיְךְ אֵין זַיְנָגָעָ העָנָט.

וּאַלְפָעַ הָאָט זַיְךְ עַסְטָט אֵין דַי הַעֲנָט גַּעַהְאָלָטָן, אַיר פְּלָאַבָּעָ
מַעְנְלָעַכְע בְּרוֹסָט צַו זַיְךְ צְוָגָעְטָוְלִיעָט, אָן וּוּעָן זַיְךְ זַיְנָגָעָן אַרְאָפָס אֵין
דַעַר פְּנַצְּטָעָר, הָאָט עַר זַיְךְ גַּעַקְוָשָׁט אֵין דַי לִיפָּן, גְּלִיךְ וַיַּאַלְעַ
אַנְדָּעָר פְּאַרְלָעָר הַאָבָן עַס גַּעַטָּן.

זַי אַיְוָ אַזְוִי אַוְמָעָנָט גַּעַוּעַן צַו אַ מַעְנְדָרִישָׁן קוֹשָׁ, אַזְוַיְהָאָט
אִים אַזְרִיקָגָעְקוֹשָׁט מַעַר מִיט דַי צִיָּן, זַיְמִיט דַי לִיפָּן. דַעְרָבִי אַיְוָ

גַּעַנְגָּט — גַּעַרְיוֹשָׁעָט.
מַכְבָּד (מַעַכְאַבָּעָד גַּעַוּעַן) — treated

זי איזוי צעטומלט געוווארן, או וווען זיוויר וועגעעלע אויז שווין ארויס אוייפ דער ליכט און אלע פאָרלעך האָבן באַצִיניטנס אָפְגָערִיסֶן זיך אַיְינְעֵר פֿון אַנדְעָרֶן, האָט זיך אַלְץ גַעֲלָעְפְטַט צו אַיר מאַנְסְבִּיל, וואָס עס האָט אַרְוִיסְגָּעְרָוֶן אַ גַוְאַלְטִיק גַעֲלָעְכְּטָעַר בְּנֵי אלע.

אהַיִים גַעֲקּוּמָעַן זַיְנְעַן זַיְ שְׁפָעְטָעַר, וַיְיַדְרֵר פְאָטְטָעַר האָט אַנְגָעָן-זַאֲגָטָן. דער אלְטָעַר אויז שווין גַעֲשְׁלָאָפֶן. דער אַלְטָמָאָדִישָׁר זַיְגָעַר

מייט דעם הַיְלָצְעָרְנָעָם קוֹקוֹ האָט שְׁפָעְטָעַר שַׁעַהַן אַוְיְסְגָּעְקְלוֹנְגָעָן.

— „גַאֲטָן!“ — האָט עַסְטָעַר גַעֲשְׁעַפְטָשְׁעַט מייט מַוְרָא צוֹ וּוּאָלְפָן, גַיְעַנְדִּיק אַוְיִף די שְׁפִיְן פְּיַגְעָר אַיבָּעָר די שְׁטוּבָן. — „דער פְאָטָעַר וּוּעַט זַיְן אַיִן פָעַם.“

זי האָט גַעֲבָעַט וּוּאָלְפָן דָּאמֶן גַעֲלָעְגָּעָר אַיִן דער פְּיַגְצָטָעַר, מַוְרָא האַבְּנָדִיק אַ לאַמְּפָ אַנְצּוֹצִינְדָן, דער פְאָטָעַר זַאל זַיך נִימָט אַוְיְפְכָאָפָן.

6

עַג, חַדְשִׁים אָוֹן יָאָרֶן, עַנְלָעְכָּע אַיְינְעֵר צָוָם אַנדְעָרֶן,
וּוְטְרָאָפָּנָם וּוּאָסְעָר, זַיְנְעַן גַעֲשְׁלָאָסָן אַוְיִף דָעַר נַיְעָר עַד אַיִן לְעַבָּן.
פֿון פְאָרָמָעַר רַאֲבִין.

דער שְׁוּוּר זַיְנְעֵר האָט נִימָט גַעֲלָעְבַּט מַעַר אָוֹן די פְאָרָם
מייט אלע בחַמּוֹת, עַוְּפָות, הַיְיָוָר, שְׁטָאָלָן, שְׁבִּיעָרָן אָוֹן קַאָמָעָרָן
זַיְנְעַן אַיבָּעָר גַעֲגָנְגָעָן צוֹ עַסְטָעַרָן אָוֹן אַיר מַאָן וּוּאָלְפָן, וואָס האָט
זַיך שַׁוְּין זַיְטָמָט יָאָרָן גַעֲרוֹפָן וּוּיְלִי, פֿון טַאָגָן פֿוֹן זַיְעָר חַתּוֹנָה אָן. זַי אַיִן
נִימָט גַעֲוּעָן מַעַר אַזְוִי אַפְגָּנְלָאָזָן, וּוְפְרִיעָר, די פְאָרָם, וּוּעַן דָעַר
אלְטָעַר מייט זַיְן טַאָכְטָעַר זַיְנְעַן גַעֲוּעָן אָלְיָין. רַאֲבִין האָט אַוְיְסְפָּאָרָדָר-
רִיכְטָמָט די גַעֲכִינְדָעָם, די אַלְטָעַמָּאָשְׁיָנָעָן אַוְיְסְגָּעְרִינְיָינְקָט, נִימָט צַוְּגָעָן-
קוּוֹפָט. עַר האָט אַזְוִי לְאַשְׁקָּלָעָך אַיְינְגָעָה אַנדְלָט, וּוְיַאֲמָל אַיִן
דָעַר הַיִם, אָוֹן פֿוֹן זַיְיָ גַרְוִיסָע אָוֹן שְׁטָאָרָקָע פְעָרָד אַוְיְסְגָּעָה אַפְדָעָוּעָט.
בַּחֲמוֹת אָוֹן גַעֲנָדוֹזָה האָבָן זַיך גַעֲפָאַשְׁעַט אַוְיִף די לְאַנְקָעָם. פֿון פְאָר
טַאָג אָן בֵּיז אַיִן אַוְונָט אַרְטִין זַיְנְעַן מַאָן אַוְיִיב אַיְינְגָעְשְׁפָאָנָט

איַינְגָעָשְׁפָאָנָט — .harnessed

געווען אין דער ארבעט — ווילוי אויפֿ דַי פָעלדער, ביז דַי פָעד אַין
די שטאלן און אין דער קאמער, וואו ער האט שטעהנדיק גע-
מיינטערוואוועט, האלץ געשניטן, טשווועקעם געהאקט, די מאשינען
געשמיינט, פָאָרְוִיכְט, גערײַנִיקְט אַון גַעֲפֶאָרְבְּט. עסטער אַיּו געווען
ביז דַי קִיךְ, בִּים מַעְלָקָן, ביז דַי הַיְנָעָר, ביז דער קִיךְ אַון דַי טָעַט.
קִיּוֹן קִינְדְּעָר הַאַבָּן זַיִן נִיט גַעֲהָאַט.

זַי אַיּו דַעֲרֵיבָעָר גַאנְצָע טָעַג געווען ביז דער אַרְבָּעָט, אוֹפְּ-
געשטיינען מִיטָן בְלוּיָעָן צַו גַלְיִיךְ אַון שְׁלָאָפָּן גַעֲגָנְגָעָן, ווען דער
אוֹונְט אַיּו צַגְעַפְּאָלָן.

פָונְקָט ווֹי מִידְלָוִינְיָוּן דַעַם פָאָטָעָר, אַיּו זַי אַיְצָט געווען גע-
הַאַרְכָּזָם אַיר מַעַן, גַעַטָּאָן אַלְזַ, ווֹאָס ער האט פָאָרְלָאָנְגָט, אַון
גַעַשְׂוִוְגָן, אַ ווֹאָרְט נִיט אַרְוִיְמַגְעָרְעָדָט, בֵיז ער האט זַי נִיט גַעֲרָעָנְט.
צָוְלִיב דַעַם, ווֹאָס זַי האט קִיּוֹן קִינְדְּעָר נִיט גַעֲבָוִוָן, האט זַי זַיְךְ
גַעֲפִילְט שְׁוֹלְדִיךְ, כָאָטָש דַעַם האט עַם אַיר קִיּוֹן מַאַל נִיט אוֹפְּ-
גַעַוּוֹאָרְפָּן. צַוְאָמָעָן דַעֲרִימִיט האט זַי זַיְךְ גַעֲלִילְט נִיט נַעֲנָט צָוָם
מַעַן אַירָן. זַי האט אַים לִיב גַעֲהָאַט, פָאָרְעָרְט מִיט דַאָרְקִישָׁר אַיבָּרִ-
גַעֲבָנְקִיט. אַבָּעָר קִיּוֹן צַו ווֹיְבָעְרִישָׁע נַעֲעָנְקִיט, זַי נַאֲךְ דַעַם,
ווען מעַן גַעֲבָוִוָת קִינְדְּעָר, האט זַי נִיט פָאָרְגָּנוּגָן צַו הַאַבָּן.
זַי האט זַיְךְ נַאֲךְ אַלְזַ גַעֲרִיוֹתְלָט פָאָרְ אַים, ווֹי אַיּו דַי עַרְשָׁטָע טָעַג,
ווען ער אַיּו צַגְעַקְומָעָן אַיּו דַעַם פָאָרְם. זַי האט זַעֲלָטָן אַ ווֹאָרְט
אוֹוִינְגַעְפְּאָלָן. זַי האט נִיט גַעֲהָאַט ווֹאָס צַו רִידְן.

אַזְוֵי האט אַוִיךְ גַעַשְׂוִוְגָן ווֹילִי. בְלוּיָעָן אַיּו דַעַם אַרְבָּעָט געווען
אַרְיִינְגַעְטָן אַון גַעֲפִיעְקָט ; נִיט מַעַר דַי אַלְטָע זַעֲלָנְגָרִישָׁע לִידְעָר,
ווֹאָס ער האט שְׁוִין פָאָרְגָּנוּסָן, נַאֲךְ דַי נִיעָ, זַי אַלְעָ פָאָרְמָעָר-יוֹנְגָנוּסָן.
די אַרְבָּעָט האט אַזְוֵי אַיְנְגַעְשְׁוָלְגָנוּסָן, אַזְוֵי גַלְיִיךְ נַאֲכָטָעָן אַיּו
מעַן אַזְוְעַקְוְגַעְפְּאָלָן מִידָע אַון אַפְגָעַשְׁלָאָפָּן אַ גַאנְצָע נַאֲכָט מִיט
איַיְין אַטָּעָם.

די פָאָרְם אַיּו גַעַלְעָגָן אַיּו אַזְוֵי, אַזְוֵי אַזְוֵי זַעֲלָטָן עַמְעַצְעָר אַיּו
צַגְעַקְומָעָן. די שְׁכָנִים אַרוֹם הַאַבָּן גַעַוְאָסָט, אַזְוֵי דַעַם פָאָרְמָעָר רַאֲבִין
איַיְין אַזְוֵי אַרְבָּעָטְסְמַעְנְטָש, אַ גַוְטָעָר בָאַלְעָבָאָס, אַ שְׁטִילָעָר, ווֹאָס קִיּוֹן
מַאַל הַאַט מעַן נִיט אַים קִיּוֹן עַסְקִים, אַון דַאָס אַיּו אַלְזַ.
— „נִים דַעַי טְודָעִי“, — הַאַבָּן זַיְיךְ אַים בָאָגְרִיסָט, ווען זַיְיךְ הַאַבָּן
זַיְיךְ גַעַטְרָאָפָּן מִיט אַים.

— „פְּרִיטֵי נִימֶם“ — האט ווילַי גָּעֻנְטֶהָעֶרטַט.

ווען עם האט גערעננט, האבן זיין אים געוזנט, אז דאס ווועטער אייז היפש שלעכט און ער האט געענטהָעֶרטַט, אז יאַ, אַזְוַי אַזְוַי עַם. ווען די היין האט געבענט, האבן זיין אים געָרְעָנְטַט, צי עם איז גענג וואָרָעָם פֶּאֲרָאִים, און ער האט דערוֹף געענטהָעֶרטַט : אַ דָּאַנְקַט, עס איז גענג וואָרָעָם.

ער האט געטראָגן אַ ברײַטַן, שטרוייעַנְעָם פֶּאֲרָמְעָרוֹהָוֶט, ווֹי אַלְעַ אַרְוָם, סָאַמְעַטְעַנְעַ הַוִּזְוָן, ווֹאָסַ רְבִינְסַן זַיְדַּ נִיט אַזְוַי רְבִיבַן זַיְדַּ נִיט אַזְוַי. ער האט געפֿיקָעַט די לְיוֹלְקָע אַזְוַי גָּרְעָדַט מִיט אַ פֶּאֲרָמְישָׁעַר אַוִּיסְשָׁפְּרָאָךְ, גָּרְנִישְׁתַּט מִיט קִיְּן סִימְנִים פָּזַן אַ פֶּרְעָמַדַּן. קִיְּן סְךָ ווּעַרְטָעַר האט ער נִיט גָּעַנוֹצָט, ווֹי מַעֲרָסְטָנָס עַרְדְּמָעַנְטָשָׂן. די ווּעַרְטָעַר, ווֹאָסַ ער האט גַּעַדְרָפְּט, האט ער אַרְוִיסְגָּעוֹזָגָט אַזְוָי, אַזְוַי מַעַן האט אַזְוַי גַּאֲרַ קִיְּן פֶּרְעָמַדַּן מַעַר נִיט אַנְגָּעָנוֹמָעָן.

דער עַולְמַ האט פֶּאֲרָגְעָסַן זַיְנַע עַרְשָׁטָע גְּרִינְגַּע יַאֲרַן.

פּוֹנְקַט אַזְוַי האט זַיְדַּ ווֹיְלַי אַלְיַיְן פֶּאֲרָגְעָסַן, פֶּאֲרָלוֹיְרַן פָּזַן זַפְּרוֹן. ער האט נִיט גַּעַשְׁרִיבַן אַחִים קִיְּן בְּרוֹוֹ. אַיְן די עַרְשָׁטָע צִיְּטוֹן האט ער עַס נַאֲךְ גַּעַהָאָט אַוִּיכָּן גָּעוֹוִיסָּן, ווֹאָסַ ער שְׁרִיבְכַּט נִיט, גַּעַטְרָאָכְט ווּעַגְּן דָּעַם. נַאֲרַ ער האט עַס אַפְּגָנְלִיגְט פָּזַן אַיְין מַאל אַוִּיכָּן אַנְדָּעָרָן. בִּיסְלָעְכּוֹיְזַן האט ער פֶּאֲרָגְעָסַן אַיְן אַלְעָם אַלְטָן אַזְוָי מַעַר גַּרְנִישְׁתַּט גַּעַטְרָאָכְט ווּעַגְּן דָּעַם. אַפְּהַיְלוֹ אַיְן חַלּוֹם האט ער מַעַר דָּאָס פֶּאֲרָגְעָנְגָּעָן נִיט גָּעַזְוָן. ער האט, אַיבְּעָרִיקָּנָס, זַעַלְטָן חַלּוֹמוֹת גַּעַהָאָט. ער אַזְוַי אַפְּגָנְעַשְׁלָאָפְּן מִיט אַיְין צִיְּ, הַאֲרָט, ווֹי אַ שְׁטִיְּן, גַּאֲרַ נִישְׁטַוּ ווִיסְנְדִיקָּן, ווֹאָוּ די נַאֲכַט אַזְוַי אַיְם אַהֲינְגָּעָקוּמוֹעָן.

וֹי לְאַנְגַּג דָּעַר שְׁוֹעָר זַיְנַעַר האט גַּעַלְעַטְבַּט, אַזְוַי נַאֲךְ גָּעַזְוָן אַזְוַי אַפְּטָעַר אַנְהָאַלְטַמַּט מִיט דָעַם שְׁטָעַטְלַ, ווֹאָסַ אַזְוַי גַּעַלְעַנְנָן הַיְּפָשָׁע עַטְלָעַכְעַ מַעְלַיְלַ פָּזַן דָעַר פֶּאֲרָטַם. דָעַר אַלְטָעַר מִיט עַסְטָעַרְוַן זַיְנַעַן יְעַדוֹן זַוְּנְטָאָג אַזְוַי קִירְכַּעַ גַּעַפְּאָרָן אַזְוַיְלַי האט זַיְדַּ צִוְּגָעְפִּירַט אַמְּאָל. נַאֲכַן פֶּאֲטָעַרְמַט טַוִּיטַ, האט עַסְטָעַר אַוִּיכָּן הַעֲרָטַצְמָן צַוְּ פֶּאֲרָן זַוְּנְטָאָג אַזְוַי קִירְכַּעַ. זַיְהַאְט גַּעַוּוֹאָסְטַ, אַזְוַי דָעַר מַאֲזַן אַירְעַר פֶּאֲרָט נִיט גַּעַרְוַן דָאָרַטַּ, אַזְוַי זַיְ אַזְוַי גַּעַבְּלִיבַן אַזְוַי דָעַר הַיִּם, גַּעַקְאַכְט אַזְוַי גַּעַבְּאַקְוַן. ווֹיְלַי אַזְוַי גַּעַזְוָסַן אַזְוַי קְלָאָרַן זַוְּנְטָאָגְדִּיקָּן הַעֲמָד אַזְוַי גַּעַלְיִינְטַ דָאָס

שטעטלשע בלעטל, וואם האט געהאט קליענע נים, בלויו היימישע זאכן פון דער שכנהשאָט און אויך פרײַזֶן פון פֵי און תְּבָוָה. אָז עם פֿלְעָגֶט קומען צו וואָלֶן, האט ווילִי געהערט, וואם שכנים זאגַן, און געשטייט, ווי אלע אַרום. אָז ער אויך אָמָל אַין אַ „דוֹשְׁרוֹי“ אַוְיסְגָּאַלְבִּין געוֹאָרֶן צו מְשֻׁפְּטָן עֲמָעֶצֶן, וואם האט די גַּעֲזָעֶצֶן פון לאָנד געבראָכֶן, האט ער אַנְגַּעַטְאָן דָּעַם זונטָאנְדִּיקְוּן קָאַסְטִּוּם, ער אַיז גַּעֲזָעֶסֶן אַ שׂוֹפִינְגְּדִּיקְעָר אַין גְּעַרְיכְּט, אַוְיסְגָּעַהְעָרָט שְׁפַעְטָר, וואם דער קָאָפֶן דַּי דּוֹשְׁרוֹיְלִיטַּז אַנט וועַן דער זאָך אָז פֵּאָרֶד אָוֹרְטִיְּלַט אַדְעָר באָפְּרִיבִּיט, ווי די מעָרְהִיָּת האט גַּעַטְאָן.

איין שטעטל אויך ער געָאָרֶן זעלטֶן, נאָר וועַן ער האט נִיְּטִיק געדארפֶט. גִּיר האט ער אַיְּנְגָּעָה אַנְדָּלֶט, וואם ער האט געָבְּרוּיכְּט, און צְרוּקְגַּעַפְּאָרֶן אַחַיִם. זעלטֶן, אָז ער אויך אַפְּילּוּ אַוִּיפֶּט אַ גָּלָאָז בִּיר אַרְבִּין איַן אַ רְעַסְטָאָרָאָן. באַטְשָׁׁׁש עַם זִינְגָּעָן עַטְלָעָכָּע יִדְיְישָׁׁע סְחוּרִים איַן דער הוֹיְפְּטָגָּאָט, עַטְלָעָכָּע גַּעַצְיְּלָעָט בִּיְזְנוּסְלִיטָּט, וואם פְּרִיעָר זִינְגָּעָן זַיִּדְאָפֶן פְּעַדְלָעָרָם גַּעַוְעָן, האט ער אַוְיסְגָּעָמִיטָּן צו זַיִּ אַרְבִּינְצְזָגִין. ער האט קִיְּן מָלִיט זַיִּי קִיְּן גְּרוּיסָע מְחוֹזְקָות נִיט געהאט, נאָך יַעֲמָלֶט אַפְּילּוּ, וועַן ער אויך גַּעַנְגָּעָן מִיטָּן פָּאָק אַוִּיפֶּט דַּי וועַן. נאָך ווַיְגַּזְיִקְעָר האט ער זַיִּיך אַיצְטָגָּעָלָט מִיט זַיִּי טְרָעָפֶן. ער האט נִיט געהאט וועַן וואָס צו רְיִידָן מִיט זַיִּ. פָּוּנְקָט אַזְוִי האט ער אַוְיסְגָּעָמִיטָּן זַיִּיך צו באַגְּעָנְגָּעָן מִיט די פְּעַדְלָעָרָם, וואם פְּלָעָנָן אַמְּלָפְּאָרְבָּלְאַנְדְּזָשָׁעָן צו זִינְגָּפְּאָרָם.

ער האט קִיְּן זַאָכָן נִיט געדארפֶט. אויך עַסְטָעָר האט זעלטֶן עַפְּעָם גַּעַקְוִיכֶט. זַי האט אַלְיוֹן גַּעַנְיִיט אָז גַּעַשְׁטְּרִיקְט, אַוְיסְפְּאָרְדִּיקְט, אָז גַּאֲרְנִישְׁטָקִיְּן ווַיְגַּבְּעַרְיִשְׁע אַפְּעָטִיטָן געהאט צו די פֵּאָרֶד בִּיקְעָ שְׁמַאֲכְטָעָס אָז בַּילְיָקָע צִירָנָג, וואם די פְּעַדְלָעָרָם האָבָן אַרְמִי געָטָרָגָן. זַיִּ האָבָן איַן גִּיכָּן דָּעַרְשָׁמָעָקָט, די פְּעַדְלָעָרָם, אָז אָין דער פֵּאָרֶם לִיּוֹטָמָעָן קִיְּן גַּעַלְטָנִיט, אָז זַיִּי האָבָן אַוְיסְגָּעָמִיטָּן דָּעַם פְּלָאָז.

וַיְלִי האט פְּאַרְגָּעָסֶן אַיִּן אַלְעָם פְּרִיעָרְדִּיקְוּן, אַיִּן גַּעַנְגָּעָן, קְרוּבִּים, אַפְּילּוּ די יִדְיִשְׁע יְוָמִים-טוּבִים זִינְגָּעָן אִים פָּוּנְקָט אַרְמִי. נִיט ער

.cattle — פֵּי
מְחֻזּוֹת (מַאֲכָזָקָעָם) — גַּעַשְׁפְּטָן.

האט געווואסט, ווען זיין פֿאַלְן אוים, ניט ער האט געזען יידן אָרוּם זיך, וואס פֿראָווען זיין. ער איז ניט געוווען אומגלאַיביך. ער האט געווואסט, אָז אליאַן האט זיך די וועלט ניט געמאָכט, אָז די אַלְעַד דונערן אָן בליצן, שטומגען אָן ווינטן, גוטע אָן שלעכט גערעטענישן, געזונט אָן קראָאנְקִיֶּטְן, געכּוֹרְט אָן טוּיט, קומען ניט גָּלָאָט פֿוּן זיך, נאָר געֶפְּרֶט פֿוּן גָּטָט, וואס זוּצֵת ערגּעַן אַין די הימלען. אַבעָּר קִין סְדָּה וועגן דעם האט ער ניט געטראָכט. ניט ער האט געהאט צִיְּתַּדְעַצְּן, ניט עס זוּנְגַּעַן אִים אָזּוּלְבָּעַ גַּעֲדָאָנְקָעַן אַין קָאָפְּ גַּעֲקוּמָן. ווי אלְעַ, האט ער אַשְׁטָט גַּעֲרוֹפְּן גַּאֲטָט נַאֲמָעָן, אַבעָּר דָּס אִיז ניט גַּעֲזָעָן מַעַר ווי אַ וּאָרְטָט, אִיְינְסָם פֿוּן די פֿילְ אַנְדָּרָע וּוּרְטָעָר, וואס דָּס מַוְילְ רַעְטָט אַרְדָּוּם. ער האט גַּעַזְגַּט „גַּאַד“, ניט טַרָּאָכְטַנְדִּיק וועגן דעם באַשְׁעַרְעַה, פֿוֹנְקָט ווי ער האט גַּעַזְגַּט „דָּעְוּוֵילְ“, ניט קְלָעְרָנְדִּיק וועגן שְׂטָן. זיין לעבען אִיז גַּעַגְגָּעַן גַּלְיִיךְ, ווי אַ רְוָאִיךְ טִיכְלָה, אַוְסְגַּעְפְּלִיט מִיט אַרְבָּעַט אָן מי.

מייט יעדן טאג אִיז ער אלְעַן מַעַר גַּעֲזָעָן אַיְינְגַּעַן וּאָרְצָלְט אַין דער ערְד, אַטְוְילְ גַּעֲזָעָן פֿוּן אִיר. זוּנְגַּעַן הענט זוּנְגַּעַן זיך צֻעוֹאָקְסָמָן, די פֿלוּיְצָעָם זוּנְגַּעַן גַּעֲזָעָן בְּרִיטָעָר, דָּס פְּנִים פֿאַרגְּרָעְבָּטָעָר. אָרוּם זיין מַוְילְ הַאֲבָן זיך פֿעַמְטָעָן קְנִיטְשָׁן אַיְינְגַּעַן אָרְבָּגָן, ווי בְּנִי מַעְרְסְטָנָם מַעְנְטָשָׁן אַין די יָאָרָן אָן אַין אַרְבָּעָט. די לַיְוָלְקָעָה האט גַּעַקְלָעְפָּט צַו זוּנְגַּעַן לִיפְּן, ווי זַי וּוּאָלְטָג גַּעֲזָעָן אַ גַּלְיִיד פֿוּן קְעָרְפָּעָר. פֿוֹנְקָט אַזְוִי אִיז עַסְטָעָר גַּעֲזָעָן מִיט יעדן טאג דַּאְרָעָר אָן אַוְיסְ גַּעַטְרְיוֹקְנְטָעָר. בְּלִוְיְן אַירְעָה הענט אָן פִּים זוּנְגַּעַן גַּעֲזָעָן צֻעוֹאָקְסָמָעָר נַעַר אָן מַעְנְלָעְבָּר. אַחֲוֹן הַיְּרוּשָׁן פֿוּן פֿעָרָד, מַרְוקָעָן פֿוּן קִי, קְוֹאָקָעָן פֿוּן הַיְּנָעָר אָן זוּנְגַּעַן פֿוּן פֿיְיָנָל, האט מעַן דָּא זַעַלְטָן אַ וּאָרְטָט גַּעַהְעָרְטָט. מַזְאָן אָן וּוִיבָּה הַאֲבָן גַּעַשְׁוִוִּיגָן, בְּלִוְיְן דָּס נִיטְיְקָסְטָעָן גַּעַרְעָדָט. אַין די וּוּינְטָעָרְטָעָג, ווען אַרְבָּעָט אִיז דָּא וּוִיְיָ נִיקָּר — פֿלְעָגָט וּוְילִי אַ מַּאֲלָאָרָאָפְּנָעָמָעָן די יְעַגְּרָבִיכָּם, וואס דער שְׁוּעָר האט אַיבְּרָגְּנְלָאָזָט נַאֲך זיך, אָן אַזְוּעָק צַו די זַוְמָפְּן שִׁיםָן אוּף ווּילְדָעָ קַאְטְשָׁקָעָם אַדְעָר אַרְוּמְכְּלָאַנְדוֹשָׁעָן אַין וּוּאָלְד, יָאָגָן זיך נַאֲך אַ הַזּוּל.

אַין אַיְינְגַּעַן אַזְוּנְטָאָג, אַ הַעַלְן אָן אַ פֿרְוִידְלָעָכָן, ווען ער אִיז

געוזען נאכּן פֿעַטְן יומְטַבְּדִיקָן מַאלְצִיכָּת אָוֹן גַּעֲלִיעַנְתָּ דָּס בְּלֻעַטְלָ
זַיְנָמָן, הָאָט עַר פֶּלוֹצָעָם אַנְגַּעַטְרָאָפָּן אוֹיפָּן זַיְנָ אַלְטָעַר הַיִּם.
דָּס שְׁטָעַטְלָשָׁע בְּלֻעַטְלָ, וְאָס הָאָט הַמִּיד גַּעֲשִׁיבָן וּוּנְגַּן הַיּוֹ-
מִישָׁע זַאְכָּן, וּוּנְגַּן אַרְטִיךְעַ פֶּאָרְפָּאָלָן אָוֹן וּוּנְגַּן פְּרִיזָּוֹן פֿוֹן תְּבָוָהָ,
הָאָט אַקְּטָ אַנְגַּעַהְוִיבָן גַּעַבָּן יְדִיעָות פֿוֹן וּוּנְטָעָ לְעַנְדָּעָר, וְאָס לִינָן
אַיְבָּעָר יְעַנְגָּר זַיְנָתִים אָוֹן וּוּאוֹ בְּאַוְאָפָּנְטָעָ פֶּעַלְקָעָר שְׁנִינָן זַיְנָ אָוֹן
קוּוֹלָעָן זַיְנָ אֵין מַלְחָמָה צְוִילָב זַיְנָ. צְוֹאַטְמָעָן מִיטָּדִי שְׁוּעַרְעָ נַעַמְעָן
פֿוֹן פֶּאָרְנְצִיוֹוִישָׁע שְׁטָעַטְ, בְּעָרָג אָוֹן טִיבָּכָּה, הָאָט וּוּילִי אַנְגַּעַטְרָאָפָּן
אַוְיָךְ הַיְּמִישָׁע נַעַמְעָן, אַיְגָעָנָן, וְאָס עַר הָאָט זַיְנָ, וּוּי זַיְנָנָעָ אַיְגָעָנָעָ
צָעָן פֶּינְגָּעָר פֿוֹן דִי הַעַנְטָ, גַּעַקְעָנְטָ. דִי טִיבָּכָּה „סָאָן“, אָוֹן „וּוּעְפּוֹשָׁ“,
אֵין וּוּלְכָעָ עַר הָאָט זַיְנָ גַּעַבָּדָן, מִיטָּדִי שְׁיַׁלְעָלָךְ אַרְוּמְגַעְפָּאָרָן, זַיְנָנָעָ
אֵין דָעָר צִיטָוָנָג גַּעַוְוָעָן אַפְּגַעְדָּרוֹקָטָ, גַּרְוִוָּעָ שְׁלַאָכְטָן צְוּוּשָׁן דִי
רוֹסְיָה אָוֹן עַסְטָרְיִיכְיָשָׁע אַרְמִיָּעָן זַיְנָנָעָ צְוִילָב זַיְנָ אַנְגַּעַגְגָּנָגָעָן,
צְוּוּשָׁן דִי שְׁטָעַטְלָעָד אָוֹן דְּעַרְפָּעָר, וְאָס זַיְנָנָעָ גַּרְיוֹזִיךְ אַפְּגַעְדָּרוֹקָטָ
גַּעַוְוָעָן אֵין בְּלֻעַטְלָ, זַיְנָנָעָ אַוְיָךְ זַיְנָנָעָ דְּעַרְפָּעָר אָוֹן שְׁטָעַטְלָעָד אַוְיָם-
גַּעַרְעָבָנָט גַּעַוְוָעָן, וְאָוּ עַר אַיְזָ גַּעַבְוָרָן גַּעַוְוָאָרָן, גַּעַלְעָבָט דָאָרָטָ, וְאָוּ
זַיְנָנָעָ עַלְטָעָרָן אָוֹן קְרוּבִּים זַיְנָנָעָ פֶּאָרְבְּלִיכָּן. וּוּילִי הָאָט אַרְיוֹמְגַעְלָאָזָן
דִי לְיוֹלָקָעָ פֿוֹן מוֹיָל אָוֹן גַּעַבְלִיכָּן זַיְצָן אָנְפְּהָעָנְטִיקָרָ.

— „וְהַאָטָם דְּמַעְדָּר, וּוּילִי?“*) — הָאָט עַסְטָעָר גַּעַרְעָבָנָט
אַדְעָרְשָׁרָאָקָעָנָן, זַיְנָנָעָ אַיר מַאֲן צָום עַרְשָׁטָן מַאְלָ אַזָּאָ פֶּאָרָ
לְוִירָעָנָם.

וּוּילִי הָאָט אַיר אַיבָּעָר גַּעַגְגָּעָן דָּס בְּלֻעַטְלָ אָוֹן אַנְגַּעַוְוִוִּין אוֹיפָּן
דִי שְׁלַעַכְטָעָ נִינָם. עַסְטָעָר הָאָט זַיְנָ גַּעַשְׁטִיקָט מִיטָּדִי שְׁוּעַרְעָ, פֶּרְעָמְדָע
נַעַמְעָן, וְאָס זַיְנָנָעָ שְׁטָאָרָק צַעְקָאָלְעִיטְשָׁעָט גַּעַוְוָאָרָן אֵין אַיר עַנְגָּלִישָׁ
מוֹיָל, גַּאֲרָנִישָׁט צָו דְּעַרְקָעָנָן, אָוֹן זַיְנָ הָאָט דָּס בְּלֻעַטְלָ גַּלְיִינָ
אַוְוּקָגַעְלִיָּגָט.

— „פּוֹרְ פִּיפְּלָ“*) — הָאָט זַיְגַּעַגְמָט אַגְּלִיכְנִילְטִיקָעָ, פּוֹנְקָט
וּוּי זַיְנָ פֶּלְעָגָט זַאְגָן, וּוּנְגַּן זַיְנָ הָאָט אַמָּאָל גַּעֲלִיעַנְתָּ וּוּנְגַּן אַגְּרִוִּיסָן

*) יְדִיעָות (יִעָּדִים) — information, news —
אַפְּהָעָטְקָעָר — אַפְּאָרְלְאָרְעָנָר, אָן אַוְמָעִטִּיקָעָר, אַיְגָעָר וְאָס
וּוּיָס נִיט וְאָס צָוְטָאָן ; discouraged

*) וְאָס אַיְזָ גַּעַשְׁעָן, וּוּילִי?

*) אַרְעָמָעָ מעַנְטָשָׁן.

הונגער אין כינע, וועגן און ערדי-ציטערניש און יאטפאן, צי ערגעץ
וועגן א פֿאָרֶלְילִיכְזְוֹג אַוּף אַפְּאָרוֹאָרֶפְּעָנָעָם אַינְדוֹז.
זוי האט זיך גלייך גענומען צו א שטובאָרבעט. ווילֵי איז געליבָן
ויצן א דערדריךטער.

זיין הײַם, טאָטָע-מַאָמָע, ברידער און שׂוּעוּמְטָעָר, קְרוּבִים, בְּאַלְעָ
קְאַנְטָעָר, אַלְעָ, וּוְאַס עַד האט שׂוֹן גַּעֲהָאַט פֿאָרְגָּעָסָן פֿאָר דִּי אַלְעָ
יַאֲרָן אַין דַּעַר פֿאָרָם, זַיְנְגַּעַן מִיט אַ מַּאֲלָ גַּעֲקוּמוּן אַיִם אַיִן קָאָפּ,
גַּעֲשְׁתָּאַנְגַּעַן אַיִם וּוְיַעֲכְּדִיקָּע פֿאָר דִּי אַוְיָגָן. אַ בענְקַשְׁאָטָט, אַ נַּאֲגַנְדִּיקָּע
אַוְן אַ שַּׁאֲרָעָ, האט גַּעֲצִוְיָג בַּיִּים הַאֲרָצָה. דַּאֲס עַרְשְׁטָעָ מַאֲלָ האט
דִּי פֿיְפָקָע זַיְנְגַּע נִיט גַּעֲהָאַט קִיְּן טָעַם, בִּיטָּעָר גַּעֲוָעָן וּוְיַגְּלָל אַיִן
מוֹילָ. עַמְּטָעָר האט אַיִם צַוְּגַעְטָרָאָגָן קָאָוָעָ מִיטָּ קְוָכָן, וּוְאַס עַד
הַאַט אַזְוִי לִיב גַּעֲהָאַט יַעֲדָן זַוְּנְטָאָג נַאֲכָן עָפָן. זוי האט גַּעֲוָוָאָסָט, אַז
דַּעַר מַאְן אַירְעָרָה האט לִיב, אַז אַיִן דַּעַר קָאָוָעָ זַאֲלָ זַי אַיִם צַוְּזָאָמָעָן
מִיטָּ דַּעַר מִילְּךָ אַרְיְנְגִינְסָן אַוְיָדִי פֿעַטָּעָ מִילְּכָהָוִיט, וּוְיַעֲלָגָט
טְרִינְגָּעָן אַיִן דַּעַר אַלְטָעָר הַיּוֹם, אַז זוי האט קִיְּן מַאֲלָ נִיטָּ פֿאָרְגָּעָסָן
אַיִם אַזְוִי דִּי קָאָוָעָ צַוְּמָאָכָן, עַד זַאֲלָ הַנָּאָה הַחֲבָן. וּוְיַלְּיָה האט זַי
צַוְּדָעָר קָאָוָעָ אַוְן קְוָכָן נִיטָּ צַוְּגָעָרִיטָן.

— „פֿאָר וּוְאַס טְרִינְקָסָטוּ נִיטָּ? עַם וּוּרְטָטָקָלָט“. — האט
אַיִם עַמְּטָעָר גַּעֲמָוָנְטָעָרָט. — „בִּיסְטָוּ קְרָאנְק?“

— „כְּבִין גַּעֲזָוָנָט“, — האט וּוְיַלְּיָה אַפְּגַעְעַנְטֶהָעָרָט קְאַלְטָ אַז
דַּעְרְפִּילְטָ אַפְּרָעְמְדָקִוִּיטָ צַוְּזָיָן וּוּבִיבָּ, וּוְאַס פְּילְטָ אַיִם נִיטָּ מִיטָּ, פֿאָר-

שְׁטִוִּיטָ נִיטָּ, אַז אַיְצָטָה האט עַד נִיטָּ דַּעַם קָאָפּ צַוְּגָוָט זַאֲכָן.

אַלְעָ זַיְנְגַּע עַזְוָלוֹת קַעַנְגָּן טָאָטָעִימָאָמָעָ, אַיְגָעָנָעָ, זַיְנְגַּע אַיִם אַיִן
קָאָפּ גַּעֲקוּמוּן אַוְן גַּעֲפִינְיקָטָ. וּוְרָ וּוּיָטָ, וּוְאַס עַם אַיִן מִיטָּ זַי?
אַפְּשָׁרְלַעֲבָן זַי שְׂוִין גַּאֲרְנִישָׁתָ? זַי אַהֲקָרִיּוֹגָג, וּוְיַי אַמְזָוָר, אַיִן
עַר אַזְוָעָקָפָן זַי אַזְוָעָקָפָן צַוְּזָיָן וּוּיָטָן גַּעֲגָעָבָן, וּוְאַזְוָעָקָפָן גַּעֲבָיָן אַיִן
אַהֲיָנָגָעָקָוּמָעָן. אַיִן קַאְרְטָלָה האט עַר גַּעֲשִׁרְבָּן, פָּוֹן דַּעַר גַּאֲלִיכְיָשָׁר
זַיְטָ, אַז וּוְיַאֲרָ עַר וּוּעַטָּ קְוּמוּן צַוְּעָפָעָמָעָ אַיִן נִיעָסָמָלָנָד, וּוּעַט
עַר שְׁרִיבָן. אַבְּעָר עַר האט קִיְּן וּוּרְטָט נִיטָּ גַּעֲהָאָלָטָן. אַז האט

מִילְכָהָוִיט — milk crust

הַפְּקָרְ-יִוָּנָג (הַעֲקָעָר) — אַיְינָעָר וּוְאַס האט זַי אַפְּגַעְעָגָט פָּוֹן
אַלְעָ פְּלִיכְתָּן, וּוְאַס אַיִן קִיְּנָעָם נִיטָּ גַּעֲטָרָיִן. licentious person, libertine
מִזְזָר (מַאֲזָעָר) — illegitimate child, bastard

גארניט צו וויסן געגעבן וועגן זיך. גאט אין הייל וויסט, וואם זיך האבן דארט איבערגעטראכט ! איבער הוייפט די מאמע זייןיע. זיך האט אים איזו ליב געהאט, אנגענומען זיך שטענדיק פֿאָר אים, ווען דער פֿאָטער פֿלעגט אים שטראָפּן פֿאָר ניט וועלן לערנען. זיך האבן זיך שווין געמווזט מיאש זיין פֿון אים. אַפְּשָׁר שבעה נאָר אים געועטן און קרייה געריסן.

ער האט געפרואוט זיך דערמאָגען דער מומטערט פֿנים, זען זיך זיין אַלטּע — וויל עס זינגען דאָר שוין אַזוי פֿיל יַאֲרִין פֿאָרכּוּבּי געלאָפּן ; אַבְּער ער האט זיך ניט געקאנט פֿאָרשטעלן זיך אַגְּדערש, זוּ ווען ער האט זיך אַבְּערגעלאָזּוֹת פֿאָרָן אַזְּוּקְפּּאָרָן. שׂוּעַרְעָר אַזְּוּ עס אַים צוֹנְגַּעַנְגַּעַן אַין אַרוּסְרוּפּן אַין זְפּּרָוּן דעם פֿאָטּעָר, שׂוּעַטְעָר אַון ברידער. עפּעס זינגען צערונען זוּיעַר געשטאלטן, פֿאָרכּוּבּי געלאָפּן פֿאָר זְיַנְעַ אַוְגַּן. אַפְּלוּ קִיּוֹן פֿאָטָאָגְּרָאָפּּאָיַע האט ער ניט מיטגענעמען קִיּוֹנְעָמָס פֿון זְיַיַּה, גַּאֲרָנִישָׁת זְיַיַּה וְאַלְטָן אַיְגַּן בְּלֹות אַון פֿלְיִישָׁ גַּעַוּעַן, נאָר שְׂטִינֶר ווּיסטּע.

וְוּלִי האט דערפּוּלְט אַבְּוּשָׁה פֿאָר זְיךָ אַלְיַיַּה, זוּ ווען מען באָפּט זְיךָ אַלְיַיַּה בֵּי אַפְּטָאָן אַמְּיאָסָע זְיךָ.

אמָת, זיך האבן ניט גוט געטאנ, די טאָטּעָ-מְאָמע. ער האט זיך אַזְּוּי געבעטן די גַּאנְצָעָ צַיִיט, זיך זאָלָן דָּאָרָףּ ניט פֿאָרכּוּבּן, וואָרטָן אוּפּ אַים, בֵּיזָ ער ווּעַט צְרוּקְקּוּמָעָן פֿון די זְעַלְעָרָט אַון אַ נְעַם טָאָן זְיךָ צוּ דָּעָר אַרְבָּעָט. זיך האבן אַים ניט גַּעַהְעָרָט אַון פֿאָרכּוּבּט דָּאָרָףּ. זְיַנְעַ פֿעַרְד, וואָט ער האט מִיט די אַיְגַּעַנְעַ גַּעַנְט אַוְיסְגַּעַה אַדְעוּוּט, האָבָן זיך פֿאָרָה אַנְדָּלְט, פֿאָר אַ דְּרִיטָל גַּעַלְט פֿאָרָשָׁאָכְעָרָט אַון פֿאָרָטָאָכְלָעוּוּט עַם אַין אַ קְרָאָם אַין

מִאָשָׁ זְיַיַּה (מעיאָשׁ) — דָּא : פֿאָרְלוּרָן די האַהְעָנוּנָג (זוּ גַּעַפְּנִינָעָן דעם זְוּן).

שְׁבָעָה זִיכְּזָן — טְרוּוּעָן זִיבָן טָעַג נאָר אַ טְוִיטָן ; מען זִיצְט דָּרְבּוּבּי אוּפּ נִידְעָרִים בענקלְלָעָה.

קְרִיעָה (קְרִיעָה) רִיבְּסָן — אַיְינְרִיסָן (tear) די קלְיִידָעָר אַין טְרוּוּר נאָר אַ נְאֻנְטָן טְוִיטָן (אוֹזָא מִינְחָג בֵּי יְדוֹן).

פֿאָרָשָׁ אַכְּבָּרָט — פֿאָרכּוּבּט בִּילְקָ.

פֿאָרָט אַכְּלָעוּוּט — פֿאָרָנוּצָט אוּפּ אַיְתָן קִיּוֹן גַּוְטָן צְוּעָק.

שטעטל, וואו מען האט קיין קונה פאר די אויגן ניט געוען. דאס
אייז געוען ניט: גומ-פון פאטען, וואס ער האט איזוי געטען. צוליב
קאנען זידן. און פליידערן מיט די יידן אין מארך, האט ער פון אַ
הארמען אַתְלָגֶט, צעטרענצעלט אלז. צוליב דעם האט ער
געמאות אנטליין. אבער אין גאנצן אפרילין זיך פון טאטע-מאמע
האט ער ניט געדארפֿט, באזונדערם פון דער מאמען. זי אייז גאָר-
נישט שולדיק געוען. זי האט געטען, וואס דער פאָטער האט פון
אייר פאָרלאָנגט. אַזונ האט ער געדארפֿט זיין, לאָזון וויסן וועגן
זיך, אַ בריוו אַ מאָל שרייבן, עטלאָכע טאָלער שיקן. ווער וויסט,
צי זי האבן געהאט אויפֿ צו לעבען? מעגלעך, אַז זיינען פון
צורות קראָנק געווארן, אַפְּשָׁר גאָר פון דער וועלט אָווועק, און ער,
זיעער זון, האט אַפְּילו ניט געוואָאָסְט, קיין קדיש נאָך זיינער נשומות
ניט געוזנט. מעגלעך, אַז צוליב זיינע זינד לִידְזָן זי אַז נֵיהָנוּ.
ער אייז פון יידישקייט אָווועק, פֿוֹרט זיך ווי אַ גוי, ניט קיין שבת,
ניט קיין יומ-טוּב, אַפְּילו וועגן יומ-פֿפּוֹר וויסט ער ניט. און חתונה
געחאָט ער מיט אַ גוּעַ. ווען זי זאלְן דאס וויסט!
געחאָט ער מיט אַ גוּעַ. ווען זי זאלְן דאס וויסט!

וילוי האט דערפֿאַלט אַ משאָ אוֹפּ זִינען פְּלוֹיצֻעַם, די גְּלִיכַע
און פֶּעֲסַטְעַ, וואָסּ גַּעֲמַעַן די שׂוּוֹרֶסְטָעַ זַעַק לְנִיכְטַ, ווּ אַ פֶּעַדְעַר,
אוֹפּ זֵיךְ. דָּאַסּ בְּלָעַטְל זַיְינַס האט בִּיטְעָרָעַ נִים גַּעֲשִׁרְבַּן וּוּגַּן די¹
עלטערנָס שְׁטָעַטְל. וּלְגַעַר זִינְעַן אַרְתִּין, אַרוּוּם. עַר האט גַּעַדְעַנְקַט
די רְוִישָׁעַ סְּאַלְדָּצְטַן, די קָאַזְאַקְן מִיטְ די פִּיקְעַם, וואָסּ אַפְּהַילְוַ אִין
גּוֹטָן פֶּלְעַגְן זַיְ שְׁלַאֲגַן די פָּאַרְבִּינְהַאֲגְדִּיקְעַ יִדְזָן אוֹפּ די וּגַּן,
מִיטְ די פִּיקְעַם אַרְאַפְּכָאָפְּגַן, וואָסּ זַיְ הַאֲכָנַ גַּעַטְרַאַפְּן אִין וּוּגַּן. רַוְּצַחְיִם
זִינְעַן זַיְ גַּעַוְועַן. אַיצְטַ, אִין מַלְחָמָה-צִיְּטַ, וּוּרְ וּוּיְמַטְ, וואָסּ זַיְ
טוּעַן אָפּ דָּאַרְטַן!² זַיְ קָעַרְן בְּרַעַנְעַן אַזְן בְּרַאַטְן די מַעַנְטַשְׁן דָּאַרטַן,
זִינְעַן טַאַטְעַ-מַאַמְעַ, אַוְיבְּ זַיְ לְעַבְנַן, זִינְעַן שׂוּוֹעַטְמַעַרְ, בְּרַיְידַעַר אַזְן
קְרוּבִּים. אִין דָּעַר צִיְּטַ, וּוּעַן עַר וִיצְטַ דָּאַ זַיְכַּעַר אַזְן אַיְן פֶּרְידַן, אִין
אַזְן אַיְינְגַּעַר בְּאַלְעַבְטַאַשְׁקִיטַ, מַוּזְן זַיְ דָּאַרטַן לְיוֹיכַן פָּוּן זַיְעַרְעַ

.chatter — פְּלוֹידָעָרָן

— תַּל (טָעֵל) גַּעֲמָאכְתָּן ruined

.spears — קָעֵס

ד ו צח ים (ראצבים) — מערדים.

קענון — קענען.

הוימען, וואם זייןען פֿאַרְכָּרְעֵנֶט, אֲפָשָׂר אֵין דִי וּוּלְדָעֶר זַיְךְ אוֹים-
בָּאַחַלְטָן. מַעֲלָעָה, אֹז זַיְדָאָרְפָּן גַּאֲרָ אַוְיסְטְּרָעָקָן דִי הַעֲנָט אָזָן
בָּעַטְלָעָן אַשְׁטִיקָל בְּרוּיט.

עַסְטָמָעָר הַאַט אַנְטִידְרִוִיסְטָע זַיְךְ צָנוּגָשָׂאַרְט צַו אַיר מַאַן אָזָן
אִים מִת אַיר שְׁוּעָרָעָר מַעֲנָעָרְיִישָׂרָה הַאַטָּנָט גַּעֲלָעָט אַיבָּעָרָן אַקְסָל,
פָּדוּי אִים אַרְוִיסְצְּבָּרְעָנְגָן פָּוּן זַיְנָן שְׁוּעָרָן גַּעַמִּיט. זַי הַאַט קִיְּן
גְּרוּיסָע בְּרוּחָקְיִוְתָּן אֵין אַרְוִיסְוּוּיְינָן לִיבָּע אַמָּאָן נִיט גַּעַוְאָסְטָן,
אוּיךְ קִיְּן צָעַרְטָלְעָכָע וּוּרְטָמָעָר הַאַט זַי נִיט פֿאַרְמָאָגָט, קִיְּן וּוּיְכָע
רִיְּיד. זַי הַאַט פֿאַרְשָׁטָאנָעָן, אֹז דָעָר מַאַן אַירָעָר הַאַט צְרוֹת צּוֹלִיב
מַעֲנָטָשָׂן אֵין אַז וּוּיְטָלָאָנָה. אַכְבָּעָר זַי הַאַט אִים נִיט גַּעֲקָעָט שְׁטָאָרָק
מִיטְפָּלָן. כָּאַטָּש זַי הַאַט אַיר מַאַן לִיב גַּעַהָאַט אֵין גַּעַוְאָסְטָן, אֹז עָרָ
אַלְיוֹן קוּמָט פָּוּן אַז וּוּיְטָלָאָנָה עַרְגָּעָץ אַיבָּעָרָן גַּרְוִיסָּן יִם, הַאַט זַי
אַכְבָּעָר זַיְךְ גַּעַפְלָט אֵין גַּאֲנָצָן פֿרְעָמָד פָּוּן עַפְעָם מַעֲנָטָשָׂן פָּוּן אַז
אַנְדָּעָרָן וּוּלְטָמְטִילָן, וּוּלְכָעָר זַי הַאַט קִיְּן מַאַל נִיט גַּעַזְוָן, נִיט גַּעַהָרָט
אֵון נִיט גַּעַוְאָסְטָן וּוּסְמָעָר פָּנִים זַיְהָאָבָן.

— „וּוּלְיִאָסָם“, — הַאַט זַי גַּעַזְוָן, — „אוּבָדָה וּוּלְמָט טְרִינְקָעָן
די קָאָוָע, וּוּלְאִיךְ זַי דִיר אַנוּזָאָרָעָמָעָן.“

זַי הַאַט אִים אוּיךְ אַנְגָּעָשָׂאָפָט דִי לִיְוָלְקָע אֵין אַנְגָּעָצָונְדָן,
פָּדוּי עָרָ זָאָל אֵין רַיְכָעָרָן אֵין עַגְמָה-נֶגֶש פֿאַרְגָּעָם. אַכְבָּעָר וּוּלְיִהְעָט
נִיט גַּעַוְאָלָט דִי זִיסְעָ זָאָכָן אֵין מוֹיְלָ נַעַמָּן, נִיט רַיְכָעָרָן. וּוּידָעָר
אַמָּאָל אֵין אַכְבָּעָר אַמָּאָל הַאַט עָר אַוְיְגָעָהוּבָן דָּאָס בְּלָעַטָּל אֵון
גַּעַלְיָעָט דִי נִיטָּס וּוּגָעָן דִי מַלְחָמָה-שְׁלָאָכָּטָן אֵין זַיְנָן חַיִּים.

פָּוּן אִיצְטָן אַז הַאַט עָר מַעָר אֵין דִי זָוָנְטָאָגָס נִיט גַּעַנוּמָעָן זַיְךְ
צַו דָעָר זַיְטָ אֵין דָעָר צִיטְוָנָג, וּוּאוּ דִי פֿרְיוֹזָן פָּוּן תְּבָאָה זַיְנָעָן
אַוְיסְגָּעָרָעָבָּנָט, נַאֲר צַו דָעָר זַיְטָ פָּוּן דִי מַלְחָמָה-בָּאָרִיכָּטָן.

אֵין אַיְנָעָם אַז זָוָנְטָאָג הַאַט עָר אוּיךְ אַוְיסְגָּעָזָכָט דִי טִינְט
אֵון פֿעַדָּעָר, וּוּאָמָס מַעַן הַאַט זָוָלָטָן גַּעַנוּצָט. עָר הַאַט אַרְיְנָגָעָגָסָן
עַטְלָעָכָע טְרָאָפָּנָס וּוּסְמָעָר אֵין פֿאַרְטְּרִיקְנָטָן בִּימְלָ גַּעַדְוְטְקִיָּט, פָּדוּי
אַרְוִיסְצְּקָרִיגָּן אַבְּסָלְטָיָנָט. עָר הַאַט אַפְּגָעָקְרָאָצָט דִי פָּוּן פָּוּן רָאָסָט
אֵון אַזְוּקָגְעָזָעָצָט זַיְךְ שְׁרִיבָּנָן אַבְּרִיוֹ אַחְיָיִם, דָעָם עַרְשָׁתָן בְּרִיוֹ
פֿאַר אָזָוִי פְּיָל יָאָרָן.

עַגְמָת נֶגֶש (אגמעם נעַמָּע) — הארכזוייטים, פֿאַרְדָּרוּס,

ער האט זיך געמאטערט ביבים דער מאגען דעם יידישן אל-פֿ-בייט,
וואס איז אים ארטוים פֿון קאָפּ. אויבער הויפט האט ער געהאט צרות
מייט דעם נימל און דעם זיין, וואס ער האט ניט געדענקט, אין וועלכער
ווײַט אויסצוביגן דאס קעפל איז אַ האלבער לבנה — אויף דער
רעכטער זײַט צי אויף דער לינקער. פֿונקט אַזוי זייןע אַס דִּ
ווערטער געווין פֿרעדמֶן, פֿאָרגנעם, נאָך דעם "מְנִינָה לִיבָּע עַלְתְּרָן",
אייז אַס וויטער ניט געאנגען. מעקנדיק און קלענדייק, מיט מער
ענגלישׁ ווערטער ווי מיט יידישׁ, האט ער מיט גרויסע צרות
צונזֵוֹגְעַשְׁטָעַלְט אַ קְרֹץ ברויל, בַּיִּזְבְּדִילְעַד. ער איז צונזֵוֹגְעַנְגָּעַן צום בעט
שוויצט, ווי בַּיִּזְבְּדִיל אַ פֿאָלְד. ער איז צונזֵוֹגְעַנְגָּעַן צום בעט
זײַנען, וואו ער האט געהאלטן איז אַ באָהעטלענִיש אונטערן שטרוי-
זאָק זיין געלט, אַרְזִינְגָּעַנוּמָן אַ פֿאָפְּרִעְנָם צענער-דָּאַלָּאָר און
פֿאָרְזִיכְטִיך אַס אַרְיִינְגְּעַפְּאָקְט אַין ברויל, אַזוי אָז די פֿאָסְטְ-טְרָעְגָּרָם
זאָלָן זיך ניט כָּאָפּן, וואס דאָרט לִיגְט. דער נאָך האט ער אַיְינְגָּעָן
שפָּאנְטְ דִּי "בָּאָגִי" און אַוּקְעַגְעַפְּאָרְזָן אַין שטעטל אַיְינְצְקוּפְּן אַ
קָאָנוּוּרָט אַין אַ פֿאָסְטְ-מָאָרָקָע, וואס ער האט קִין מָאָל אַין שטוב
ניט געהאט.

צום ערשותן מָאָל איז ער אַרְיִין צום יידישן אַפְּטִיךְעָר, וואס
האָט געהנט אַן אַפְּטִיךְ אַין שטעטל. קְוִינְדִּיק אַנְגּוּוּרְטָן אַין
מָאָרָקָע, האָט ער אַין אַיְינְגָּעָן אַ פֿרְעָגְעָן בְּיַיִּם אַפְּטִיךְעָר ווועגן
דער רְוִיְשְׁ-עַסְטְּרִיכְיְשָׁרְטָלְמָה, וואס נִיט אַן אַין פּוֹלִין, אַין
וואָס אַזְוִינְסָמָן שְׂרִיבְטָן ווועגן דָּעַם. דער אַפְּטִיךְעָר, אַ קְרֹץ
גְּעוּזְוִיקְסִיךְעָר, מִיטְלִיאָרִיךְעָר מַאַן, מִיטְ לְוִוְעָטְרָעָר, דִּיקָעָר בְּרוּלִין-גְּלוּזָן
לְעָר, דָּוָרָךְ ווּלְכָעָדָי אַיְינְגָּעָן זְיַעַנְגָּעָן דָּאַפְּלָטָן גְּרוּזָן
אוֹן שְׂוֹאָרָעָן, האָט גְּלִיכְגְּנָעָלִיָּגָט אַוְיָן טִישָׁ דִּי פֿאָרְבִּיךְעָר שְׂטִיכְלָעָר
זַיְעָף אַין אַן אַרְדְּעָנוּגָן אַין אַן אַיְינְצִיךְ יְדִישָׁ ווּאָרט אַין זַיְעָן לִיטְוּישָׁן
ענְגְּלִישָׁ אַרְיִינְגְּעַוּוֹאָרְפָּן:

— "צְרוֹת!" — האָט ער גְּזָוָאנְט.

וּוְלִי האָט אַרְיִינְגְּעַוּוֹאָרְפָּן דָּעַם ברויל אַין פֿאָסְטְ-קְעַסְטָל מִיט
אַ צִיטְעַרְדִּיךְעָר האָנט, ווי מעַן ווּאָרְקָט אַן אוֹצֵר אַין אַפְּגָרְוָנט אַרְיִין,
אוֹן גְּעַנוּמָן פֿון אַיְצָט אַן אוַיְסְקָוָן דָּעַם פֿאָסְטְ-טְרָעְגָּר. אַבָּרָ ער
אייז נִיט גְּעַקְוּמָן, דער פֿאָסְטְ-טְרָעְגָּר. נִיט ער האָט גְּבָרְעַנְגָּט
אוֹן עַנְטָהָרָ, נִיט ער האָט צְוִירִקְגְּבָרְעַנְגָּט דָּעַם אַרְזִינְגְּעַשְׁקָוּטָן

בריוו, אויף וועלכון דער אדרעם פון דער פאָרָם אויז געוווען אַנגגען
שריבן. יעדר מאָל, וווען ווילִי האָט געדאָרֶט זיין אַין שטעטעלָע,
אויז ער פֿאָרֶפְּאָרֶן צום אָפְּטִיקָעֶר אוון אַינְגֶּנְקָוֶט עַפְּעָם, כָּאַטְשָׁ
ער האָט גַּאֲרְנִישֶׁט גַּעֲדָרֶט. ער האָט גַּעֲוָאָלֶט הַעֲרָן נִים פָּוֹן יַעֲנֵר
זַיִיט יִם. דער אָפְּטִיקָעֶר האָט גַּלְיְיכָגְעָלִיגְט דִּי שְׂטִיקְלָעֶךְ שְׁמַעְקָעְדִּיקָע
זַיִיפְּ, וּוּ שְׁטָעָנְדִּיקָע, אוון אַרְבִּינְגָּעָוָאָרֶפְּן אַין זַיִן לִיטְוּוֹשָׁן עַגְלִישָׁן
יַידְיִשְׁעָן וּוּרְטָעָר :

— „צְרוֹת גְּרוֹיסָע, אַין דָּעַר אַלְטָעָר הַיִּם. יַעַם, סָעָר ! ”

7

לר אויז געקוּמָעָן, דער פֿאָסְטָ-טְרָעָנָעָר, מִיט אַן עַגְטָהָעָר
זוּ רְכִינְסָפָּאָרָם, אַבְּעָר מִיט אַגָּר פֿאָרֶשְׁפְּעָטִיקָטָן, אַזְשָׁ אַוִּיפְּ פֿאָר
יאָר צִיטָט. אוֹיְפְּ אַהיְמִישָׁן קָאנְנוּוּרָט, באָקְלָעָפְּטָט מִיט אַסְדָּקָעָם,
פְּרָעָמְדָע אַוְן שְׂטָאָרָק פֿאָרְבִּיקָע, וּוְאָס אַין פֿרְיְוָרְדִּיקָן וּרְסָלָאנְדָה האָט
מעָן גַּאֲרָזְעָלְכָע נִיט גַּעַזְעָן, אוֹזְעָלְכָע נִיט גַּעַזְעָן דָּעָר אָדָרָעָם
גַּעַזְעָן אַנְגְּעָשָׁרִיבָן, מִיט בּוּכְשָׁטָאָכָעָן וּוּקָאָטְשָׁעָרָם.
פּוֹנְקָט וּוּ דָעַר אָדָרָעָם אוֹזְעָלְכָע נִיט גַּעַזְעָלְכָעָט גַּעַזְעָרִיבָן, אַזְוִי וּבִינְעָן
די עַטְלָעָכָע בּוּגְעָלְעָר פֿאָפְּיר אַינְגְּוָוִינִיכָע גַּעַזְעָן גַּעַזְעָרִיבָן מִיט
גַּעַזְעָנְצָלָטָע, אוַיְסָגְעָצִיקְלָטָע אַוְן גַּעַדְיכָט אַנְגְּעָפְּיִקְעָטָע יַדְיִשְׁעָ שָׂוְרָה-
לָעָר, יעָדָעָר וּוְאָרָט גַּעַפְּנְטָלָט אַוְן בָּאָצְרָת. וּוּלִי האָט גַּלְיְיךָ דָעָר-
קָעָנְטָדָעָם פֿאָטָעָרָם פְּתָחָ. פּוֹנְקָט מִיט אַזְוּלְכָע גַּעַזְעָנְצָלָטָע וּוּרְטָעָר
פְּלָעָנְטָעָר אַיְם אַמְּאָל שְׂרִיבָן אוֹן פָּאָלָק אַרְבִּין, וּוּזְעָר האָט
גַּעַדְינְטָמָה. דָּאָם האָט אַיְם אַנְגְּעָפְּיִלְלָט מִיט שְׁמָחָה. אַבְּעָר וּוּוֹלָל ער האָט
נִיט גַּעַפְּרוֹאָוּטָמָטָעָן זַיְךְ אַוְן אַרְוִיְמָעָמָעָן דִּי אַוִּיגָן, כְּדִי אַיְבָרָ-
צָוְלִיְיָעָן דָּאָם, וּוְאָס אַין בְּרִיוֹו שְׂטִיְיטָ, האָט ער נִיט גַּעַקְעָנְטָמָה.

קָאָט שְׁעָרָעָס — דָא : וּוּיְעָר שְׁלָעָכָט גַּעַזְעָרְבָּעָנָע אַוְתִּוּתָה, גַּעַמְאָכָט
פָּוֹן אַיְינְעָם וּוְאָס קָעָן קִוִּים שְׂרִיבָן.

אוֹיְסָגְעָצִיקְלָטָע — שִׁין גַּעַזְעָרְבָּעָנָע.

אַנְגְּעָפְּיקְעָטָע שְׂוּרוֹת — .not spaced lines

בָּאָצְרָת — .with ornaments

פְּתָחָ (קְסָאָו) — האַנְטִישְׁרְוֶפְּט, hand-writing

ער האט שוין גאר געהאט פֿאָרגענסן דעם פֿאָטערם בתֵּב. דערצו זיניגען די ווערטער געווען געמיישט, פֿול מיט היימישן לשׂוֹן-קּוֹדֶשׁ. ערשות צום סאמע סוף זיניגען צוגענשריבן עטלעכע ווערטער, גרייסע און אומגעלומפערטע. ווילוי האט אין זיי דערקענט דער מומערם שלעכטן בתֵּב, און דערפֿאָר טאָקע זיי ניכער איבערגעלייענט.

— „מײַן ליבער זוּ וועלְלוֹלֶה.“ — האט זי געשרבין שוין צום סאמע סוף, אויפֿ אָ ברעג פֿאָפֿיר, וואו דער פֿאָטער האט איר צוגע-וואָרְפָּן אָ פֿאָר לִיְדִיקָע שׂוֹרוֹת אַיִן זַיְן גַּעֲדִיכְטָן, לאָנְגָן בְּרוּוֹן. ווילוי אַזְּ רֹוִיט גַּעֲוֹאָצָן. גַּאטָם, ווי לאָנְגָן ער האט שוין דעם יונגעליישן נַאֲמָעָן נִיט גַּעֲהָרֶט!

ער האט עטלעכע מַאְלָ אַיבְּעָרְגָּעְלִיעָנֶט דער מומערם קָאָטְשָׁעַ-רעַם, אַבְּעַר וּזְאַם עַם אַיִן דָּאָרְטַּע גַּעֲשָׁעַן מִיט די זַיְנִיקָע, האט ער פֿוּן אִירָעַ וְוֻעָרְטָעַ נִיט גַּעֲקָאנְטַע דְּעָרְגִּיָּן. זַיְהָאָט בְּלוּוֹן עטלעכע ווערטער געשרבין, פֿול מִיט לִיבָּעַ רַיִּיד, אַבְּעַר אָן אָן אִינְהָאָלְטַע. דער גַּאנְצָעַר זַיְן האט גַּעֲמוֹת זַיְן אַיִן פֿאָטָעָרָם גַּעֲדִיכְטָע שׂוֹרְהָלְעַן, פֿוּן וּוּלְכָעַ ווילוי האט זַעַלְטָן אָ וְוֻאָרְטַּע פֿאָרְשָׁטָאָנְגָּעָן. אַזְּ ער האט אַיְנְגַּעַשְׁפָּאָנָט די בְּרוּטְשָׁקָע, אַזְּ אַגְּטָשָׁע עַם אַיִן פֿאָיל אַרְכָּבָעַט גַּעֲוֹעַן אַיִן דער פֿאָרָם, אַזְּ ער אַוְוּקְעַנְפָּאָרָן אַזְּ שְׁטָמְטָל צָוָם אַפְּטִיקָעַר, ער זָאַל אִים אַיבְּעָרְלִיעָנֶט דעם בְּרוּוֹן. דָּאַם עַרְשָׁטָע מַאְלָ האט ער דְּעֶרְלָאָנָט די פֿעָרְדַּעַן זַיְנָע מִיט דער בִּינְטָשׁ זַיְן זָאַלְן נִיכְעַר לוֹיְגָן. דער אַפְּטִיקָעַר האט אַוְסְגַּפּוֹצָט די דִּיקָע גַּלְוּלָעַךְ פֿוּן זַיְנָע בְּרִילְן אוּפֿ לְוַיְטָעַר אַזְּ לאָנְגָן גַּלְיְיָעָנֶט די גַּעֲדִיכְטָע בִּיגְעָלָעַךְ פֿאָפֿיר.

„צַו מִינְן זֹוּן, דעם טְבִיעָרָן, דעם גַּלְוְטוֹנָגָן פֿוּן מִינְן זַעַל, דעם שׂוֹאָרְצָאָפָּל פֿוּן מִינְן אָוִיגָן, דער בְּבוֹד פֿוּן זַיְן נַאֲמָעָן אַזְּ זַיְן שִׁינְ-קִיִּיט, זָאַב וּזָאַלְףַּ, זַיְן נַאֲמָעָן זָאַל לְוַיְכָטָן אַזְּ שִׁינְיָעָן“, — האט דער בְּרוּוֹן זַיְךְ אַנְגָּעָהוּבָן אַזְּ לשׂוֹן-קּוֹדֶשׁ אַזְּ בָּאָלְדַּעַן נַאֲכָן טִימָל אַזְּ ער אַרְיבָּעַר אַזְּ יִדְיִישָׁ.

לשׂוֹן-קּוֹדֶשׁ (לְאַשְׁן קוֹדָעַט) — די היַילְיקָע שְׁפָרָאָךְ, העברעיש.

ברִיאַת שְׁקָע — half covered vehicle

לוֹיִט עָר — קלְאָרָה, רַיִּין.

שׂוֹוָאָרְצָאָפָּל — pupil of the eye

... ווי א בת-קول פון הימל, איזו איז אראפנעקומען דיבן טיעערעד
בריוו אונדו. נאך דעם, ווי מיר האבן זיך שווין געהאטט מייאש
געוווען פון דיר און געטראכט מיט פינן, איז דו ביסט, חיללה, פאר-
ליירן געגןגען פון אונדו, דען מיר האבן קיין הערונג ניט געתט אונ-
הערן פון דיר, איז די גוטע בשורה אנגעקומען אין די טעג פון וויטט-
און ויפֿן, ווי יעקב אביגנו, ווען מען האט אים געברעננט די בשורה,
או זיין זון יוספֿ לעכט, האב איך גוואזנט — נאך לעכט מײַן זון!
איך האב געמאכט א שחהינו, הערדניק די גוטע בשורה, און אויך
דיבן מוטער, מײַן באשערטע זאל לעכט, האט א ברכה געמאכט אונ-
געווינט פון פָּרִיד, דען איר שמחה איז געוווען איז א שיעור. און
אלע דיבינע ברידער און שוועסטער, זאלן לעכט, גם זיעדר קינדער
און פָּרִינְד, האבן געֶרְיִיט זיך און גאט געדאנקט. און מיר האבן
זו גאט געבעטן, ער זאל דיר מוחל זיין דיבן צער, וואס דו האט
אונדו אַנגעטָן איזו לאנג, דען צויליב דיבן שווינגן, האבן מיר איבער-
געטראכט, איז חיללה איז אונדו באשערט צו גיין אין קבר אין צער...
גאט זאל דיר פָּאָרגְּעָבָן!

נאך פֵּיל מליצה-הריד, געמיישט און יידיש און אין לשון-קודש,
פָּאָרכְּרָאָקְּט מיט פְּסוֹקִים און גְּלִיכְּבוּרְטָלְעָר, וואס דער אַפְּטִיקָעָר
האט גיך איבערגעליינט, ניט קענענדיק איבערזעיצן זיער מײַן
און טעם פָּאָר ווילִי דעם פָּאָרְמָעָר, איז ער אַרְוִוִּים צו דער נִים פָּוּן
דער היים:

... ווען אלע טיבּין זאלן זיין טינט, אלע הימלען פָּאָרְמָעָט

בת-קול (באס-קָאָל) — א שטימ פון הימל.
שחיגנו (שעכע-אָנוּ) — איז מיר האבן דערלעט; א ברכה
(grace) איז וועלכער מען דענק גאט איז מען האט דערלעט צו עפֿטם.
(אין דעם פָּאָל: איז ער האט דערלעט צו הערן פון דעם זון, וועמצע ער האט
באטראכט פָּאָר א פָּאָרְלָאָרְעָנָם).

ברכה (בראכע) — grace.

גּם (גָּם) — אויך.

גיין אין קבר (קייוער) איז צער (צַעַר) — שטאגּוּן
מיט דעם וויטט איז מען האט פָּאָרְלָאָרְן אַקְינְד.

מליצה (מעליצע) רײַיד — שיינע רײַיד, רעטאַרִישׁע רײַיד.

פָּאָרְבָּרָאָקְּט — דורךגעמיישט.

פסוקים, פְּסֻוק (פָּאָסִיק) — זאצַן פון תנך.

פָּאָרְמָעָט — parchment.

און אלע וועלדער פֿעדערם", — האט דער פֿאטער געשריבן מיטן פֿסוק פֿון אקדמות, — "וּוְאַלְתָּא אֵיךְ נִימְתָּג עַקְעַנְתָּ בְּאַשְׁרַבְּיָנְךָ דָּם, וְאַם מִיר הָאָכְבָּן גַּעֲהָאָט אֹוִיסְצּוֹשְׁטִין אֵין דֵי יָאָרֶן פֿון מְלֻחָּמָה פֿון דֵי רֹצְחִים אָוֹן בִּיוֹזּוֹוְילִיקָעּ לְנִיטָּמָה, וְאַם הָאָכְבָּן וּוַיְסְטָ גַּעֲמָאָכָט דֵי גַּעֲצָעַלְטָן פֿון יַעֲקָבָן אָוֹן פֿאָרְטִילִיקָט דֵי בְּעַסְטָן פֿון צְוִישָׁן אָונְדוֹן. וְאַם אֵיז אָונְדוֹן, דָעַן זַיְהָאָכְבָּן פֿאָרְבְּרָעָנָט דָאָס בִּיתְהַמְּדָרֶשׁ, קְוִים וְאַם מַעַן האָט דֵי רַיְינִיקִיטָן גַּעֲרָאָטְמָעוּוּט. אָונְדוֹעָרָךְ, זַיְן נַאֲמָעָן זַאל זַיְן צְוִישָׁן דֵי רַיְינָע אָוֹן הַיְלִיקָעּ, הָאָכְבָּן זַיְהָ אָונְדוֹעָרָעּ אָוְיגָן, וְאַם הָאָכְבָּן דָאָס גַּעֲוָעָן, גַּעֲהָאָגָגָן צָום גַּעֲשָׁפָט אָוֹן גַּעֲלָעָבָט טָעָר פֿון אָונְדוֹעָרָעּ פֿײַינְד. דָעַן בִּיוֹזּוֹוְילִיקָעּ הָאָכְבָּן אַוִיכָּפָא אִים אַ בִּילְבּוֹל גַּעֲמָאָכָט, דָאָס עַר האָט גַּעֲגָעָבָן צִיְיכָנָס צַו דֵי חִילָוֹת פֿון קִירְתָּה, וְאַם דָאָס אֵיז גַּעֲוָעָן לִיגָּן אָוֹן שָׁכָר. זַיְהָאָכְבָּן אַוִיכָּפָא פֿרָאָסְטָע בְּעַלְיִבְתִּים, פֿון דֵי שְׁעַנְסְטָע פֿון דָעָר קְהִילָה, אַזְוִי אַזְוִי פֿרָאָסְטָע לִיעְטָ, אָוֹן אַפְּלִילָוּ קִיְין וּוַיְיבָעָר אָוֹן קִינְדָעָר נִיט גַּעֲשָׁוִינָט. אַנְדָעָרָעּ זַיְינְגָעּן פֿאָרְטְּרוֹבִין גַּעֲוָאָרָן וּוַיְנִיט קִיְין רַוְמָלָאָנד, אַזְוִי, אַזְוִי אַזְוִי וּוַיְיִסְן נִיט, וּוְאוֹזְוִיְרָגָעָן גַּעֲבִיָּין אֵיז אַחֲנִינְגָעָקוּמָעָן. אַוִיכָּפָא הָאָכְבָּן זַיְהָ אָונְטוּרָה גַּעֲזָנְדָן דָאָס שְׁטָמְעָלָ, אַזְוִי, אַזְוִי יִדְיִישָׁ הָאָכְבָּן-אָוֹן-גָוָטָם אֵיז אַזְוָעָק מִיטָן רְוִיךָ. אַוִיכָּפָא מִיר הָאָכְבָּן פֿאָרְלוֹרִין בֵּין אַבעְנָלָ פֿון דֵי שִׁידָּ. נַאֲקָעָט אָוֹן חַוִּיל זַיְינְגָעּן מִיר אָרוֹים, אָוֹן מִיר זַיְינְגָעּן שְׁוִין נִיט קִיְין יְוִנְגָעּ לִיעְטָ מַעְרָ".

וּוְיִלְיָה האָט אוַיְמָגְנוּוַיְשָׁטָט מִיט אַהֲרָטָעָרָהָנְט אַטְרָעָר פֿון זַיְינְגָעּן אָוְיגָן אָוֹן זַיְהָאָכְבָּן אַוִיכָּפָא פֿאָרְטְּגָעָנוֹוְאָרְפָּן אַוִיכָּפָא דָעָר עַרְדָּ, אַוִיכָּפָא דָעָם שִׁיְגָנָעָם.

אַקְדָּמוֹת (אַקְדָּמָעָם) — לְיוֹבְלִיּוֹדָעָר צַו נָאָט אָוֹן יִדְרִישָׁן פֿאָלָק וְאַם יִדְןָן זַאנְגָן שְׁבּוּוֹת.

דֵי גַּעֲצָלָטָן פֿון יַעֲקָבָן — דֵי יִדְרִישָׁן הַיְמָעָן.

רַיְינִיקִיטָן — סִיפָּרָיו תּוֹרָה (סִיפָּרָעָטְוּרָעָם).

חִילָוֹת (כְּאִיאָלָעָם) — אַרְמָיוּן.

קִירְתָּה (קִירְעָ) — דֵי עַרְשָׁטָע אָותִיוֹת פֿון : קִיּוּסְעָרָ יְוָרָם (יוֹוָרָעָם) הַוּדוֹ (חוֹיְרָעָם) — דָעָר נַאֲמָעָן פֿון קִיּוּסְעָר וְאַל גְּרוּיָס זַיְן. אַזְוִי פֿלְעָנָן דֵי יִדְןָ רְעָנָן וּוְעָגָן דָעָם עַסְטְּרִיכִיכִין קִיּוּסְעָר ; חִילָוֹת פֿון קִירְתָּה — דֵי עַסְטְּרִיכִיָּן כִּישְׁעָ אַרְמָיוּן.

קְהִילָה (קְהִילָעָ) — Community, Congregation, וּוְאָוּ זַיְיִעָר גַּעֲבִיָּין אֵיז אַהֲרָנְגָעָקוּמָעָן — נִיט וְוַיְסְן וְאַם מִיט זַיְהָ אַגְּוָאָרָן.

אויסנגןפֿאלטערטן דיל, וואם האט געגלאנצט פּון זויבערקייט. דער אפטיקער האט אויף אים א בליך געגעבן פּון אונטער די דיקע גלעזעלען און דורךגעלאזט גיך עטליכע שורות, ווי מען לאזט דורך אין מחוור, ווען עם איז דא צו פְּיל צו זאגן.

„אכבר געלובט גאטס נאמען“ — האט ער געליענט האפערדייקער, — „או מיר האבן אלץ איבערגעלאובט. דען עם וועט ניט פֶּארטיליקט ווערן יעקב און עם וועט ניט אויסגעמעקט ווערן זיין נאמען. אוין האבן מיר געקראנן די בשורה פּון דיר, אונדזער אויג אין קאפ. זאל זיין געלובט גאט אין הימל, וואם ער האט דיך אויסגעהיט פּון יעדן ביין, דען ווען דו בליעבסט דא, ואלסטו געמוזט גיין אין מלחמה. נישטא דאס שלעכט, וואם זאל אויף גוטן ניט אויסנגיינ. און גאט האט אווי געמאכט, דו זאלסט אויף יענער זיטט ים אועוק, פְּדי דו זאלסט ניזול ווערן פּון שלעכט; בְּפרט, ווען דו ביסט, ברוך-השם, א בעל-פרנמה, ווי דו שריעיבסט, און דו האט דען אויסקומעניש בפְּרוֹד.“

דער אפטיקער האט ווידער ארויסגעלאזט א ביסל שורות, אונטערגעברומט זי אונטער דער נאו און אריימ זום לעצטן טיל פּון גראָפּן בריווּוּן :

„...זון טיעערער“, — האט ער געליענט, — „ニישטא קיין רו גאָר פְּאָר אונדז. עם איז מקוּם געווארן די קללה פּון דער תוכחה —

מחוזר (מאכוע) — א סיידור מיט די תפְּלוּת פְּאָר די יומיטביב. האפערדייקער — פֶּרילעכער, מונטערער. עס וועט ניט פְּאָר טִיל יַקְט ווערן יעקב און עס וועט ניט אויס געמעקט ווערן זיין באָמען — אן איבערזעזונג פּון א פְּסֻוק מיטן געדאנק און דאס יידישע פְּאָלָק איז איביק און קען איבערלעבן אלע צרות.

נֵיצָל (ניצָל) — געראָטעוועט ווערן.

בְּפָרֶט (בִּיְהָאָט) — בְּאוֹנוֹנְדָּעָם, especially.

ברוך-השם (בָּאָרָעָךְ הַאֲשָׁעָם) — געלובט איז גאט.

בעל-פרבָּת (בָּאַלְפָּרָנָאָסָע) — א גומער פְּאָרְדוֹנְעָר.

בְּפְּרוֹד (בעקאוועד) — דא : א שיננע, גומער, אַנְשָׁטָעָנְדִּיקָע (descent). קללה (קָלָלָע) — פְּרוֹד, curse.

תוכחה (טוֹיכָבָע) — די שטראָפְּרִיָּה, דער קאָפִיטָל פּון דער תורה וואו עס ווערן אויסגערעבענט אלע קללהות, מיט וועלכע גאט וועט באַשְׁטָרָאָפָּן די יידן אויב זי וועלז ניט גיין אוין וועג פּון יוישר (יוישער).

אינער וועט יאנן טויזנט. נֶבְּזָה דִּיקָע לַיְיט, וְאֵם זַיְנְגָע נְכַנַּע גַּעֲוָעַן אָונַן גַּעֲזָכֶת בֵּין אָונְדוֹן צַוְּגָרְשָׁן צַו פָּאָרְדִּינְגָּן, זַיְנְגָע פָּוּן מִסְטָט אָוִינְגָּהָוִיבָּן גַּעֲוָאָרָן אָונַן זַיְדָעָנִידָעָרִיקָן אָונְדוֹן. אָונְדוֹזָעָר לְעַבָּן אָונַן הַפְּקָר אָונַן צַו שְׁפָאָט אָונַן שָׁאנַד. וּוּעָר עַמְּ קָאָן, אַנְטָלְוִוֶּט מַעֲבָרְלִים. דָּרְבָּעָר טָעוּן מִיר זַיְדָעָר עַלְתָּע אַלְתָּע יָאָרָן אָונְדוֹן רַاطְעֻוּן פָּוּן רַחְמָנוֹת הַאָבָן אַוְיָף אָונְדוֹזָעָר עַלְתָּע אָונְדוֹן צַוְּגָרְשָׁן נִיט דָּסָט שְׁנוֹאִים הָעָגָט, דָּעָן מִיר הַאָבָן שְׁוִין מַעְרָ קִיְּזָן קְרַעְפְּטָן נִיט דָּסָט אַלְעַז אַיְבָּרְצָוְרָאָגָן. שְׁוּעָר זַיְנְגָע דִּי פְּנִין פָּאָר אָונְדוֹזָעָר עַלְתָּע בִּיְינָר. אָוֹדָאי הַאָבָן אִיךְ נִיט גַּעֲרָבָעָנְטָן קִיְּזָן מַאל, אָז אִיךְ זַאל דָּרְפָּן אַנְקָומָעָן צַו אַקְינְד, אִיךְ נִיט גַּעֲטָרָאָכָט, אִיךְ זַאל דָּרְפָּן אַוְיָף מַעְנָע עַלְתָּעָרָע יָאָרָן אַזְוָעָק פָּוּן מִין הַיָּם אָונַן לִינְגָן אַיְבָּר הַוְּנָדָעָרָט אָונַן צְוָאָנְצִיךְ יָאָר אַוְיָף פָּרְעָמְדָעָר עַרְד. אַכְּבָּר, זַעַט אָוִים, אָז גַּטְמָ וּוֹיל אַזְוִי, אָונַן קָעָגָן זַיְנָן וּוֹילָן אִיז נִישְׁטָאָט קִיְּזָן הַיְּלָפָּ אָונַן רַאְטָט. מִיר וּוֹאָלְטָן אִיךְ גַּעֲוָאָלָט דִּיךְ זַעַן, מִין קִינְדָּה, נִאָר אַיְדָעָר מִיר פָּאָרְמָאָבָן אָונְדוֹזָעָר אָוְגָן, דָּעָן מִיר זַיְנְגָע אַלְטָן אָונַן צְעָבָרָאָגָן. מִיר הַאָבָן אַנְגָּעָרְעָנְטָן בֵּין גַּעֲנִיטָעָ לְיִיט אָונַן זַיְיָהָן אָונְדוֹן גַּעֲזָגָט, אָז דַּו קָאָנָסָט אָונְדוֹן אַרְבָּיְבָרְגָּעָנָמָעָן... מִיר וּוֹאָרְטָן שְׁוִין אַוְיָף דָּעָם טָאגָ, וּוֹעֵן מִר זַאלְעַז דִּיךְ זַעַן אָונַן פָּאָלְן אַוְיָף דִּינְגָן הַאָלְדוֹן. דִּינְגָן פָּאָטָעָר, וְאֵם הַאָקְטָ אַוְיָף דִּינְגָן עַנְטָפָעָר".

דָּעָם אָונְטָרְשִׁוְפָּט הַאָט דָּעָר אַפְּטִיְקָעָר בֵּין קִיְּזָן פָּאָל נִיט גַּעֲקָעָנְטָן אַבְּעָלְיִיְעָנָעָן, וּוֹאָרְעָם עַר אָז גַּעֲוָעָן שְׁטָאָרָק פָּאָרְצִיקָט. דָּעָרְגָּאָךְ זַיְנְגָע גַּעֲקָומָעָן גָּרוּסָן אַלְעָרְלִיָּה פָּוּן בְּרִידָעָר אָונַן שְׁוּעָם-טָעָר, קְרוּבִּים אָונַן פְּרִיבָּנְד, וְאֵם אַלְעַז הַאָבָן זַיְיָ גַּעֲהָט אִין אַיְנָהָאָלָט אָונַן זַיְיָ הַאָבָן זַיְדָעָר אַרְבִּינְגָּעָקוּוּעָטָשָׁט, וּוֹאוֹ נִאָר עַמְּ אָז גַּעֲוָעָן אַלְיִידִיק שְׁטִיקָל אַרְטָ צְוּוִיטָן דִּי שְׁוֹרוֹת. דָּעָר אַפְּטִיְקָעָר, אַלְמִידָעָר פָּוּן גָּרוּסָן

נֶבְּזָה דִּיקָע (נוֹוּזְדִּיקָע) — גַּעֲמִינָע, עַקְלָדִיקָע, שְׁמוֹצִיקָע, despicable

נֶכְּבָע (נִיכְּנָע) גַּעֲוָעָן — זַיְדָעָר אַרְבִּינְגָּעָרְשָׁטָט, humbled themselves

הַפְּקָר (הַעֲקָעָר) — אָונְדוֹזָעָר לְעַבָּן אִיז הַפְּקָר: יַעֲדָעָר קָעָן טָאָן

מִיט אָונְדוֹן וְאֵם עַר וּוֹיל.

מַעְבָּר לִים (מִיוּעָר לְעַיָּאמָם) — אַוְיָף יַעֲנָעָר זַיְטָ יִם.

פָּאָרְצִיקָט — שְׁטָאָרָק גַּעֲדָרְיוֹדָלָט.

אַרְבִּינְגָּעָקוּוּעָט שְׂטַזְזָזָז — זַיְדָעָר אַרְבִּינְגָּעָטוּפָט, in

בריוו, האט די גראסן געווואָלט דורךלאָזונג, וואָרעם די פֿרעדע געמען,
די ניט-קלאָרעו און אַריינגעקּווערטשטע, האָבן זיך אַים שווין צונגעגען,
אַכְעָר ווילִי האט גָּארנִישט געווואָלט דורךלאָזונג און גַּבעעטן אַים יעדער
וואָרט אַיבָּערצּוֹלְיָיעָנעָן. פֶּאֲר בָּאַלְוִינְגְּה האט עַר בַּי אַים גַּעקוּיפְּט
אַסְּךְ שְׂטִיקְלֶעֶךְ שְׁמַעַקְעָדֵיקְן זַיְפְּ, ווֹאָס עַר האט גַּאֲר קִיְּן מָאָל נִיט
גענוֹצְטַ אַזְׁעַלְכָּע. דער אַפְּטִיקְעָר האט גַּעֲשִׁיקְט אַיְנְגַּעפְּאָקְט די סַחְוָרָה

און גַּעַלְבִּיכְט פֶּאֲרָן פֶּאֲרָמְעָר דֻּעַם פֶּאֲטְעָר זַיְנְגָעָם.

— „איַר האט אַ טָּאָטָן אַ תַּלְמִיּוֹד-חַכְּמָמָן“. — האט עַר אַים גַּעַזְגָּט
איַן יִדְיִישׁ, — „דַּעַר בָּרְיוּוֹ זַיְנְגָעָר אַיְזְ פֶּלְ מִיט פְּסָוקִים“.
עַר האט באַטְרָאָכְט דֻּעַם פֶּאֲרָגְעָבְטָן דָאַרְפְּסָמְעָנְטָשׁ פָּוּן קָאָפְּ
בַּיּוֹ די פִּים אַון גַּעַשְּׁאָקְלָט מִיטָּן קָאָפְּ.

— „אַמְּעָרִיקְעָ ... גַּיְ וַיִּם, מִיט וּוּמָעָן מַעַן האט צַו טָאָן ...
איַךְ האָכְבָּ גַּעַמְיִינְטָן אַלְעָ מָאָל, אֹזְ איַר שְׁטָאָמָט אַפְּ פָּוּן באַלְעָגָלָעָם.
גַּאֲר אַיְיךְ פֶּאֲר אַ יִדְנִיט גַּעַהְאָלָטָן“. —
וּוּלִי האט זַיךְ פֶּאֲרָיִיטָלָט וּוּי אַיְנְגָל אַון אַרוּסָם אַ פֶּאֲרָשָׁעָמְטָעָר
צַו די פֶּעֶרֶד.

גַּלְיִיךְ צַו מַאְרְגָּנָס אַיְזְ עַר אַוִּיכְגַּעְזָעָסָן אַוִּיפְּ גַּעַדְעָר בָּאָן אַון אַרְיִינְ
גַּעַפְּאָרָן קִיְּן נַיְוִיאָרָק, בְּדִי צַו זַעַן זַיךְ מִיט יִדְן אַון נַאֲכָרָעָנָן זַיךְ,
וּוֹאָס עַר דָּאָרָף טָאָגָן, צַו הַעַלְפָן טָאָטָע-מַאָמָע. דָּאָס עַרְשָׁטָע מָאָל
פֶּאֲר דַּעַר גַּאנְצָעָר צִיּוֹת, זַיְנְטָן עַר אַיְזְ אַזְׁוּעָקָמִיטָן פְּאָקָק, האט עַר
וּוִידָּעָר גַּעַזְעָן נַיְוִיאָרָק, די גָּאָסָן, די מַעְנְשָׁזָן, די הוֹיְכָעָה הַיְזָעָר,
דֻּעַם טָוּמָל, דָּאָס קְלָאָפָן פָּוּן די „עַלְמָ“ אַון דָּאָס פַּיְוָעָרִיִּי פָּוּן די
אוֹיְטָמָאָכְבָּילָן. עַר האט זַיךְ גַּעַפְּאַילָט פֶּאֲרָלוּרָן, וּוּי יַעֲדָעָר דָאַרְפְּסָ-
מַעְנְשָׁז אַיְן אַ גַּרְוּסָעָר שְׁטָאָטָן. פָּוּן אַלְטָעָר גַּעַוּוֹאַוִּינהָיִיט אַיְזְ עַר
אַזְׁוּעָק אַוִּיפְּ דַּעַר אַיסְטְּמִיךְ, צַו די יַדְיוּשָׁע גָּאָסָן, וּוּאוֹ עַר האט זַיךְ
אַ מָאָל גַּעַוּוֹאָלְגָּעָרָט אַיְן די עַרְשָׁטָע צִיּוֹת, וּוּעַן עַר אַיְזְ אַנְגָּעָקָומָעָן
איַן לְאָנָּד. פָּוְנְקָט וּוּי יַעֲמָלָט, האט דָּאָ גַּעַהְאָגָעָן וּוּעַשׂ אַוִּיפְּ אַלְעָ
פָּעָנְצָטָעָר אַון פַּיְוָעָר-לִיְּטוּרָם פָּוּן די הַיְזָעָר, וּוֹאָס מַעְרָסְטָנָס זַיְנְגָעָן
זַיְיָ רְוִוָּתָעָ. יִדְן מִיט האַנְטִיזּוּעָגָלָעָ, בָּאַלְיִיגְטָמִיט סַחְוָרָה, האָבָן
אוֹיְסָגָעָרָוָן מִיט פְּרִיאַלְעָכָע אַון טְרוּיְעָרִיקְעָ קְלוֹתָזָן זַיְעָרָעָ סַחְוָרָה.
קִינְדָּעָר האָבָן זַיךְ אַרְוָמְגָעִיאָגָט אַוִּיפְּ רְעַדְלָעָכָע, גַּעַוּוֹאָרָפָן זַיךְ מִיט באָלָן

תַּלְמִיד חֶם (טָאַלְמִיד כָּאַכְעָם) — אַ גַּעַלְעָרָנְטָעָר אַין דַּעַר תּוֹרָה.

און געוואלדעוועט. וויבער האבן געשריען, געדונגען זיך, גראץ-מאלטען האבן געשפילט חונישע שטיקלען. צייטונגס-פארקיירערם צייטונג, ואם ער האט שוין אזי פיל יארן ניט געזען, און ארבענ-געקקט. אים איז שוער געוווען צו ליענען, אפנעוואוינט געוווען, אבער פון די גרייסע קעפּ איבער די צייטונגען האט ער דאס בא-קאנט ווארט „פארקאמען“ דאס ערשטע געכאנט. ער איז ארבען אין א רעסטאראנט, אויפּ וועלכּן עם איז א גרייסער מג'זוד געוווען אויסגעמאט אויַהן פֿענטצטער מיטן ווארט „פֿשר“ אין מיטן, און געהיסן זיך געבן עפּעם עסן. א דיק ווינבל האט אים געברעננט א סעודה ווי אמאָל, וווען מען פֿלעגט עסן שבת: פֿיש געפֿילטע, וויטע חלה, לאקשן מיט יוּיך, אויףּ וועלכּער אויגן שווימען אָרום פֿון פֿעטקייט, און א פֿערטל עופּ מיט אָעלדוֹל און מערן-צימען. עם האט א שמעק געטאן מיט יידישקייט, מיט אלטער חיים.

וילוי האט פֿונגאנדרגעליינט די צייטונג, און ווארט בּוּ ווארט, שורה בּוּ שורה, אָרוּסגעליינט בּיסלעכּוּיזּ די אלע צרות, ואם קומען און פֿון יונער זוּטּ יִם. דאס, ואם ער האט ניט דערליינט אין וורטער, האט ער פֿאָרשטאנגען פֿון די בּילדער, בּילדער פֿון רציחה און אומגּליק. צוּוּשֵׁן אלע אָנדער שטעלעך, וווען וועלכּע מען האט איז דער צייטונג געשריבּן, איז איז געוווען זיין פֿאטערם שטעל אָרוּסגעראָעכּנט. גרייסע אוּפּרָוָן האבן גערפּן די אָמערי-קאנער יידן צו טאן זיַעַר חֻבּ, צו שטייצֵן די אָרְעָמָעָ בּרידער, צו רاطעוען ווי פֿון זיַעַר ערטער.

אויףּ די שמאלע געמלעך, צוּוּשֵׁן קעלערם און „סְטָאָרְקָעָם“, צוּוּשֵׁן יאָטְקָעָם, סְפָּרִים-גַּעֲשָׁעֶטָּן, בית-המְדָרְשָׁלָעָךְ און גְּרָאָסְעָרִים (שְׂפִּיזּ-קְרִיאָמָעָן) האבן זיך פֿרְיוּלָעָכְע און פֿאָרְבִּיכְע שְׂיִפְּסָ-אָגְעָנָטוּרָן פֿונגאנדרגעליינט. אין די פֿעַנְצָטָעָר זיַעַר זיַעַנְעָן רִיזְנָדִיקָע פֿאָפִּירָן געוווען אָרוּסגעהָאנְגָּעָן, פּוֹל מיט לְוִיבּ צו די גּוֹטָע און פֿשְׁרָע עַסְנָם, ואם די שִׁיפְּן פֿאָרְמָאָגָן, איז אָיך שְׁוּן צו דְּאוֹנוּנָן, אָונְטָעָר דָּעָר

.butcher-shops —
רִיזְנָדִיקָע — וּאָסָרְוָן צו זִיךְ, attractive

השנהה פָּן גְּרוֹיסֶעָ רַבְנִים אָוֹן מְשֻגִּיחִים. דָּעֵרְכִּי זַיְינְעַן גְּעוּוּן אֲוַיסְגַּהְאַנְגָּעַן דַּי בַּילְדָּעֶר פָּן דַּי מְשֻגִּיחִים, יִדְן מִיט יַאֲרְמָלְקָעַם אָוֹן בָּעֵרֶד, הַדְּרָתַ-פְּנִימָעַר אַיִינִים אָוֹן אַיִינִים. אַיִן אַנְדָּעַר פַּעֲנַצְטָעַר הַאֲטַט מַעַן אַנְגַּעַנוּמָעַן אַלְטָעַ מְלָבְשִׁים אַזְוַעַצְוִישָׁקָן. בַּעֲנַק הַאֲבָן אַנְגַּעַנוּמָעַן גַּעַלְטַ צַו שִׁיקָּן אָוֹן צַו טּוֹוִישָׁן. אַדוֹוָאַקָּאַטָּן אָוֹן עַצְחַ-גַּעַבְעָרָם הַאֲבָן זַיְירָעָ פַּאֲרְטָרְעָטָן אַרְוִיסְגַּעַשְׁטָעַלְטַ אַיִן דַּי פַּעֲנַצְטָעַר אָוֹן גַּעַרְוָהָן צַו הַעֲלָקָן מִיט מַאֲכָן פַּאֲפִירָן פָּאַרְדִּי, וּוֹאָס וּוֹילִין אַרְיְבַּעְרְכַּרְעַנְגָּעַן זַיְירָעָ אַיְגַּעַנְעָ צַו זִיךְ. אָוְמָעָטָוָם הַאֲבָן זִיךְ גַּעַעַפְתַּ מְעַנְשָׁן. דָּעַר וּוֹאַנְדָּעַר-יַאֲרִיד הַאֲטַט גַּעַרְבָּעַט מִיט אַמְּעָרִיקָאַנְגָּן בָּרָעָן. רַעַדְנָעָרָם הַאֲבָן גַּעַרְדָּעָט בַּיְּ שְׁטַעַנְדָּעָרָם מִיט אַמְּעָרִיקָאַנְגָּן פַּעֲנַדְלָעַךְ פַּאֲרְפּוֹצְטַ, גַּעַוּוֹאַרְפָּן מִיט גַּעַרְנְטַ אָוֹן גַּעַרְוָהָן צַו דַּעַמְּאָנָּן.

סְטַרְאָצְיָעָם קָעָגָן דַּי, וּוֹאָס פַּאֲגַרְאָמִירָן אַונְדוּעָרָעָ בַּרְיְידָעָר. וּוֹילִי אַיְזָן גַּעַטְרָאָגָן גַּעַוּוֹאָרָן מִיט דָּעַר מַאֲסָעָ, אַרְיְינְגַּעְרָאָכָן אָוְמָעָטוָם, אַוְיְסְגַּעְמִישָׁט זִיךְ אָוֹן דַּעְרְפִּילְטַ צַו אַנְגַּעַנְטָעַר צַו אַט דַּיְלָע, פָּוֹן וּוֹלְכָעַ עַר אַיְזָן אַזְוִי וּוֹנִיט גְּעוּוּן. אַט דָּאָס, וּוֹאָס אַיְזָן עַר הַאֲטַט אַיְגַּעַנְעָ דַּאְרָט, וּוֹי אַלְעָ אַנְדָּעָרָעָ דַּאְ, הַאֲטַט אַיִם נַאֲעַטָּנָט גַּעַמְּאָכָט מִיט דָּעַם עַולְמָ, מִיט זַיְיעָרָ אַגְּעַנְיִשְׁ אָוֹן הַאֲוּנְיִשְׁ. עַר אַיְזָן אַרְיִין אַיִן שִׁיְּסָ-גַּעַזְעַלְשָׁאַטְטָן, אַיִן בַּעֲנַק, צְוַגְּעַהָעָרָט זִיךְ צַו דָּעַם, וּוֹאָס אַנְדָּעָרָעָ טּוּעָן, פְּדִי צַו וּוֹיסְן, וּוֹי אַזְוִי צַו הַאַנְדָּלְעָן. עַר אַיְזָן גְּעוּוּן צְעַטְוּמָלְטַ צְוַיְּשָׁן דָּעַם גְּרוֹיסָן רַעַשׁ. זַיְין קָאָפָּה הַאֲטַט נִיט גַּעַרְבָּעַט אַזְוִי גִּיךְ, וּוֹי דַּי קָעֶפֶן בַּיְּ דַי אַרְוְמִיקָּעָ. עַר הַאֲטַט נִיט גַּעַקְעַנְטַ אַזְוִי אַיִינִים אָוֹן צְוַיְּיָ אַרְיְינְגִּינִּין אַיִן אַנְקָאָס אָוֹן גַּלְיִינְךְ אַפְמָאָכָן בַּיְּ זִיךְ, וּוֹאָס צַו طָאָן, וּוֹי אַנְדָּעָרָה הַאֲבָן עַמְּאָכָט. עַר הַאֲטַט גַּעַדְאָרְפַּט לְאַנְגָּטָרָאָכָטָן וּוֹעָגָן אַזְאָךְ, אַיְבְּרָוְלִינְגָּן זִיךְ פַּיְּלָמָּאָל.

אַיִם אַיְזָן נִיט אַזְוִי גַּעַנְגַּנְגָּעַן אָיִן גַּעַלְטַ, וּוֹאָס עַר דַּאְרָף אַרְוִיסָּה-נַעַמְעַן אָוֹן אַוִּיפָּה וּוֹאָס עַר הַאֲטַט שַׂוְעָרָ גַּעַהְאָרְעוּוּת בַּיְּ עַר הַאֲטַט

ה שְׁגָחָה (הַאַשְׁגָּאָכָע) — אַוִּיכְּכָטָה, supervision.
מְשִׁגְיְחִים (מְאַשְׁגִּיכִים) — דַיְיָ וּוֹאָס גִּיבָּן אַכְטָוָנָג אַוִּיפָּה, supervisors

ה דְּרָתַ-פְּנִימִים (הַאַדְרָאָס-פְּאַנְגָּעָם) — פָּן שִׁינְעָם אַוִּיסְזָעָן, stately person
ה אַוְעָנִישׁ — פַּאֲרָנוּמְעַנְקִיָּת, bustling, hustling.

עם געמאכט. ער איז גרייט געווען צו לאזן זיך קאסטן ביון לעצטן, אבִי אַפְּצָלֵן זִינְגָּעָל עַלְתְּעָרֶן פֵּאַר דָּעַם צָעַר, וְאַסְמָעָה ער הַאֲטָמָה זַיְהַ אַזְוִי פֵּילַן אַנְגַּעַטְמָן. אַוְיַד הַאֲטָמָה ער נִיט גַּעַחַטְמָה צָוְלִיבָּה וְאַסְמָעָה ער גַּעַלְטָמָה צָוְהַלְטָן. קִיּוֹן קִינְדְּעַרְמָה הַאֲטָמָה ער נִיט גַּעַחַטְמָה פֵּאַר וְעַמְעָן אַוְיַעַקְצָוְלִיגְנָן. בְּאַסְמָעָה אַוְיַרְוָאַיקְטָמָה הַאֲטָמָה אַיס עַפְּעַם אַנְדְּרָשָׁה. דִּי עַלְתְּעָרֶן הַאֲטָמָה גַּעַוְאַלְטָמָה, ער זָאַל זַיְהַ אַרְאַפְּנַעַמְעָן צָו זַיְהַ. אַבְּעַר ער הַאֲטָמָה זַיְהַ נִיט גַּעַשְׂרִיבָּן וְעַגְּן דָּעַם טְרִוְּהָנָעָם הַוִּזְיָה, וְאַסְמָעָה ער פֵּירָטָמָה, וְעַגְּן דָּעַם גַּוְיָאַישָׁן וּוַיְבָּה.

אמָתָה, זַיְהַ אֲטָמָה אַיס נִיט גַּעַשְׂטָעָרָטָמָה, וְעַגְּן ער הַאֲטָמָה אַיר דֻּעְרְצִיּוֹלְטָמָה, אַזְוּ ער וּוַיְלָדְיָה ער עַלְתְּעָרֶן אַרְאַפְּכְּרַעַנְגָּעָן. פֵּאַרְקָעָרָטָמָה. זַיְהַ אֲטָמָה זַיְהַ דּוּרְדָּה-פְּרִיְּטָמָה אַונְנָה גַּעַחַטְמָה, וְאַסְמָעָה הַאֲטָמָה גַּעַוְאַגְּרָעָר לְעַבְּנָן זַיְהַ, אַוְיַד דָּעַם שְׁוּעָרָמָה. הַיְּמִישָׁן וְעַטְמָה זִינְגָּעָל אַיְן שְׁטוּבָמָה. ער הַאֲטָמָה אַיר גַּעַוְוִוְיָזָן דָּאַסְמָעָה בְּיַלְדָּן פָּזָן זִינְגָּעָל אַונְמָאַמְעָה, דָּעַם פֵּאַטְמָעָר מִיטָּה אַיְרְמִילְקָעָמָה אַוְיַן קָאַפְּ אַונְמִיטָּה אַבְּרָדָה, אַונְנָה מִוּטָּר אַיְן אַשְׁיְוָטָלָמָה. אַבְּעַר זַיְהַ הַאֲטָמָה גַּאַרְנוּשָׁמָה אַוְיַעַגְּפָעָנָעָן קִיּוֹן אַוְיַעַטְעָרְלִישָׁמָה אַיְן דָּעַם, קִיּוֹן „פְּאָזָן“, זַיְהַ אַנְדְּרָעָרָטָמָה אַיְן לְאַנְדָּזָן וְעַגְּן עַמָּה.

— „פְּיַיְנָעָן לְיִטְמָה“, — הַאֲטָמָה זַיְהַ גַּעַזְגָּטָמָה מִיטָּה דּוּרְאַיְנְגָּאַכְּקִיָּתָמָה פָּזָן דְּאַרְכְּסִ-מְעַנְטָשָׁה, וְאַסְמָעָה קִיּוֹן שְׁוּם זַאְךְ פְּרָטָמָה אַיס נִיט אַרוּסָמָה פָּזָן גַּלְיִיכְגָּעָוּוֹכָטָמָה.

וּוְיַלְיָה הַאֲטָמָה נִיט גַּעַטְרָאַכְּטָמָה אַנְדְּרָשָׁה. ער הַאֲטָמָה גַּעַקְעָנָטָמָה זִינְגָּעָל, גַּעַוְאַסְמָטָמָה, זַיְהַ גַּעַהְאַרְכּוֹזָמָה זַיְהַ אַיְםָה, וּוְיַרְיִי אַונְנָה לִיבָּמָה, אַונְנָה ער אַיְזָן גַּעַוְעָן זַיְכָּרָה, אַזְוּדָן צָו זִינְגָּעָל עַלְתְּעָרֶן וְעַטְמָה זַיְהַ אַגְּטָעָר זִינְגָּעָל. אַבְּעַר ער אַיְזָן גַּעַבְּרָה גַּעַוְעָן מִיטָּן צְוּוִיתָן צָדָה. וְאַסְמָעָה וּוּלְזָן זַיְהַ זַּאְגָּן, וּוּלְזָן זַיְהַ זַּוְעַלְזָן זַיְהַ זַּוְעַרְזָן?

ער הַאֲטָמָה גַּעַוְאַלְטָמָה זַיְהַ מִיטָּה עַמְעַצְמָה דּוּרְכְּרִידָן וְעַגְּן דָּעַם, אַזְוּדָן עַצְחָה זַיְהַ חַלְטָן, פְּרָעָגָן בַּיִּהְיָה, וְאַסְמָעָה קָעָן זַיְהַ אַיְן דִּי זַאְגָּן, אַבְּעַר ער הַאֲטָמָה קִיְּנָעָם נִיט גַּעַחַטְמָה. אַיְן דִּי אַלְעָם בַּיּוֹרָאָעָן הַאֲטָמָה מַעַן נַאֲרָמָה גַּעַוְאַלְטָמָה פֵּאַרְקְוִיָּן עַפְּעַם, אַפְּהַאנְדְּלָעָן גַּיְרָה אַונְנָה גַּעַמְעָן דִּי עַטְלָעָכָעָה

טרִיכָּה נִעְמָה (טְרִוְּקָעָנָם) — נִיט פְּשָׁרָן.
שִׁיְטָל — wig : דִּי פְּרָעָמְדָע הַאֲרָה וְאַסְמָעָה יְדָעָנָם פְּלָעָגָן טְרָאָגָן אַיבְּעַר אַיְוּגָּנָה.

אוֹיִס טְעַרְלִישָׁ — מַאֲדָנָה,
גַּעַהְאַרְבּוֹזָמָה — obedient,
צד — side

טאגען... זוילוי האט זיך אַפְּאַרְלֹוִירָעֵנֶר צוישן דער געדיכטעניש פון מענטשן. פלאזעם האבן זיך זינגע בליקון פֿאָרְהַאָלְטָן אויפּ עפּעם. בְּנֵי אַיִינָעָם פָּוּן דִּי הַיּוּרָה האט ער אַ רְבִּין דערזען, אַ שׁוֹאָרָצְבָּעָרְדִּיקָּן, אַ פֿוֹלְ-פּֿנִימְדִּיקָּן מִיטָּ אַ גָּעֵל שְׁטְרִינְמָל אויפּן עֲקָש אָוָן מִיטָּ אַ זְּאַנְגָּעָר זְּנִידָעָנֶר זְּשְׁוּפְּעָצָע. לעבן אַים אַיּו גַּשְׁטַאנְגָּעָן אַ שְׁמָש, אַ דָּאָרָ יִדְלָ מִיטָּ אַ חָלָב דְּנִיטְשִׁישָׁן אָוָן הַאָלָב גַּלְיִיצִישָׁ קָפְּעָלְיוּשָׁל. אַ יְּדַעַנְעָ אַיְּן אַ שִׁיטְלָהָט גִּינְךְ צְגַעַטְרָאָגָן אַ קִּינְדָּ צָוּמָ רְבִּין אָוָן אַונְטָעָרְגָּעְשְׁטָעַלְטָסְקָעָפְּלָ, דָּעָרָ רְבִּי זָאָל עַס בְּעַנְטָשָׁן. דָּעָרָ רְבִּי האט גַּעַגְבָּן דָּעָם גַּבְּאִי זְּנִינָעָם דָּעָם שְׁטָעָקָן. צָו הַאָלָטָן אָוָן אַרְוִיְּגָעְלִינְגָּט בְּיִדְעָהָעָט אַוְּפָן קִינְדְּעָרָשָׁן קָעָפְּלָ. וּוּלְיָ אַיּו אַ נִּיטְ-דְּרִיסְטָעָר צְגַעַגְגָּנָגָעָן אָוָן זִיךְ אַפְּגָעְשְׁטָעַלְטָס. כָּאַטְשָׁ עָרָ אַיּו וּוּטָטָ גַּעַוְעָן פָּוּן יִדְיִשְׁקִיטָט, אַיּו עָרָ נִיטָּ גַּעַוְעָן אָן גַּלְיִיבָּן אָוָן מִיטָּ דִּי הַיְּלִיקָעָ קָלְיִידָעָר האט ער דערזען אַ שְׁלִיחָ פָּוּן גָּאָט, וּוּאָם וּוּטָט אַים זָאָגָן וּוּאָם צָוָטָן.

דָּעָרָ רְבִּי האט גִּלְעִירָ דערזען אָיְן דָּעָם פֶּרֶעְמָן, אַפְּגָעְבָּרָעָנְטָן אָוָן צְעוֹזָקָסָעָנָעָם מָאָן אַ גַּלְיִיבָּקָן מְעַנְטָשָׁן אָוָן אַים אַוְּסָגְעְשְׁטָרָעָקָט אַ חָאנְטָ שְׁלוּסָ-עַלְיכָם.

— "קָומָט אַרְזִיף צָוָמָר, אַיךְ וּוּאַיְן טָאָקָע דָא אָיְן דָעָם הוּוּז", — האט דָעָרָ רְבִּי גַּעַזְגָּטָה.

איְן דָעָרָ רְבִּישָׁעָר שְׁטוּבָ, אָיְן וּוּלְכָעָר עַס אַיּו גַּעַוְעָן אַנְגָּעָ-שְׁטָעַלְטָ בְּילִיק וּוּיְיךְ מְעַבָּל, בָּאַצְיָוָן מִיטָּ שְׁטָאָרָק פֿאַרְבִּיקָעָ בְּלַעַטְעָר אָוָן בְּלַמְוּן, אָוָן קָלְיִוְתָעָ לְעַמְפָלָעָה, וּוּיְ אָיְן אַ וּוּאַדְעָוָיל, האבן באַצְיָרָט דָעָם אַרוֹן-קוֹדֶש אָוָן דָעָם עַמוֹּד, האט וּוּלְיָ דָעַרְלָאָנְגָט דָעָם

שְׁטְרִיְמָל — אַ פְּעַלְצָן הַיְּטָל וּוּאָם אַ חְסִידִישָׁעָר רְבִּי פֶּלְעָגָט גַּעַד וּוּינְלָעָךְ טְרָאָגָן.

וּשְׁוּפְעָצָע — לְאַנְגָּעָר מְאַנְטָל וּוּאָם מְעַן טְרָאָגָט אַיְבָעָר דָעָר קָאָטָע (אוֹן אַלְטָמָאָדוּשָׁעָר יִדְיִשָּׁעָר דָאָק, coat,)

קָאָפְּעָלִיּוֹשָׁל — חָוטָם.

גַּבְּאִי (גַּאֲבָעָ) — דָא : דָעָר וּוּאָם גִּיטָּ אַכְטָוָגָן אוֹיפּ דָעָם רְבִּים הוּוּז. אַ שְׁלִיחָ (שְׁאַלְיָאָךְ) — אַ גַּעַשְׁקָטָן.

אַ רְזָזָ-קוֹדֶשׁ (אַרְזָזְקוּדָעָשׁ) — דָעָר הַיְּלִיקָעָר אַרְזָן, דִּי הַיְּלִיקָע שָׁאָפָעָ, דָאָרָטָן וּוּאוּ מְעַן האָלָט דִּי סְפּוּרִיתָוֹתָ (אוֹן אַ שְׁוָל, אַ בִּיתְ-מְרוּדָש אַדְרָעָר אַיּוֹן אַ קְלָוָוָן).

עַמוֹּד (אַמְעָד) — דָעָר אַרְטָן אַיְן שְׁוָל וּוּאוּ דָעָר חֹזֶן שְׁטִיטָט בְּנִים דָאָוָונָן.

רבין אַטָּלְעֵר אַפְּדִיּוֹן אָוּן אֲוִיסְדָּעֶרְצִילְטַט דַּי אַלְעַ קְרוּמַע וּוּגַנְדַּע, פָּוֹן עַסְנָן טְרִיאַהּוֹת בַּיִּי דַי וּלְגַעַרְסָם אַמְּלָאַל בַּיּוֹ זַיְנַן בַּאַזְוּצַן וַיַּךְ אַיְן אַגְּוִיאַשְׁעַר פְּאַרְמָם. עַר הַאַט אַרְאַפְּגַעַלְאָזָט דַי אַוְיְגַן, וּוּגַנְדַּע אַט אַיְזָעַקְוּמָעַן צַו דָּעֶרְצִילְן וּוּגַנְדַּע דַעַר גַּיְעַ זַיְנַעַר, מִיטַּה וּוּלְכַעַר עַר וּוּאוֹנַט. מִיטַּה מַוְרָא הַאַט עַר דַי וּוּרְטַעַר אֲרוּסְגַּרְעַדְטַט. אַבְּעַר דַעַר.

רְבִי אַיְזָעַגְּרַנְיִשְׁטַט נְתַפְּעַל גַּעַוּאַרְן פָּוֹן דֻּעַם יִידְגַּס וּוּידַי. — „נוֹ, מִילָּא,נוֹ, וּוּסָם וּוּטַעַר“, — הַאַט עַר אַונְטְּעַרְגַּעְיָגַט וּוּלְיַיְן, אַוְמְגַעְדוֹלְדִיק פָּוֹן זַיְנַע לְאַגְּגַזְמָע רִיד, גַּעַמִּישַׁט אַיְן יִדְיִשְׁ אַוְן פְּאַרְמָעְרִירִישַׁן עַגְּלִישַׁן.

אַגְּכַעַר, אַגְּנַיְטַעַר, אַמְּבַיְן אַוְיַף מַעַנְטַשַּׁן אַוְיַף עַרְשַׁטַּן בְּלִיק בְּלוֹיַן, אַדְרַכְגַּעְטְּרִיבְעַנְעַר פָּוֹן דַי פֵּיל יִאָרְן וּוּאוֹיְגַעַן אַוְיַף דַעַר אַיְסְטַ-סְּפִידַה, אַיְזָעַר נְתַפְּעַל גַּעַוּאַרְן מַעַר פְּאַר קִיְּן שָׁוָם וּוּידַי אַיְזָעַר וּוּלְטַט. עַר הַאַט גַּעַקְעַנְטַט אַמְּעַרְיקַע, גַּעַוּאַוְסַט אַלְעַ זַאְרַגְן אַיְזָעַר נְפִירְיַן פָּוֹן דֻּעַם גַּיְיַעַם דַוַּר. צַו אַיְסָם זַיְנַעַן בָּאִים גַּעַקְוּמַעַן פְּרַעְגַּן עַצְוֹת אַיְן אַוְמְגַלְיְקַלְעַכְעַ לִיבָּעַם, אַיְן מַיְידְלַעַר הַאָבָן וַיַּךְ בַּאַרְאַטְן מִיטַּה אַיְסָם זַיְנַעַן אַיְטָאַלְיְעַנְיִשְׁעַ שְׁקָצִים, אַיְן וּוּלְכַעַר זַיַּהְיַעַן פְּאַרְלִיבַטַּ. עַר הַאַט זַיַּךְ דָּרְיִיבַעַר זַיַּעַר גַּעַלְאַגְּנוּוֹיְלִיקַט, אַוְסְהַעְרַנְדִּיק דֻּעַם פְּאַרְמָעְרַם פְּאַמְּעַלְעַכְעַ רִיד, וּוּסָם צַו אַזְוַלְכַעַר אַיְזָעַר גַּעַרְנִיטַט צַוְּגַעַן וּוּאוֹנַט גַּעַוּוֹעַן.

— „אַלְרִיטַט“, — הַאַט עַר גַּעַוְאנְט מִיטַּה דַעַר שְׁפְרַאַךְ פָּוֹן דַעַר גַּעַם, — וּוּסָם גַּעַוּוֹעַן, אַיְזָעַגְּרַנְיִשְׁטַט, אַבְּעַר וּוּלְטַט אַיְרַאַצְטַט טַאַן? מַאְכַטַּע בְּקִיזּוֹר, כִּבְיַן בַּיּוֹ...“

וּוּנְעַן וּוּלְיַי הַאַט עַנְדְּלַעַר אַלְעַ אַרְיְסְגַעְבָּרְצַטַּ, הַאַט דַעַר רְבִי גַּרְוִינְגַעַר אַפְּגַעַלְאַטְמָעַט אַיְן פְּאַרְצְיוֹגַן דֻּעַם שְׁתַעַרְן זַיְנַעַם אַיְן אַנְעַץְן. פָּוֹן קְנִיוֹטְשַׁן, פָּוֹן דַי גַּעַדְיכְטַע בְּרַעְמַעַן בַּיּוֹ צָוַם בְּרַעְגַּן יִאָרְמְלַקְעַ.

פְּדִיּוֹן (פִּידִיּוֹן) — אַוְסְלִיְיְזְגַעְלַט, דָאַס גַּלְטַט וּוּסָם מַעַן גַּיְט אַרְבִּין, צַו וּוּמַעַן מַעַן קְוּמַט נַאֲךְ אַן עַצְחָה (advice).

טְרִיאַפּוֹת (טָאַרְקָעַס) — וּוּסָם אַיְזָעַר טְרִיאַה.

וּוּידַיְיַי (וּוּדְעַ) — .confession

גַּעַבְיַטְעַר — experienced

אַמְּבַיְן (מִיּוֹן) — קְעַנְעַר.

אַדְרַכְגַּעְטְּרִיבְעַנְעַר — .cunning

נְתַפְּעַל (נִיסְפָּאַעַל) — פְּאַרְזְוֹוֹאַנְדְּרַטַּ. surprised

גַּעַלְאַגְּנוּוֹיְלִיקַט — .felt weary

בְּקִיזּוֹר (בְּקִיזּוֹר) — קוֹץ.

— „טומט זיעיר גלייך, וואס דז געטטט אָרוֹנְטַעַר מַאֲטָעַ-מַאֲטַע —
אייז דער רבּי אַיבּוּרגּעַנְגַּןְגַּעַן אַוִּיפּ „דוֹ“ — אָונַן ווועגן דער ערלייט
אייז דא אָן עצה. זאל זי וווערן אַ יִדְישׁ קִינְד. קִין קִינְדֶּר הַאֲסְטָו
דאָךְ נִיטְמִיטְ אַיר, אַמְתָּה?...”

ווילִי האָט אַוְיגַעַשְׁטַעלְטַ אַ פֵּאָר גְּרוּםְעַ אַוִּיפּ דֻּעַם רְבּוּן.
דער רבּי האָט די זאָךְ גַּעַמְאַכְּט צֹ קלִיּוֹן-גַּעַלְטַ.

— „פֵּאָר אַ נְקַבָּה אַיּוֹ עַם גַּאֲרַנִּישְׂטַ, — האָט ער גַּעַזְגַּט אַ
שְׁמוּכְלַעַנְדִּיקָעַר, — גַּעַנוֹג וַיְיַי בְּלוּיוֹ אַוְיסְצּוּלַעַרְנַעַן אַיר עַטְלַעַכְע
מְצֹוֹתַ.”

ווילִי האָט זיך נִיטְגַּעַנְטַ גְּלִיְבַּן, אָז עַם אַיּוֹ אַזְוִי גְּרִינְגַּן.

— „רְבּוּיַּי, — האָט ער גַּעַזְגַּט, — “דָּאָס אַיּוֹ אַלְאַ? ”
דער רבּי האָט זיך אַנְגַּעַנוּמָעַן בַּיִּדְעָר בְּאַרְד אָונַן חַוּזְקִידִיק
איין אַיר אַרְיִינְגַּעַשְׁמִיכְלַטַּ.

— „אָזֶוּ סְפִּיּוֹ-זְוִיּוֹסִיטִיּוֹן וַיְיַיְנַעַן דָּא דַיְיַיְדַן קִין יַיְדַן נִיטְ אָונַן דַיְגּוּיִים
קִין גּוּיִים נִיטְמַ. שְׁבַת, פְּשָׁרוֹת, חַוְּפָה וְקִידּוּשִׁין, מַהְרַתְ-הַמִּשְׁפָחָה אַיּוֹ דָאַ
גַּאֲרַנִּישְׂטַ. כְּמַיְינַן, וּאַסְ-זְשַׁעַר אַיּוֹ דָאַ דַעַר חִילּוֹק ? פְּאַרְקָעַרְטַ, אַ גּוּעַ,
אָזֶוּ זַוְעַט וּוּסְמַן, אָזֶוּ זַיְאָרָפּ צִינְדָן לִיכְתָ אַוִּיפּ שְׁבַת אָונַן אַפְּהַתְן
מִילְכִּיקָם אָונַן פְּלִישִׁיקָם, וּוּעַט זַיְ אַטְגַּעַר אַפְּהַתְן. זַיְיַי דַו
נַאֲרַ אַיְדַ! ”

וּוְילִי האָט זיך פְּאַרְשְׁעַמְטַ פֵּאָר דֻּעַם רְבִינְסַמְּ אַנְצּוּהַעַרְעַנְיַשׁ.
דער רבּי האָט אַיִם אַוְיסְגַּעַשְׁטַרְעַקְטַ אַ וּוּיְכַעַ הַאֲנַט פָּן בְּרִיאַתְן
רְבַּנְיַשׁ אַרְבָּל אַרוּםַ, אַ סִּימַן, אָז ער אַיּוֹ פְּאַרְגּוּמוּן, אָונַן ער האָט
דַעַרְמַאְנַט זיך צֹ פְּרַעַגְן, וּוּעַט זַיְיַי דַיְגּוּעַ הַיִּסְטַ.

— „עַסְטַעַר, — האָט וּוְילִי גַּעַזְגַּטַּ.

— „אַ יִדְישַׁעַר נַאֲמַעַן, — האָט דער רבּי גַּעַזְגַּט, אַ פְּרִילְעַ-

עַרְלִית (אַרְיִילִים) — גּוּעַ.

צֹ קלִיּוֹן-גַּעַלְטַ — דָאַ : צֹ נַאֲרַנִּישְׂטַ, נִיטְ וּוּכְטִיקַ.

חַוּזְקִידִיק (כּוּזְקְרִיךְ) — with ridicule, mockery

חַוְּפָה וְקִידּוּשִׁין (כּוּפְעַזְקוּדִישַׁן) — marriage-ceremony

דָאַ : חַתּוֹנָה הַאֲבָן לְיוֹטַ דֻעַם יִדְיַיְשַׁן דַוְן בַּיִּ אַ רְבַּ.

תְּהַרְתִּה מִשְׁפָחָה (טַאָהָרָאָסְהַאָמִישְׁפָאָכָעַ) — די רִינְקִיטַ פָּן
דער פְּאַמְילְיַעַ.

חִילּוֹק (כִּילְעַקְ) — אַונְטַעַרְשִׁיְידַ.

כבר. — "גָּרְנִישֶׁט ווֹי אָונְדוּרָע יַדְיִשָּׁע טַכְטָעָר. אָוִיב אָזְוֵי, אִיז
עַמְּטָקָע בַּאֲשָׁעָרָת גַּעֲוָעָן פָּוּן הַיָּמָל... פָּאָר גַּעֲזָנָט אָזְן זַיִן מַלְיָה!"
וּוְיִי אָזְן אַ צּוּפְרִידְעָנָעָר אָוּעָק אַיְן אַ שִׂיפְסְ-גַּעֲזָלְשָׁפְטָטָרִידָן
וּוְעָנָן פָּאָפִירָן אָזְן שִׂיפְסְ-קָאָרָטָן.

8

לְטָעָר, דִּי פָּאָרְמָעָרְקָע, הַאָטָט מִיטָּ דַעַר גַּאנְצָעָר
פּוּיְעָרְשָׁעָר עַרְנְסְטְקִיָּט אַיְבָּעָרְגָּעָבָן זַיִךְ צַוְּ דַעַר נַעַיר וּוּיְכָעְרְשָׁעָר
תוֹרָה, וּוְאָס אִיר שְׁוּוִיגָּעָר, דִּי אַלְטָעָ יַדְעָנָע אַיְן פָּעָר-שְׁוּוֹאָרָצָן שִׁיְיטָל
אוֹיְפָן וּוּינְסָן קָאָפָּה, הַאָטָט אַיְן אִיר אַרְנְיָנְגָּעָאָקָעָרְטָה
אַזְן אַ וּוּאָרָט זַיִךְ צַוְּ קַעַנְעָנוּ צְנוּיְרִידָן, הַאָבָן דִּי וּוּיְכָעָר זַיִךְ
פָּאָרְשָׁטָאָנָעָן אוֹיְפָן וּוּאָוָנָק, אַוְיָפָּה דַעַר הַאָרָה הַאָטָט זַיִךְ נַאֲכָבָט אִיר
שְׁוּוִיגָּעָר בְּיַם אַרוּמְדָרִיעָן דִּי הַעַנְטָ אַרְוּם דִּי פָּלְעָמָלָעָר פֿרְטִיקָה
בְּיַם לִיכְטְּ-צִינְדָּן אָזְן דַעְרָנָאָר פָּאָרְשָׁטָעָלָט בִּיְדָע אָוִינָן מִיטָּ דִּי
הַאֲנְטָפְּלָאָכָן.

"שְׁוֹיָן, טָאָכְטָעָר," — הַאָטָט דִּי אַלְטָעָ גַּעַלְעָרָנָט, וּוּעָן אִיר
שְׁנוּר הַאָטָט גַּאָר דִּי הַעַנְטָ פָּוּן דִּי אָוִינָן נִיטָּ אַרְפָּגָעָנוּמוּן.
— "דוֹשִׁי," — הַאָטָט עַסְטָעָר גַּעַזְאָגָט אַ פָּאָרְשָׁעָמָטָעָ פָּוּן אִיר
אוּמוּיְסְנְקִיָּט אַזְן מִיטָּ בְּלֹוט אַיְן דִּי בָּאָקָן פָּאָרְלָעָגָן גַּעַשְׁמִיכָלָט זַיִךְ
אִיר שְׁוּוִיגָּעָר, זַיִךְ זַאָל אִיר אַרְפָּגָעָבָן אִיר אוּמוּיְסְנְקִיָּט.
פּוֹנְקָט אָזְויָה הַאָטָט זַיִךְ גַּעַלְעָרָנָט זַאָלָצָן פְּלִיאַשָּׁ פָּאָרָן קָאָכָן, וּוּי
דִּי אַלְטָעָ הַאָטָט עַמְּטָאָרָגָן.

— "נִיטָּ אָזְוֵי פִּילָּ אַנוֹאָלָצָן, טָאָכְטָעָר," — הַאָטָט דִּי שְׁוּוִיגָּעָר פָּוּן
אִיר מוּטָעָרְלָעָר גַּעַלְעָרָנָט, — "אַיְבָּעָרְזָאָלָצָן דָּאָרָף מַעַן נִיטָּ."

זַיִךְ הַאָטָט אַגְּגָנוּמוּן אַהֲנָט זַאָלָצָן, גַּעַנְיָט דָּאָס שְׁטִיקָה פְּלִיאַשָּׁ
אוּסְגָּעָזְאָלָצָן אָזְן גַּעַוְיָזָן אִיר וּזַיִךְ אָזְוֵי עַמְּטָאָרְזָאָטָן.

זַיִךְ מַצְלִיחָה (מַאֲצְלִיאָר) — בְּאָנְגָּלִיקָה, הַאָבָן גַּלְיָקָה
פָּעָר-שְׁוֹאָרָץ — זַוְיָּעָר שְׁוֹאָרִיאָץ, pitch black
אוּיִחַת דַעַר הַאָרָה — זַוְיָּעָר גַּעַנְיָזָה, פִּינְקְטָלָעָה,
פָּאָרְלָעָגָן — embarrassed

— “אי סי, מאדהער”*) — האט עסטער געזאגט, און געמייט זיך נאכצטאנן ווי מען האט זי געלערנט.

מייט דעם אייגענעם ערנטס און גלייבן, ווי זי האט פֿרִיעַר אפגעheit די קרייסטלעכע געבעטען, האט זי איצט אפגעheit די ניע געבעטען, דאס יידישקייט, וואס איר מאן האט זי געבעטען איבנ- צוּפְרִין צוליב די עטלערן זינגע.

אין די ערשטע טעג האט זי עס געטאן דעם מאן צוליב. זי האט אים ליב געהאט, דעם מאן אירן, פונקט נאך איזו שטיל און שטפרק ווי אין די ערשטע טאג, ווען ער איז אנגעקומווען אין דער פֿאָרֶם. זי איזו אים אויך דענקבָּאָר געוווען, וואס עה רעדט איר ניט אויס איר ניט-ברענגען קינדר ער אויף דער וועטלט. ער האט ניט גע- טרונגען, ניט קיין געלט אויסגעבראָכט, געארבעט שטענדיק און געטרפי איר געוווען. זי איזו אים דערפָּאָר זיינער געהאָרכּוּאָט געוווען, אונטערטנענִיק און גרייט געוווען פֿאָר אים איז פֿיעַר און און וואסער צו גיין. ווען ער האט איר דערציילט וועגן זיין טאטע און מאמע און איר געבעטען אנצוחאָלטען עטלעכע יידישע מינחיגים, האט זי קיין איזו ווארט ניט געזאגט קענן דעם.

זי האט ניט געוווען דערין קיין שום קרבן פֿון איר זינט. אויך דער מאן וויל עס און עס קען פֿאָרְשָׁאָפָּן פֿאָרְגּוּנִינְגּ זינגע עטלערן, וואס וועלן מיט איר זינט, פֿאָר וואס זאל זי עס ניט טאן? דערצו נאך, ווען די אלע ניע זאָכוֹן, וואס זי דאָרָףּ טאָן, זיינען גָּרְנִישְׂט צוּוּשְׂוּעָר, בלויו פֿרְעָמְדָע אָזְעַלְכָּע.

די שוויגער, כאטש אַ מאָדְגָע צוליבן שייטל, וואס זי טראָגַט אויכּן וויסן געשווירענעם קאָפּ און וואס עסטער האט קיין מאָל אָזְעַלְכָּע אַין איר לעבען ניט געוווען, איז גיך געוואָרָן זיינער געגענט עסטערן. אָז אַמְּאָלִיקָע אָרוּנְדָאָרִישָׁע טאָכְטָעָר, האט זי גָּלִיכְךָ זיך דערקְילָט היימיש אַין דער פֿאָרֶם. זי האט אויסגעטמאָלְקָן די קֵי, געגעבען קערגעער די עוּהוֹת, אָרוּנְטָעָרְגּוּנוּמָעָן די אַיְיָעָרָן פֿון די הײַנָּר אָז געטְאָן אלע אַנדְרָע ווּבְּעָרְשָׁע אָרְבָּעָט. באָלְדָה האט זי טאָקָע אויך אויסגעטען דאס שוּוֹאָרְצָע שִׁיטָּל אָז אָנְגּוּטָאָן אַ טִיכְל אַוְיכּן

*) גוּט, מוטער.
קרבן (קָרְבָּן) — sacrifice

קאפ, ווי אמאל, ווען זי איז אין דארכ' ביני זיך געוווען. דאס האט אויר באלאד צונגעבען און אנדר אויסזען, אַ היימישן און שטוביקן. עסטער האט זיך באלאד ליב געקריגן. זיך האט קיין מאל קיין פָּרְרוֹי ניט געהאט לעבען זיך, פֿון קינדוויז און אַ יתומה געוווען, בלויו מיטן פֶּאָטָעָר אַין דער פֶּאָרָם זיך דערציגן. אויך האט זיך קינד ניט געהאט וועמען צו זיך צוצוטוליען, מומערשאָפֶט אַרְוִיסְוּבִּין. דער פֶּאָטָעָר אוירער אַיז געוווען שוועינגןיך און פֶּאָרָה אַרטָּעָוּעָט. אַזוי אַיז אויך געוווען דערנאָך אויר מאן. זיך האט געבענקט נאָך אַ מענטש לעבען זיך, נאָך אַ פָּרוֹי. און זיך זיינער דערערהייט מיט דער אלטער, ווען יענע האט זיך אַרְוִמְגַעְנוּמָעָן, אויר קאָפֶט צונגעליינט אויף אויר אלטער, ווייכער ברומט און זיך גערוֹפֶן: עסטער, טאָכטער מײַנע.

וילוי האט אויר אַיבּער גַּעֲזָעַטָּמָט דער מומערם רoid, אַז טאָכטער מײַנט „דאָטָעָר“. עסטער האט זיך געפְּלָט גַּלְיָקָעָד מיטן צערטְלַעַבָּן וואָרט, וואָס זיך האט קיין מאל פֿון קיין מאָמען ניט געהרט. — מאָדָהָעָר — האט זיך גערוֹפֶן די אלטער און געגָלָעָט זיך.

כאטש די אלטער האט זיך עפְּעָם אַנְגַּעַשְׁטוּסִין, אַז אויר שנור אַיז ניט אַין גאנצָן מיט יידישקייט, אַז עפְּעָם אַיז זיך גַּוְיִע אַין אלעמען, אַין אויסזען אַין אַירע פֶּירָעָכָן, האט זיך אַבער ניט געמאָכָט קיין טענה וועגן דעם. מַהָּאָט אַיר נאָך גַּזְוָאנְט אַין דער הַיִּם, אַז אַין דעם אַמְּעָרִיקָע אַיז אַן אַנדָעָר וועלָט, אַז יַדְעָן זַיְנָעָן קײַן יַדְעָן ניט, אַז אַלְעָן אַיז מיטן קאָפֶט אַראָפֶט אַון די פִּים אַרְוִיפֶט, אַון די בעסטע זאָך פֶּאָר אַ נִיעָם מַעְנָטָשָׁן אַיז צַוְּקוֹקָן אַון שׂוּבָּיָגָן, ווּבְּלַעַזְוּן זַיְנָעָן אַיז די וועלָט. זיך האט ניט געוואָסָט גַּעַנְיוֹן, צַי אַיז די שנור אוירע טאָקָע געוווען אַמְּאָל אַ גַּוְיִע, צַי זיך בלויו אַז טאָכטער פֿון פֶּאָרָגְנוֹיָאַיְשָׁטָע יַדְעָן, וואָס קָעָן קַיְיָן וואָרט יַדְעָשָׁ ניט אַון ווּוִיסְט ניט פֿון יַדְעָשְׁקִוִּים. אַבער קײַן גַּאנְצָע גַּוְיִע אַיז זיך אויך ניט געוווען. ערשותنم, האט זיך גערוֹפֶן עסטער, ווי אַלְעַז יַדְעָשָׁ טעכטער. צוּווַּיטָנָם, האט זיך שׂוֹוְגָעָר גַּרְוִוִּים לַיְבָשָׁאָפֶט אַרְוִיסְגַּעְווּזָן אַון „מאָמע“ זיך גערוֹפֶן. אויך האט זיך גַּלְעֵיך דעם קאָפֶט צַו יַדְעָשְׁקִוִּים זוּ צַוְּגָעָלִיָּינָט אַון באָלאָד דעם ערשותן פֶּרְיִיטָאָג צַו נַאֲכָטָס לַיְכָט גַּעַצְוִידָן, זיך זיך אלְיאָין. אַון די אלטער האט קײַן טענות ניט געמאָכָט אַון גַּעַלְאָזָט גַּיְיָן, ווי עס גַּיְיט. וואָס געוווען, אַיז געוווען, האט זיך מיט ווּיבְּרָעָשָׁר

פראקטישקייט געטראכט. דער עיקר אין, איז וווײטען ואל די שטוב זיך פֿרַן ווּי אֵינְדִּישׁ שְׂטוּב דָּרָךְ.

די אלטע האט טאקו גלייך אויסגעפֿאקט דיאויגענע טעפּ און שיסלען, לעעל און מעסערס, וואס זי האט מיטגענומען פֿון דער היים, אײַנְגַּעפֿאקט איז בעטגעוֹאנְט, באטש אלע האבן געלאקט פֿון אַיר און ניט געהימּוֹ מיטשלעפּן קיין פֿעַק. זי האט ניט געהאלגנט און אלע מיטגענומען, מילכיקע טעפּ און פֿליישיקע, און אַפְּלוֹ דאס פֿסחַדְיקָע געפּעַם, געפֿאקט אין היי, אַזְוִי אַזְוִיךְ די שבתדייק ליעכטערס און דעם קרבּן-מְנַחָּה-סִידּוֹר און די תחינות. איצט האט זי געווען, איז זי אַז גערעכט געווען, איז עס ווועט אַיר צו נײַ קומען. גלייך האט זי טאקו די פְּלִים אַרוֹסְגַּעַנוּמָן, די פֿליישיקע אַוּוֹקְגַּעַשְׁטָעַלְט בְּאוֹזְנְדָעַר, די מילכיקע באָזְנְדָעַר. זי האט אַזְוִי זִיךְ, אַז אַזְרַט ניט דערמְאַנְדִּיק, גוט אַיסְגַּעַה-היַצְטָדְקָה קִיךְ, פְּדִי אַיסְצַׂגְּלִיעַן יַעֲדָן שְׁפָרֶר פֿון טְרִיכּוֹת פֿון אַיר, און זי האט די קִיךְ אַיבְּרַגְעַנוּמָן אַין אַירע העיִיר גַּאר-ニישט צּוֹלָזְנְדִּיק די שנור אַוִּיפּ אַוְיִילָע.

— “גַּיִי, גַּיִ, טְאַכְּטָעַר מִינְגַּעַן,” — האט זי אַיר מְוֻטְעַרְלָעַן אַוְעַק געפּוֹרֶט פֿון דער קִיךְ, ווּעַן זי האט געוואַלט הַעַלְּגָן, — “אַיךְ בֵּין גַּעַוְאַוְינְט דָּרְצָנו אַיךְ וּוּלְשָׁוֹן אַלְּזַן אַלְּיַוְן קָאָכָן. דו האט גַּעַנוֹג אַנְדָּרָעַ אַרְבָּעַט . . .”

בִּיסְלַעַכּוֹנִיּוֹן האט זי אַיר גַּעַנוֹמָעַן לְעַרְנָעַן, וּוּלְכָעַ טַעַפּ זַיְנָעַן פֿליישִׁיק אַון וּוּלְכָעַ מִילְכִּיק; אַז די מעסערס מִיט די אַיְנְגַּעַנְדִּי טַעַנָּע קָאָרְבָּן אַין די הענְטָלָעַד זַיְנָעַן מִילְכִּיק אַון די גַּלְאַטָּעַ זַיְנָעַן

דָּעַר עִקָּר (אִיקָּעַר) — דאס ווּכְטִיקְסְּטָעַ.

גַּעַפְּעַס — utensils, dishes.

קָרְבּוֹן-מְנַחָּה סִידּוֹר (קָאָרְבּוֹן מִינְכָּעַ סִידּוֹר) — אַ בָּאַרְיַמְּטָעַ סִידּוֹר (סִידּוֹר book) פְּאַר פְּרוֹיָעַן מִיט אַן אַיבְּרַזְעַצְוֹנָג אַוִּיפּ יְדִיּוֹשׁ. תְּחִינָה — מְעַרְצָאָל : תְּחִינָות (תְּכִינָעַ — תְּכִינָעַ) — אַ גַּעַבְעַט אַוִּיפּ יְוִישָׁפְּאָר וּוּבְּעָר. פְּאַר פְּאַרְשִׁידְעָנָעַ פְּאַלְּזַן פֿון לְעַבְנָה זַיְנָעַן דָּא באָזְנְדָעַרְעַט תְּחִינָות.

בְּלִים (קִילִים) — utensils, dishes.

אוֹוִיס צּוֹגְּלִיעַן — to glow.

שְׁפָרֶר — trace.

קָאָרְבָּן — notches.

פְּלִיאוֹשִׁיק. עַסְתָּרָה הָאָטָם גַּעֲפֵלָנְטָנְטָרֶט, נִימָט גַּעֲוָוָאָסְטָ וּוּ אַבְּיָן אָוּן
וּוּ אַוְיָם, אַבְּעָר דִּי אַלְטָעַ הָאָטָם זַי אַזְוִי לְאַנְגַּג גַּעֲלָעָרֶנְט אַוְיָף שְׁטוֹמָ-
לְשֻׁוֹן, בֵּין זַי הָאָטָם זַי אַוְיָנְגַּעַלְעָרֶנְט אָוּן זַי הָאָטָם שְׁטָרָעָנְגָּפְּגָעָהִיט
דָּעָר שְׁוּוֹנוֹגָעָרָם גַּעַבָּאָטָן. אַיְן גִּיבָּן הָאָטָם זַי שְׁוִין גַּעֲקָעָנְט זַלְצָנָן פְּלִיאַישָׁ
אַוְיָסְהִיטָן זַיְךְ פָּוּן מִישָּׁן מִילְכִּיקָּם אָוּן פְּלִיאַישִׁיקָּם אָוּן בְּעַנְטָשָׁן לִיכְטָ
יְעַדוֹן פְּרִיבִּיטִיק. וְאַגְּנוֹן שְׁטִילְעָרְהִיטָּה עַפְעָם, וּוּ אַיר שְׁוּוֹגָעָר, בְּנֵי לִיכְטָ
צִינְגוֹן, הָאָטָם זַי, אַמְתָה, נִימָט גַּעֲקָעָנְט, אַבְּעָר מַאֲכָן מִימָט דִּי הַעֲנָט
דָּרְבִּי מַאְלָ אַרוֹם דִּי פְּלִעְמָלָעַ אָוּן דָּרְעָנָאָךְ צְוּדָעָקָן דִּי אַוְיָגָן, דָּאָם הָאָטָם
זַי גַּעַמְאָכָט אָזָן גַּאנְצָן וּוּ דִי אַלְטָעַ. זַי הָאָטָם אַפְּיָלוּ גַּעַמְאָכָט שְׁטִילְעָרָ-
הִיּוֹת מִימָט דִּי לִיפָּן, בָּאָטָשׁ זַי הָאָטָם גַּאֲרַנִּישָׁתְּ גַּעֲוָאָסְטָ וּוּאָם זַי זַגְּנוֹן.
דִּי אַלְטָעַ הָאָטָם זַי גַּעֲקוֹשָׁתְּ דָּעְרָאָר אָזָן צּוֹגָעְלִיְּגָטְּ אַיר דָּעַם קָאָפְּ
מוּטָרְעָדְעָר זַי דָּעַר בְּרוּסְטָ.

על כל אחד מהלך מילויו. האת זיך עטמטער געהאטם שטארק צו רײיטלען בעאה אירע נארישקייטן, וואס זיך האט געטאָן. אוזי האט זיך זיין מאל געבערעהנט טרייפֿהגען פִּישׁ פָּון טַיְיך אָזֶן זַיִינְגָּעָבָן דער שוועיגער אירער צו מאָכֵן, זיך האט שווין געוואָסֶט, או זידן דאָרכָן פִּישׁ אָוֹפּ שַׁבָּת. די שוועיגער האט זיך די אויגן פֶּאָרְשְׁטָמְעָלְטָ פֶּאָר די טרייפֿהָגעַן פִּישׁ, וואס האבן ניט געהאטם קיון שופּוֹן פֶּלְסְּפֶּעְדָּרְן אָונְ אָוִיסְטָ גַּעֲזָעָן זיך וועערעט.

— „אוֹיַ, טָאכְטָעַר מִינְגַּעַ,“ — חָאַטְ דֵּי אַלְטָעַ זַיךְ פָּאַרְקְרִימַטַּ, —
„דָּאַם אַיְן טְרוֹפֶּה !“

עטער האט ניט פארשטאנגען, און די אלטער האט אויר געמוועט
וועיזן מיט די הענט, וואם טרייפה מינט. זי האט זיך אין גאנגן
פאררייטטל ווי א מיידעלען.

— “הוּא!”— הָאַת זֶה גְּעוֹגָט אֲרַשְׁעָמָטָע אָנוּ נִיט בְּאַנְרִיכָּן
די יַדְישׁ גְּעוֹצָן, וְאָם פְּאַרְבָּאָטָן אֲזַעְלָכָע גְּטוּנָה צָו עָסָן.
אֲצַוְוִית מֵאַל הָאַת זֶה גְּעַבְרָאָכְטָן קְרֻעָבָן פְּרִישָׁע אָנוּ צַפְלָדִיקָע
אָנוּ זַי אַוִיסְגַּעַשָּׂאָטָן פְּאַר דָּעָר שְׁוֹיְגָעָר, זַי זָאָל זַי צְוָגְרִיאָטָן אַוִיסָּק
מִיטָּג אָין זַוְנְטָאָג. די אַלְטָע הָאַת גְּעַנוּמָעָן שְׁרִיעָן פְּאַר שְׁרָעָק,

וועי איז אונז וועי אויס — וועי אנטזהייבן אונז וועי צו
ענידיגן.

.scales — שׁוֹפֵן .fins — פְּלָוִסֶּפֶעֲדָרָן

דערזענדיק די צפַּלְדוֹקָע שְׁרִצִּים. עַסְטָעֶר הַאֲטַזֵּט זַיְךְ וּוַיְדָעֶר פֶּאָרָה שְׁעַמֶּת אָוֹן דַּי גַּעַשְׁמָאָקָע בְּאַשְׁעַפְעַנְיִישָׁן אַרְיוֹסְגָּעוֹזָרְפָּן. בִּיְדָע וּוַיְכָרֶר הַאֲבָן דָּעַרְנָאָךְ נִימְט אַוְיְגַעַהָרֶט ? אָכְנָן דָּעַרְבָּעֶר, ? אָכְנָן אָן אַוְיְפָחָעֶר. אַין גַּכְּבָן חַקְּט עַסְטָעֶר אַזְּוִי זַיְךְ אָוֹן יְזִישְׁקִוִּיט אַוְיְגָעָקָעָנֶט, אָזְּוִי דַּי שְׁוַיְגָעָרֶר הַאֲטַזֵּט זַיְךְ אָוֹן צְוָנָעָלָאָזֶט צַו דָּעֶר קַיְךְ. זַי אָוֹן שְׁוַיְן אַפְּגָעָהִיט גְּעוּעָן, אָזְּוִי זַי הַאֲטַזֵּט אַיְבָּעָרְגָּעָטְרָבָּן מִיט אַיר אַפְּגָעָהִיטְקִוִּיט.

— „מָאַדְהָעֶר, מַעַי אֵי?“*) — הַאֲטַזֵּט זַי אָלָע מַאל גַּעַפְרָעֶנֶט שְׁאַלְוָת, מַוְּרָא הַאֲבָנְדִּיק עַפְעָם נִישְׁתָּחַת טְרִיף צַו מַאֲכָן.

בִּסְלָעְכּוּנוּ אַזְּוִי אַזְּוִי אַרְיִינְגָּעָצְּזִוְּנָן גְּעוּוֹאָהָן אַין דַּי גַּנְיָע מִינְהָגִים אָוֹן גְּעוּזָעֶן, אָזְּוִי הַאֲטַזֵּט זַיְךְ שְׁוֹן נִיט גַּעַטָּאָן בְּלוּוּזְיָא צַו זַיְנָן פֶּאָר דָּעֶר שְׁוַיְגָעֶר, נַאֲר זַי הַאֲטַזֵּט טְאָקָע אַגְּגָעָהִיבָּן גְּלִיְיכָן אַזְּוִי זַיְךְ, וּזַי יְעַדְעֶר פְּרוּמָעָר מַעְנְטָשָׁה, וּזַסְמָנָס גְּעוּזָאַיְנָהִיטָּן, וּוּרְעָן בְּנִי אַיְם אַגְּלִיְיכָן. זַי אַזְּוִי גְּעוּוֹעָן גְּלִיְיכָן אַזְּזָךְ פִּינְקְטְּלָעָךְ אָוֹן שְׁטְרָעָנֶג, נִימְט אַפְּצָוְנוּגָן קִיְּין הַאֲר אַוְיְףְ-רְעַכְתָּמָס אַדְעָר אַוְיְףְ לִינְקָם. מִיט דָּעֶר צִיְּטָה הַאֲבָן זַיְךְ בִּיְדָע וּוַיְכָרֶר אַגְּגָעָהִיבָּן אַפְּלִיְוָן פֶּאָרְשָׁטְיָיָן אַזְּוִיךְ. דַּי אַלְטָעַת גַּעַכְאָפְט עַטְלָעֶכְעָ עַגְלִישָׁע וּוּרְטָעָר, דַּי שְׁנוֹר הַאֲטַזֵּט זַיְךְ אַוְיְסְגָּלְעָרָנֶט עַטְלָעֶכְעָ יְדִישָׁע וּוּרְטָעָר אָוֹן זַיְךְ הַאֲבָן גַּעַרְעָדָט אָוֹן דָּעֶר قְּרִינְעָרְצִיט, אַוְיְסְגָּעְרָעָט זַיְךְ, אָוֹן פָּוֹן זַיְעָר וּוַיְכָרֶרֶשׂ לְעָבָן זַיְךְ אַוְיְסְדָּעְרְצִילָּט אַיְינָע דָּעֶר אַנְדָּעָרָוּ. אַזְּוִיךְ צַו דַּי פְּרָעָמָדָע עַסְמָס הַאֲטַזֵּט עַסְטָעֶר זַיְךְ צְוָנוֹוָאוֹינָט. זַיְעָר פְּרָעָמָד וּבְנָנָעָן אַיר אָוֹן דַּי עַרְשָׁטָע צִיְּטָן גְּעוּוֹעָן דַּי גַּנְיָע מַאֲכָלִים, דַּי אָלָע יְדִישָׁע יוּכְּבָן מִיט לְאַקְשָׁן, גַּעַפְלִיטָע הַעַלְדוֹלָעָה, קִישְׁקָעָם, פְּעַטָּע מַעְרָן-צִימָעָם, גַּעַפְלִיטָע פִּישָׁ אָוֹן אַנְדָּעָרָוּ שְׁטָטָרָק פְּעַטָּע אָוֹן שְׁטָטָרָק זַיְעָר מַאֲכָלִים, וּזַסְמָנָס דַּי שְׁוַיְגָעָרֶר הַאֲטַזֵּט גַּעַמְאָכָט ; אַבָּעָר אָזְּוִי גַּכְּבָן הַאֲטַזֵּט זַיְךְ צְוָנוֹוָאוֹינָט צַו זַיְךְ אָוֹן אַפְּלִיְוָן זַיְךְ אַוְיְסְגָּלְעָרָנֶט אַזְּוִיךְ קָאָכָן אָוֹן בָּאָקָן מִיט אָלָע יְדִישָׁע טֻמְמִים. פֶּאָרָן שְׁוּעָר אִירָן הַאֲטַזֵּט עַסְטָעֶר גְּרוּוּם דָּרְקָ-אָרָץ גַּעַהָאָט, וּזַי

*) מַוְּשָׁעָר, מַעַג מַעַן ?

שְׁרָאִים (שְׁרָאִיצִים) — creeping animals, reptiles

שְׁאַלְוָת (שְׁנִילָעָם) — רַעֲלִינוּגְיָזָע פְּרָאָנָעָם.

יְוַצָּא (יְוִיצָּע) צַו זַיְנָן — דָא : צְוָלִיב צַו טָאָן.

טַעַמִּים (טַעַמִּיִּים) — tastes

שטענדייך פֿאָר אַ מאָנסבייל. זי האָט געקוּקֶט אוֹיפֿ אִים מֵיט אַ באָז
האלטעןער מורה, ווי ער זיצט אַין אלפֿאָגָעָנוּם גָּלְאנְצִיקָּן רָאָק בֵּיז
אייבער דֵּי קְנִי, מֵיט אַ סָּאמְעָטָן יָאָרְמָלְקָעַלְעָ אַוְיָהָן וּוּבְּיסָן קָאָפּ
אוֹן קוּקֶט דָּוָרָךְ גָּאָלְדָּעָנָּעָ בְּרִילְזָן אַיְן פֿרְעָמְדָּע בִּיכְעָר, גְּרוּסָע אַוּן
אוֹמֶאָרְשָׁטָעְנְדָּלְעָכָּע. ווי אַ גְּיִיסְטָלְעָכָּעָר האָט ער זִיךְ אִיר אוֹיפֿ
גְּעוּזָּן. זוי האָבָּן צְוִישָׂן זִיךְ קְיָיָן אַיְן וּוּאָרָט נִיט גַּעֲקָאנְט אָוִיסָּט
ריידָן, יְעָדָעָר מָאָל, וּוּאָס זוי האָט אִים צְוָנְעָטָרָאָן טַי, וּוּאָס ער האָט
אַ וּוּלָט אוֹיסְגָּעָטְרוֹנוֹקָעָן, האָט ער צָו אִיר גַּעַשְׁמִיכְלָט אַוּן גַּעַשְׁאָקָלָט
מייטָן קָאָפּ אוֹיפֿ יָאָ, אַ סִּימָן, אַ ער וּוּל עָפָעָס זָאגָן אַ גּוֹט וּוּאָרָט,
גַּאָר ער קָעָן גַּעַבְּעָר נִיט, דֵּי צְוָנָגְגִּיָּט נִיט.

— „דאָנקָע, דָּאָנקָע“, — האָט ער גַּעַזְגָּט אַיְן דִּיבְּיטְשָׁ, ווי ער
פֿלְעָנְטָט עַמְּה הָעָרָן פֿוֹן דֵּי עַסְטְּרִיכְיִישָׁע זַעֲלָנְעָרָם אַיְן דָּעָר הַיָּם, וּוּעָן
זַי זַיְנָעָן גְּעוּזָּן אַיְן דָּעָר צִיְּטָט פֿוֹן דָּעָר מְלָחָמָה אַוּן ווי ער אַיְן
גְּעוּזָּוְיִינְטָט גְּעוּזָּן צָו בָּאָנוֹצָן אַ דִּיבְּטִישִׁישָׁ וּוּאָרָט תָּמִיד, וּוּעָן ער דָּאָרָף
ריידָן צָו עַמְּעָצָן, וּוּאָס פֿאָרְשָׁטִיטָט זַיְנָן לְשׁוֹן נִיט.

אוֹיָהָן הַיִּמְיָּשָׁן שְׁטוּגְּנָעָר האָט ער גַּעַטְנוֹקָעָן דֵּי שְׁטִיקְלָעָר צַוקָּעָר
אַיְן דָּעָר טַי, בְּדֵי צָו קָעָנָעָן זַי אַיְנְבִּיבִּיטָן מֵיט דֵּי אַלְטָע, שַׁוּאָכָּעָר
צִיְּן, אַוּן מֵיט אַיְן קָלְעַצְלָ צַוקָּעָר אַסְּךְ גַּלְעָועָר טַי אַוִּיסְטָרְנִיקָּעָן.
ערְגָּעָר אַיְן עַמְּצָמָעָן צְוָנְעָגָנְגָעָן צְוָיְשָׁן טָاطָן אַוּן זָוָן. ער האָט נִיט
גַּעַקְעָנְטָט אוֹיסְקָוּמָעָן מיְטָן זָוָן זַיְנָעָם, רֵ' הַיְּרָשָׁ, ווי יְעַמְּאָלָט אַיְן דָּאָרָף,
וּוּעָן וּוּלִי אַיְן נָאָר אַ יְּנָגָל גְּעוּזָּן אַוּן נִיט גַּעַגְּנָעָן אַיְן גַּלְיְיכָעָר
יְדִישָׁע וּוּגָן.

שְׁוִין בֵּין אַנְקָוּמָעָן אַיְן נִיעָם לְאָנד, האָט רֵ' הַיְּרָשָׁ גַּעַקְעָט
מֵיט פֿרְעָמְדָּקִיְּט אוֹיפֿ זַיְנָן זָוָן, גָּאָרְנִישְׁטָט אִים דָּעָרְקָעָט. עַמְּ אַיְן
נִיט גְּעוּזָּן צְוִילָבָן וּוּלִים גַּעַגְּלָטָעָר בָּאָרְד אַוּן קוּרְצָעָר קְלִיְּדָעָר.
ער האָט גְּעוּזָּוְאָסְטָט פֿוֹן פֿרְיִיעָר שְׁוִין, רֵ' הַיְּרָשָׁ, אַז אַיְן דָּעָם אַמְּעָרְקָעָר
זַיְנָעָן דֵּי יְיָדָן קְיָיָן גְּרוּסָעָר צְדִיקִים נִיט. גְּעוּזָּן אַז דָּאָס דֵּי פֿאָרָה
מְעַרְיָשָׁע גְּוַיְאִשְׁקִיְּט, וּוּאָס האָט זִיךְ אוֹיפֿ זַיְנָן זָוָן צְעַלְיִיגָּט, דֵּי רְוִיְּטָיִּ
קִיְּטָט פֿוֹן זַיְנָן פְּנִים, דָּאָס פּוּיְעָרִישָׁע פֿאָרְגָּרְעָבְטִיקִיְּט, וּוּאָס צְוִישָׁן
יְיָדָן זַעַט מְעַן גָּאָרְנִישְׁטָט אַזְוּלְכָעָם, דֵּי שְׁטָעְנְדִּיקָעָר לְיוֹלְקָעָר אַיְן זַיְנָן

גַּעַגְּלָטָעָר — shaved
צְדִיקִים (צְאַרְיקִים) — פְּרוּמָע, הַיְּלִיקָע, saints

מויל, און מער פון אלץ דאס געלאנסקייט, שווינגן און גזעעטעןיט,
וואס קיין שם זאך קאו ניט ארויסברעגעגען פון גלייבגעויכט. ווי
אמאל איז גלייך דעם אלטן געקומען דער געדאנק איז קאפ ארבין,
פון וואגנוןען עם האט זיך גאָר צו אים אָזֶן זון גענומען.

וילוי האט גלייך פון דער שיף געוואַלט אַריבערגעמען די עלטערן
זיבנע אַהֲיָם צו זיך איז דער פֿאָרְמֵן. ער האט אַסְטְּרֵט געהאט
איין דער היים צו טאן, יעדע מינוט האט געברענט, און עסטער אלִין,
האט ער געוואָוסט, וועט אלִין ניט קענען טאן. אַבעָר דער פֿאָטְעֵר
האט אַפְּילּוֹ ניט געוואַלט העָרָן. ער האט געהאט אַסְטְּרֵט מיט גראָסָן
אַיבָּעָרְצָוָגָעָבָן פון זיבנע שטערל צו די לאַנדְסְלִיעִיט אַיְן נַיְּוִיאָרְק. אַיְן
אלִעָלָעָעָנוּם האט ער געהאט היימישׁ בריוולעָד פון טאָטָעָם צו
קינדער, פון פֿאָרְלָאָזָעָנָעָ וּבְילָעָךְ צו מענער, און ער האט ניט געָ-
וָאָלָט אַוּעָקְבָּאָרָן בַּיְּזָרָן וּוְעָטָלָעָ גְּרוֹסָן ניט אַיבָּעָרְגָּעָבָן, בַּיְּזָרָן
וּוְעָטָזְבָּעָן זַיְּנָעָן לְאַנְדְּסְלִיעִיט ניט זעָן. דערוּיַּיל אַיְן שַׁוִּין אַרְתִּינְגְּגָעָקָומָעָן אַ-
שְׁבָּת אַיְן מַעַן האט ניט געקבענט פֿאָרְן.

וילוי האט ניט געקבענט אַבְּינָזָן אַיְן נַיְּוִיאָרְק. ער האט פֿיְינְט
געהאט די שטאט, ניט געקבענט פֿאָרְטְּרָאָגָן דעם רָעַש אַוְן טוּמָל,
פון וועלכָן ער אַיְן שַׁוִּין גַּעֲוָעָן אַפְּגָעָוָאָוִינְט. עַם זַיְּנָעָן אַיְם פֿרְעָמָד
גַּעֲוָעָן די אלִעָלָעָעָנוּשָׁן, מִיט וועלכָעָ ער פֿאָטְעֵר האט זיך באָ-
גַּעֲגָנְט. דָּאָס זַיְּנָעָן גַּעֲוָעָן עַלְטָעָרָעָ יַּידָּן, הַיְּמִישׁ לְוָמְדִים, ווי דער
פֿאָטְעֵר זַיְּנָעָרָ אלִין, וואָס האָבָן פְּסָדָר גַּעֲרָעָט מִיט תּוֹרָה אַוְן
פְּסָקוּים, וואָס ווילוי האט דערפָּן קַיְּין וּוְאָרט ניט פֿאָרְשָׁטָאָגָעָן.
מער נאָך דערפָּן האָבָן זַיְּ גַּעֲרָעָכָט אַיְן גַּעֲוָעָט. אַוְיפָּ ווילוי
הָאָבָן זַיְּ גַּעֲקָט ווי אוּפָּ אַבְּיָזְבָּן זַיְּ גַּעֲקָט ווְאַונְדָּעָר אַוְן אלִעָלָעָ מַאלָי אַיְם אַיבָּעָרָ-
גַּעֲרָעָט דָּאָס אַיְינְגָעָן.

— „איְזָן וועלכָע בְּזַעַם זַעַט אַיר? — האָט?

— „אַ פֿאָרְמָעָר“, — האט ווילוי געענטפֿערָט.

— „אַיר מִינְט אַ בְּאַרְדִּינְגְ-הַוִּי [אַ פֿעְנִימְיאָנָאָט] האָלָט אַיר“, —
הָאָבָן זַיְּ אַיְם פֿאָרְיכָט.

— „ניִין, אַ פֿאָרְמָחָבָאָיך“, — האט ווילוי זיך געהאלטן בַּיְּ-
זַיְּנָם.

לוּמְדִים (לאמרדים) — געלערנטע אַיְן דער תורה.

די יידן האבן אים באטראכט און געקוועטשט מיט די פלייצעם.
— «א פֿאַרְמָעַר?» — האבן זי ניט פֿאַרְשָׁתָאנְגָּן. — «טאָקָע
פֿראָסְטִיפֿשּׂוֹט, ווי א גּוֹי?...»

פֿונְקָט ווי דער פֿאַטְעָר זִינְגֶּר האָט גַּעֲשָׂוֹאוּמָעָן ווי אַפְּרִיש אַין
וּוְאַסְפָּר צְוִישָׁן די לאַנדְסְלִיטָט זַיְנָעַן, אַזְוֵי האָט ווַיְלִי נִיט גַּעֲקָאנְט
אַיְנָזִיכְן צְוִישָׁן זַיְיָ. אַים זַיְנְגָּעַן זַיְגַּעַן פֿרְעָם, די אַלְעַטְמָעַן
פֿון שְׁטָעַטְלָה, אוֹף וּוּלְבָעַ מַעַן האָט זַיְקָאַסְגַּעַרְעָגָט, וּוּאַס זַיְיָ מַאְכָן
אַין גַּעֲזָוָנְט אַון פֿרְגָּהָת.

— «געַבְעָנָה, גַּעַמְיָין», — האָט דער פֿאַטְעָר גַּעַחְאַלְטָן אַין אַיְיָ
וְאַנְנָן אוֹף יַעַדְךָ, וּוּאַס מַעַן האָט אַים אַוְיסְגַּעַרְעָגָט. — «אַיְדָה, אַן
אַבְּיוֹן, אַון קִיְּן עַיְנָהָרָע אַפְּלָעַ שְׁטוּב קִינְדָּעָר, אַון טַעַכְטָעַר דָּעָר-
וּוְאַקְסְּעָנָע.

יַיְדָן האָט גַּעַזְוִיכְצָט, אַו עַמְּה האָט שְׁטִיקָעָר הַאָרֶץ אַוְיסְגַּעַרְיִיםָן.
נַאֲךְ פֿאַרְלוֹוְרָעְנָעָר האָט ווַיְלִי זַיְקָאַס גַּעֲפִילְטָט שְׁבָתָה, וּוּעַן מַעַן
הַאָט דָעַם פֿאַטְעָר זַיְנְגָּעַן אַים אַיְנָגְגַּעַלְאָדוֹן אַין הַיְמִישָׁן שְׁוֹלְבָלָה
פֿון די לאַנדְסְלִיטָט דָאַוְנוֹן, אַוְן אַלְעַטְמָעַן זַיְגַּעַן זַיְגַּעַן אַפְּצָרוֹ
נַעַמְעַן גַּרְוּסָן פֿון שְׁטָעַטְלָה. מַעַן האָט דָעַם פֿאַטְעָר מַכְבָּד גַּעַוְעַן מַיְתָן
דָאַוְנוֹן פֿאַרְן עַמוֹּדָה. אוֹיךְ אַשְׁיַׁנְעַן עַלְיהָ אַים גַּעַגְעָבָן. ווַיְלִי האָט
נִיט גַּעַחְאָט קִיְּן טְלִיתָה, נִיט גַּעַדְעַנְקָט קִיְּן וּוְאַרטָּאָר אַין סִידָּר, אַון אַז
עַם אַיְזָן גַּעַקְוּמָעָן צַו דָעַר עַלְיהָ, וּוּאַס מַעַן האָט אַים גַּעַגְעָבָן צַוְּלִיב דָעַם
פְּבָוד פֿון זַיְנָן פֿאַטְעָר, אַיְזָן עַר גַּעַבְלִיבָן שְׁטִיְּן אַצְעַטְמָטָעָר אַון נִיט

פֿרְגָּה (פֿאַרְנָאַסָּע) — גַּעַשְׁעַטְפָּן, באַשְׁעַטְפִּיקָּוֹנָג.

גַּעַמְיָין — דָא : שְׁלַעְכָּט, בִּיטָּעָר.

אַבְּיוֹן (עוֹווִיעַ) — אַרְעַמְּאָן.

קִיְּן עַיְנָהָרָע (אַיְנָהָרָע) — קִיְּן בִּיְזָן אוִיגָּ; וּוּעַן מַעַן לְוִוְּבָט
אַקְּינָד אַדְרָעָמָן וּוּבְיוֹט אַזְוֵיָּה אַזְוֵיָּה דָעַם קִינְדָּס שִׁינְקִיָּיט — האָט עַלְטָעָרָן
מוֹרָאָמָן זַאֲלִינְט גַּעַבָּן אַזְעַיְנָהָרָע. דָא מִיְוִינְט עַס : עַס זַאֲלִינְט קִיְּן שְׁלַעְכָּטָס
נִיט טְרַעְפָּן מִיטָּה קִינְדָּעָר.

מַכְבָּד זַיְן (מעַכְבָּעָד) — צְוֹטִיְּלָן דָעַם פְּבָוד (honor; to honor; (honor;

עַמְּוֹד (אמְעֹד) — דָעַר אַרְטָה אַין שָׁוֹל וּוּאוֹ. דָעַר חֹזֶן שְׁטִיְּתָה בַּיִּם
דָאַוְנוֹן. דָא מִיְוִינְט עַס : זַיְן דָעַר וּוּאַס פֿירָט אַזְוֵיָּה דָאַוְנוֹן.

עַלְיהָ (אַלְיָעַ) — אַוְוְרָפָּן אַזְוֵיָּה שָׁוֹל אַלְיָעַן צַוְּלִיבָן אַטְיָלָפָּן
דָעַר תּוֹרָה, אַדְרָעָר צַו שְׁטִיְּן לְעַבָּן דָעַם וּוּאַס לְיַיְעַנְטָן פֿון דָעַר תּוֹרָה.

צַעַתְמַטְעָר (צַעַטְמַטְעָר) — ווי אַנְאָר, ווי אַיְנְגָּר וּוּאַס וּוּיָס נִיט
וּוּאַס צַו טָאָן.

געוואומט וואס פֿאָר אַ ברכה צו מאכן. יידן פֿון אלע זיין האבן
אים אונטערגעהאלֶפּן :

— „נו אַ, ברכו את אדוני המבורך !...“

ער האט עפּעם אונטערגעברומט אונטער דער נאָז, אַז מען
האט קיין זואָרט ניט געהערט, אָז זיין רויט פֿאָרמעריש פְנִים האט
געעלֶלֶט פֿון בושה. דער פֿאָטער האט אויפּ אַים געקוקט מיט
צָאָרְנְדְּיקָע אָוָיגָן. פֿונקט אָזּוּ אַזּוּ ער שפֿעטער געועסן אַ פֿרְעָמְדָעָר
אויפּן קידוש, וואָס אַ לאָנדְסְמָאָן האט געמאָכָט פֿאָר דִי געסט אָזּוּ
דאָונְעָרָם פֿון שולכל. מיט אָז אַראָפְגָעַלְאָזָוָן קאָפּ אָזּוּ מיט דִי הענט
אנגָעָשְׁפָּאָרָט אוֹפּ דִי קְנִי, אַזּוּ ער גַּעֲזָעָן אַיִן קְלוּינָעָם עֲנֵגָן צִימָעָר,
וואָס אַזּוּ גַּעֲוָעָן אַנְגָּעָשְׁטָעָלָט גַּעֲדִיכָט מִיטּ מַעְבָּל, אָזּוּ קוּיִם צּוּגְעִירָט
זיך צו די היימישע קידוש-זְוִינְגָּן אָזּוּ קָאָרְשְׁנוֹאָפּט, וואָס מען האט
אַים צָוְגָּעָטְרָאָגָן, צָוְצָמָעָן מיט הָאנְגִּיק-לְעָקָעָד. יידן האבן אַים גַּעַנְנָעָט
שְׁטָעָט וּוּיְכָעָה הענט אַיִן זְיַין אַוְיְסְגָּעָטְרָבְעָטָר פֿאָרָמְעָרִישָׁר לְאָפּעָ
און גַּעֲוָוָאָונְטָשָׁן, סְזָאָל זְיַין מִיטּ מַזְלָה. ווּילִי האט גַּעַשְׁאָקָלָט מִיטּ דִי
פֿרְעָמְדָעָר הענט אָזּוּ נִיטּ גַּעֲוָאָוָסָט, וואָס צו עַנְטָפָעָרָן. ער אַזּוּ גַּעֲוָעָן
פֿאָרָטָן מִיטּ אַיִן זָאָר, מִיטּ דָעַר פֿאָרָם זְיַינָעָר, וואָס ער האט
איְבָּעָרְגָּעַלְאָזָט אַלְיוֹן אוֹפּ עַסְטָעָרָן.

ווען ער אַזּוּ עַנְדְלָעָךְ נַאֲךְ שבת אָהִים גַּעֲקוּמָעָן מִיטּ טָאָטָע אָזּוּ
מַאָמָע, אָזּוּ דָעַר הָונְטָן זְיַינָעָר אַזּוּ אָרוּוּם מִיטּ אַפְּרִילְעָד גַּעֲכִילְעָרִי
מִקְבָּלְ-פְנִים צו זְיַין אַים פֿון וּוּגָג, האט ער פֿרְיִיעָר אַפְּגָעָטָעָט.
פְלִיטִיסְק האט ער אַוְיְסְגָּעָפָקָט דִי פֿאָיל פְעָק, וואָס דִי עַלְטָעָרָן האבן
מייטְגָּעָנוּמָעָן. ער האט פֿאָר זְיַיְצָוּוּי נִיעָ שְׁטוּרְיוּזָעָק מִיטּ שְׁטוּרָי
גּוֹשָׁ אַוְיְסְגָּעָבָעָט, אַנְגָּעָשְׁטוֹפָט אַיִן אלע זְיַינְקָלְעָךְ, אָזּוּ אָזּוּ עַם זָאָל
זְיַין וּוּיְךְ פֿאָר זְיַיְצָוּ לִיגָּן. ער האט זְיַיְעָר היְמִישָׁ בְּעַטְגָּעוֹוָאָגָּט מִיטּ
די פֿאָיל קִישְׁנָס אָזּוּ פְרָעָעָנָעָם אַוְיְסְגָּעָלְוָטָעָטָרָט, אַיִן דִי בעטָן אַוְיִסְטָ
גַּעַלְיוֹגָט אָזּוּ אַ צּוֹפְרְדָעָנָעָר אַרְיִינְגָּעָפָיָרָט די עַלְטָעָרָן אַיִן דָעַר

ברכו את אָדוֹנִי הַמַּבּוֹרָךְ (בְּאָרְכוֹ עַס אָרְעָנָאִי האמעָד
וּוּאוּרָאָךְ) — לְוִיבְּכָת גָּאָט וואָס דָאָרָף זְיַין גַּעֲלִוּבָט.

קִידּוֹשׁ (קידוש) — די ברכה (grace), דָאָס גַּעֲבעָט וואָס מעַן
זָאָגָט שבת אָזּוּ יוּסְטָוָבְ אַבְעָר זְיַין (אַדְעָר חַלָּה).

מִקְבָּלְ פְנִים זְיַין (מעקָבָלְ פְנִים) — בְּאָגְרִיסָן, to welcome.

באוונדערער שטוב, זומס איז אמאל געוווען דעם שלאָפֿצִיםuder פון זיין שועער.

— „דעם איז אַנְיָעֶר רֹם, טָاطָעַ-מָאמָעַ“, — האָט ער גע-זאגט, — „זִיצְתּ דָא גַּעֲוָונְטָעָרְהַיִּיט. עַנְד דָּאנְשׂ וּוּאָרִי... אַלְץ וּוּעַט זִין אַלְרַינִּיט...“.

ער האָט זיך דערמאָנט, אָז דער פָּאַטְעָר פָּאַרְשְׁטִיט נִיט דעם נִיעַ לשׂוֹן אָז ער האָט זיך באָמִיט צו דערמאָנטן אַהיַמִּישׂ וּוּאָרט.

— „נִיט וְאָרגֵג, טָاطָעַ, עַמּ, טְרִינְקֶן, שְׁלָאָפּ, עַנְד דָּאַטְמָאָל...“ מִיט דער גַּאנְצָעָר עַנְעָרְגִּיעַ האָט ער זיך אַ נִעַם גַּעַטְאָן צו דער אַרְבָּעַט אַיְן דער פָּאַרְמָן, זומס ער האָט שִׁינְעַע עַטְלָעְכָּע טָעַג דָּוּרְכָּי גַּעַלְאָט, צְוַגְעַכְאָפְט זיך צו זִינְעַן פְּאַלְדָּעָר, פְּעַרְד אָזְן מַאְשִׁינְעַן. אַבְּעָר דער פָּאַטְעָר זִינְעָר האָט נִיט גַּעַוְאָלָט זִיכְרַן גַּעַוְנְטָעָר הִיְּתָם אַוִּיפּ עַסּן, טְרִינְקֶן אָז שְׁלָאָפּ, וּוּי דער זיך האָט אִים אַגְּנוּזָאנְט, נַאֲרַ גַּלְיִיךְ גַּעַנוּמָעַן וּזְאָרְגָּן וּזְעַנְן אַלְץ אָז דָעַם זִיכְרַן נִישְׁט גַּעַלְאָזָט אַרְומְגַּיְּן רְוָאֵיק אַרְום זִין אַרְבָּעַט.

— „וְאַלְפּ, וּוּאַ זִיןְעַן דִּי מַזּוֹּזֶת בַּיְּ דִי טְרִין?“ — האָט ער גַּעַוְאָלָט וּוּיסְן. — „אַיְךְ וּוּלְיִ אַיבְּרָגְּנָעָרְגָּעָט אַ פָּאַרְשְׁעַטְעָר.“

— „מַזּוֹּזֶת?“ — האָט וּוּלְיִ אַיבְּרָגְּנָעָרְגָּעָט אַ פָּאַרְשְׁעַטְעָר. ער האָט שְׁוִין גַּעהָאָט פָּאַרְגָּעָסֶן, אָז עַמּ אַיז פָּאַרְטָן אַזְּאָזְאָז. אַז יִדְןְּן האָכְבָּן אַמְּאָל גַּעהָאָט אַזְּוֻלְּכָּע אַוִּיפּ דִי טְרִין. אַיְן אַ גַּעַד ברַאֲכָעָנָעָם יִדְיִישָׂ, מִיטּ מַעְרָע עַנְגְּלִישָׂ וּוּרְטָעָר וּוּיִזְּדִישָׂ, האָט ער צְוַגְעַזָּאנְט דָעַם פָּאַטְעָר, אָז בַּיְּ דָעַר עַרְשְׁטָעָר גַּעַלְעָנְגָּהִיט, וּוּי נַאֲרַ סְיֻעָט אִים אַוְיסְקוּמָעַן צו זִין אַיְן נַיְּ-יַאֲרָקָךְ, וּוּעַט ער זיך אַרְיִינְ-כָּפָן אַיְן דָעַר אַיְמְטְ-סִידָּךְ, וּוּאַזְּפָאָרְקָוִוֶּט אַזְּוֻלְּכָּע זַאֲכָן, אָז ער וּוּעַט קַוְיֶּפֶן מַזּוֹּזֶת. שָׁוֹר וּוּעַט ער קַוְיֶּפֶן.

— „שָׁוֹר, שְׁמוֹר“, — האָט דער אַלְטָעָר נַאֲכָגְעַשְׁפָּעָט דָעַם זִוְּנָם אַוְמְפָאַרְשְׁטָעַנְדָּלְעָכָּבָּעָ וּוּרְטָעָר. — „דָּעַרְוּוֹיִיל וּוּלְיִ אַיְךְ דָא אַזְּנָן אַז מַזּוֹּזֶת, וּוּי אַגְּוִי, לְהַבְּדִיל.“ .

מַזּוֹּזֶת (מעוזם) — אַשְׁטִיק פָּאַרְמָעַט מִיט גַּעַוְיִסְטָ פְּסִיקִּים פָּנוּ דָעַר תּוֹרָה, אַיְן אַ שִּׁידְלָן, צְוַגְעַלְאָפְט צו דער זִוְּנָט. door-post amulet

בְּאַכְּגַּעַשְׁפָּעָט — נַאֲכָגְעַמְאָכָט מִיט שְׁפָאָכִי (derision, mockery) לְהַבְּדִיל (לְעַחְאָוָוד) — „צַו מַאֲכָן אַז אַוְנְטָעָרְשִׂיר“ צוּוִישָׂן צַוְּיִי זַאֲכָן וּוּאָסְמָעַן פָּאַרְגְּלִיכְבָּט אָז שִׁינְעַן דָאָךְ נִיט גַּלְיִיךְ. דָא : אַיְדָן קָעַן מַעַן נִיט פָּאַרְגְּלִיכְבָּט צו אַגְּוִי.

א גאנצע וואך האט ער נאך ווי ניט איז געשוונגען. ער האט זיך אַרומגעדרײַט אַין דער פֿרֵי אַין אַלְטָן טְלִית-אוֹן-הַפְּלִילִין, גַּעֲמָאַסְטָן דַּי שְׁטוּבָן, וּוֹאַס זַיְנְגָעַן אָז מְזוּזָות אַן גַּעֲרִיבָן דַּי הַעֲנָט אַיְנָע אַין דער אַנדְעָרָר.

— „רבונִישׂוֹלְעָלֶם, טָאַטָּע זִיסְעָרָר“, — האט ער אוֹיְמָגְעָרָעָדָט אַין מִיטָּן דַּאֲוֹנוּנָעַן אַון גַּעֲזִיכְצָט, אָז סְהָאַט שְׁטִיקָעַר הַאֲרַץ אוֹיְסְגָּעָרִיםָן. גַּעֲנָעָמָן הַאַט מַעַן מִילְכִּים. עַסְטָעָר הַאַט אַפְּיָילָו גַּעֲוָאַלָּט קוֹוַילָעָן אַ הַינְּדָל אַון אַפְּקָאָכָן אַ גּוֹט מִיטָּאָג פֿאָרָשׂוּעָר אַון שְׁוּיגָעָר, וּוּי אַזְׁעָלְכָעָ גַּטָּע גַּעַסְטָ פְּאַרְדִּינָעָן. אַבָּעָר וּוֹיְלִי הַאַט זַי בְּאַצְּעִיטָנָם גַּעַד וּוֹאָרְגָּט, אָז אַזָּא וְאַזָּטָר מַעַן אַלְיָין נִיטָּתָן אַיצְטָ, אָז דָּאַס דַּאְרָפָה מַעַן מַאֲכָן בַּיִּצְחָר אַ שְׁוֹחָט, אַ מַּאֲנָן אַזְׁעָלְכָן, וּוֹאַס אַיְזָנָט אַונְטָעָר דַּעַר הַאַנט אַין דָּאָרָף.

דאַנְעָרְשָׁטָאָגָן הַאַט וּוֹיְלִי אַין מִיטָּן דַּעַר בְּעַסְטָעָר אַרְכָּעָט אָפָּיָרָמָן זַיך אַון אַיְנְגָעָשְׁפָּאָנָט דַּי בְּרִיטְשָׁקָעָ, פְּדִי צַו בְּרַעְנָגָעָן פְּשָׁר פְּלִישָׁ פָּוֹן שְׁכְּנוֹתְדִּיקָן שְׁטָעָטָל. ער הַאַט גַּעֲוָאַלָּט מַאֲכָן אַ שְׁבָתָ אַ גּוֹטָן, אַ הַיְמִישָׁן, אַבָּי דָּעַם פְּאַטְעָר אַ בִּסְלָ פְּרִילְעָכָר צַו מַאֲכָן, צַו בָּאַרוֹאִיקָן אִים; אַבָּעָר דַּעַר אַלְטָעָר הַאַט נִיטָּתָן גַּעֲוָאַלָּט רְוֻעָן אַין דַּעַר נִיְּעָר הַיִּם זַיְנָעָר. ער הַאַט פְּאַרְלָאָנָגָט, אָז דַּעַר זַוְּן זַיְנָעָר זַוְּל אִים מִיטָּנָעָמָעָן אַין שְׁטָעָטָל אַרְיָין.

— „אַיך בֵּין אַ בָּעֵן צַו זַוְּן וּוּי אַזְׁוּי סְיַעַט אִוּסָּאָמָּה אַ פְּשָׁרָעָ יַאֲטָקָעָ אַין דִּין אַמְּעוּרִיקָעָ“. — הַאַט ער גַּעֲזָאָגָט מִיטָּחָקָ. אַין דָּעַם וּוֹיְסָמְכָעָל אַסְטָעָרָטָן אַון פְּאַרְפּוֹצָטָן בְּוֹטְשָׁעָר-שָׁאָפָּ, וּוֹאַס הַאַט אַפְּיָילָו קִיְּין בְּרַעְקָל יַאֲטָקָעָ-קְלָאָז נִיטָּתָן, אַיְזָנָעָן גַּעַד שְׁטָאָנָעָן אַ רְוִיטְבָּאָקִיקָעָר גַּעֲנָאַלְטָעָר פְּאַרְשָׁוֹן מִיטָּאָ פֿאָר גְּרָאָכָעָ וּוֹאָנָסָעָם, וּוֹאַס מִיטָּזְוִין וּוֹיְסָמְכָעָל פְּאַרְטָעָד אַון גַּלְאָנָצִיקָן מַעֲסָעָר הַאַט עַר אַרְמָגְעָזָעָן זַיְנָעָן וּוּי אַן אַמְּתָעָר חַזְוִיר-קוֹוַילָעָר. פָּוֹנְקָט אַזְׁוּי גּוֹיְאִישָׁ הַאַט אַוְיְמָגְעָזָעָן זַיְנָעָן הַעַלְפְּעָרִין, אַ פְּלִישָׁיָק וּוֹיְכָל מִיטָּאַגְּנָעָקָרְבִּירָטָעָ הַעַלְבָּאָןְדָעָ לְעַקְעָלָעָד.

גַּעַמְאַסְטָן דַּי שְׁטוּב — דָא : אַרְמָגְעָגָאנָגָעָן אַיְכָעָרָן שְׁטוּב. רְבּוֹנוֹ שְׁלַעַולָם (רִיבְוִינָעָ שְׁלַעַולִילָעָם) — הַאָר פָּוֹן דַּעַר וּוּלְאָט, נִאָט. שְׁוֹחָט (שְׁוַיְכָעָט) — דַּעַר וּוֹאַס קוֹוַילָעָט בְּהָמוֹת לְוִוְּת דָעַם יִדְיָישָׁן דִּין, אַיך בֵּין אַ בָּעֵן (בָּאַלְוָן) צַו — אַיך וּוּאָלָט גַּעֲוָאַלָט. אַנְגָּעָקָרְבִּירָטָעָן (ritual slaughterer) — קִינְסְטָלָעָק גַּעֲמָאַבְּטָעָן. לְעַקְעָלָעָד — curls.

— «וואסעד פְּלוֹישׁ געבען, טריַַה אָדער פְּשֶׁר?» — האט דער פָּאַרְשְׂוִין אֵין פְּאַרְטְּעֵךְ גַּעֲרָעֵגֶט.

— „בְּשֶׁר,” — האט ווילִי גַּעֲזָגֶט.

דער קצְבָּה האט אָוּוּקְגַּעַלְיִיגְט דָּאָם טְרִיכָּהּ נָעַמְעָר אָוּן גַּעַנְעָמָן אַ פְּשָׁרָם. עָרָה האט אָוּוּקְגַּעַשְׁאָרְטָה אַ שְׁטִיקָה אָוּנְעָקְגַּעַלְיִיגְט אַוְיָף דָּעַם אַרְטָה אַ פְּשָׁרָ שְׁטִיקָה, אַרְיִינְשְׁנוּידְנִיךְ דָּעַרְיוֹן מִיטָּן גְּרוּיסָן מַעֲסָרָה.

רָה' הִירְשָׁה האט דָּעַם פָּאַרְשְׂוִין אֵין פְּאַרְטְּעֵךְ אַנְגַּעַכְאָפְטָה בֵּין דער האנט אֵין מִיטָּן שְׁנִידָן.

— „אַט דָּאָם אַיְוָן דָּאָם בְּשֶׁר פְּלוֹישׁ?» — האט עָרָ גַּעֲרָעֵגֶט אַ דָּעְרָצִיטָעָרְטָעָר.

דער פָּאַרְשְׂוִין אֵין פְּאַרְטְּעֵךְ האט אַיְם אַנְגַּעַבְלָאָזָן אַ פְּלָיְלָ פְּנִים מִיטָּן רְוִיךְ פָּוּן זְיוּן צִינָאָר.

— „כְּיוּעַל בָּאַלְדָּ דָּאָם אַיְזָן נִיטָּהָלְטָן מַעַרְ,» — האט עָרָ גַּעֲזָגֶט. — „בְּלוּזָה עַטְלָעָכָה, קָאַסְטָאַפְּמָעָרָה וּוְילִין פְּשָׁרָה. דִּי אַיבָּעָרִיקָה קְוִיכָּן טְרִיכָּה. נִיטָּהָלְטָן בְּיוּנָעָם מַעַרְ פְּשֶׁר פְּלוֹישׁ, סְלִוִינָה וִיךְ נִיטָּהָלְטָן צָו “בָּאַדְעָרָן” דָּעְרָמִיטָה...”

רָה' הִירְשָׁה אַיְזָן גַּעֲשְׁטָאָגָעָן אַ וּוְיִלְעָ אַ פְּאַרְגְּלִיוּזְעָרְטָעָר. עָרָה האט גַּעֲהָרָט נַאֲךְ בֵּין וִיךְ אֵין דָּעָרָה הַיִּם וּוְעַגְן אַמְּעָרִיקָאָנָעָר יִדְיִישְׁקָיָט וּוְאָס אַיְזָן נִיטָּהָלְטָן אַיְצָהָיָה; אַבָּעָר אַזְוִינָה האט עָרָ גַּעֲזָגֶט אַיְגָעָנָה אַוְיָגָן נִיטָּהָלְטָן גַּעֲגָלְיִיבָּט. דָּאָם אַלְטָעָ פְּיִיעָרָה פָּוּן אַ בְּעַלְ-חַבִּיתָה, אַ שְׁיוּנָעָם יְיָה, וּוְאָס אַיְזָן גַּעֲוָוָאַיָּנָה וִיךְ צָו מִישָּׁן אֵין קָהָל-זָאָכָן, אֵין יִדְיִישְׁקָיָט, האט אֵין אַיְם אַוְיָגָעָפָלָאָטָה: „שְׁווּן זָאָל מַעַן אַיְם פְּרִין צָוָם שָׁוָחָת!“ — האט עָרָ גַּעֲנוּמָעָן שְׁרִיצָעָן. — שְׁוֹאָרְץ-שְׁבָת וּוּתָם עָרָ אַיְם מַאֲכָן פָּאַר אַזָּא פְּיִורָעָכָה.

דער קצְבָּה האט גַּעֲלָאָכָת.

— „אוֹרְדָה וּעַנְתָּ אַ גְּרִינְעָה, אַלְדָמָעָן,“ — האט עָרָ גַּעֲזָגֶט מִיטָּן שְׁפָטָם, — „דָּא נִישְׁטָאָ קְיָיָן שָׁוָחָת. עָרָ קָוָמָט בְּלוּזָה צָו פָּוּן דָּעָרְפָּרְעָמָד מִיטָּן דָּעָרְמָאַשְׁינָקָעָ, שְׁעַכְתָּ אַפְּ אָוּן פְּאַרְטָה אַוּוּקָה.“

קָצְבָּה (קָאַצְעָוָה) — butcher.

פְּאַרְגְּלִיוּזְעָרְטָעָר — פָּאַרְאַלְיוּרְטָעָר.

קָהָל-זָאָכָן (קָהָאָלָה) — community affairs.

שְׁוֹאָרְץ-שְׁבָת — אַ צְעַשְׁטָעָרְטָעָר שְׁבָת.

— „נו, און דער רב, דער רב?“ — האט ר' הירש געפֿרעהט אן אומגעולדיקער.

— „דער רב זיצט ביים גלח און שפֿילט פִּינְאָקְלַה“, — האט דער קצֶב געלאכט.

ר' הירש האט ניט געוואוכט גענוו, וואס איזוינס עם איזו דאס פִּינְאָקְלַה, ווענן וואס דער געגאלטער קצֶב האט אים געזאנט, אבער פֿאָרְשָׁטְאָנְגָּן האט ער, איז קוין גומט איזו עס ניט. דער רוייטבאקייער קצֶב איזו זיך פֿאָרְגָּאנְגָּן איז געלעכטער פָּוּן דעם אלטנס דער-שראָקְנְקִיּוֹט.

— „דא איז ניט יורהָפַּה“, — האט ער אים געלערנט, — דאס איז אמעריך. יעם סער... אַלְּזַ בְּלָאָפַּה דָּא... נאָרַ דֵּי פָּאָר טָאָלָעָר. און דעם אַלְּסָאָלָה...“

וילוי האט שיינע עטלאכע פָּוּנְטַ פְּשָׁר פְּלִישַׁ אַיִּינְגָּהָן דלט. די מוטער זינגע האט עס אויסגעווויכט, אויסגעזאלצַן איז אַפְּגָּעָנָסְן ווי מען דאָרָף, אַבְּעָרָר' הירש האט זיך דערצַן ניט געוואָלָט צוּרִין. דער זוּן האט אים געבעטן, אים געזאנט, איז דא איז אמעריך איז מען דאָרָף לעבן ווי אלָע. דער אלטער האט ניט געוואָלָט העָרָן.

— „די תורה איז אומעטום אַ תורהַ, אַפְּלִוְוַן אַיִּז אַמְּעָרִיךְ“, — האט ער געברומט, — „אַיך וועל מיך אויף מײַנְעַן אַלְּטָעַ יַאֲרָן ניט פֿאָרְטְּרִיאָהָן... די עטלאכע... די שטײַינְעָרָנָע קָאָמִינְגָּן, וואס קָרִיכַן בְּיוֹן דָאָךְ אַרְיָין, און געזאנט די מְשֻׁטְּיִינְגָּם גַּעַזְגָּטַן, וועל אַיך שְׂוִין אַפְּקוּמָעַן אַן פְּלִישַׁ...“

אַ וְאַכְּבָּדִיקָּעָר האט ער זיך אַרוּמְגַּעְבָּלָאָנְקָעַט אַין דער שבת-דייקער קָאַפְּאָטָע אַין דער פֿאָרְמָעְרִישָׁעָר שְׁטוּב מִיט די גְּרוּסָע, שטײַינְעָרָנָע קָאָמִינְגָּן, וואס קָרִיכַן בְּיוֹן דָאָךְ אַרְיָין, און געזאנט די פְּרִילְעָכָע לכָּה-זָדָים מִיט. דעם נִיגּוֹן פָּוּן קִינוֹת אַין תְּשַׁׁעַה-בָּאָבָּ.

מ' שְׂטִינְגָּס גַּעַזְגָּט — וועגן וואס איזו דא צו רעדן. לְכָה-דָוִדִי (לְעָכָא דְוִידִי) — „קָוָם, גַּעַלְיְבָטָעָר“. די ערשות ווערטער פָּוּן אַ גַּעַזְגָּגָן מִיט וועלכַּן מען באָגְרִיסְט פְּרִיטָאָג צו נאָכָט דאס אַנְקָוּמָעַן פָּוּן שבת.

בְּגִוּן (נִיגּוֹן) — מְעַלְאָדְרִיעַ.

קִינוֹת (קִינוּם) — קָלְאָגְלִידָעָר וואס מען זאנט תְּשַׁׁׁעַה-בָּאָבָּ. תְּשַׁׁׁעַה-בָּאָבָּ (טִישְׁבָּאָוּוּ) — דער נִינְיְטָעָר טָאָג פָּוּן מְאָנָאָט אָבָּ (אוּ) — דער עַלְקָטָעָר יְדִישָׁעָר חֹדֶש, פָּאָלָט גַּעַוְיִינְטָלָעָךְ אַוְיס אַיז אַוְיְגָּסְטַן) אַ פְּאָסְטַּר אַן טְרוּיְעָר-טָאָג צָוּם אַנְדָעָנָק פָּוּן דעם חֹרְבַּן פָּוּן בַּיִּתְהַמְּקָרְשׁ.

דאם דאָוונגען ביהדות האט קיין יידישן טעם נימט געהאַט. אַין אַ ווינקל דערלעבן, אונטער דער יענער-ביבם, וואָס אַיז געליבּן בירושאָה פֿון אלטּן פֿאָרמּער אָוּן געהאנגען אוּיפּ דער ווֹאנְט, אַיז געשטעאנְגעּן זִיבּן אלטּע אָוּן געוּיֶּצְט אַין אַיר קְרַבְּן-מְנַחָּה-סִידּוֹר אָרְבִּין, קוּנְדִּיקּ מִיטּ טְרוּוּירְקָע אָוּגְּן אוּיפּ אַיר מָאָן דֻּעַם לְמַדּוֹן, וואָס דער פֿאָטּער אַירער, דער אַרְעֵנְדָּאָר, האט אַים אַ מָּאָל אַפְּגַּנְגַּאלְטָן, פְּדִי עַר זָאַל חַתּוֹנָה האָבָּן מִיטּ אַיר.

מייט דעם זעלְבּן טְרוּוּירְקָע נִיגּוֹן, שְׁטִילְעָרְהִיטּ, קוּוּס וואָס מעַן האט געהערט אַ ווֹאָרטּ, האט ער אַפְּגַּזְעָגָט דעם קִידּוּשׁ, נִיטּ אַיבּעַר ווֹיְנָן, נִאְר אַיבּעַר דַּי זָעַמּ, וואָס זִיבּנְגעּן גַּעֲלָעָגְטּ צְנוּעָדְעָקְטּ מִיטּן סָאמְעַטְעַנְעָנָם הַלְּה-טִישְׁטָעַכּ, וואָס מעַן האט גַּעֲבָרָאָכְטּ פֿון דער היִיטּ, עַסְטּער האט אַפְּגִּילּוּ אַ פּֿלְאָשׁ הַיְּמִינָן עַפְּלְיוּיָן גַּעֲשַׁטְעַלְטּ צָום טִישּׁ, אַיְעַגְעָנָם „סְאִידְעָר”, אַבּעַר דער אלטּער האט קִיּוֹן חַשְׁקּ נִיטּ געהאַט אַים צָו נִיצְּן; נִיטּ גַּעַוּוֹסְטּ, וואָסְעַר בְּרַכָּה מעַן דַּאְרָףּ אַיבּעַר דעם מאָכוֹן. ער האט דעריבּעַר גַּעַמְאָכְטּ קִידּוּשׁ אַיבּעַר ער „הַמוֹּצִיאָה”, אַ קִידּוּשׁ אַ קְבָּצְנִישּׁן, אַ פֿאָרְשּׁוּעַכְּטָן.

וּוְילּי האט נִיטּ גַּעַקְאָנָטּ הַעֲרָן דַּעַם פֿאָטְעָרָם זַיְפְּצָעָנִישּׁן. וואָס וּוְילּ ער, ער אלטּער? — האט ער נִיטּ פֿאָרְשְׁטָאָנְגעּן. ער האט זִיךְּ אַוְיְסְגַּעַרְעַנְגְּטּ פֿאָר אַים, גַּעַלְטּ אָוּן צִיְּטָן גַּעַפְּטָרָטּ, אַ שְׁטוּבּ אַים אַפְּגַּעַנְעָבּן, גַּיטּ אַים פֿון שְׁעַנְסְטָן אָוּן בעַמְּטָן, לְאַזְטּ אַים קִיּוֹן האָנָטּ אַין קָאָלְטָן וואָסְעַר נִיטּ אַרְיִינְטָאָן, אָוּן ער האָלְטָן אַים אַין אַיְין אַוְיְקָעְבָּצְן אָוּן קְרַעְבָּצְן, אָזְסְאִיּוֹ אַ בּוֹשָׁה פֿאָר עַסְטָעָרָן, אָזְ דָאָם עַסְטָעָרָן אַים נִיטּ בְּיַם טִישּׁ. ער אַיז אַרְוִוִּים צָו דַּי פּֿעַרְדּ אָוּן וואָכְעָבּ דִּיקְעָעָטָן אַין שְׁבַּת אַרְיִינְגְּנַעַשְׁאָלְטָן:

— „גַּעַט-אָוּטּ! הַעֲלָלּ, גַּעַט-אָוּטּ!“ — האָבָּן זִיבּנְגעּן קְולָות אַרְיִינְן.
געַרְיסְּן זִיךְּ דָוְרְכּן פֿעַנְצְטָעָר אַין פֿאָטְעָרָם קִידּוּשׁ אַרְיִינְן.

בִּיחִידּוֹת (בעיכְּרָעָם) — אַיְינְגָּר אַלְיִין.

הַמוֹּצִיאָה (מִוִּיצְעָ) — דָא: בְּרוּיטּ.

קְבָּצְנִישּׁן (קָאָבְּצָאָנִישּׁן) — אַרְעַמְּעָן.

אוֹיְסְגַּעַרְעַנְגְּטּ — אוֹיְסְגַּעַרְעַבּן גַּעַלְטָן, spent money.

לְאַזְטּ אַים קִיּוֹן האָנָטּ אַין קָאָלְטָן וואָסְעַר נִיטּ

אַרְיִינְטָאָן — לְאַזְטּ אַים נִיטּ אַרְבָּעָטָן, גַּאֲרַנִּישְׁטָטָן.

אין ביכן האט ר' הירש אונגעוויבן בענקען נאך יודג, ווי אמאז
אין דארפ זייןעןעם.
— „רבונו של עולם!“ — האט ער געבעטען, פֵאַרְדִּיעַסְמָנְדִּיק די
אויגן צום באלאקן. — „לייז מיך אוים פון דארפ, ברענג מיך צוישן
יזון...“

9

ב יטערע מהליךון אוון אַמְפָעָרְנִישָׁן האבן זיך אַגְּנָעָן-
חויבין צויזשן פֿאַטְעָר אוון זוון אין דער פֿאַרְם, גַּאֲרָה ווי אין די אַמְּלָיקָע
יַאֲרָן.

באתש ווילו איז שווין געועוון און די מיטעלע יארן, מיט די ערשותטו סימנים פון גרויע האר בוי די שלויָן, האט דער פֿאַטער אויף אים געקוקט ווי אויפּ אַינְגֶל, ווי אַמְּאל אַין דָּאָרָף, ווען ער איז ניט געגןגען אין גוטע וועגן. ער האט אים געהאלטן אַין אַין ערנגען מצוות און לִיעְטִישְׁקִיִּט. ער האט אים ניט געלאָזֶט עסן אַין בלוייזן קאָפּ אַון אים פֿאַרדעקט דעם קאָפּ מיט ווֹאָס נאָר עס אַין אונטער דער האנט געקומען. ער האט ניט פֿאַרטראָנג זיין פֿינְיאָן, ווֹאָס ווילו האט אַזְוִי לֵיב געהאלט.

— „וְאֵם אָז דָּם פָּאַר אֲפִינָן, וְוֵאֲשִׁיגְעָעָן?“ — חָטָע
זֶיךָ גַּבְּרִיּוּרָת אָז פְּאַרְשְׁתָּאָפְטָה דִּי אָוַעַרְן.

וועילו האט ניט פארשטאנגען.

— “מען טאר ניט, טאטע ? ”

— "מען טאר נימ, מען טאר יא," — האט דער אלטער זויך פֿאַרְקִירֶם, — "אָכָעֵר ס'אייז נויט מעשָׁה-מענטש. וואָסָעֵר פְּנִים האט עַמְּ?"

.ceiling — בָּאֵלְקֹן

לייז — באפריל

מחלוקת (מאכליוקען) — מינונגע-פארשווידנהויטן, discord division of opinion.

אַמְפָרְגִּישׁוֹ — קְרִינְגֶּרְיוֹן

שְׁלֵי יִפְגָּן — temples —

אַבָּעֶר גַּאֲרֵן אַוִּיגָּעָקָאַכְטָעָר אַיְזָעָר גַּעֲוֹאָרֶן יַעֲדָעָר מַאלָּוּ וַעֲן דָּעָר זָוּן זַיְנָעָר הַאֲטָט זִיךְ אַוּוּקָגְעֻזָּעָצָט שְׁפִילָן זִיךְ מִיטָּן הַונְטָן אַוּן גַּעֲקָרָאַכְן אַיְם מִיטָּה דִּי הַעֲנָט אַיְן גַּרְגָּרָת אַרְבִּין. דָּעָר הַונְטָן הַאֲטָט גַּעֲבִילָט פָּוּן תַּעֲנָוג. גַּעֲשָׁפְרוֹנוֹגָעָן, גַּעֲקוֹשָׁט דָּעָם בַּאַלְעָכָם דִּי הַעֲנָט, דָּאָם פְּנִים, צַעֲגָאנְגָעָן זִיךְ אַיְן הַינְטִישָׁעָר הַחֲפָעוֹלוֹת. רֵ' הַירָּשָׁה הַאֲטָט עַמְּ נִיט גַּעֲקָאנְטָ צַוּעָן.

— "רְחַמָּנָא-לְצָלָן," — הַאֲטָט עַר גַּעֲזָאנְטָ מִיטָּ עַקְל, אַוּוּקְ דְּרִיעַנְדִּיק דָּעָם קָאָפְ אַיְן אַזְיִיט, נִיט צַוְּצָוָעָן דִּי מַעֲנְטִישִׁ-הַינְטִישִׁ נַעֲנְטִקְיִיט.

שְׁטִילָעָרָהִיטָן אַיְזָעָר גַּעֲוָעָן אַוִּיגָּעָקָאַכְטָעָר אַוִּיפָּ דָּעָם חַונְטָן. מִיטָּ אַיְם; דָּעָם פְּאַטְעָר, הַאֲטָט דָּעָר זָוּן זַיְנָעָר נִיט פְּאַרְכְּבָעָנְגָט דִּי פְּרִיבְיָע שְׁעָהָן. רֵ' הַירָּשָׁה הַאֲטָט פָּוּן אַלְעָ צִינָטָן לִיב גַּעֲהָאָט צַוְּ רִידָּן, צַוְּ שְׁמוּעָן וַעֲגָן תּוֹרָה, קְהָל-עֲנִינְגָּם, וּוּלְטָזָאַכָּן. אַוְמָעְטִיק אַיְזָעָר אַיְם גַּעֲוָעָן דָּא, אַיְן דָּעָר פְּאָרָם. מִיטָּן וּוּבִיכְ הַאֲטָט עַר נִיט גַּעֲהָאָט וּוּאָסָם צַוְּ רִידָּן. מִיטָּה דָּעָר שְׁנוֹר. הַאֲטָט עַר נִיט גַּעֲקָעָנְטָ קִין וּוּאָרָט אַוִּיסָּרִין, זַוְּ אַפְּ שְׁטוּמָעָר. דִּי עַטְלָעָכָע סְפָרִים, וּוּאָסָם עַר הַאֲטָט מִיטָּ רִידָּן, זַוְּ אַפְּ שְׁטוּמָעָר. דִּי עַטְלָעָכָע סְפָרִים, וּוּאָסָם עַר הַאֲטָט מִיטָּ גַּעֲנוּמָעָן, הַאֲטָט עַר שְׁוִין גַּעֲקָעָנְטָ פָּוּן אַוִּיסְנוּוֹיְנִיק. אַגְּנָנְצָן טָאָג אַיְזָעָר דָּעָה זָוּן גַּעֲוָעָן אַיְן דִּי פְּעַלְדָּעָר. עַר הַאֲטָט שְׁוִין גַּעֲוָאָרָט מִיטָּ אַוִּמְּ גַּעֲדוֹלָד אַוִּיפָּ דָּעָם פְּאַרְנָאַכָּט, וַעֲנָן עַר וּוּעָט צְוִירִקְוּמוּעָן פָּוּן דָּעָר אַרְכָּעָט, פְּדִי צַוְּ קָאָנְעָן מִיטָּ אַפְּ שְׁמוּסָם טָאָן. אַכְּבָעָר וּוּיְלִי אַיְזָעָר גַּעֲוָעָן קָאָרְגָּ אַוִּיפָּ אַפְּ וּוּאָרָט אַיְן גַּרְנִישָׁט אַוִּיגָּעָהָעָרָט פִּיעָפָעָן דִּי לְיוֹלְקָעָ וּוּבִינָעָ. אַוִּיפָּ יַעֲדָן שְׁטָרָאָם פְּאַטְעָרָם רִיְּדָה הַאֲטָט עַר אַיְן וּוּאָרָט גַּעֲהָאָט :

— "וּוּלָל," — הַאֲטָט עַר גַּעֲבָרוּמָט אַגְּלָאַמְּעָנָעָר.

דָּעָר אַלְטָעָר אַיְזָעָר גַּעֲוָעָן צְעָרִיְּצָט פָּוּן דָּעָם זָוּמָן שְׁוּוֹיְגָן.
— "וּוּלָל אַחִין, וּוּלָל אַחָעָר," — הַאֲטָט עַר גַּעֲזָאנְטָ מִיטָּ פְּעָם
אוֹן אַוִּיגָּעָהָעָרָט רִידָּן.
וּוּיְלִי הַאֲטָט אַנְגָּעָשְׁתָּאָפָט אַפְּרִישָׁעָ לְיוֹלְקָעָ מִיטָּ טָאָבָאָק אַיְן גַּעָּ-

גַּרְגָּרָת (גַּאֲרָגָרָעָט) —喉(hæl,dz).

תַּעֲנוֹג (טַעֲנָעָג) — הנאה, פְּאַרְגָּעָנִיגָּן, pleasure, delight.

הַתְּפָעָולָות (הַיְסָפָאַלָּעָם) — באַגְּיִיסְטָעָרָוָג, excitement.

רְחַמְּבָנְאַיְלָצָלָן (רְאַכְמָאָנָעָן לְיִצְלָאָן) — גַּאֲטָט זָאָל אָוְנְדוֹ אָפְהִיאַן.

קְהָל-עֲנוֹיְנִים (קְהָלָאַיְנָאָנָעָם) — community affairs.

שפילט זיך מיטן הונט. דער אלטער איז געוווארן און אויפגעקאכטער : — “אָז אַ מְאַטָּע אִיז אַ הַוְנָט, אִיז אַ הַוְנָט אַ מְאַטָּע,” — האט ער געברומט אַ ווינענדיקער.

וילוי האט אַ פֶּאֲרָשָׁעַטָּטָעָר אַפְּגַּעַלְאָזָן דעם הונט. דער פֶּלֶב אִיז צונגשפרונגען צום אלטן, מיט די פֶּאֲדָרְשָׁטָע פִּים אויפֿ זיינע קני אָרוֹפֿ, אַ סִימָן, אָז ער וויל זיך שְׁפִילְן. ר' הַיְוָרְשָׁהָאָט מיט די עַלְנָה בוייגנס אַפְּגַּעַשָּׁאָרָט דעם הונט ווי אַ טְמָא בְּאַשְׁעָפָעָנִישָׁ אָז גַּעֲפָצָת זיך דעם אַלְפָגָעָנָעָם רַאַק פָּוּן די הִינְטִישָׁהָאָר, ווּאַסְמָהָאָבָן זיך צום אִים צונגעלעפט.

— “אַ פְּוִידְוּשָׁעַשָּׁ, פְּאַשָּׁאָל ווָאָן!” — האט ער אִים גַּעֲטְרִיבָן אֵין היימישן גּוֹיָאִישׁ, ווי ער אִיז גַּעֲוֹאוֹאִינְטָגָן גַּעֲוֹעָן צוֹ רַיְדָן, אָז הַוְנָט. ווילוי האט זיך נִיט גַּעֲקָאנְטָקִיָּין עַצָּה גַּעֲבָן מִוְתָּם דעם אלטן. ער האט נִיט גַּעֲהָאָט ווּאַס צוֹ רַיְדָן מִוְתָּם. דעם פֶּאֲטָעָרָטָם מעשָׂוָת וועגן יַדְיָשִׁקְיִים, קְהַלְזָאָכָן, פְּרַיְדָן אָזָן לְפִידָן פָּוּן די שְׁמַעְטָלְדִּיקָעָה יַדְיָן זיינָעָן אִים גַּעֲוֹעָן פֶּרְעָםָה, אֵין לִינְקָן אוּוִירָן נִיט גַּעֲרָאָכָן. ער האט, אַגְּבָן, זיך שְׁוֹן הִיפְשָׁה גַּעֲהָאָט אַפְּגַּעַזְוֹאִינְטָגָן פָּוּן פֶּאֲטָעָרָט לשׁוֹן, שְׁלַעַכְתָּם פֶּאֲרָשְׁתָּאָנָעָן אִים, אָז גַּאֲרָנוֹיָשָׁט גַּעֲוֹאָסָט, ווּאַס צוֹ זאָגָן דְּעָרְוִיפָּה. אַיבְּכָרִיקָּנָם, האט ער פֶּאֲרָרְ דִּי פִּילְיָאָרָן אָזָן דער פֶּאֲרָם אַיסְגַּלְעַדְרָנָט זיך שְׁוֹוִינָגָן. צום בעטָן האט ער זיך גַּעֲקָאנְטָקִיָּין רַיְדָן מִוְתָּם די שְׁטוּמָה בְּאַשְׁעָפָעָנִישָׁן, מִוְתָּם די פֶּעֶרֶד, מִוְתָּם דעם הַוְנָט. זיך האָבָן אִים פֶּאֲרָשְׁתָּאָנָעָן אָזָן ער האט זיך פֶּאֲרָשְׁתָּאָנָעָן.

ווי יעדער יַגְנְעַדְרָעָר מַעֲנָטָשָׁ, האט ער גַּעֲקוֹקָט אָוִיפֿ אַלְטָעָלְלִיבָן ווי אָוִיפֿ עַוְּדָרְ-כְּטָלָם, ווּאַס זַיְעַר אַיְנְצִיקָעָ אַרְבָּעָט דְּאָרָף זיינָעָם, רַוְעָן אָזָן שְׁלָאָפָּן. ער האט עַמְּ אָוִיך גַּעֲוֹעָן בַּיִּ שְׁכָנִים די פֶּאֲרָ-מָעָרָם, אָז זיינָעָן אַפְּאֲטָעָר קְוָמָת אִיז די טִיְּפָעָ יַאֲרָן אַרְיָין. אָז טִוְּגָן שְׁוֹן נִיט צוֹ קִיְּין אַרְבָּעָט, הָעָרָט ער זיך אָוִיפֿ צוֹ מִישָׁן אָזָן פֶּאֲרָבְרָעָנָגָט זיינָעָן צִוְּתָאָן וּוְאַרְעָמָעָן זיך אָוִיפֿ דָּעָר זָוָן אָזָן דְּרִימְלָעָן. ער האט גַּעֲוֹוָאָסָט אָז ער האט פֶּאֲרָר דעם פֶּאֲטָעָר אַלְעָן גַּעֲטָאָן. אָזָן ער האט גַּעֲוֹאָלָט מַנוֹּחָה האָבָן פָּוּן אִים.

טְמָא (טְאָמָע) — שְׁמוֹצִיקָע וְאַך צוֹ ווּאַס מעַן טָאָר זיך צְרוּרָן. עַוְּבָדָר בְּטָלָס (אוּוּוּעָר בְּאַטְלָס) — אַפְּגַּעַלְעַבְטָע מַעֲנָטָשָׁן, אַלְטָעָלְלִיבָן ווּאַס זיינָעָן שְׁוֹן נִיט אָזָן גַּאֲנָצָן בַּיִּים פּוֹלָן שְׁכָל, dotards. מַנוֹּחָה (מענוּכָה) — רֹוֹ, rest.

— „טאטע”, — האט ער אים געוזנט, — „עם, טריינק און דאזוּן...
עסטער ווועט דיר ברגעען טהו...”
— “איך דארף ניט קיין, טהו!”, — האט דער אלטער נאכגע-
שפעט דעם זונס אמערייקאנער לשון און ער האט געשאָטן פֿער-
פֿון ווינע אויגן, וואם האבן נאָך ווי בּוּ אַ יונגעמאָן גענלאָנט מיט
ענערגניע און לְעָבָן.

ווײַין שטעהָט בעי זיך, האט אים געצווינן צו מענטשן, צו קהָלָן
זיך, צו זיין דער בל ולְך צוישן באַלעבאָטִים, אלְיאַין צו זיין אַ באָ-
לעבאָטִים, אַ טאטע אין שטוב. ער האט ניט געקאנט רואַיך צוּקוֹן
זיך צום גויאַישׂן פֿירעכּען פֿון זיין זוּן, ווּאַם ווּוִיסט ניט פֿון קײַן שבת
און קײַן יומַ-טּוּב, פֿון קײַן לְיבָן אָון לְעָבָן. יעַדר מאָל, ווּאַם ווּילַי
האַט געטָאן עַפְּעָם אָן אַרְבָּעָט אַין שבת, האַט ר' הַרְשָׁה געקלאָפְּט
אין טיש :

— “איך וועל ניט דערלאָזָן מְחַלֵּל-שְׁבַת-זְיַעַן בּוּ מִיר אַין שְׁטָבוֹ!
כְּבֵין אַ טְּאַטָּע, בֵּין אַיךְ!”

דאָם ווּוִיב זְיַעַן האַט אַים מִיט ווּינְכּוּרְישֶׁר פֿראָקְטִישְׁקִיט
אַרְאָפְּגָנוּוֹאָרְפָּן פֿון דער מְעַרְכָּה.

— „הַרְשָׁה”, — האַט זַי אַינְגְּגָעוּרְוִוּמָט, — „סְאַיוּ נִיט דְּיַין
שְׁטָבוֹ, מִיר זְיַעַן בּוּ אַ קִינְדָּה.”

ר' הַרְשָׁה האַט נִיט גְּעוּאָלָט הָעָרָן.

— „יַדְעַנָּע, אַיךְ וועל מִינְן נִשְׁמָה פֿאָר אַ טְּאָפָּ אַרְבָּעָט נִיט
פֿאָרְקִוְּפָּן!”, — האַט ער זיך גְּעַבְּיוּרְטָה.

און צוּן זַי האַט ווּידָעָר גְּעוּאָלָט רִידְיָן אַים צום שְׁבָל, האַט ער זַי
אַנְגְּעָקָוּט מִיט בִּיזְעָ אַוְיגָן.

— „אוֹ אַיךְ ווּוִיס גָּאָרְנוּשָׂת, ווּעַם קְוָמָת צוּמָר אַזְּזָן זַוְּן”, —
האַט ער גְּעַבְּרוּמָט, — „גָּאָר קײַן צְוָה פֿון קײַן יִד נִיט.”

וּוִילַיְן אַיז שְׁוִין דָּעַם עַמְּקָה גְּעוּוֹאָרְן צְוָגְּעָגָם.

— „טְּאַטָּע”, — האַט ער אַים גְּעוּזָנט הָאָרָט, — „דָּא נִישְׁטָאָ-

קָהָלָן (קָהָלָן) זיך — זיך אַפְּגָעָבָן מִיט קָהָלְשָׁע זָאָכוֹן,
(community affairs).

כל ולְך (קָאָלְוָעָלָאָךְ) — אַ גְּאַנְצָעָר מְאַכְּבָעָר.
פֿון קײַן לְיבָן אָון לְעָבָן — דָא: ווּוִיס פֿון קײַן
וְאָרְ נִיט.

מְחַלֵּל (מְעַכְּלָלָל) — פֿאָרְשְׁוּעָכְן, violate.
מְעַרְכָּה (מְאָרְכָּה) — דָא: גְּרוּסְקִיט, זיך גְּרוּים הָאָלָטָן.

די יורה פשע ביזוגעם מיט שבת. דא איז אמערייקע. דא נישטא קיין
שבת-גוי, אליאין מז מען אלץ טאן... די קי מיט די פערד ווילן ניט
וויסן פון קיין שבת..."

— "די פערד", — האט ר' הירש געשפאת, — "די פערד אין
קאפיטע זינגען בעי אים מער וווערט, ווי דער טאטטע איז קאפ..."
ווילוי איז ארטוים פון די פלט. קיין זאך האט אים איזוי ניט
געצרט, ווי וווען מען רידרט און זינגע פערד. פון בעם האט ער גענומען
שרבעין "העל" און "דעם" איזוי, איז דאס הארץ זאל זיך קילן. ר' הירש
האט דעם טייטש פון זונס וווערטער ניט געוואסטט, אבער אנגעה-
שטוויטן האט ער זיך, איז גאנרנישט קיין גוטס באדייטן די צארנדיקע
רייד אויף אים, און ער האט זיך פָּגַנְגַּנְדֶּרְגַּעְוִוִּינְט.

— "רבונו-של-עולם", — האט ער געהאט טענות צו גאט, —
האר וואם האסטו מיך בעסער ניט צונגנומען אין דער היים, איזידער
איך זאל אויף מיטנע אלטער יארן דערלעבן פון אן אויגענען זון
אווא נחת?!"

ווילוי איז גערירט געווארן פון פָּאַטְעָרָם טראָרָן, ווי יעדער
געזונטער מאן, האט ער ניט פָּאַרְטְּרָאָגָן קיין טראָרָן, נאך דערצו
פון אַמאָנְצְּבִּיל. ער האט אַרְוִוְנְגְּעַלְיוֹגַט זיענע אויסגעעה אַרְעֻוּוּעַטְעַ
הארטער הענט אויבן פָּאַטְעָרָם אַקְסְּלָעָן, געגלעט אים.

— "נו, טאטע", — האט ער געבעטן, — "נו, איך בין אַגרָּבָּעָר
וונגע... נו, געונג שווין... בי נוים, אלד מען..."
עטלעכע טעג צויפט איז אין שטוב געוווען רואיך. ווילוי איז
געגאנגען אויף די שפּֿיצְּפּֿינְגְּעָר, געהית זיך אַפְּיַף צו געבן, געדענקט
אנצטואן דעם ברויטן קאָפְּעַלְיוֹשׁ בעים עסן איז געטראַיבָּן דעם הונט
פון שטוב, אַכְּבֵּי דעם פָּאַטְעָרָן צו דערצערען. ר' הירש, פון זיין
זיט, האט געוווען אַנטְקָעְגְּנְצְּקָוּמָן דעם זון.

— "נו, שווין, נו, לאו אים אַרְיַין, דעם פְּלַבְּבָּ", — האט ער געוזגט
מייט אַשְׁמִיכָּל, וווען דער הונט האט גערימן מיט די נעהן אין דער
טיר און געוווינט, מען זאל אים אַרְיַינְלָאָזָן.

אַבעָּר, אין ניכן האט זיך בידין אַיְנְגְּנְעָמָן די אַגְּגְּעַזְּיְגַּעַנָּע
לייטישקייט. עס האט זיך ניט געקלעפט צוישן זיך בידיע. פָּרְעָמָד

אַרְוִוִּיס פִּון די פְּלִים (קִילִים) — פָּאַרְלָאָרָן דאס גַּדְּוָה,
lost all patience
טַעֲנוֹת (טִינְעָם) — complaints.
דַּעַר צָעַר נָעַן — אַרְיַין בְּרַעְגָּעָן אין בעם.

זינגען זי זיך געועען, טاطט און זוּן, ניט פֿאַרְשְׁטָאַנְגָּן זיך. פֿונְקְט
ווּ וּוּילִי אַיז גַּעֲוֹעַן רֹואֵיך, שׂוּבִּינְגְּדִיך אַון הַארְט, הַאַט קִין זַאַך
נִיט אַין זַיְנָעַן גַּעַהַאַט אַחֲוֹן זַיְנָן אַיְגֶּנְגָּעַן פֿאַרְט,
עוֹפְּהָת, אַזְוִי אַיז דַּעַר פֿאַטְטָעַר גַּעֲוֹעַן אָמְרוֹאֵיך, קַאַכְּבָּדִיך אַון גַּאנְצָ
קְהָל גַּעַהַאַט אַוְּפָן וַיְנָן קָאָפָן. וַיְצָנְדִיך דָּא, הַאַט עַר נִיט אַוְּפָגְנָעַן
הַעֲרָט אַין זַיְנָעַן הַאַבָּן דָּאָס בְּאָד, דַּעַם רְבָּ אַון דַּי גַּבָּאִים, דַּי אַיְיָ
גַּעַנְגָּעַן, קַיְנְדָּעַר אַון קְרוּבִּים, וַיְאַט עַר הַאַט אַיבְּרָגְּעָלָזָן, אַטְּפְּלוּ
פֿרְעָמְדָּע אַון וּוּבְּיטָע. עַר הַאַט גַּאַרְנִישָׁט אַוְּפָגְנָעַהָעָרְט צַו שְׁרִיבְּן
בְּרִיוֹן אֲהִים, גַּעַדְיכְּטָע בְּיַגְּעָלָעָרָךְ פֿאָפְּרָ מִיט גַּעַצְּקְלָטָע, אַוְּיְסְגָּעַן
פֿוֹצְטָע אַוְּתִּוְתְּלָעָרָךְ, פֿוֹל מִיט גַּלְּיְכְּוּעְרְטָלָעָרָךְ אַון פְּסָקִים, תּוֹרָה
אַון מְלִיצָּה, וּוּלִי, וַיְאַט הַאַט זַעַלְטָן אַ פְּעָן אַין הַאנְט גַּעַנוֹמָעַן, הַאַט
נִיט פֿאַרְשְׁטָאַנְגָּן, וַיְאַט דַּעַר פֿאַטְטָעַר שְׁרִיבְּטָאַט אַזְוִי פְּילָן, וַיְאַט עַר מִישָׁט
זַיך אַין זַאַכְּן עַרְגָּעָן אַוְּפָן יַעֲנָעַר זַיְטָן יִם. אַיְם הַאַט עַר מְוֹרָא גַּעַהַאַט
צַו פֿרְעָגָן, אַבָּעַר דַּי מְוֹטָעַר הַאַט עַר גַּעַפְּרָעָגָט וּוּעַנְגָּן דַּעַם.
— „וַיְאַט שְׁרִיבְּטָאַט עַר אַזְוִי פְּילָן, מַאֲמָעָן?“ — הַאַט עַר גַּעַוּאַלְטָן
וּוּסְמָן.

— „אַז גַּאנְצָ קְהָל אַיז אַוְּפָן זַיְנָן קָאָפָן!“ — הַאַט דַּי אַלְטָע גַּעַ-
זַאנְגָּט אַן אַוְּמְצָוְרִידָעָן. — „תְּמִיד אַזְוִי גַּעֲוֹעַן.“
בַּאֲלֹד הַאַט רַ' הִירְשׁ אַוְּדָן אַנְגְּעָהָוִבָּן זַאנְגָּן דֻּוָּת אַין יִדְיְשָׁקִיט
אַין נַאֲעַנְטָן אַמְּעָרִיק אַנְיָעַר שְׁטָעַטָּל. דַּי מַעֲשָׂה מִיטָּן קְצָבָן, וַיְאַט פֿאַרְט-
קוֹיֶּקְטָ טְרִיאֶפָּה פֿלְיִישׁ צְוֹאַמְעָן מִיט פֿשְׁרָם, הַאַט אַיְם קִין מַנְחָה
נִיט גַּעַגְּבָן, נִיט גַּעַלְאָזָט דַּוְּאֵיך אַבְּיָנְזִיכָן אַוְּפָן דַּעַר פֿאַרְטָם. יַעֲדָעַר
מַאל נָאָר, וּוּעַן וּוּלִי אַיז גַּעַפְּאָרָן אַין שְׁטָעַטָּל אַרְטִין, הַאַט דַּעַר אַלְטָעַר
גַּעַנוֹמָעַן זַיך דַּרְיוּעַן אַרְוָם דַּעַר בְּרוֹטְשָׁקָע, וּזְאַיְנְגָּל, וַיְאַט וּוּלִי, אַז
דַּעַר טָטָּע זַאַל אַיְם מִיטְנָעַמָּן מִיט זַיך אַוְּפָן דַּעַר פֿאָרָד. וּוּלִי הַאַט
נִיט גַּעַהַאַט קִין חַשְׁקָה דַּעַם אַלְטָן צַו פֿיָּרָן. עַרְשָׁתָּנָם, הַאַט עַר גַּעַשְׁוִינָט
דוֹ פֿעָרָד. עַר הַאַט קִין מַאל נִיט לִיב גַּעַהַאַט אַוְּמוֹסָט אַנְצְׁוּלִינָן
מַעַר מַשָּׁא אַוְּפָט דַּי פֿעָרָד זַיְנָעַן. אַמְתָּה, אַז דַּעַר פֿאַטְטָעַר אַיז קִין
גְּרוֹיְמָעַר בְּאַלְאָסָט נִיט גַּעֲוֹעַן, אַבָּעַר קִין גַּעַוְנָט פְּוֹן אַן אַיבְּרָיְקָן

גַּבְּאָיִם (גַּאַבָּאִים) — פֿאַרְשְׁטִיעָר פְּוֹן אַ גַּעַמְיִינְדָּעַ, a Congregation
.flowery language — שיינְגָּעַן רֹיְדָה,
.to dictate (Diyyim) — דִּיקְטִירָה,

פֿאַרְשׁוֹן אֵין וּזְאָגָן קּוֹמֶט קִיּוֹן פֶּעֶרֶד נִיטְ צָו. צְוּוִיָּתֶנֶם, אֵין אַיִם גְּעוּוֹעַן אֲבִימְלָחָקְוּעַם פֶּאָר דִּי שְׁכְּנִים. זְיוּעַר מַאֲרְדָּנָע הַחַטָּא אַוְיסְגָּעַעַן אֵין דִּי אַוְינָן פֶּן דִּי פְּאַרְמָעָרָם דַּעַר בְּעַרְדִּיקָעָר מַאֲן מִיטָּדָעַם אַלְפְּאַגְּעָנָעָם סְוּרְדוֹשָׁת אָונָה הַאַלְבָּה רְבָנִישׁ קָאַפְּעָלְיוֹשָׁל, וּזְאָסָעַר הַחַטָּא זַיְךְ אַבְּיַנְגָּעָה אַנְדָּלָט צָו זַיְנָן רְבִיוֹעָ קִיּוֹן אַמְּרִיקָעָ. זַיְהַאָבָן קִיּוֹן מַאֲלָא אַזָּא מַעֲנְטָשָׁ מִיטָּגְעַעַן. דִּי עַלְתָּעָרָה הַאָבָן בְּלִיוֹזְגָּעָקָט מִיטָּוּוֹנְדָעָר, אַבְּעָר דִּי יְוָנָגָעָ בָּאִים אָונָן מַיְידְלָעָר הַאָבָן הַיְיךְ גַּעַלְאָבָט פֶּון דֻּעָם אַוְיסְטָעָרְלִישָׁן מַעֲנְטָשָׁ אֵין דִּי פְּרַעְמָדָעָ קְלִיְּדָעָר. אַנְדָּעָרָה הַאָבָן אַפְּיָלוֹ נַאֲכָגְעָשָׁרִיעָן אַשְּׁפָּאַטְוָאַרט. וּוְיִלְיַה הַחַטָּא זַיְךְ גַּעַלְיָלָט זְיוּעַר בָּאַלְיַיְדִּיקָט דַּעְרְבִּיבָּרָה. דְּרוּטָמָן, הַחַטָּא עַר לִיב גַּעַהָאָט צָו פֶּאָרָה בְּרַעְנָגָעָן אֵין שְׁטָעַטָּל, דַּעַר אַלְטָעָר, אַוְיסְוּכָן יִדְןָן, צָו וּוּלְכָעַ עַם הַחַטָּא אַיִם אַזְוִי גַּעַצְיָגָן, אָונָה עַר הַחַטָּא נִיטָּגְעָוָאלָט אַהֲיִים פֶּאָרָן צָו דַּעַר צִיְּטָמָ.

— „גָּאָךְ אֲבִימְלָחָן, וּזְאָלָף“, — הַחַטָּא עַר זַיְךְ אַפְּגָנְעָבָעָטָן, וּוּעָן דַּעַר זָוּן הַחַטָּא אַיִם גַּעַרְוָהָן צָו דַּעַר בְּרוּטְשָׁקָעָ, — „אֲגָנְצָעַ וּזְאָקָעַ עַר אַיִם נִיטָּקִיּוֹן יִדְ פֶּאָרָה דִּי אַוְינָן.“

עַר הַחַטָּא זְיוּעַר לִיב גַּעַהָאָט צָו פִּירָן וּוּפְחוּחִים מִיטָּדָעַם אַפְּטִיָּה קָעָר, וּזְאָסָעַר זְיִנְעַן לְוּמְדִישָׁן אָונָה גַּעַצְיָקְלָטָעָ בְּרוּוֹ גַּעַלְיָעָנָן אָונָן צָו וּוּלְכָן וּוְיִלְיַה הַחַטָּא אַיִם אַרְיִינְגָּעָרְטָמָט אַיִם מַאֲלָה. עַר אַיִם גְּעוּוֹעַן אַפְּשָׁפִילָה, דַּעַר אַפְּטִיְקָעָר מִיטָּה דִּי דִּיקָעָ אַוְיגְּנָ-גְּלָעָעָר, אַמַּאֲלָה אַיִם דַּעַר לִיטָעָ אַיִם אַיְשִׁיכָה גַּעַלְעָרָנָט, אָונָה כָּאַטָּשׁ עַר אַיִם שְׁוִין דָא לְאַנְגָּ אָונָן לְאַנְדָּגָן גְּעוּוֹעַן, הַחַטָּא עַר גָּאָךְ אַלְעַזְזָעָ לִיב גַּעַהָאָט דַּוְרְכָצְלָוְפְּטָעָרָן זַיְנָן אַמְּאַלְיָקָעָ לְוּמְדָות אָונָן וּזְאָרָפָן מִיטָּה תּוֹרָה אָונָן פְּסָוקִים, וּזְאָסָעַר הַחַטָּא גַּעַהָאָט פֶּול אַיִם זַיְנָן רְנוֹדָן קָאָפָ. כָּאַטָּשׁ עַר אַיִם גְּעוּוֹעַן אַנְ אַפְּיִקוֹרָם, דַּעַר אַפְּטִיְקָעָר, הַחַטָּא אַוְיסְגָּעָרְעָדָט אַוְיפָּ גַּאֲטָה אָונָן אוֹיְפָ מְשִׁיחָן, הַחַטָּא רְיִירָשׁ אַיִם לִיב גַּעַרְגִּינָן, אַוְיסְגָּעָנָגָעָן פֶּאָר זַיְנָן שְׁאָרָפָן כָּאָפְּיִקוֹרָס אָונָן לְוּמְדָות, אָונָה גַּעַזְוָכָט אַיִם אַיְבָעַרְצָקָעָרָן זַיְנָן הָאָרָץ צָו.

סְוָרְדָּוֹת — frock-coat

וּוְיִפְוּחִים (וּוְיִקְוִכִּים) — disputes

מְשִׁפְיָל (מַאֲסָקִיל) — enlightened man

דַּוְרְכָצְלָוְפְּטָעָרָן — אַפְּצָוְאַרְיִישָׁן.

לְוּמְדָות (לְאַמְּדָעָם) — גַּעַלְעָרְנָטְקִיּוֹת אַיִם תּוֹרָה.

אַפְּיִקוֹרָס (אַפְּיִקוֹרָעָם) — נִיטְ-גְּלִיְבִּיקָעָר.

גוטן, דורך אלערליי משלים און ראיות פון די ספרים. דער אפטיקער האט זיך ניט געלאזט. גלייבליךנדייך די שטיקלעך שמעקענדיקע זיין אויכן טיש, האט ער פאָרן אלטן אַ וועלט מיט תורה אויסגענטטען: וואָם זאל אונטערהאלטן זיין אַפְּיקורסּוֹת. ר' הירש האט זיך געקאָבט: — „אט דאס איז דאָך טאָקע די מעשה, ליטוואָק צלְמַס-קָאָפּ!“ — האט ער געזאגט, — „וואָם ווייסט אַיר, נאָר האָלטן האָלט אַיר ניט דערפּוֹן, ימְחַשְׁמוֹנִיק אַינְגֶּר...“

זידלענדיק זיך אַינְגֶּר דעם אנדרן, אַיסְטְּרִידְנִיך אַסּוֹר לדבר אויפּ דעם אנדרנס גלויבּן, האָבּן די צוּווּי מענטשן געקלעפֿט צו זיך. בִּידְעַ האָבּן זיין גָּלִיךְ געבענטקט נאָך יַדְיָשְׂקִיָּת אַין דעם פָּאָרגְּנָרְעָכְּטָן אַםְעָרִיקָאָנָּרָעָ שְׁטָעָטָל, אַיסְטְּגָּעָנָּגָעָן נאָך אַ וּאָרט תורה. דורך אַט דעם אַפְּטִיקָעָר האָט ר' הירש אויך אַיְוָגְּגָעָוּכְּט אַנְדְּרָעָ יַדְעַ אַין שְׁטָעָטָל, עַלְתְּרָעָ טָאָטָעָם, וּוָאָם זַיְנְגָעָן גְּעוּסָטָן בֵּי זַיְעָרָעָ פָּאָרגְּנוֹיָאִישָׁטָע, אַיְוָגְּעָקְּמָעָנָעָ קִינְדָּעָר, גְּעוּזָעָנָעָ פְּעָדָלָעָרָם אַון אִיצְטִיקָעָ בִּיּוֹנָסְלִיטָט. פּוֹנְקָטָוּ ר' הירש, זַיְנְגָעָן זַיְגָּעוּנָעָ פָּרָעָמָד בֵּי זַיְעָרָעָ קִינְדָּעָר אַין די חַיְזָעָר אַון מָוָרָא גַּעֲהָאָט זיך צַוְּצָרוּן צו אָן עָסָן, וּבַיְלָיְלָאָן אַין גְּעוּסָעָן טְרִיףָ בֵּין בֵּין. ר' הירש גַּעֲהָאָט אַיְוָגְּעָלָעָכְּט, דָּעָרָעָנָדִיק וּוָיְסָמָקְּנִיכָּן. ער אַיז גָּלִיךְ מִיט זַיְן לְומָדָות אַון בְּרִיאַתְּקִיָּת גְּעוּזָאָרָן בֵּי זַיְ דָּס אַיְבָּעָרְשָׁטָע פָּוֹן שְׁטִימָל, דער לְמָדָן אַון חַכְּמָה.

אין אַיְנָעָם אַטְּגָּן האָט ער זיך אויך דערפּּרָעָגָט צָוָם רָב אַון אַנְגָּעָלָפְּט אַיז זַיְן הוּא. אַים האָט אַיְוָגְּעָנָמָעָן אַ גַּעֲגָלָטָעָר הַוְּכָעָר יַוְּנָגָרְמָאָן מִיט אַ גָּלָטָפְּאָרְקָעָמָטָן קָאָפּ. כָּאָטָש ר' הירש גַּעֲהָאָט גַּעֲהָעָרָט פָּוֹן קָצָבָן, אַז דער רָב דָּא זִיכְּטָבָן גָּלָח אַון שְׁפִילָט

-
- .examples, parables, similes — בִּישְׁפִּילָן,
 - ר' אַיְוָת (ראַיִס) — באָוֹזָן,
 - אַפְּיַקְּרָסָות (אַפְּיַקְּרָסָעָם) — נִיט גְּלוּבּּן,
 - צָלְמַ-קָּאָפּ (צִיְּלָעָם) — גְּוַיְשָׁעָר קָאָפּ,
 - ימְחַשְׁמוֹנִיק (יעַמָּאָךְ שְׁמוֹנִיק) — אַזְאָ אַיְנָעָר וּוָאָם „אוַיס-גַּעַמְּט זַאל וּוּרָן זַיְן נַאֲמָעָן.“ wicked man, scoundrel,
 - אַסּוֹר לְדָבָר (אַסּוֹר לְעַדָּאָוָעָר) — דָּא : דָּס עַרְגָּסָטָע.
 - איְבָּעָרְשָׁטָע פָּוֹן שְׁטִימָל — the élite, the best

אין פינאקל, איז ער פון דעסטוועגן געליבן שטײַן אָן לשׂוֹן, וווען דער גענאלטער יונגערטמן איז צו אִים אַרויסגעקומוּן.

— “איך דאָרֶפֶּ דעם רַאֲכִינְעָר,” — האָט ער גענאלטער איז דִּיעִיטשְׁמָעִירִישׁ, פְּדוּי מַעַן זָלִ אִים בעסְטָר פָּאַרְשְׁטִין.

— “איך בֵּין דער רַאֲכִטְּאִי,” — האָט אִים דער גענאלטער יונגערט מאָן גענְטְּפָּעֶרט אָן אָן אַםְּעִירִיקָאנְעָר יִדִּישׁ, — “קָום אַרְבִּין.”
וואָס גענְטְּפָּעֶרט גַּעֲבִירָעָנְעָר אַמְּעִירִיקָאנְעָר, ווֹאָס ווֹילּ רַיְדִּין יִדִּישׁ,
האָט ער געזָאנְט דעם אלְטָן מאָן “דוֹ”.

ר' הירש האָט דערפְּילְט אָן זִיךְ דעם היימִישָׁן קָהָל-מענטְשָׁ, ווֹאָס אָז עַס קּוֹמֶט צוּ יִדִּישְׁקִיט, אָיז נִשְׁטָאָק קִיּוֹן גַּרְעָנְעָץ אָוֹן אַפְּהָאַלְט, אָוֹן ער אָיז אַרְוִוִּים מִיטּ שָׁאָרְכָּע ווּעְרָטָעָר, ווֹי אַמְּאָל בֵּין זִיךְ אָיז
שְׁטָעַטְל, אָיז אַמְּחָלוֹקָת מִיטְן רְבָּ.

— “רַאֲכִינְעָר,” — האָט ער געזָאנְט, פְּדוּי נִיט אַנְצְּרוֹפָּן דעם גַּלְעַבְּאַרְדְּנִיק מִיטְן נָאָמָעָן רְבָּ, — “איך בֵּין גַּעֲקוּמָעָן מִיט אַיְיךְ
זִיךְ קְרִיגָּן.”

אוֹן נִיט ווּאַרְטְּנִידִיק אַוִּיפְּ קִיּוֹן ווּאַרְטָט, האָט ער גענוּמָעָן רַיְדִּין מִיט
פְּנִיעָר ווּעַגְּן דער יַאֲטְקָעָ, ווֹאוֹ פְּשָׁרָס מִיט טְרִיפָּה לִיגְנָן צְוָאָמָעָן, אָז
וואָי אָיז צוּ דֵי אַוְיגָן, ווֹאָס זְעַוּן גַּאֲרָ אַזְוִינְגָם.

דער גענְאַלְטָעָר רְבָּ האָט גַּעַלְאָסְטָן אַוִּיסְגָּעָהָרָט דעם אלְטָנוֹם
מִבּוֹל הַיְסָעָ רַיְדָ אָז מִיט קִיּוֹן אַיְין ווּאַרְטָט נִיט אַיְבָּעָרְגָּעָרִיסָן. עַרְשָׁתָמָ, ווּעַנְדָּן דער אלְטָעָר האָט זִיךְ אָיז גַּאנְצָן אַוִּיסְגָּעָלָדָן, האָט ער אִים גַּעַהְיִיסָן
זִיךְ אַזְוּקְעָזָן אָז מִיט אַשְׁמִיכָל אַיְנְגָעָנוּמוּן :

— “דְּבָרִי חַכְמִים בְּנָחָת,” — האָט ער געזָאנְט אָיז לשׂוֹן-קָודְשָׁ
מִיט אַסְּפָּרְדִּישְׁעָר אַוִּישְׁפָּרָאָךְ, — “קָלוֹגָע לְבִיטָה רַיְדִּין גַּעַלְאָסְטָן, אָז
„עַקְסָטִיםְמַעְנְטָן“... מִיט שְׁרִיבָּעָן ווּעַט מַעַן דָּא גַּאֲרְנִישָׁת מַאֲכָן...
לְאַמְּרָ רַיְדִּין ווּעַגְּן דעם שְׁטִילָ, אַיְלּ בֵּי גַּלְעָדָטוּ לִימָעָן טֵוַיְוָי...”.

גַּאֲלַעַבְּאַרְדְּנִיק — with a shaved face

מַבּוֹל (מַאֲבָל) — deluge, flood

אוֹיִס גַּעַל אָדָן — דָּא : אַרוֹיסְגָּעָזָן אַלְעָז ווֹאָס ער האָט גַּעַהְיִסָן
אָיז זִיךְ ; זִיךְ בָּאַרְוָאִיקָט.

דְּבָרִי חַכְמִים בְּנָחָת (דִּיוֹוָרִי כָּאָכָּאָמִים בְּנָאָכָּאָמִים) — קָלוֹגָע
לְבִיטָה רַעְדָן גַּעַלְאָסְטָן, רַוְאִיק.

*) אַיךְ ווּלְ מִיטּ פָּאַרְגָּעָנִיגָּו אַיךְ אַרוֹיסְהָרָן.

ר' הירש האט געשטווינט איבער דעם גענאלטנען לשון-קודשדיין גלייכווערטל, ווי ער וואלט הערן אַ יידיש ווארט פָּון אַ גוֹי, אָנוּ ער האט גענומען רײַדְן וועגן תורה אָנוּ יִדְּישְׁקִיּוֹת, אַרְוִיסְׁוִינְׁגְּדִיק זיין גאנץ לומדות, פְּדֵי צַו ווַיְהִי אִם, דעם אַמְּעָרִיקָאנְעָר, אָנוּ ער אַיּוֹ נִיט פָּון דַּי צֻוּיִּיְּפָּאָרְצִיךְּבָּיעָר. דער רַאֲכָאִי האט אִים דערפָּאָר אַ קָּאָמְפְּלִימְעָנֶט גַּעֲמָאָכֶט אָנוּ אִים גַּעֲבָעָטֶן נַאֲךְ אַ מַּאֲלָאָרִינְׁגְּזָקְּוּמָעָן. ווַיְהִי האט גַּעֲמָוֹת הַיְּפָשָׁע עַטְלָעֶכְעַ מַאֲלָ קְנָאָלָן מִיט דָעָר בִּינְשָׁא פָּאָרְן רַאֲכָאִים פָּעֲנְצָטָעָר בֵּין דָעָר פָּאָטָעָר זַיְנְעָר אִיז אַרְוִיסְׁגָּעָקוּמָעָן צַו דָעָר בְּרוּטְשָׁקָע.

— „אַיְךְ הָאָב אִים דַּעֲרַצְיָילְט דַּי מַעַשָּׂה, דעם „רַבְּיִי“ דִּיבְּרָנָעָם, ווְאַלְפָּת“, — האט ר' הירש זיך בְּאַרְיִמְט. — „אַיְךְ הָאָב אִים אַרְיִנְיִ-גְּזָאָגָט, ווי עַם דַּאֲרָפְּ צַו זַיְנָן, נִיט גַּעֲשָׁעָט זַיְ...“. עַר האט גַּעֲקָוֹת מִיט זַיְגָּרִישָׁע, גַּלְאַנְצִיקָע אַוְיָגָן דָוָרָךְ דַי גַּלְדָּעָנָע בְּרִילְגָן, צַו זַעַן, ווְאַסְעָר אַנְיִנְדוֹרָק זַיְנָעָר רַיְד וּוְעַלְן מַאֲכָן אַוְיָף דָעָם זַוְן זַיְנָעָם.

אַבָּעָר ווַיְהִי אִיז פָּון פָּאָטָעָרְבָּם בְּאַרְיִמְעָרִיְעָן נִיט נְחַפְּעָל גַּעַוּוֹאָרָן. פָּאָכְנְדִיק מִיט דָעָר בִּינְשָׁא, נִיט, חַלְילָה, אַבָּעָר דַי פָּעָרְדִּישָׁע פֶּעַל, נַאֲךְ בְּלִיוֹן אַיְן דָעָר לוּפְטָן צּוֹלִיב קְרוֹאָזֶשׁ, האט עַר עַטְלָעֶכְעַ פָּאָרְדִּזְמָפָעָנָע ווּעְרָטָעָר צְוֹזָאָמָעָן מִיטָן רַוִּיךְ פָּון דָעָר לְיוֹלָקָע אַרְוִיסְׁגָּעָלוֹאָזָט: — „מַאֲנִינְד יָוָר אָנוּ בִּזְוּנָעָם, אַלְדָ מַעַן*“, — האט עַר אִים גַּעַלְעָרָנָט דַי אַמְּעָרִיקָאנְעָר תָּורָה, — „דָא נִישְׁטָ יְוָרָאָפְּ... יְעַדָּעָר פָּאָר זַיְךְ, טָאָטָע...“

10

חַדְגָּעָן פָּאָרְשָׁוִינְגָן, ווָאַסְמָקְיָין מַאֲלָה האט מעַן אַזְעַלְכָע נִיט גַּעַזְעָן פְּרִיעָר אַיְן דָעָר שְׁבָנוֹת, האָבָן אַגְּנָהָוִיבָן זַיְךְ בְּאוֹוִיָּז אַוְיָף דָעָם זַיְטִיקָן שְׁלָעֶכְט גַּעַלְלָאָסְטָעָרָטָן ווּעְגָן, ווָאַסְמָקְיָין גַּעַלְיָרָט

צְוּוֹיִיְּ-פָּאָרְ-אַ-דְּרִיְּעָר — דַי ווָאַסְמָקְיָין נִיט קְיָין ווּעְרָט. נְחַפְּעָל (ニイマッアル) — דָא : excited. חַלְילָה (כָּאַלְיָעָ) — עַם זַאֲלָ אַזָּא זַאֲלָ נִיט טְרָעָן, גַּאֲטָ בָּאַהְיָת. God forbid. פָּאָרְדוּמְפָעָנָע — נִיט קְלָאָר אַרְוִיסְׁגָּעָרָטָע. *) חַאְפָ אַיְן זַיְנָעָן דִּוְיָנָעָן אַיְגָעָנָע גַּעַשְׁעָפָטָן, אַלְטָעָר.

צ'ו ווילים זיטטיקער פֿאַרְם. די פֿאַרְמָעָרִים אַרוּם האָבָן שׁוֹין אַלְיוֹן,
נֶאֱךְ אַיִדְעָרָן מֵעַן האָט זַי גַּזְאָגָט דָּעַם נָאָמָעָן, אַנְגָּעוֹזָין דָּעַם וּוְעַגְּן.
די פֿרְעָמָדָע. וּוְאָהָן זַי דְּאָרְפָּן פֿאַרְן.

דער ערשותער האט אַנגענְהוֹבִין אַראָפְּקוּמָעָן דער אַפְּטִיכְקָר מֵיט
די דיקע אַוְינְגְּ-גַּלְעָזָעֶד, דורך וועלכע די אַוְינְגְּ זַיְנָע הַאֲבָן אַוְיסְגָּעָזָע
דאָפְּלָט גְּרוּוּם. יעדן זוֹנְטִיךְ האט ער אַיבְּרָגְּנָעָלָאָזָן די „סְטָאָר“ זַיְנָע
בְּיִים גַּעַהַיְלָפֶךְ אַוְן מֵיט אַן אַלְטָט פָּאָרְדָּל, אַ צַּעֲקְנִיְתִּשְׁתָּם אַוְן אַפְּגָעָ
קְרָאָכָנֶם, מֵיט סִימְנִים פָּוּן אַמְּאָלִיקָעָר גְּרַיְנָעָר פָּאָרָב, האט ער זַיְן
אַרְוִוְוִסְגָּעָלָאָזָט צָוֵם אַלְטָן ר' הִירְשָׁ, בְּדוּ צַוְּ רִיְדָן מֵיט אַיִם ווּעַגְּנָן
תוֹרָה אַוְן ווּעַלְטוֹצָאָן, נַאֲךְ ווּעַלְכָעַ ער האט אַ גַּאנְצָע ווּאֲךְ גַּעַבְעַנְקָט
בְּיִ זַיְנָע פֶּלְעָשָׁלָעֶךְ אַוְן זַיְוָן. אַ קּוֹרְצִוְּכִיטִּקְעָר, אַ שׂוּוּרְלָעְכָּר,
מֵיט קּוֹרְצָעַ הענט אַוְן פִּים, האט ער זַיְן גַּעַהַעַצְקָעָט אַיִן זַיְן אַלְטָעָר
מַאֲשִׁינְקָע אַוְן גַּעַנְבָּן אַקְּטָס סִיגְנָאָלָן אַוְיפָּט אַלְעָז זַיְוָן, מעַן זַאֲלָ אַיִם
ニיט פָּאַרְטְּשָׁעָפָעָן די קָאַטְּמָרְגִּינָּקָע זַיְנָע, ווֹאָם אַט, אַט ווּעָרְטָ זַיְן
צַּעַשְׁפָּרוֹנְגָּעָן. יעדער מָאָל אַוְיפָּסְנִיְיִי האט ער פָּאַרְגָּגָעָן די גַּעַדְרִיְּטָע
וועָגָן צַוְּ דָעֵר זַיְטִיכָּעָר פָּאָרָם אַוְן יַעֲדָעָר מָאָל אַוְיפָּסְנִיְיִי הַאֲבָן אַיִם
די פָּאַרְמָעָרָם אַנְגָּעוֹיוֹן שְׁוִין אַלְיָין ווּאוֹהָהָיָן ער דָאָרָף פָּאָרָן.

דר' הירש איז אים אנטקענגענאנגען מיט אָפֶעַן אָרְעַם.

— “עד איז געקומען, דער צלט-קאָפּ,” — האָט ער געזאגט

מייט שמחה. — **געמיינט, אוֹער ווועט אַנוּעָצֵן דָּאָס מַאְלָן.**

— “איך האט מיך חושד געוען, אז איך וועל מהכל-זונטאג זיין?”

— האט דער אפטוייקער געוזאנט מיט א געלעכטערל און איבערגע —

שראקו אין הויף אלע הינער מיט זיין סיגנאלן.

וווילִי האט קרום געקויקט אוייפ דעם אפטיעיקערם וויזיטן איין

זין פארם.

— „האָט ער אַ ברום געטָאנַן אָונטער דער נָאָזָן אָוֹפָה דעם לִיטּוֹאָקָס ווַיְצַלְעַנְדֵּיקָע בַּגְּרִיסְטּוֹנְגָעָן, ווָאָס שְׁטַעַנְדִּיקָה האָבָן זַוִּינְט אַיְין מֵיַן, נָאָר עַטְלָעָכָע, אוֹן ער אַיְזָאָזָעָק צַו זַיְינָע שְׁטַאָלָן.

אֲבָעֵר דַעַר אַפְטִיּוּקָעֶר הַאֲטַזְדַּקָּה זַיְדָה דַעֲרֵפָוֹן נִימָט גַּעֲמָאכָט.

געשאקלט, געוווארפֿן.

קָאַט עֲרִיבָה — אַלְטוֹ מַאֲשִׁינָּקָע.

חוושד (כוישען) זיין — פאָרְדַּעְכְּטִיקָן, suspect.

האָט עפַען געזען דורך זייןע שטאָרָק דיקע גַּלְעֹלֶעֶךְ, ניט ער האָט זיך געמאָכט דערפָּן, וואָס עפַען אַ פֿאָרְמֵעֲרִיּוֹנָג בְּרוּמָט דְּאָרְטָן. ער אוֹז גַּלְעִיךְ אַרְבִּין אַין אַ וּוּפּוּחַ מִיטַּ רַ' הִירְשָׁן וּוּנְעַן תּוֹרָה אַין אַפְּאָרְטָן דַּעַם אַיבְּעָרְגְּעָרִיסְעָנָעָם גַּעַשְׁפָּרָעָה, בַּיְּ וּוּלְבָן זַיְּ זַיְּנָעָן שְׂתִּין גַּעַבְּלִיבָּן מִיטַּ אַ וּוּאָךְ צְוִירַק.

— „זַיְּנָעָן מִיר, הִימְסִט עַמְּ, גַּעַבְּלִיבָּן שְׂתִּין בַּיְּ דַעַם רַמְּבָּס יְעַנְעַן וּוּאָךְ.“ — האָט ער גַּעַזְגַּט אַ צְוְרִידְעָנָעָר פָּן זַיְּ גַּוְטָן זְפָרָן, —

„אַמְּתָה, רַ' הִירְשָׁ?“

— „אַמְּתָה, אַמְּתָה, יְמָחַ-שְׁמוֹנִיק אַיְינָעָר,“ — האָט אַים רַ' הִירְשָׁ צְוַעַשְׁאָקָלָט, — „אָן אַיְזְעַרְנָעָם קָאָפְּ האָט עַם...“

אַרְוּמְקִרְיכְּנִידִיק אַיבְּעָר דַּי לְאַנְקָעָם, פְּעַלְדָּעָר, האָבָן זַיְּ הוֹיְךְ גַּעַרְגִּינְט זַיְּ אַיבְּעָר פְּסָקוּמִים, גְּמָרָאָם, אַוְן זַיְּ אַיְינָעָר דַעַם אַנְדָּעָרָן אַיְן דַעַר זַיְּבְּעַטְעָר רִיפְּ אַרְיְינְגְּעָרְקָאָרָן. דַי וּוּבְּעָרְהָר האָבָן גַּוְטָעָמִים גַּעַשְׁטָעַלְטָ צָום טִישְׁ פָּאָרָן גַּאַסְטָה. דַעַר אַפְּטִיְקָעָר האָט גַּעַרְבָּן אַוְיָפְּ בִּידְעַ בְּאָקָן, פְּאַרְגְּאַגְּגָעָן זַיְּ אַיְן שְׁבָחִים פָּאָר דַי וּוּבְּעָרָה, וְאָסְ האָבָן אַזְוּלְבָעָ גַּוְטָעָמִישְׁ מְאַכְּלִים גַּעַקְאָכָט. נַאֲכָן עַסְן האָט ער דַי שְׁטַעַנְדִּיקָעָ חַכְמָה גַּעַזְגַּט צַוְּ וּוּלְיָן:

— „אַזְוּי וּוּיְ מִיר זַיְּנָעָן אַיְן דְּרִיבְּיָעָן,“ — האָט ער גַּעַשְׁפָּאָסָט, — וּוּעַט אַיר פָּאָר אַונְדוֹ בְּעַנְתְּשִׁין מִיטַּ מְזֻוְּמָן... קָאָס-אָגְן, בָּאי!...“

בִּים אַזְוּקְפָּאָרָן האָט זַיְּ אַיבְּעָרְגְּעָרְזָוָרָט דַי וּלְבָעָ גַּעַשְׁכְּטָעָ. דַעַר אַפְּטִיְקָעָר האָט זַיְּ גַּעַבְּאָפְּטָ צָום בִּיטָּל, גַּעַוּוֹאָלָט אַפְּצָאָלָן אַיְן דַעַר עַסְן, אַוְן רַ' הִירְשָׁ האָט זַיְּ גַּעַשְׁוֹוֹאָוָרָן מִיטַּ אַלְעָ שְׁבָועָות. אַזְוּלְבָעָ גַּוְטָעָמִישְׁ מְאַכְּלִים גַּעַקְאָכָט. אַזְוּלְזַיְּ זַיְּ מִיר דְּרִידְיָהָן הוֹיְזָה, — האָט

דַעַר אַפְּטִיְקָעָר גַּעַטְעָנָהָט, — „פָּאָר וּוּאָסְ נִיטַּ בָּאָצָאָלָן?“

— „רְעַדְתָּ נִיטַּ, אַיר זַעַנְתָּ מִידַּ מְבִיאִישָׁ, — האָט רַ' הִירְשָׁ גַּעַ-

אַיְן דַעַר זַיְּבָעַטְעָר רִיפְּ אַרְטִינְגְּעָרָאָבָן — זַיְּ אַרְיָנִיְּ גַּעַזְגַּט שְׁאָרָף אַיְינָעָר דַעַם אַנְדָּעָרָן.

שְׁבָחִים (שְׁוֹאָכִים) — לְזַיְּבְּגַעַזְגַּגְעָן. מְזֻוְּמָן (מְעֻזְוּמָן) — דְּרִיבְּ אַדְעָרָ מְעַנְעַר צְוֹאָמָעָן בְּעַנְתְּשִׁין מְזֻוְּמָן: זַאֲגָן דַי תְּפִילָה נַאֲכָן עַסְן זַאֲלָבְּעָדְרִיטִים.

שְׁבָועָות (שְׁוֹאָועָם) — oaths. מְבִיאִישָׁ (מְעוֹאָיִישָׁ) — בָּאַלְיִידְיָקָן, to insult.

ענטפערט, — „אייר זענט מײַן גאטסט און כ'בִּין מײַן מיט אַיָּין
מחיה, אָז אַיְר קומט.“

פֶּדֶי נִימָט אַוּוּקָצָוֹפָאָרָן אָזְוֵי אָן גָּרְנִיט, הָאָט דָּעַר אַפְּטִיקָעַר
אַיְנְגָהָאַנְדָּלָט תָּמִיד אֲחִים פֶּרְיִשְׁעַ אַיְעַר, אַ פֶּלְעַשְׁלַׂה הָאָנִיק פָּוֹן
בִּינְשְׁטָאָק, אַ בִּימָל גְּרִינְמָן.

— „גָּוֹד-בָּאָי, לִיְהִידָּים עַנְד דַּוְשָׁעַטְלָמָעָן“, — הָאָט עַר גַּעַרְוָהָן
פָּוֹן דָּעַר מַאֲשִׁינְקָעַ אֲרוּם, פֶּאָכְעַנְדִּיק מִוְתַּזְוִין קָוְרֵץ הָעַנְטָל אָן אַיְבָּעָר
לְאַזְנְדִּיק אַ סְּךָ רְוִיךָ אָן סַפְּעָרָעִי הַינְטָעָר זֶה.

נָאָךְ אִים הָאָבָּן אַנְגָּהָוִיכָּן זֶיךָ אַרְאָפְּכָאָפָּן אַנְדָּעָרָעָ מַעַנְטָשָׁן
פָּוֹן שְׁפָעָטָל.

אַיְן זַיְנָע בָּאַקָּאנְטָשָׁאָפָּטָן אַיְן שְׁפָעָטָל, הָאָט רְ' הַיּוֹרֶשׁ זֶיךָ צָוָּה
נוֹיֶגֶעַמְּרָאָפָּן מִוְתַּזְוִין אַיְדָּי אַיְן זַיְנָע יָאָרָן, וּוָאָסָּז זַיְן, אַ בָּאַלְעָבָאָס
פָּוֹן דָּעַם גְּרָעָסָטָן קָלְיִדְעָר-גַּעַשְׁעָטָט, הָאָט אִים נִטְּתָּן לְאַנְגָּזְרָהָן
גַּעַהָאָט אַרְאָפְּגָעָבָרָעָנָגָט פָּוֹן יְעַנְעָר וַיְזִיתָּיָם. אַט דָּעַר אַלְטָעָר יְיִד
הָאָט זֶיךָ גַּעַפְּיִילָט זַיְעָרָפָעָמָד אַיְן רִיבְּכָן פֶּאָרְפִּזְצָטָן הַוַּיְזָן פָּזָן
אוֹיֶגֶעַקְּוּמְעָנָעָם זַוָּן, אַרְוּמְגָעָדְרִיוֹתָן זֶיךָ וּוּי אַ שָּׁאָטָן צְוּוֹשָׁן דִּי
אַיְנִיקְלָעָה, וּוָאָסָס הָאָבָּן אַ וּוֹאָרטָן יִדְיִישָׂ נִימָט פֶּאָרְשָׁתָאָפָּעָן. עַר הָאָט
גַּעַוְוִינָט גַּאֲנַצְעָ טָעָג אַוְיָף זַיְנָע עַלְגָּט אָן גַּעַבְעָטָן דָּעַם זַוָּן זַיְנָעָם
עַר וְאַל אִים קְיֻופָּן אַ שִּׁיפְּסָקָאָרָטָעָ אָן צְוּרְקָשִׁיקָן אִים אַהֲיָים. דָעַר
זַוָּן זַיְנָעָר הָאָט אִים נִטְּגָּוּאָלָט צְוּרְקָשִׁיקָן. דָעַרְפָּאָר הָאָט עַר
אִים אַבָּעָר גַּעַוְוָאָלָט גַּעַבְעָטָן אַ גַּדְ-טָאַיִם“, פָּוֹן בִּזְוּנָעָם, הָאָט עַר גַּעַנוֹמָעָם
אַ וּוֹנְטָאָג, וּוֹעֵן עַר אַיְזָן גַּעַוְוָעָן פְּרִיאָי פָּוֹן בִּזְוּנָעָם, הָאָט עַר גַּעַנוֹמָעָם
אַ וּוֹנְטָאָג, וּוֹעֵן עַר אַיְזָן דָעַר נִיעָרָמָשִׁין אָן אִים אַרְוִיסָגָעָרִירָט
צַוְּ דָעַר פֶּאָרָם, עַר וְאַל זֶיךָ דָוְרְכָלְפֶטָעָרָן אַ בִּימָל דִּי צּוֹנָג מִוְתַּזְוִין
רְ' הַיּוֹרֶשֶׁן.

גַּעַטָּאָן הָאָט עַר עַמְּ תְּחִילָת זֶיךָ צָוָּה, אַ בִּוּטָעָרָן חֹוָּבָן, פֶּדֶי אַיְנְצָוּשְׁטִילָן
דָּעַם פֶּאָטָעָר זַיְנָעָם, דָעַם אַלְטָן נְוָדָנִיק. אַבָּעָר אַיְן דָעַר פֶּאָרָם הָאָט
אוֹיָף אִים אַלְיָין אַ בְּלָאָוּנָה גַּעַטָּאָן מִטַּדְרָף, רֹו אָן שְׁטִילְקִיּוֹת. דִּי
פֶּרְיִשְׁעַ לְוֹפְטָה גַּלְעִינָק הַוְנְגָעִירִיק גַּעַמְאָכָט. דָּאָס עַסְן, וּוָאָסָס דִּי
וּוֹבָעָר הָאָבָּן דָעַרְלָאָגָט צָוָם טִישָׂ, אַיְזָן גַּעַוְוָעָן הַיְמִישָׂ אָן גַּעַשְׁמָאָק.

מִיְּט אַיְיךְ מְחִיה (מעכָאִיעָ) — delighted to see you —

ס אַפְּעָרָי — puff —

תְּחִילָת (טְבִילָעָם) — אין אנְחִיָּב.

בינים אועוּקְהָאָרֶן האט דער מאן איבערגעלאַזט צו פֵּיל געַלְט, אַ גַּאנְצַ אַעֲנְעָרְלַ פֵּאָרֶן עַמִּן. עַסְטָעָר האט נִיט גַּעַוְאַלְטַ נַעֲמָעַן. אַבְּעָר דַּעַר בִּזְעַסְמָאַן האט אַיר דָּאָם גַּעַלְט אַיִּן האַט אַרְבִּינְגְּשָׁטוֹפְּט.

— “אַיְלַ קָאָם עַגְעַיְין,” — האט ער צוֹגְעַשְׂרִיעַן פָּוֹן אוּטְאַמְּאַכְּבֵּיל אַרְויִים, — אַיטִים עַנְצִים פְּלָעִים...*.”

נאָך אַים האַבָּן אַנדְעָרַע בִּזְעַסְמָלִיטַ אַגְּנָעָהָיוֹבַן אַרוֹיסְצְּפָרִין אָום זָוְנְטָאָג זַיְעַרְעַע אַלְטָעַסְמָעַס אָון מַאְמָעַס צוֹ דַּעַר פֵּאָרֶם, דָּרְכִּי צָוְלְוָהְטָעַרְעַן אַ בִּימְלָדָם אַלְטָוָאָרגְּ אַיִּן אַ פְּרַבְּיַעַן טָאָג.

מייט נִיעַ מַאְשִׁינְעַן, גַּלְאַנְצִיקְעַן, נַאֲרַ וּוָאָם פָּוֹן דַּעַר פְּאָבְרִיךְ אַרְויִים, מִיט בְּרוּיְטְקִיְּתַ אָון טָוְמָל, זַיְנְגַּעַן זַיִּ פֵּאָרְהָאָרֶן צוֹ דַּעַר זַיִּטְיְקָעַר פֵּאָרֶם אָון זַיִּקְרָאַן פְּרַעְמָדָע לְיַעַט. זַיִּ זַיְנְגַּעַן אַומְעָטָם גַּעוּזָעַן פּוֹל, גַּעַקְרָאַכְן אִין דִּי שְׂטָאָלַן, אַרְמוֹגְעַטְרָאַטַּן אִין דִּי לְאַנְקָעָם, אַוִּיפְּ אַידְעָר זַאֲךְ זַיִּקְרָאַן גַּעַוְאַונְדָּעָרָטָם אָון גַּעַרְעָנְטַ פְּרָאָגָעָם. בָּאַלְהָ האַבָּן זַיִּ אַוְרָן לְיַדְעָר גַּעַוְעָמָעַן זַיְנְגַּעַן, אָון גַּעַוְאַלְטַ רַיְטָן אַוִּיפְּ פְּעָרְדַּ, פֵּאָרֶן אַוִּיפְּ שִׁפְלָעַר אַיְבָּרָן טִיבְּלָל. וּוֹלִי האַט נִיט גַּעַוְאַלְטַ גַּעַבְּן קִיְּן פְּעָרְדַּ. דִּי מַעְנְטִישָׁן האַבָּן אַים נִיט פְּאַרְשְׁטָאַנְעָן.

— “אַלְדָּאִיט,” — האַבָּן זַיִּ גַּעַזְגַּט. — “מִירָן בָּאַצְּזָלַן נַאֲךְ אַטְּפָלָעַר. גַּעַלְטַ שְׁפִילַטְנִיטַן זַיִּן קִיְּן רַאֲלָעַ...”

פָּוְנְקָטַ וּוֹלִי אַיִּן אַרְמוֹגְעַגְגָּנְגָּעָן אַ בִּיוּזָעַר, האַט רַ' הִירְשָׁ אַגְּנָעָקְוָאָלַן, גַּעַפְּלַטְזַ זַיִּ זַיִּ אַ פִּישְׁ אַיִּן וּזְאַמְּפָרַע. ער האַט גַּעַרְעָדָט וּוֹנְגַּן יִדְיְשָׁקִיְּתַ, וּוּלְטוֹצָאָן, גַּעַשְׁאָטָן מִיט תּוֹרָה אָון חַכְמָה פֵּאָרֶם אַטְדִּי אַוִּיסְגַּעְפּוֹצְטָעַ לְיַעַט, צַוְוִיְּזַיִּן זַיִּ, אָזְדָּאָם, וּוָאָם עַר, אַגְּרִינְעָר, וּוֹיִם אַיִּן נַאֲגָל, וּוֹיִסְמָן זַיִּ נִיט, דִּי אַמְּעָרִיקָאָנָעָר, אַיִּן זַיִּעְרַר לְיַבְּבָן לְעַבְּן. זַיִּ האַבָּן אַים טָאָקָעַ בָּאוּאַונְדָּעָרָט, דִּי אַוִּיסְגַּעְפָּאַשְׁעָטָעַ אָון לְעַבְּן. זַיִּ האַבָּן קִיְּן זַיִּ נִיט, דִּי אַמְּעָרִיקָאָנָעָר, אַיִּן זַיִּעְרַר לְיַבְּבָן כִּיְּנָדָעַר דִּי מִוּחָסִים :

*) אַיךְ וּוּלְ קָוְמָעַן גַּאֲךְ אַ פְּאָלַס. סְפָאַ פְּיַינְנָעַר פְּלָאָץ.
אַיִּן זַיִּעְרַר לְיַבְּבָן אַזְוָן לְעַבְּן — דָא : האַבָּן זַיִּ זַיִּעְרַר גַּאנְגַּי
לְעַבְּן נִיט גַּעַוְאָסָט.

עַמְּ הַאֲרַצִּישָׁעַר (אַמְּעָרִיקָאָנָעָר) — ignorant, illiterate
הַכְּבָעָה (חַאֲכָנָאָע) — humility
מִיוֹחָסִים (מְעִוּכָּסִים) — aristocrats

— "יו סי, באים, האו סמארט דהו אלד פיפעל אַר...*!".

ר' הירש ווינב האט געוויזן איר קענטגעניש אין די טעט,
מאכט לעבערלעך געהאקטע, היימישן העRING מיט ציבעלעם, פֿעטע
ויכלאער, העדזולעך געהילטע, פֿון וואס די ריביע ליעט האבן געלעקט
די פֿינגעער.

— "דָּעַלְיוֹשָׁם (معدנים)" — האבן זוי געלויבט, באלעקנדייק זיך בען די אלטטע מאכליים.

דאם איז געוען אן אפֿרָו פֿאָר זַי נַזְךְ דֵי אַלְעָ בּוֹלְטִיקָע
„סְטוּעִיכָם“, „טְשָׁאָפָם“ אָונֵן גְּרִינְסֶן, וּאָסֵם דֵי שְׁוֹאָרְצָעַ דִּינְסְטָן הַאֲבָן

פֶּאָר זַי גַּעֲמָאכְט אָנוֹ וּוּלְכָע זַיִנְעָן זַיִ גַּעֲקָרָאָכְן פָּוֹן הַלְּדוֹן.
בִּינְמֵם אָזּוּקְפָּאָרְן הַאָבָּן זַיִ אַיְנְגָעָה אַנְדָּלְט אַיְיָעָר אָנוֹ פָּרוֹכְטָן,
אַיְנְגָעָקוֹפְט בּוּקְעָתָן בּוּלְמָעָן, אָנוֹ בָּאַצְּזָלָט מַעַר וּוַיְאֵל עַסְטָעָר הַאָט
פָּאָרְלָאָנְגָט. זַיִ הַאָבָּן רֵ' הַוִּירָשׁ לְאָנְגָן דֵּי הַאָנְט גַּעַשְּׂאָקָלָט, אַ וּוּלְט
מִוּט שָׁאָלוֹת וּוּגָן יִדְּוּשָׁקִיּוֹת אִים גַּעַרְעָגָט, וּוּגָן קְדִישׁ אָנוֹ הַוּבָרָתִ
נְשָׁמוֹת, וּוּי בַּיִּ אַ רְבָּ, אָנוֹ אִים צְוָנוֹעָגָט, פְּשָׁרָע קִיבָּן צַו פִּירָן
אָנוֹ אַפְּצָהִיתָן יִדְּוּשָׁקִיּוֹת. אַ סְּךָ מַאְלַ הַאָט רֵ' הַוִּירָשׁ אַפְּלָלוֹ אַ מְנִין
צְוָנוֹיֶגֶן גַּעַשְּׂטָעָלָט אָנוֹ אַמְנָחָה אַפְּגָעָדָאוֹנָט פָּאָרְן עַמּוֹד, וּוּי אַיִן דָּעָר
אַלְטָעָר הַיּוֹם. עַסְטָעָר אַיִן גַּעַשְּׂטָאָנָעָן מִוּט אַן עַרְגָּסְטָעָר פָּרָוְמָקִיּוֹת,
מִוּט בִּיְדָעַ הַאָרְטָעַ הַעַנְטַ פָּאָרְלִיְּגָט אַיְוֹפָ דָּעָר פָּלָאָכָעָר בְּרוּסָט, אָנוֹ
אַוִּיסְגָּעָה עָרָט דֵּי פָּרָעָמָדָע וּוּרְטָעָר פָּוֹן גַּעַבָּעָט, וּוּאָס זַי הַאָט גָּאָרָ-
נִישְׁטָפָאָרְשָׁטָאָנָעָן דָּעָרְפָּוֹן.

וילוי האט געברומט, אבער עסטער האט אים אינגעשטילט.
זיז האט אים איבערגעגעבן די פוקלעך דאלארן, וואס מען האט אין
איין מאג פאָרדינט מער ווי פון אַ גאנצער וואָך שׂווערער אָרבעט
אין דער פֿאָרֶם, אונז זיז האט אים קיין שלעכט וואָרט אויפּ די געסט
ניט געלאָזט ריידן.

— "פִּינְעַ לִוְיטָ" — האט זי געזאגט.

*) איר זעט, ווי קלוג דיא לולטע לייט זוינגען ?
הזופרת נשות (האקרארם געשאמעס) — א תפילה וואס מען
זאנט פאָר דיא נשומות פֿון דיא טויטען.

האכן צום דאowanען אין איינעם און צו געוויסע אנדערע רעלגוניעז צערען מאונישט.

מ' ב' ה' (מיגעכ') — די תְּהִילָה ווֹאָס מען דָּאוּונֵט נאָר מִיטָּאָג אַדְעָר
פֶּאָר נָאָכֶת אַיְרָעָר די זָוָן פָּאָרְגִּיָּת.

זי איז אידין און ניעם לעבן, איז זי האט שוין געבענטק נאכן זונטאג, ווען די מענטישן פון שטעהל קומען זיך אן. אויפֿן שועוּר האט זי געקוקט מיט בליקן פֿול מיט פֶּאָרערונג, ווי אויפֿ אַ גִּינְסְטְּלָעָן. גאָר אויסגעוֹזָקְסָן איז ער און אַירָע אָוִינְג, ווען דער שטעהלְשָׁעָר רָאָכָּאֵי אַלְיָין איז אַרְוִיסְגָּעָקְוָעָן צו אִים אַ מָּאֵל צו גָּאָסְטָן. ער האט גערעדט מיט אַיר, עַסְטָעָרָן, שיינְעַד, פֶּוֹן דער בִּיכְלָאָרוּם, גַּעֲלָה לְוִיבְּט אַיר פֶּאָר אַיר פֶּרְוָמְקִיט אָוּן זי טָאָכְטָעָר גַּעֲרָפָן. עַסְטָעָר האט גַּעֲלָה אָטָט פֶּוֹן וּבִיכְעָרִישָׁעָר בּוּשָׁה אָוּן גַּעֲרִירְטִיקִיט. זי האט אַזָּאָט אַפְּשָׁנִי גַּעֲהָאָט פֶּאָר דָּעַם שְׂוּעָר אַירָן, אָז זי האט זיך אַגְּנָעָנוּמוּן פֶּאָר אַים תְּמִיד, ווען ווילִי אַיז אַין בעַמְּגַע אַוְּפָט אִים, הַלְמָאֵי ער דְּרִיְמַת אִים צו פֶּיל אַ קָּאָפּ מִיט יְהִידִּקְיִיט. טִילְמָאֵל, אָז דָּעַם אַלְטָן האט אַין מִיטָּן דָּעַר וּוֹאָךְ גַּעֲגָעָן אַ שְׁטָאָרָקָן צַי צו זעַן יַדְזָן אָוּן ווילִי האט אִים נִיט גַּעֲוָאָלָט צַוְּפָרָן צֻום שְׁטָעָל, האט זי אַיְנָגָעָן שְׁפָגָנְטָן דִּי בְּרִיטְשָׁקָע אָוּן מִיט דָּעַם אַלְטָן גַּעֲפָרָן. רַ' הִירְשָׁ האט צו אַיר פֶּאָטְעָרְלָעָךְ גַּעֲשָׁמִיכְלָט פֶּוֹן וּבְנָעַנְגָּלְדָּעָנָה בְּרִילְזָן אַרוּסָן אָוּן גַּעֲשָׁאָקָלָט מִיטָּן קָאָפּ אַוְּפָט יָאָ, אַ סִּימָן, אָז ער וּוֹאָלָט וּוּעָלָן רִידָּזָן מִיט אַיר, נָאָר ער קָעָן גַּעֲגָעָן נִיט.

11

ה' הִירְשָׁם בְּרִיוּ אַחִים אָין שְׁטָעָל זַיְנָעָן נִיט גַּעֲוָעָן אָוּמִיסָּט. ער האט גַּעֲוָאָלָט הַאָכָּן יַדְזָן אַרְוָם זיך אָז ער האט עַם אַוְּסְגָּעָפְּיִירָט.
פֶּאָר דִּי עַרְשָׁטָע יְמִינְ-נוֹרָאִים, טָאָקָע ווי רַ' הִירְשָׁ האט עַם אַוְּסְגָּעָרְעָכְנָט, אַיז זַיְנָן עַלְצָטָעָר זוֹן, דָּעַר בְּכוֹר, אַרְאָפְּגָעָקוּמוּן פֶּוֹן שְׁטָעָל אַהֲרָן מִיט אַסְקָ קִינְדָּעָר, פָּעָק אָוּן זַאָכָן. צוֹוְשָׁן אַלְעָרְלִי אַנְדָּעָרָע קוֹיְשָׁן אָוּן קָאָסְטָנָס, וּוֹאָסָ ער האט מִיטְגָּעָרְאָכָט, האט ער אַיז קָעָטָל בָּאוֹזְנְדָּרָם גַּעֲהִיט אָוּן אַכְּתוֹנָג גַּעֲגָעָן דָּעָרְוִיפָּת.

אַפְּשָׁנִי — respect —

הַלְמָאֵי (אַלְעָמִינִי) — פֶּאָר וּוֹאָס.

יְמִימָן נָוֶרֶאָים (יְאָמִים נָוֶרֶאָים) — דִי שְׁרָעָקְלָעָכָע טָעָג, דִי טָעָג פֶּוֹן רָאַשׁ הַשָּׁנָה אָוּן יָם פֶּפְּרָה.

בְּכֹור (בְּכָאָר) — דָּעַר עַלְצָטָעָר זוֹן.

דאַט האַט ער אָז דעם קעסטל אַ סֶּכֶר-תורה געפִּירט אָז טלית אַינְגָּעהַיְלָט, ר' הִירְשָׁס אַ סֶּכֶר מֵיט גַּעֲשְׁנִיכְּטָע עַז-הַחִיּוֹם אָז מֵיט אַ זְוַלְבָּרְגָּנוּם יִד אַנְגָּעהַאֲנְגָּנוּן אַוְיָהָן סָאמְעַטְעַנְּגָּנוּם מַעֲנְטָלָע.

— „פָּמְעַלְעָךְ, וּזְלָף, פָּמְעַלְעָךְ“, — האַט דער בערדיקער יַיד, וּזְמָס וּזְלָף האַט אִים גַּאֲרְנִישָׁט דַּעֲרָקָעָנְט, גַּעוּוֹאַרְנָט דעם בָּרוּדָעָר זַיְנָעָם, וּזְעָן ער האַט אַרְאָפְּגָּנוּנוּמָעָן דָּאַט קָעָסְטָל, — „דָּאַ לִיגְט אַ רְאָפְּ... נִיקְיָוִט... לָאוּ נִיט, חַלְילָה, אַרְאָפְּ...“.

אַ טוּמְלִידִיקָעָר אָז בָּאַרְעַדְעַוְדוּדִיקָעָר, וּזְדָעָר פָּאַטְעָר, האַט דער נִיעַ-אַנְגָּעהַקְוּמָעָנְעָר אַרְוְמָגְעַשְׁמִיעָט אַרְוּם זַיְנָע פִּיל קִינְדָּעָר אָז, זַאֲכָן, גַּעַלְאָפְּן פָּוּן אַיְינָעָם צָוָם אַנְדָּרָעָן, גַּעַצְיָילָט דַּי פָּעַקְלָעָךְ אָז גַּעַשְׁאָטָן מֵיט רַיְיד, גַּכְעָ אָז פָּאַרְפָּלָאַנְטָעָרְטָע, אַיְבָּעָרְלוּיְנְדִיק פָּוּן אַיְין זַאֲךְ צָוָם דער אַנְדָּרָעָר.

— „אָזּוּ, אָזּוּ, דָּאַט אָזּוּ וּזְלָף?“ — האַט ער נִיט אַוְיָהָן הַעֲרָטָמָעָן זַיְךְ צָוָם אַוְנְדָּרָעָן, — „עַפְּעָם גַּאֲרָ אַ גַּוִּי אַוְיָסְגָּעָוְאָקָסָן אָז דעם אַמְּעָרִיקָע...“.

אַוְיָסְפָּאַקְנְּדִיק דַּי זַאֲכָן, האַט ער דַּעְרוּוּיָּל אַ וּוּלְט מֵיט גַּרְוּסָן אַנְדָּרְצִיְּלָט, פָּוּן אַלְעָרְלִיָּי מַוּמָּעָם, פָּעַטְעָרָם אָז גַּעַשְׁוּוּמְטָעָר-קִינְיָן דָעָר, וּזְלָכָע וּזְוַיְלִי האַט גַּעַהָאַט פָּאַרְגָּעָסָן גַּאֲרָ. ער האַט דַּעְרְצִיְּלָט זַוְּעָגָן זַיְעָר בִּיטְעָרָר פְּרָנָסָה, צְרוֹת פָּוּן קִינְדָּעָר, אָז פָּאַרְעָנְדִיקָט אַ זְוַיְצְנִידִיקָעָר :

— „אַלְעָ וּוְיָן זַיְיָ קְוּמָעָן אַחַעָר... זַיְיָ גַּרְיוּטָן זַיְיָ שְׂוִין אָז וּוּגָ...“

ר' הִירְשָׁס האַט אַוְוּקָגְעַשְׁטָעָלָט דַּי סֶּכֶר-תורה זַיְנָע אָז זַיְנָע שְׁטִיבָל אָז גַּעַהָיִסְן דָעָם זָוָן אַרְוִיסְנָעָמָעָן דַי יַעֲגָר-בִּיקָּסָם, וּזְמָס אָז גַּעַהָאֲנָגָן אַוְיָפְּ דָעָר וּזְאָגָן.

— „נִיט קִין פְּבּוֹד פָּאַר אַ סֶּכֶר-תורה אַזּוּ זַאֲךְ“, — האַט ער

סֶּכֶר תּוֹרָה — דַי פִּינְגָּה בִּיכְעָר פָּוּן מִשְׁחָן גַּעַשְׁרִיבָן אַוְיָהָן פָּאַרְמָעָט רָאַלְן (scrolls) .
גַּעַשְׁגִּיצְטָע — carved.

עַז-הַחִיּוֹם (אייז האַכְּאָם) — דָעָר בּוּם פָּוּן לְעָבָן ; אַיְינְנָעָר פָּוּן דַי צְוּוִי שְׁטָעַנְגָּלָעָךְ (wooden rollers), אַוְיָפְּ וּזְלָכָע אַ סֶּכֶר-תורה אָז אַוְיָסְגָּעָוְיָקְלָט (rolled up) תּוֹרָה. יַד (יַאֲרָ) — אַ העַנְטָל אַוְיָפְּ אַנְצָוֹאַוְיָינְזָן וּזְאָוָן מַעַן לְיִוְעָנָט אָז דָעָר.

מַעַנְטָלָע — דָא : robe on the scroll of the law
אַרְוּם גַּעַשְׁמַיְעָט — אַרְוְמָגְעַלְאָפְּן.
גַּעַשְׁוּעָסְטָעָר-קִינְדָּעָר — cousins

געמורמלט, — “און צו וואם דארפֿסְטוּ עַמּוֹ, ווֹאַלְפּ ? סָאיַז נִיט פֶּאַר
קִין יַיד...”

צוליב דעם ניעם גאטט, אייז שווין דער אפטיקער אַרוֹיסִ
געקומען אויף איבער רַאֲשֵׁהַשְׁנָה אֵין דער פֶּאַרְמָן. אויך רַ' הַרְשָׁם
בַּאַקְאַנְטָעַ פָּוֹן שְׁטַעַטְלָזְבָּעָן גַּעֲקוּמָעַן, פְּדִי נִיט צו דָּאַזְוְנָעַן אֵין דער
שְׁטַעַטְלְשְׁעָרָסְבָּעָן מִיטָּן חַזְן דָּעַם גְּלוּחָה. רַ' הַרְשָׁם האַט זַיְעַר
אַ שְׁיַינָּעַם מַנְיָן צְנוֹנִיְּגַעַשְׁטָעַטָּט, אַלְיָין אַלְעַז תְּפִילָות פֶּאַרְן עַמּוֹד
גַּעַדְאַזְוָנָט אָוֹן אויך גַּעַלְיִיעַנְטָא אֵין סְפָּר. דַּי יַידְזָן הַאַבָּן גַּעַקוּזָלָן פָּוֹן
זַיְינָן בַּאַטְעַמְטָט דָּאַזְוָנָעַן אָוֹן לַיְעַנְעַן. אַפְּלִיאוּ דער אַפְּטִיקָר דער
אַפְּיִקוֹרָם אֵין גַּעַוְעָן אֵין מַנְיָן. אֵין דער שְׁטוּב דַּעֲרַנְעַבָּן, אֵין דער
אַפְּעַנְעָר טִיר, פֶּאַרְהָאַגְּגָעָן מִיט אַ לַיְלָעָךְ, עַם זָאַל הַאַבָּן אַ פְּנִים וְוי אַ
וּבְּיִבְּרָעָר-שָׁוֹל, זַיְינָן גַּעַשְׁטָאַנְעָן דַּי וּבְּיִבְּרָעָר אָוִיכָּן קָאָפָּן,
עַמְּטָעָר, אֵין אַ יוֹסְטּוּבָּדִיק קְלִיָּד אָוֹן מִיט אַ וּבְּיִסְעָר שָׁאַל אָוִיכָּן קָאָפָּן,
הַאַט זַיְךְ צְנוֹנָהָעָרָט צו דַּי פֶּרְעָמָדָע יְמִימָּנוֹרָאִיםְדִּיקָּעָן נִיגְנוֹנִים אָוֹן זַי
וּוְאָרט נִיט גַּעַקְעַנְטָא מִיט דַּי לִיפָּן, בָּאַטְשָׁז זַי הַאַט קִין אֵין

או אֵין הוּא אֵין גַּעַוְאָרָן עַגְבָּן פָּוֹן דַּי פֶּרְעָמָדָע אָוֹן אַגְּגָעַפְּרָעָנָע,
הַאַט וּוְילִי גַּעַנוּמָעַן צְבוּעָן, אַרְיוֹפְּצִיעָן אַ שְׁמַטָּק אויף זַיְינָן הוּא.
צָום עַרְשָׁתָהָאַט עַר אַלְיָין גַּעַמְּיִיסְטְּרָעָוּעָט, גַּעַקְלָאַפְּטָט, גַּעַשְׁטָוקָעָז
וּוּעָט, אַבְּעָר אָז דַּי אַרְכָּבָט אֵין גַּעַוְעָן צו פְּילָ, הַאַט עַר עַטְלָעָכָבָע
בַּאַלְמָעָלָאַכְּבָעָם אַרְיִסְגְּנָעָנוּמָעָן צו דער אַרְכָּבָט. זַיְהַאָבָן דָּאָם הוּא
אַבְּעָרָגְעָבוּוּיט, פֶּאַרְגָּרָעָמָרָט, אָז עַם אֵיז נִיט גַּעַוְעָן צו דַּעֲרַקְעַנְעָן.
פָּוֹן אַלְעַז שְׁכַנְיָשָׁע הַבְּיוּזָר הַאַט עַם זַיְךְ אַרְיִסְגְּנָהָוִבָּן. שְׁפַעְטָעָר הַאַבָּן
זַיְיָ עַם אַפְּגָעַפְּאַרְבָּט אויף רְוִית אָוֹן דַּי לְאַדְנָם אויף גְּרִין. וּוּעָן אַלְץ
אֵין שְׁוִין גַּעַוְעָן פֶּאַרְטִיק, הַאַבָּן זַיְיָ אַ גְּרוּוּסָע, וּוּפְסָע שִׁילָד אויף
דָּעַר רְוִיטָעָר וּוּאַנְטָא אַוִּיסְגְּנָעָמָלָט מִיטָּן נַאֲמָעָן פָּוֹן בַּאַלְעָבָאָט. „וּוְילִים
סָאַמְּעָר-פְּלָעִים“ (וּוְילִים זָוְמָעָרְפָּלָאָץ), הַאַבָּן זַיְיָ מִיט שְׁיַינָּן, גַּעַד
דָּרִיטָעָר וּוּעַטָּעָר אַוִּיסְגְּנָמָלָט. אַונְטָעָר דָּעַם הַאַבָּן זַיְיָ אַ מַגְּנוֹדָוד
אוּוּקְגַעַשְׁטָעַלְט אָוֹן אֵין סָאמָע מִיטָּן אַ פֶּשֶׁר “אַרְיִינְגְּעַפְּאָסָט”.
די מַאֲשִׁינָּעָן אֵין שְׁטַעַטְלָז הַאַבָּן אַגְּגָעַהָוִבָּן קַוְמָעָן אַלְץ מַעַר.

גָּלוּח (גָּלוֹאָךְ) — shaved face
בָּאַטְעָמָט (בָּאַטְאַמָּט) — דַּאְ : פְּינָעָם, שְׁיַינָּעָם.
לָאַדְבָּס — shutters

ר' הירש האט געשוריבן אַפְּטָע בְּרוּוֹ צֹ דִּי זַיִנִּיקָע אַיְבָּעוֹרָן יִם אָוָן
בָּאַלְעָבָאַטְּישׁ וַיֵּךְ אַרְוָמְגַעֲדָרִיּוֹת אַיְבָּעוֹרָן הַוִּיפְּ מִיטְּ דִּי הַעֲנָט אִין דִּי
קַעַשְׁעַנְעָם פָּוּן זַיִנְן אַלְפָאַגְּנָעָנָם סָוְרָדוֹת.

— אָזֶן גָּאַט וּוּעַט הַעֲלָפָן, וּוּאַלְפָ, אָוָן מִיד וּוּעַלְן הַאַבָּן דָּא
עַטְלָעַכְעַמְנִינִים יַיְדָן, — הָאַט עַר גַּעַזְאַגְט, — וּוּעַט מַעַן דָּאַרְפָּן
אוַיְמַשְׁרִיבִּין אַוְנְדוּרָרְ רַבְּ פָּוּן שְׁטָעַטְל... בְּלִיְ-נְדָר...”

וּוּאַלְפָ הָאַט גַּעַקְוְט מִיטְּ פָּאַרְכְּמוּרְעָטָע אַוְיָגָן אַוִּיפְּ דִּי נִיְעָ
אוַיְמַטְּ אַמְּבִילָן, וּוּאַט שְׁרַעַקְן אִים אַיְבָּעָר זַיִנְעָ הַיְנָעָר, קַי אָוָן פְּעָרָד;
עַר הָאַט גַּעַצְיוֹגָן מִיטְּ דָעַר נָאָזֶן דִּי הַאַרְבָּע בְּעַנוּזִין-רִיחָות, וּוּאַט
פָּאַרְעִיּוֹשָׁן דִּי לְוַהָּט, אָוָן עַר אַיְזָן אַוּוּק אָזֶן אַיְזָן וּוּאַרְטָן צֹ דִי פְּעָרָד
זַיִנְעָ אָזֶן דִי שְׁטָאַלְן.

עַר הָאַט גַּעַטְרָאַכְט יוּנָן אַוּוּקְגִּיּוֹן פָּוּן דָּאַנְעָן, וּוּי יֻמְּאַלְט
פָּוּן שְׁטָעַטְל, וּוּעַן עַר אַיְזָן אַיְנְנָעָר אַנְאַכְט אַוְמְגַעְרִיכְט פָּוּן שְׁטָובָ
אַוּוּק אָזֶן אַיְבָּעָר דָעַר גַּרְעָנְעָץ אַרְיְבָּעָר.
די פְּעָרָד הַאַבָּן צֹ אִים דִי קַעְפָּ נָאָך אַגְּלָעָט אַוְיְסְגַעְצָוָגָן אָוָן מִיטְּ
בְּעַנְקָשָׁאַפְּט אַנְטָקָעְגַּעְהַיְרָזְעָט.

בְּלִיְ-נְדָר (בְּלִינְעָדָעָר) — אָזֶן מַעַן וּוּעַט לְעָבָן.
פָּאַרְכְּמוּרְעָטָע — beclouded אַוְמְעַטִּיקָע.

